

ZPRÁVY

KOMISE PRO SOUPIS STAVEBNÍCH,
UMĚLECKÝCH A HISTORICKÝCH
PAMÁTEK KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY

POŘÁDAJÍ

Prof. Dr. K. CHYTIL, Inž. JAN HERAIN, Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK
a kan. EDUARD ŠITTLER.

ZA REDAKCI ODPOVÍDAJÍ

Prof. Dr. K. CHYTIL a Dr. LUBOŠ JEŘÁBEK.

SVAZEK ČTVRTÝ.

1912.

NÁKLADEM VLASTNÍM. — TISKEM »POLITIKY« V PRAZE.

OBSAH.

Pamětní spis užšího výboru »Soupisné komise král. hlav. města Prahy« o návrzích v konkursu na upravení části Dolního Nového města pražského cenou poctěných (z roku 1902)	3
Dějiny »Komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek« král. hlav. města Prahy (pokračování). Píše magistrátní sekretář JUDr. Fr. Herman	9
Dům Andělské koleje na Starém městě (č. p. 16 n. I). Napsali Dr. Karel Chytil a arch. Kamil Hilbert (dokončení příště)	39
O bývalé kapli sv. Matouše na Hradčanech. Podává Jan Herain	49
Jakub Bassevi z Treyenberka, člen zlopověstného mincovního družstva z r. 1622 až 1623. Podává Jan Herain	63
Průčelí kostela sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech. Podává Jan Herain	77
Štuková výzdoba na klenbách kostela sv. Klimenta v Bubnech a zahradní pavillon při panském dvoře tamže. Píše Jan Herain	84
Náhrobek vlášského stavitele Jana Luchese-ho. Píše Jan Herain	95
Kostel sv. Linharta a dům »U černého orla« na Starém městě pražském. Sděluje Ed. Šittler (pokračování)	99
Vyobrazení (8).	

* * *

Příloha: Protokoly »Soupisné komise«. Upravil referent Dr. Fr. Herman.

TABLE DES MATIÈRES.

Mémoire du comité restreint de la »Commission de conscription des Monuments« concernant les projets qui ont reçu le prix au concours pour l'aménagement d'une partie de la Nouvelle Cité (1902)	3
Annales de la Commission de conscription des monuments d'architecture, d'art et d'histoire de la ville de Prague (suite) par M. le secrétaire de la ville le Dr. F. Herman	9
La maison du Collège d'Anges à l'Ancienne Cité (le No. 16-I) par M. le Dr. Karel Chytil et M. Kamil Hilbert (à suivre)	39
L'ancienne chapelle de St. Mathias aux Hradčany, par J. Herain	49
Jacques Bassevi de Treyenberg, membre de la société mal famée des monnayeurs en 1622—1623 par Jean Herain	63
Le portail de l'église de St. Jean Nepomucène aux Hradčany par J. Herain	77
Le décor en stucco sur les voûtes de l'église de St. Clément à Bubna et le pavillon au jardin de la ferme seigneuriale dans le même village par J. Herain	84
Le tombeau de l'architecte italien Jean Luchese par J. Herain	95
L'église de St. Léonhart et la maison »À l'aigle noire«, dans l'Ancienne Cité (suite) par E. Šittler	99
Hors-texte (8).	

* * *

Supplément: Procès verbaux de la »Commission des Monuments«, rédigés par le rapporteur M. le Dr. F. Herman.

PAMĚTNÍ SPIS

UŽŠÍHO VÝBORU

»SOUPISNÉ KOMISE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY«

O NÁVRZÍCH V KONKURSU

NA UPRAVENÍ ČÁSTI DOLNÍHO
NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO

CENOU POCTĚNÝCH (Z ROKU 1902).

Slavné
praesidium rady král. hlav. města Prahy!

Inženýr *Jan Herain*, c. k. konservátor a obecní starší král. hlav. města Prahy, *Dr. Karel Chytil*, ředitel umělecko-průmyslového musea a docent na vysokém učení pražském a *Dr. Lubomír Jeřábek*, obecní starší král. hlav. města Prahy, jako členové *užšího výboru* zvoleného »Soupisnou komisí« ku prozkoumání projektů na upravení Starého a části Dolního Nového města Pražského, ve veřejném konkursu cenami král. hlav. města Prahy poctěných,

pokládají si za zvláštní čest předložiti slavnému praesidiu výsledek porad a úvah svých o těchto projektech, byvše k tomu dekretem slavného praesidia zvláště vyzváni.

Při tom prohlašují, že při posuzování návrhů na upravení této části města, stejně jako při předešlých posudcích svých o upravení Malé Strany a Starého města, vzali v bedlivou úvahu *celý soubor důležitých otázek*, jež mají býti předmětem *úsilovné a opatrné péče o spořádanou a cele vědomou stavební politiku obecní*.

Komise brala při tom zvláště pilný zřetel *na odlišný ráz* a budoucí určení Dolního Nového města, zvláště pak čtvrti u sv. Petra. Jest čtvrť tato nejen svým položením při ústí tří široce rozvětvených drah a zvláště vhodným svým terainem, nýbrž i *rázem svého pobřeží*, od samé přírody *bohatě členěného*, pro přístaviště a výkladiště lodí obchodních, vlečných i nákladních *zvláště vhodného* předurčena pro čtvrť *merkantilní, obchodně přístavní*, tedy pro zřizování domů, skladišť *obchodních* zvláště se hodící.

Z těchto důvodů také vyslovila se komise co nejdůrazněji *proti zasypání nynějšího bohatě členěného útvaru pobřežního a pro ponechání stávajících ostrovů*, jež dohromady tvoří zvlášť vhodný útvar pro založení *přístavu obchodního*.

Zachování *zeleně ostrovů* jest pak i z *důvodů estetických*, ponechání pak stávajících mlýnů *pro účely dílen maloživnostenských* z důležitých důvodů *sociálních žádoucím*.

Z ohledu na krásný ráz města, jedné to z nejdůležitějších otázek *prozíravé stavební politiky města*, vyslovila se komise pro zachování některých buď umělecky cenných, buď *zvláště malebných domů* této čtvrti, kladouc při tom zvláštní důraz na zachování umělecky cenných budov *v ulici Hyberské*. Zejména pak nezměněné zachování bývalého kostela Hybernův jest zvláště žádoucí, jednak k vůli znamenité umělecké jeho ceně, jednak i k vůli krásnému prospektu, kterým působí, nehledě ani k tomu, že po mnohých zkušenostech dob posledních nelze očekávati, že by novostavba, c. k. stavebním erárem zde podniknutá, mohla nahraditi vynikající kvality této krásné budovy.

Hybernská ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního, kterýž zachovává všechny budovy v této ulici, a sice č. p. 1037, 1036, 1034, 1033. Komise klade zvláště důraz na zachování *hlavního průčelí* bývalého kostela Hybernův z roku 1811 v empírově-hellenském slohu, jenž zde vyvinut v mohutných formách, které i na velikou vzdálenost, a sice již od Můstku výborně působí. Při tom třeba žádati, aby příští sem proponované stavby od průčelí tohoto (proti Královským kasárnám) směrem k Josefskému náměstí a i směrem k Hybernské ulici *přílišnou výškou svou* tuto krásnou stavbu neubíjely. Průčelí býv. kostela tohoto jest umělecky tak dokonalé dílo, že málokterá stavba nynější moderny dovedla by ji nahraditi co do umělecké působivosti.

Se stejným důrazem vyslovuje se komise pro zachování č. p. 1036, 1034, 1033-II. Zejména budiž chráněna i *nádvorní loggie* v č. p. 1033-II. Z důvodů chránění těchto domů vyslovuje se komise proti případnému vedení *nové ulice* směrem od Hybernské ulice k Poříčí, jak v některých projektech navrženo. Při té příležitosti vyslovuje se komise pro zachování i č. p. 1002 (palác knížete Ferdinanda Lobkovice), jakkoliv dům tento není více pojat do plánů regulačních.

Ulice „Na Poříčí“.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního. Při tom vyslovuje se komise pro závazné zachování krásného domu č. p. 1045-II. (Dům »U slunce«.)

Spojení mezi Havlíčkovou ulicí a Josefským náměstím.

Upravení doporučuje se dle projektu druhého (arch. Kříženecký) a to tak dalece že se doporučuje zřízení podjezdu v tomto projektu navrženého, čímž umožní se jednak vyvinouti *mohutnější a účinnější* a celkovější fačádu směrem proti Prašné bráně, jednak zamezí se i vzniknutí podobného nepříznivě působícího úzkého nároží, jakým je v č. p. 1080 na témže náměstí.

Havlíčková ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního. Co se týče úpravy budovy nádraží rakousko-uherské společnosti státní dráhy, vyslovuje komise, že nepovažuje se za *povolanou* ku podobnému řešení této otázky, jakkoliv i ve směru tom projekt třetí cenou počtený (arch. Klenka) jest zvláště pozoruhodným.

Ulice Na Florenci.

Upravení ulice doporučuje se dle projektu prvního, při čemž třeba zvláště energicky doporučiti *brzké zřízení lávky přes nádraží z Hybernské ulice* směrem k ulici Mariánské.

Při tom komise prohlašuje, že v principu bylo by záhodno spojití ulici Na Florenci s ulicí Na Poříčí, jak v projektu druhém a třetím navrženo, po případě i v směru prodloužené lávky přes nádraží státní dráhy.

Zřízení ulice této však budiž předmětem dalších podrobných úvah, zejména se stanoviska finančního.

Zlatnická ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního.

Biskupská ulice.

Regulace doporučuje se dle projektu prvního. Proti prodloužení nové ulice Biskupským dvorem směrem k severozápadnímu nádraží nečiní se námitek. Při tom klade se zvláštní důraz na rozšíření *stávajícího malého parku* u kostela sv. Petra, zvláště pak je žádoucí zachování o samotě stojící *cenné zvonice* před kostelem sv. Petra, která tvoří mimo to i pěkný prospekt ulice Svatopetrské.

Truhlářská ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního.

Petrská ulice.

Také zde doporučuje se regulace dle projektu prvního.

Půtova ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu třetího (arch. Klenka) jednak z toho důvodu že se tu získá *malý park* v blízkosti velmi frekventovaného nádraží, jednak že se docílí nového pěkného pohledu na krásný Kubešův mlýn, který se správně v projektu prvním zachovává.

Helмова ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního.

Ulice Mlynářská, Loděcká a Barvířská.

Proti návrhům projektu prvního není námitek.

Soukenická ulice.

Provedení regulace doporučuje se dle projektu prvního. Se zvláštním důrazem doporučuje se tu zachování domu č. p. 1186 (»U Čapků«), obzvláště ale krásné jeho

loggie renaissanční. Proti zřízení nové ulice mezi Poříčí, Truhlářskou, Soukenickou a Klimentenskou ulicí, jak v projektu prvním navrženo, *není z estetických důvodů* žádných námitek a jest řešení její pouze předmětem finančních výpočtů. V případě však provedení této ulice doporučuje se, aby v středu ulice této při č. p. 1026 zřízeno bylo malé náměstí, čímž docílí se pěkného vzhledu celé této části města.

Klimentská ulice.

Upravení doporučuje se dle projektu prvního. Dlužno však důtklivě přimluvit se o zřízení rozsáhlejšího parku kolem kostela sv. Klimenta, jak v projektu třetím (arch. Klenka) správně navrženo.

Rovněž je nutným a žádoucím i zřízení malého parku kolem vodárenské věže Novomlýnské při č. p. 1244, jak v projektu druhém (arch. Kříženecký) a třetím velmi správně bylo naznačeno a to z důvodů *zdravotních i estetických*. Bude-li pak možno při č. p. 1235 zachovati zajímavé seskupení budov *nádvorních*, velmi malebný pohled poskytujících, možno krok takový jen doporučiti.

Zachování pěkného domu č. p. 1218 a skupiny domů s podloubím č. p. 1217 a 1172, jež tvoří *poslední podloubí* v této části města, *co nejvřeleji se doporučuje*. Rovněž třeba doporučiti zachování č. p. 1224. Rovněž jest záhodno zachovati zajímavou skupinu domů č. p. 1225 v ulici Barvířské.

Novomlýnská ulice.

Provedení doporučuje se dle projektu druhého (arch. Kříženecký), kterýž zachovává částečně zajímavý renaissanční dům č. p. 1231, s krásnou věží, valenou římsou zdobenou. Zachování domu tohoto i s věží *co nejdůtklivěji se doporučuje*.

Pobřeží čtvrtě Svatopetrské.

Komise není s to žádný ze tří projektů ku provedení doporučiti. Těžiště celého problému je budoucí vzhled nynějšího nízkého a dosud těžce přístupného, při tom ale *neobyčejně malebného*, překrásnou zelení zdobeného pobřeží. Obtíže tvoří tu řada ostrovů k nízkému pobřeží přilehlých. Jakkoliv pobřežní čára pevně dosud ustanovena není, přece všechny projekty cenou počtené připojovaly ostrovy tyto prostě *k budoucímu nábreží*, tímto způsobem hluboko, ba daleko více snad *než potřeba* do řeky vyčnělému. Tím také ve všech projektech povstává dlouhá monotonní čára pobřežní, táhnoucí se od mostu Františka Josefa až k samému Karlínu. Proti takovémuto upravení čtvrti Svatopetrské třeba *s estetického stanoviska co nejenergičtěji se ohraditi*. Při tom nerozřešeným zůstává i problém, zdaž řeka v těchto místech *snese tak značné zúžení* svého řečiště, zejména v době u nás *tak častých a zhoubných povodní*. Nesmírně padá tu na váhu, že i *v ostatních částech města skoro současně bude řeka zužována*.

Síroká nábreží všemi projektanty sem navržená zaujala by hned *celé statisíce čtverečních metrů*, dosahující *přes veškerý* ostrovy až téměř do šíře prvního pilíře mostu císaře Františka Josefa. Tím právě v místech, kde druhdy vzedmutá *voda volně* přes ostrovy a nízká pobřeží se rozlévala, *nalézajíc volnějšího odtoku*, *povstane nyní mohutná hráz*, která bude míti co odolati tak nesmírným přivalům rozpoutaného živlu; proto třeba tu *více než kde jinde zralé úvahy a bedlivých výpočtů*.

Projekty, aby oživily unavující fadessu tohoto nábreží, navrhuji sem jednak miniaturní parky, jednak řadu veřejných a monumentálních budov, ponejvíce *vzdělávacím účelům* sloužiti majících. Vše to beze všeho *vnitřního odůvodnění a prokázane potřeby*, bez ohledu na to, že v budoucí *čistě obchodní a přístavní čtvrti* — a takovou má být čtvrť sv. Petra — není pro budovy takové *existenčních podmínek*.

Jedině okolí mlýnů, tak zvaných Helmových, alespoň v projektu prvním (arch. Sakař-Klusáček) *správně a šťastně* bylo řešeno a *zachováno jako samostatná skupina*.

Tím zachován i pěkný prospekt na celou tuto část města otevírající se diváku se železniční lávky společ. severozápadní dráhy, což *upřímně* vítati sluší. Tímto způsobem mělo by býti celé pobřeží řešeno; neboť, má-li v této čtvrti města skutečně povstati *obchodní přístaviště* se řadou merkantilních skladišť, pak nutně třeba tu *pobřeží značně členěného*. Již proto, že všechna dosavadní nábreží pražská *jsou hotovými hradbami proti obchodu* a to i po zřízení podběží; neboť jimi *nelze zcela odstraniti chyby pochybeného jich založení původního*. Ve směru tom potřebí nápravy již i proto, že v celé *dolní části* povodí vltavského uvnitř Prahy nemáme pobřeží, které by *přirozeným svým tvarem a členěním pro obchodní přístav* tak znamenitě se hodilo, jako tato část pobřeží, přilehlými ostrovy tak znamenitě krytá. Proto také třeba ponechati i *nynější ostrovy, a s estetického stanoviska* i svěží jich zeleň, neboť právě *na nich, jako v jiných obchodních přístavech světových* mohou býti zřízena nejen co nejúčelnější podběžní výkladiště, doky a skladiště, otáčecími železnými mosty se všech stran dobře přístupná.

Vzhledem k uvedenému považuje komise za svou povinnost vysloviti se *proti jednotnému nábreží a proti zničení stávajících ostrovů*. Naopak vyslovuje se komise *pro zachování* těchto ostrovů i dosavadních vodních nádrží mezi novými Lodními a Helmovými mlýny, v jichž přirozeném nynějším útvaru spatřuje nejvhodnější *lodní a obchodní přístav*, jež zpětnou vodou, a sice vodní propustí mezi Jerusalemským a Korunním ostrovem vydatně lze napájeti. Ani pro zrušení stávajících zde *skupin mlýnů* nemůže se komise vysloviti a navrhuje, aby jich bylo použito při dnešní *nouzi o vhodné dílny maloživnostenské* za budoucí sídlo *souborných maloprůmyslných dílen našich menších lidí*, čímž řešena bude i *palčivá otázka sociální*.

Otázka laciné hybné síly právě zde příznivě může býti řešena. Při tom třeba připomenouti, že obě skupiny mlýnů mohou při příštím upravení těchto budov na souborné dílny maloživnostníků dojíti i velmi *působivého architektonicky dokonalého* zevního vyzdobení, kteréž budiž předmětem zvláštního konkursu.

Dějiny „Komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek“ král. hlav. města Prahy.

(Pokračování od počátku roku 1908 až do konce roku 1910.)

Píše JUDr. Fr. Herman.

Od počátku r. 1908 až do konce r. 1910 byli členy Soupisné komise tyto pánové:

Za sboru obecních starších:

Jan Emler (členem od r. 1910).
JUDr. Luboš Jeřábek (od r. 1900).
Inž. J. Kukla (od r. 1907 do konce r. 1909).
JUDr. Jan Podlipný (od r. 1901).

Konservátoři:

Inž. Jan Herain (členem od počátku.)
Břetislav Jelínek (od počátku.)
Stav. rada Ant. Wiehl (od počátku.)

Za českou akademii věd a umění:

Th. Dr. Ant. Podlaha (od června 1907).

Za museum král. Českého:

Prof. Dr. Čeněk Zíbrt (od června 1904 do r. 1909).
Dr. Václav Fabian (od r. 1909).

Za Uměleckou Besedu:

Prof. Adolf Liebscher (od r. 1902 do r. 1909).
Karel Klusáček (v roce 1909. Členem od r. 1903).
Prof. Ant. Cechner (od poč. r. 1910).

Za městské museum:

Cís. rada J. V. Novák (od počátku.)

Za Společnost přátel starožitností českých:

Prof. Richard Klenka z Vlastimilů (od r. 1902).

Za křesťanskou akademii:

Msgr. Ferd. Lehner (od počátku do r. 1909).
Eduard Šittler (od r. 1909).

Za Umělecko-průmyslové museum Obchodní a živnost. komory:

Prof. Dr. Karel Chytil (od počátku).

Za spolek architektů a inženýrů:

Vincenc Müller (od r. 1906 do r. 1909).
Prof. Josef Velflík (od r. 1909).

Za Jednotu výtvarných umělců (od r. 1902):

Karel Klusáček (od r. 1903 do r. 1909).

Oskar Fiala (od r. 1909).

Za spolek »Mánes« (od r. 1902):

Kamil Hilbert (od r. 1902).

Za »Klub za Starou Prahu« (od r. 1903):

Ladislav Čupr (od r. 1903).

Za městský archiv:

JUDr. a Ph.Dr. Josef Teige (od r. 1907).

Za magistrát (stavební referát):

Dr. Frant. Herman (od r. 1901).

Za městský stavební úřad:

Inž. Vladimír Zákrejs (od r. 1907 do r. 1909).

Inž. Ot. Novotný (od počátku roku 1910).

Odborníci:

Václav Brož (od r. 1902).

Prof. Dr. Jaromír Čelakovský (od r. 1907).

Karel Fiala, stavitel (od r. 1902).

Prof. Rudolf Kříženecký (od počátku).

Josef Martin, stavitel (od počátku).

Cís. rada J. V. Novák (od počátku).

Předsedou komise byl až do listopadu 1909 pan cís. rada J. V. Novák. Ve schůzi dne 18. listopadu 1909 bylo oznámeno, že pan předseda přestal býti členem sboru obecních starších a tím také předsedou komise Soupisné, kteréžto místo zaujímal od roku 1899. Plenární schůze jednomyslně projevila politování nad odchodem pana cís. rady J. V. Nováka a usnesla se na tom, aby mu bylo vřelým způsobem poděkováno za jeho dlouholetou a zásluhou činnost, a aby mu toto poděkování odevzdala zvláštní deputace. Současně ho jmenovala komise svým odborníkem.

Novým předsedou stal se pak jednohlasnou volbou pan prof. Dr. Karel Chytil, který byl v roce 1909 místopředsedou po msgru Ferd. Lehnerovi. V roce 1910 byl *místopředsedou* pan Dr. Luboš Jeřábek.

Jednatelem byl po celé tříletí pan archivář Jan Herain. — *Referentem* ve schůzích komise i rady městské byl magistrátní sekretář Dr. Fr. Herman.

Za pana inž. Kuklu byl ze středu sboru obecních starších jmenován členem komise pan c. k. konservátor Jan Emler (v listopadu 1909). — Pan Karel Klusáček, akad. malíř, vzdal se 15. prosince 1909 členství a delegátem Umělecké Besedy byl pak jmenován pan prof. A. Cechner.

Do *užšího výboru* byli zvoleni pp.: Dr. Luboš Jeřábek, Jan Herain, Kamil Hilbert, prof. Dr. Karel Chytil a Karel Klusáček.

V *redakčním výboru* pracovali pp.: Dr. Luboš Jeřábek, Jan Herain, Dr. Frant. Herman, prof. Dr. Karel Chytil a Eduard Šittler.

Jednání o vhodných místnostech, ve kterých by mohl býti uložen archiv a sbírky Soupisné komise, bylo opět zahájeno k popudu »Klubu za Starou Prahu«.

Ve zvláštním podání upozornil »Klub« radu městskou, že byl pracemi komise Soupisné nashromážděn množstvím i obsahem vysoce cenný materiál. Stavitelským památkám královské Prahy dostává se tím pečlivě a spolehlivě inventarisace pro všechnu budoucnost i pro nastávající kritickou a historickou práci v domácím umění. Proto bylo by nejvýše prospěšno, kdyby získaný materiál byl učiněn veřejně přístupným, hlavně v zájmu odborné vědecké práce a k povzbuzení širšího zájmu na znalosti našich památek. — Podle vyjádření pana archiváře J. Heraina je v archivu komise uloženo na 1100 fotografií, velké panoramatické pohledy na Petřín a mimo to velké množství plánů a bohaté výsledky měření, které mají zvláště velkou cenu. Za dnešních poměrů hodily by se k vystavení sbírek místností v novém obecním domě u Prašné brány, kdežto celý archiv měl by býti vlastně umístěn v městském museu. Dokud nebude však provedena žádoucí přístavba musea, nelze na to pomýšleti. — Proto žádala komise radu městskou, aby pro výstavu cenného materiálu vykárala sály ve čtvrtém patře obecního domu. — Rada městská sdělila však v listopadu r. 1909, že nejsou dosud známy přesné dispoice o využitkování jednotlivých místností v obecním domě, že však nebude překážek, aby sbírky Soupisné komise byly tam instalovány a tím pro studium přístupnými učiněny, jakmile tomu poměry dovolí. — Otázka tato zůstala zatím tedy nerozřešenou, až se počalo jednati o přístavbu druhé radniční budovy, ve které mají býti umístěny kulturní ústavy obecní. Soupisná komise prohlásila ve schůzi dne 24. listopadu 1910, že s radostí pozoruje přípravné práce slavné rady městské v příčině stavby této nové budovy a žádala, aby i pro její sbírky byly v novém domě vykázané příhodné místnosti a aby za tím účelem zván byl k dotčným poradám také její zástupce. — To se také stalo a v projektu bylo na žádanou místnost počítáno.

* * *

V *otázkách regulačních* jednalo se více o jednotlivá místa, protože celkové regulace měnicích se čtvrtí velkoměsta byly již do detailů probrány.

Rada starobylých *domů na Malém náměstí*, které přiléhají k Staroměstské radnici, byla a jest stále předmětem úvahy o tom, mají-li tyto objekty býti zachovány čili nic. Klub »Za Starou Prahu« poukázal ve svém memorandu k soutěži na dostavbu staroměstské radnice podaném na závažnou okolnost, že domy radničního bloku na celé straně Malého náměstí mají býti určeny k zbourání, aniž by jejich skutečný stav byl znám. Klub proto žádal, aby projednávání záležitosti těchto domů bylo především doplněno zjištěním skutečného stavu, aby tím byl získán jasný materiál k odhadnutí jejich ceny dochované. Tyto domy náležejí s největší pravděpodobností (i dle nálezů v bezprostředním sousedství) k nejstarším částem města, a nejsou-li zcela zachovalými celky, musí aspoň vykazovati fragmenty z různých stavebních období, jednotlivé architektonické detaily a výzdoby. Proto bylo by žádoucí, aby již předem mohlo býti počítáno s jejich naprosto zjištěným stavem a aby bylo v této zevně tak krásné zcelené skupině domů na zcela věcném podkladě rozhodnuto. — Soupisná komise návrhy »Klubu« ve schůzi své dne 10. března 1910 doporučila a opakovala při tom své dřívější žádosti, aby těchto domů a starého jejich rázu bylo co možná šetřeno. — K návrhu pana Dra Luboše Jeřábka usnesla se rada městská dne 1. dubna 1910 na tom, aby bylo zaměření a vynesení půdorysů a fačád ihned provedeno, povolila za

tím účelem příslušný náklad a dožádala Soupisnou komisi, aby s pracemi ihned započala. V pozdější však schůzi (dne 13. května 1910) pozměnila rada městská své dřívější usnesení v ten smysl, že se má oklepávání omítek prováděti teprve tehdy, až bude rozhodnuto o dalším trvání nebo sboření uvedených domů.

Ve schůzi dne 20. ledna 1910 upozornil pan obecní starší a konservátor J. Emler na to, že byl v radě městské učiněn návrh na úpravu spojení Starého Města s Novým, a navrhoval, aby Soupisná komise zaujala určité stanovisko v této otázce, zejména, aby se vyslovila, pokládá-li *ulici Sirkovou* a *Richtrův dům* za intaktní v dnešním stavu. Komise vyslovila se rozhodně proti změně ulice Sirkové i Richtrova domu, poněvadž by byla újmou rázu celého náměstí, a doporučila komunikaci ulicí Železnou, kde by bylo tím poškozeno nejméně starých památek. Zároveň si komise vyžádala, aby jí byl způsob řešení předložen k posouzení.

Dosud definitivně nerozřešená *regulace Malé Strany* zavdává stále podnět k různým úvahám a návrhům. Tak bylo Klubem »Za starou Prahu« poukázáno k tomu, jak dalekosáhlou a složitou je otázka monumentálních budov na pobřeží Malé Strany, ve které se utkvávají dva protichůdné směry. Jsou tu naléhavé důvody pro stavbu veřejných budov a zároveň se ozývají varovné a nevyvratitelné obavy estetické před změnami, které by novými velkými massami v panoramatu Malé Strany nastaly. Proto je třeba, aby před přistoupením k provedení regulace bylo naprosto jasno a určito, jaké zlepšení bude regulací docíleno. Prostředkem k tomu byl by model Malé Strany a Hradčan v dostatečně velkém měřítku a přesně zhotovený, tak aby na něm mohly býti všechny navrhované možnosti vyzkoušeny. »Klub« tedy žádal radu městskou, aby takový model dala pořídit. — Soupisná komise jednala o této žádosti a doporučila ji (ve schůzi dne 27. ledna 1909) s dodatkem, aby se model obmezil pouze na siluetu pozadí, a plastické popředí aby bylo obmezeno na výšky a obrisy střech.

K návrhu pana Dra Luboše Jeřábka žádala Soupisná komise, aby se příkopy *u hradeb na Hradčanech* nezasypaly a aby hradby tyto jakož i *hradby Vyšehradské* byly jako celek pokud možno zachovány a dekorativně upraveny. Podle zprávy městského úřadu stavebního dají se hradby položené na pláni Letenské z části zachovati a je v regulačním plánu Letné, pokud tomu poměry dovolily, na záchranu jejich pamatováno! V těch místech dají se zachovati hradby i s původními příkopy u bašty č. XIX. a pouze z částí hradby u Bruské brány (část bývalé bašty č. XVI. a XVII.), jejichž příkopy jsou však z větší části zasypány. Ostatní část hradeb zachrániti nelze, neboť bývalá bašta č. XVIII. i s přilehlými příkopy byla upravena na hřiště. Na Hradčanech rovněž se nedá celý obrys hradeb zachovati. Bývalá bašta č. XII. a část bašty č. XI. jsou srovnány s okolím a upravena na nich vojenská jízďárna. Mimo to je vyhrazena bašta č. XIV. (proti kadetní škole) stavbě kasáren a bude tedy nutno hradby v těch místech odstraniti. Možno tudíž z hradeb Hradčanských zachovati pouze obrys bývalé bašty č. XIII., část hradeb bašty č. XI. a celou baštu č. X. — Hradby Petřínské a Vyšehradské jsou nejzachovalejší a při provádění regulace bude vždy dbáno toho, aby hradby tyto i s přilehajícími příkopy zůstaly jako památka opevnění Prahy zachráněny a aby jako dekorativní celek byly upraveny.

Ve schůzi dne 10. března 1910 upozornil pan archivář J. Herain, že do projektu parcelačního v *Nuslích* pojato bylo také údolí zvané »Libušina lázeň«. Komise

usnesla se na tom, aby osobní intervencí bylo působeno k tomu, aby uvedené údolí rušeno nebylo.

Poněvadž regulační otázky vyžadují často jednotného řešení i jednotné base pro dokonalou úpravu nejen jednotlivých částí, ale i celé Velké Prahy, a poněvadž při této úpravě dlužno míti na zřeteli zachování starých památek, doporučila komise k návrhu pana Dra Luboše Jeřábka, aby byla organizována zvláštní *regulační kancelář*, která by se výhradně věnovala projektům regulačním a která by také přihlížela ke starému rázu Prahy a k jednotlivým stavitelským a uměleckým památkám.

* * *

Na základě usnesení rady městské byla dožádána Soupisná komise, aby sestavila *seznam stavebních památek historických a uměleckých* pro Nové Město, jakož i pro ostatní části Prahy (vyjma Staré Město, Malou Stranu a Hradčany, pro které byl již soupis proveden), a dále i pro obce předměstské, které počítáme k Velké Praze. — Ve schůzi dne 18. listopadu 1908 zvolena byla za tím účelem zvláštní komise, která rozhodla, aby se započalo nejdříve se soupisem památek na Novém Městě a rozdělila tento okres ve tři části. Vyšehrad a Nové Město až k ulici Ječné a Resslové převzal pan Dr. Luboš Jeřábek, část od ulice Ječné a Resslové až k Ferdinandově třídě a Václavskému náměstí pan Kamil Hilbert a část od Václavského náměstí až k Dolnímu Novému Městu pan Dr. Karel Chytil. Dolní Nové Město bylo popsáno současně s popisem Starého Města. — Klub »Za Starou Prahu« ve svém podání k radě městské připomenul, že bude třeba, aby město Praha, řídíc se příklady kulturních měst Evropy, zakupovalo přístě cenné ohrožené domy. Městský úřad stavební podal k tomu zprávu, že by bylo nutno znáti seznam takových cenných domů pražských, které by se k zachování a k eventuálnímu vykoupení doporučovaly. Takový soupis stane se konečně i nutným, až vejde v platnost nový stavební řád, který v § 65. (část IV.) stanoví: »Budovy a jiné památky, jako sochy, pomníky, kašny a pod., které jsou historicky významny nebo umělecky vynikají, buďtež pojaty do zvláštního seznamu, který sdělá stavební úřad, vyslechnuv uměleckou komisi, aneb, kde jí není, odborníky, a který schválí zemský výbor, vyslechnuv mínění c. k. místodržitelství. Seznam tento budiž sdělán a schválen nejdéle v době jednoho roku po vydání tohoto zákona a budiž vyhlášen v zemském zákonníku.« — V důvodové zprávě se pak praví: »Pojetím budov takových do zvláštního indexu konečně stane se také něco, co jinde již jest provedeno, totiž soupis, statistika důstojných památek.« — Rada městská žádala proto Soupisnou komisi, aby o této otázce podala své dobré zdání s eventuálními návrhy zejména o způsobu, jak by se věc dala po stránce finanční provést. — Komise sdělila na to radě městské, že právě provádí soupis cenných památek ve všech částech Velké Prahy a že bude pak možno užiti jejího elaborátu také pro sestavení seznamu, jaký má na mysli osnova stavebního řádu. O efektu finančním se však komise vysloviti nemohla, protože otázky takové nespádají do oboru její působnosti.

* * *

Rada městská usnesla se na tom, aby bylo pečováno o zabezpečení *pamětních desek* na pražských domech upevněných a dala zhotoviti prostřednictvím městských okresních dozorců přehledný seznam, který pak byl dodán Soupisné komisi ku pro-

zkoumání a k eventuálnímu doplnění. — Pan archivář J. Herain uvolil se provést příslušnou revisi a předložil pak důkladný a přehledný elaborát, ve kterém seznámil celkem 76 pamětních desek. Podle obsahu a zajištění rozděleny jsou takto:

I. DESKY PRO OBEC PRAŽSKOU POJIŠTĚNÉ:

1. *Ferdinanda Lauba*, hudebního virtuosa, na č. p. 400-III. na Újezdě. Zasazena je na nově vystavěném domě r. 1903 v pravo na arkýři pod oknem prvního patra a zní: »Zde se narodil Ferdinand Laub dne 19. ledna 1832.« — (Po přestavbě domu není ovšem znění to správné.)

2. *Karla Hynka Máchy*, básníka, na č. p. 401-III. na Újezdě. Rovněž na domě r. 1903 přestavěném, v prvním patře mezi okny nad portálem. Nápis zní: »Zde se narodil Karel Hynek Mácha dne 15. listopadu 1810.« (Totéž jako u Lauba.)

II. DESKY KNIHOVNĚ POJIŠTĚNÉ PRO SPOLKY:

3. *Mistra Jana Husa* na č. p. 351-I., na Betlemském náměstí. Deska je z bílého mramoru a zasazena je v přízemí nad portálem. Nápis: »Zde bydlel mistr Jan Hus.« — V témže domě, v pravo za vraty, jest starý gotický venýř z bývalého domu a v jeho středu je bílá mramorová deska s nápisem: »Památka z domu, v němž bydlel mistr Jan Hus co kazatel betlemský.«

4. *Vítězslava Háška*, básníka, na č. p. 720-II., v Palackého ulici. Deska je pískovcová, na pravé straně domu v prvním patře na pilíři mezi okny umístěna. Na ní je medaillon s poprsím Háška a pod ním zasazena je malá deska z bílého mramoru s nápisem: »Zde dne 8. října 1874. Vítězslav Hášek zemřel.«

5. *Jindřicha Fügnera*, zakladatele pražského »Sokola«, na č. p. 971-II., v Růžové ulici. Deska z tmavého sienitu v ozdobném rámu je zasazena v prvním patře na pilíři mezi okny a zní: »Zde narodil se Jindřich Fügner dne 12. září 1822.« — V rámu dole je monogram »Sokola«, který tuto desku dal zasadit.

6. *Jana Nerudy*, spisovatele, na č. p. 233-III., v Nerudově ulici. Velká bronzová deska s postavou genia v prvním patře na pilíři mezi okny s nápisem: »Jan Neruda zde žil a svoji literární činnost započal 1834.—1894. Péči spolku Menšího města pražského r. 1895.« (Dle záznamů v popisném úřadě bydleli v tom domě rodiče Jana Nerudy od r. 1845 až do r. 1856.)

7. *Františka Douchy*, spisovatele, v č. p. 374-III., v Karmelitské ulici. Bronzová deska okrasná, v barokním slohu, s nápisem: »František Doucha, kněz a spisovatel, narodil se v tomto domě 31. srpna 1810.«

III. NA DOMECH OBCE PRAŽSKÉ A NĚKTERÝCH KORPORACÍ POJIŠTĚNY JSOU DESKY:

8. *Aloise Senefelder*, vynálezce kamenotisku, v č. p. 408-I., na tržnici. V průjezdu tržnice jest v pravo kamenná deska z černého mramoru vsazená ve zdi. Nápis její zní: »V domě čp. 408-I., na jehožto staveništi povstala tato městská tržnice, narodil

se vynálezce kamenotisku Aloise Senefelder, dne 6. listopadu 1771.« (Dle záznamu křestního na faře u sv. Havla, byl dne 7. listopadu 1771 pokřtěn Senefelder na jméno »Joannes Nep. Franciscus Aloisius«. Otec jeho, Petr, byl hercem u německého divadla.)

9. *Josefa Kajetána Tyla*, dramatického spisovatele, na č. p. 114-I., na Linhartském náměstí. Velká ozdobná deska z černého sienitu s bronzovým poprsím spisovatele v medaillonu. Nápis: »Zde žil 1840—1843 Josef Kajetán Tyl.« Dole je napsáno: »Věnovala Čtenářsko-ochotnická beseda Tyl — v Praze 1887.« (Dům čp. 114-I. byl r. 1850 přestavěn. — Dnes stojí na témže místě nová radnice, na kterou byla deska přenesena.)

10. *Václava Tomáška*, hudebního skladatele, na č. p. 15-III., v Tomášské ulici. Deska ze šedivého mramoru v přízemí na pilíři loubí s nápisem: »Zde žil a dne 3. dubna 1850 zemřel Václav Tomášek, slavný hudební skladatel, narozen ve Skutči dne 17. dubna 1774.« — V pravo na pilíři loubí jest druhá deska téže velikosti a z téhož materiálu s nápisem: »Hier lebte und starb am 3. April 1850 der Ton-dichter Wenzel Tomaschek, geb. am 17. April 1774 in Skutsch.«

11. *Jindřicha Fügnera*, zakladatele tělocvičného spolku »Sokol« na č. p. 1437-II., v Sokolské třídě. Orámovaná deska z černého mramoru ve středu budovy pod oknem v prvním patře. Nápis zní: »Jindřich Fügner — Sokolu a vlasti — 1865.«

12. *Václava Bayera*, na č. p. 146-I., v Karlově ulici. Deska z pískovce, gotická, v prvním patře s nápisem: »Dům tento byl od pražského měšťana Václava Bayera v roku 1837 odkázán ústavu pro chudé u sv. Bartoloměje. — Dieses Haus wurde von dem Prager Bürger Wenzel Bayer im Jahre 1837 dem Skt. Bartolomei Armen-hause vermacht.«

13. *Jana Dominika de Barifice* v č. p. 915-I. Deska ze šedého mramoru zasazena je na kraji domovní chodby a má nápis: »Dům tento postaven L. P. 1876 na místě zde stávajícího domu, který darován byl L. P. 1646 někdejšímu pořádku poctivého řemesla zednického a kamenického ve Starém Městě Pražském Janem Dominikem de Barifice, měšténinem a mistrem poctivého řemesla zednického.« (Ve starých zápisech nalézáme, že se jmenoval Barifis neb Parifis, nikoli Barifice.)

14. *Václava a Elišky Douskových* v č. p. 531-III. v Chotkově ulici. Deska z černého mramoru v přízemí nad vchodem. Nápis zní: »Nadační dům Václava a Elišky Douskových. — Wenzel und Elise Dausek Stiftungshaus.«

15. *Jana a Johanny Richtrových* v č. p. 459-I., na Malém náměstí a v Michalské ulici. Na průčelí do Malého náměstí jsou dvě desky. V levo česká: »Nadační dům manželů Jana a Johanny Richtrových.« V pravo německá: »Johann und Johanna Richter Stiftungshaus.« Na průčelí v ulici Michalské jsou rovněž dvě desky. V levo německá: »Johann und Johanna Richter'sche Stiftungshaus« a v pravo česká: »Nadační dům manželů Jana a Johanny Richtrových.«

16. *Karla a Karoliny Palliardových* v č. p. 265-III., na Malostranském náměstí a na Tržišti. Na průčelí na Malostranském náměstí i na Tržišti je po jedné mramorové desce s nápisem: »Nadační dům Karla a Karoliny Palliardí.«

17. *Barbory Serafinové* v č. p. 1072-II., Na Poříčí. Deska z bílého mramoru v prvním patře s nápisem: »Zde žila a působila majitelka tohoto domu, sestra Anny Náprstkové a vzorná teta Barbora Serafinová. † 1852.«

IV. PAMĚTNÍ DESKY NA OBECNÍCH BUDOVÁCH NEZAJIŠTĚNÉ:

18. Čtyři bronzové pamětní desky na výběrčích budkách *mostu císaře Františka* u Národního divadla.
19. Na průčelí *Staroměstské mostecké věže* je nad velkým obloukem mramorová deska s latinským nápisem, který ve 22 řádkách hlásá udatnou obranu Pražanů r. 1648. proti Švédům.
20. Na téže věži proti Křižovníkům je deska z černého mramoru s latinským nápisem o poškození *Karlova mostu* velkou vodou r. 1784. a o jeho opravě.
21. Na horní části venýře hlavního vchodu *vodárenské věže Staroměstské* je v přízemí třířádkový nápis z r. 1576., který se vztahuje k velikému ohni.
22. Na *vodárenské věži u Šitkových mlýnů* jsou na západní straně, proti Smíchovu, tři pamětní desky, a to: dvě české a jedna latinská. České jsou z pískovce a latinská z červeného mramoru. Všechny tři nápisy vztahují se k obležení a bombardování Prahy od Švédů r. 1648. a k opravě vodárny.
23. *Dra. Jana Krejčího* v č. p. 23-VI. v Libušině ulici. Na hradební zdi před Vyšehradským tunelem jest v šamotových dlaždičkách bronzové poprsí Dra. Jana Krejčího a pod ním nápis: »Památce Dra. Jana Krejčího, českého geologa, nar. 1825., † 1887.« V téže hradbě je pole z červených šamotek a na něm nápis: »Zbudovala obec Pražská léta Páně MCMIV.« (Tento nápis vztahuje se ke stavbě tunelu.)
24. Na západním průčelí bývalého *kostela sv. Martina* bude umístěna bronzová pamětní deska obsahu historického.

V. PAMĚTNÍ DESKY NA DOMECH NEZAJIŠTĚNÉ:

25. *Josefa Pavla Šafaříka*, spisovatele a slovanského dějepisce v č. p. 1362-II. v Krakovské ulici. Kamenná deska nad hlavním vchodem. Šafařík v tomto domě 26. června 1861. zemřel. Deska tato je zakryta tabulí »Lese und Redehalle der deutschen Studenten«.
26. *Leopolda Zvonáře*, hudebního skladatele, v č. p. 713-II., ve Vodičkově ulici. Dle úředního zápisu zemřel zde dne 23. listopadu 1865. Pamětní deska je zakryta.
27. *Kristiana Dopplera*, profesora matematiky, v č. p. 3-II., na Karlově náměstí. Na budově zemského trestního soudu ve Spálené ulici je na pilíři v přízemí deska z červeného sienitu s nápisem: »V domě č. p. 4-II., který stával na tomto místě, žil a bádá před uveřejněním svého světoznámého principu (1842), na němž buduje dnešní astrofysika, věhlasný učenec Kristian Doppler, profesor matematiky a praktické geometrie na technice v Praze.« (Doppler bydlel v Praze od r. 1836.—1843., v domě č. p. 4-II., od r. 1837.—1839. Narodil se r. 1803. v Solnohradě a zemřel r. 1854. v Benátkách.)
28. *Emanuela Zdekauera* v č. p. 64-II. ve Spálené ulici. Nad oknem druhého patra zasazena deska ze šedého mramoru s nápisem: »Zde zemřel dne 21. února 1875. Emanuel Zdekauer, zakladatel záložny řemeslníků pražských.«
29. *Jana Ev. Purkyně*, slavného lékaře českého, v č. p. 74-II. ve Spálené ulici. Deska je z bílého mramoru a s bronzovým medaillonem, na kterém je poprsí Purkyňovo

a dva geniové. Nápis zní: »Zde žil a zemřel Jan Ev. Purkyně. — Věnováno Spol. čes. lékařů a Uměl. Besedy.«

30. *Josefa Manesa*, akad. malíře, v č. p. 75-II. ve Spálené ulici. Tmavočervená mramorová deska nad portálem prvního patra. Nápis: »Zde žil a dne 19. prosince 1871. zemřel Josef Manes.«

31. *Dra. Jana Kaňky*, v č. p. 118-II. v Nikolandské ulici. Dr. Kaňka zřídil nadace pro české a německé umělce. Deska z červeného mramoru nad portálem domu má nápis: »Aedes Fund. Dr. J. Kaňka.«

32. *Františka Škroupa*, hudebního skladatele, v č. p. 187-II. v Myslíkově ulici. Deska z pískovce v prvním patře s nápisem: »Frant. Škroup.« Pod nápisem je postava anděla a dole lyra s třemi květy, jako znak dárce (Umělecké Besedy).

33. Na č. p. 187-II. v Myslíkově ulici je zasazena deska z červeného mramoru se dvěma jmény: »Zde žil a umřel *Fr. Ladislav Čelakovský*, nar. 17 $\frac{2}{3}$ 99., zemřel 18 $\frac{5}{2}$ 52.« A pod tím: »*Dr. Josef Čejka*, narozen 18 $\frac{1}{3}$ 12., zemřel 18 $\frac{7}{2}$ 62.« (Slavný lékař.)

34. *Václava Klimenta Klicpery*, dramatického spisovatele, v č. p. 552-II. na Karlově náměstí. Bronzová deska s portrétem, nad oknem prvního patra. Nápis: »Zde žil a zemřel 18 $\frac{2}{3}$ 59 Václ. Kl. Klicpera. — Věnováno lit. zábav. spolkem Kroužek Klicperův 1898.«

35. *JUDra Josefa Krasoslava Chmelenského*, spisovatele, v č. p. 702-II. ve Vodičkově ulici. Tabulka ze šedobílého mramoru v pískovcovém rámu na pilíři v prvním patře. Nápis zní: »Zde žil a dne 9. ledna 1839 zemřel JUDr. Josef Krasoslav Chmelenský, spisovatel, manský a dvorský místosudí a úředník královny české.«

36. *Františka Palackého*, historiografa království Českého, v č. p. 719-II. v Palackého ulici. Nad portálem jsou dvě desky bronzové, na nichž je kovový nápis: »Zde žil a zemřel František Palacký.« Nad tím je bronzové poprsí mezi dvěma palmami.

37. *MUDra Václava Staňka*, lékaře a spisovatele, v č. p. 739-II. v Jungmannově třídě. Deska z černého mramoru mezi okny prvního patra s nápisem: »MUDr. Václav Staněk * $\frac{4}{9}$ 1804, † $\frac{10}{3}$ 1871. — Věnuje Spolek českých lékařů.«

38. *Josefa Jungmanna*, v č. p. 749-II. v Jungmannově třídě. Deska z bílého mramoru na pilíři v prvním patře s nápisem: »Zde Josef Jungmann žil a zemřel dne 14. listopadu 1847.«

39. *Antonína Skřivana*, v č. p. 944-II. v Růžové ulici. Deska z červené žuly pískovcem orámovaná mezi okny prvního patra. Nápis: »Zde žil a působil Ant. Skřivan 1818—1887. — Věnoval Obchodnický spolek Merkur s Klubem samostatných obchodníků a průmyslníků.«

40. *Karla Havlíčka*, publicisty českého, v č. p. 1029-II. v Havlíčkově ulici. Deska je ze Schlenhofského kamene nad vchodem v přízemí a zní: »Zde zemřel dne 29. července 1856. Karel Havlíček.«

41. *Václava Holára*, slavného rytece českého, v č. p. 1195-II. v Soukenické ulici. Deska z červeného mramoru mezi okny v prvním patře. Nápis zní: »Zde narodil se slavný rytec český Václav Hollar 1607.«

42. *Žofie Podlipské*, spisovatelky, v č. p. 1672-II. na Palackého nábřeží. Na desce z červeného mramoru je bronzový medaillon s poprsím s nápisem: »Zde poslední léta žila a zemřela spisovatelka a lidumilka Sofie Podlipská. * 18 $\frac{1}{2}$ 33, † 18 $\frac{1}{2}$ 97.«

43. *Jana Svobody*, učitele opatrovny, v č. p. 1673-II. v Komenského ulici. Malá pamětní deska za vchodem do opatrovny v chodbě s nápisem: »Jan Svoboda, první učitel vzorné opatrovny na Hrádku v Čechách, narozen léta P. 1803. 1. října, zemřel léta Páně 1844 na den sv. Václava.« (Nápis měl by býti doplněn označením Hrádku na Novém městě pražském, poněvadž Hrádek v Čechách je městys (Grottau) za Liberцем.)

44. *Ondřeje Poupěte*, reformátora českého sladovnictví, v č. p. 360-I. na Perštýně. (Starý dům sbořen a deska přenesena bude na novostavbu.)

45. *Václava Matěje Krameriusa*, spisovatele, v č. p. 232-I. v Husově třídě. Deska z červeného mramoru s nápisem: »Zde žil a zemřel Václav Mat. Kramerius dne 22. března 1808.«

46. *Jaroslava Čermáka*, slavného malíře českého, v č. p. 258-I. v Betlemské ulici. V prvním patře je deska s postavou genia písčícího jméno: »Čermák.«

47. *Karla Jaromíra Erbeny*, básníka a historika, v č. p. 440-I. v Michalské ulici. Deska z červeného mramoru v prvním patře s nápisem: »Zde žil a dne 21. listopadu 1870. zemřel Karel Jar. Erben.«

48. *Josefa Maxe*, sochaře, v č. p. 333-I. v ulici Krocínově. Kamenná šedobílá deska mezi okny v prvním patře s nápisem: »Zde žil sochař Josef Max.« — Pod tím: »Hier lebte der Bildhauer Jos. Max † MDCCCLV. — Věnoval Fr. Zelinger 1878.«

49. *Jana Wolfganga Amadea Mozarta*, v č. p. 420-I. na Uhelném trhu. Deska z bílého mramoru v pískovcovém rámu nad oknem prvního patra. Nadpis: »In diesem Hause wohnte Mozart im Jahre 1787.« Dole drobným písmem: »Gewidmet v. deutschen Männergesangverein und deutschen Singverein 1887.«

50. *Jiří Melantricha z Aventinu*, v č. p. 471-I. v Melantrichově ulici. Ve dvoře nad vchodem z průjezdu je bílá mramorová deska s nápisem: »V tomto domě žil a pracoval Jiří Melantrich z Aventina, slavný knihtiskař český, nar. 1511., zemřel 15¹/₈₀.« Pod tím je menší bílá mramorová deska s nápisem: »Věnuje Typografická Beseda Pražská 18¹/₈₀.« — V třetím patře ve dvoře je na zdi do omítky škrabán nápis: »L. P. 1563 Jiří Melantrich z Avantina a Daniel Adam z Veleslavína zde žili a pracovali 1599.«

51. *Jana Keplera*, matematika a hvězdáře, v č. p. 573-I. na Ovocném trhu. Za domovním vchodem zasazena je deska z černého mramoru s obsáhlým textem, kterým se udává, že tento dům byl r. 1381. za krále Václava IV. věnován kolleji studentů, a že zde bydlil 1604—1607 slavný hvězdář Jan Kepler.

52. *Alfreda Meissnera*, něm. básníka, v č. p. 575-I. na Ovocném trhu. Deska z černého mramoru na pilíři v prvním patře v pískovcovém rámu. Nápis: »In diesem Hause wohnte Alfred Meissner in den Jahren 1839 bis 1849.«

53. *Karla Škrety*, malíře českého, v č. p. 628-I. v Týnské ulici. Na průčelí domu proti Týnskému kostelu je v prvním patře mezi okny kamenná, modře barvená deska s medaillonem a v gotickém orámování. Nápis zní: »Zde se narodil Karel Škreta, malíř český v roce 1604.« V rohu desky je letopočet 1870, kdy byla deska zřízena Uměleckou Besedou. (Dům tento byl nově vystavěn r. 1898.)

54. *Frant. Břetislava rytíře Trojana z Bylaufeldu*, v č. p. 427-III. na Újezdě. V chodbě hned za hlavním vchodem je deska z bílého mramoru s nápisem: »Frant.

Břetislav rytíř Trojan z Bylaufeldu, dvorní rada a čes. spisovatel se zde 1/2 1820 narodil.«

55. Nad vchodem domu č. p. 152-V. U staré školy zasazena je deska ze šedého mramoru s nápisem: »Dem Privat-Frauenverein zur Erziehung armer israelit. Waisenmädchen, gewidmet von Phillip et Rosalia Reach.«

56. Pod oknem prvního patra domu č. p. 66-VI. ve Vratislavově třídě je zasazena deska z černého mramoru s nápisem: »Útočiště chudých. — Založil a zasvětil 23. dubna 1866. vysocedůstojný probošt Vyšehradský Vojtěch Ruffer.«

VI. PAMĚTNÍ DESKY POCHYBENÉHO A NESPRÁVNÉHO ZNĚNÍ:

57. Na domě č. p. 171-II. v Myslíkově ulici je nad oknem prvního patra deska z bílého mramoru s nápisem: »Dům někdy rodiny *Myslíků z Hyršova*. Adam M. z H. na Radiči a Košířích náležel od r. 1553. k stavu českého rytířstva. † 1581. — Nákladem Vojtěcha Veselého L. P 1864.« (V tomto domě nikdy žádný Myslík z Hyršova nebydlel a dům rodu tomu nepatřil. Podle zápisu v zem. deskách (č. 21. D. 24.) měl Adam Myslík z Hyršova dům na Dobytčím trhu, ve kterém r. 1579. dělal testament. Rodina Myslichů z Willensteina je původu německého a r. 1613 přišla do Prahy. Eliáš Myslich r. 1648. koupil dům dnešní č. p. 171-II. a r. 1680. v době moru zemřel. Ulice Myslíkova obdržela své jméno asi r. 1870. a dům č. p. 171-II. patřil rodině Myslichů od r. 1648. do r. 1725.)

58. *Jana Ferd. Brokoffa*, sochaře, v č. p. 674-II. na rohu ulice Vodičkovy a Hopfenštokovy. Kamenná tabulka s medaillonem mezi okny v prvním patře. Nápis: »Zde žil a zemřel Jan F. Brokoff, sochař český.« (Sochař Jan Brokoff zhotovil r. 1714 figurální portál na domě č. p. 674-II. Dům tento jemu nepatřil a ani v něm nežil.)

59. *Tychona de Brahe*, matematika a hvězdáře, v č. p. 76-IV. na Novém světě. Deska z černého mramoru má nápis: »Leta Páně 1901 zasazena jest na tomto domě zvaném od starodávna *u zlatého noha*, nákladem obce pražské pamětní deska ku počtě slavného Dána Tychona de Braheho, císařského matematika a hvězdáře, který léta 1600. v tomto domě přebýval a 24. října 1601. v nedalekém odtud domě, jenž stával druhdy na místě nynějšího paláce Černínského, zemřel a byl pochován v chrámu Matky Boží před Týnem.« (O prvním bydlišti pojednal pan arch. Jan Herain v Jansově Staré Praze v čl. 81. na str. 208.)

VII. PAMĚTNÍ DESKY BUDOV:

60. Nápis na štítu domu č. p. 648-I. v Templové ulici vztahuje se na zřízení nadace rytmistra Koppa.

61. Kamenná deska nad portálem domu č. p. 1040-I. na Křižovnickém náměstí o zřízení bohosloveckého semináře od císaře Josefa II. r. 1783. (Nápis latinský.)

62. Kamenná deska v prvním patře domu č. p. 445-I. ve Vejvodové ulici hlásá, že zde byla r. 1675. zařízena míčovna. (Latinský.)

63. Na vchodu kláštera Voršílek (č. p. 139-II. ve třídě Ferdinandově) je latinský nápis označující založení kláštera r. 1677.

64. Kamenná deska na bývalé porodnici (č. p. 447-II. v Apolinářské ulici) má latinský nápis vztahující se k r. 1824.

65. Na všeobecné nemocnici, č. p. 499-II. v ulici U nemocnice, je velká kamenná deska s nápisem označujícím zřízení (r. 1790.) a rozšíření (1839) nemocnice (latinský).

66. Na portálu školní budovy řádu Piaristů (č. p. 856-II. v Panské ulici) je v kamenu nápis o založení škol řádu Piaristů r. 1766.

67. Na budově celnice, č. p. 1037-II. na rohu Hyberské ulice a Josefského náměstí, je velký zlatený nápis kamenný, který udává, že zde r. 1811. byla zřízena celnice.

68. Na budově Helmovy mlýnu, č. p. 1220-II., jest kamenná deska o požárech a opravách z r. 1605 a 1607 (latinská a česká).

69. Kamenná deska pod kordonem věže u kostela sv. Petra na západní straně oznamuje (latinsky), že r. 1598. osadníci sv.-Petrští tuto věž postavili.

70. Na domě č. p. 65-III., na Dražického náměstí, je nad portálem v prvním patře mramorová deska s nápisem, že dům ten postavili r. 1889. manželé Jan a Alžběta Rožánkovi.

71. Dvouřádkový nápis v kamenu nad portálem staré celnice před Mosteckou věží Malostranskou (č. p. 56-III.) zvěstuje, že tuto celnici vystavěl r. 1592. Staroměstský magistrát (latinsky).

72. V levém průjezdu německého ústavu učitelského v č. p. 528-III., v Karmelitské ulici, je kamenná deska oznamující, že (v 16 století) dům tento vystavěl Florian Griespek z Griespachu (latinsky).

73. Kamenná deska na domě č. p. 300-III. v malé Karmelitské ulici ohlašuje, že tu stávala do roku 1757. Oujezdská brána (latinsky).

74. Velký nápis latinský v kamenu na t. zv. Strahovském špitále, č. p. 155-IV. v Úvoze, oznamuje, že zde Questemberk založil na konci 17. století špitál pro chudé.

75. Latinský nápis na Královském hradě na Hradčanech nad prvním hlavním vjezdem oznamuje, že toto křídlo hradní vystavěl r. 1614. král Matyáš.

76. Na jižním portále kostela sv. Víta jest kamenná deska s latinským nápisem udávajícím dějiny stavby kostela koncem 14. století.

(Podle nadační listiny Aloise Olivy mají býti jeho nadační domy označeny pamětními deskami.)

Rada městská schválila dne 8. května 1908., aby obec Pražská převzala od Umělecké Besedy pamětní desky touto korporací zřízené v majetek a ve správu obce Pražské, aby tyto desky, jakož i desky na domech obecních a nadačních a dříve již obcí převzaté byly očištěny, a konečně aby bylo o knihovní zabezpečení těchto desek dle možnosti postaráno. Dále bylo usneseno, aby bylo jednáno se všemi majiteli domů, na nichž pamětní desky jsou, a které knihovně ještě pojištěny nejsou, aby přistoupili buď na knihovni, nebo aspoň na mimoknihovní zajištění ve prospěch obce Pražské. Komise Soupisná projevila s těmito návrhy a usneseními souhlas a poukázala pouze k tomu, aby chyby na některých deskách, zejména na desce Brokoffově, byly opraveny.

Pamětní deska pro Staroměstskou radnici nebyla dosud v návrzích definitivně upravena a proto bylo v užším výboru dne 27. listopadu 1909. usneseno, aby návrhy textu, vypracované pp. prof. Drem Čelakovským, J. Herainem a Drem Teigem byly

dodány dp. Šittlerovi, aby konečný návrh sestavil a předložil. Po dohodě s posledními navrhovateli byl konečně text upraven takto:

»Památná tato radnice, již od staletí středisko veřejného života staroslavné Prahy, byla zřízena r. 1338. z domu soukromého. Při ní záhy postavena věž s kaplí arkýřovou, r. 1381. posvěcenou.

Kolem r. 1480. zhotovil zámečník Jan Růže proslulý orloj zdejší, jež Jan Tábořský z Klokotské Hory po r. 1550. valně zdokonalil.

V XV. století přistavěli na straně Velikého náměstí novou radni síň s visutou klenbou, kdež bylo v letech 1440—1458. často sněmováno. Tu byl také dne 2. března 1458. zvolen českým králem český pán Jiří z Poděbrad.

Naposledy upravili radnici tuto po spojení měst pražských r. 1784. a v letech 1839.—1848., kdy ji v nynější podobu uvedli.«

Návrh tento byl Soupisnou komisí dne 15. prosince 1909. schválen a radě městské předložen.

K návrhu Soupisné komise schválila rada městská dne 20. října 1908., aby bylo uspišeno umístění *desky se jmény popravených českých pánů* na budově Staroměstské radnice. Městský archiv byl požádán, aby návrh textu sestavil a předložil. Dne 18. listopadu 1909. byl elaborát přikázán užšímu výboru, který doporučil ve schůzi své dne 27. listopadu 1909 toto znění:

»Na místě zde v dlažbě vyznačeném stálo popraviště, na kterém v pondělí, dne 21. června léta 1621. od hodiny páté až do deváté ranní obětovalo život svůj pro svobodu království Českého těchto dvacet sedm mučedníků:« (následují jména českých pánů).

Návrh byl komisí dne 15. prosince 1909. schválen a radě městské předložen.

Dne 18. listopadu 1909. urgovala Soupisná komise umístění *desky v zámku Libeňském* o úmluvě, která se tam stala mezi Matyášem a Rudolfem. Nebylo však jednotného názoru, má-li býti deska tato vůbec zřizována. Byl tudíž městský archiv požádán, aby otázku tu znovu uvážil. Ve schůzi dne 2. června 1910. sdělil pan archivář Dr. Teige, že hodlá učiniti návrh, aby se deska nezřizovala. Dp. Šittler se nabídnul, že se ještě s panem Dr. Teigem dohodne a návrh textu sestaví.

Městský archiv navrhoval toto znění:

»V tomto zámku na místě bývalé tvrze v XVI. století učiněna byla ve dnech 18.—25. června 1608. smlouva mezi Rudolfem II. a arcivévodou Matyášem o dočasném oddělení Moravy od království Českého. — Dne 27. června 1662. koupila obec Starého města Pražského zámek a panství Libeňské za 82.000 kop. od Jana Hartvíka z Nostic a dala zámek rozšířiti i přestavěti v letech 1769.—1770. prací stavitele Jana Prachnera.«

Dle návrhu pana kanovníka Eduarda Šittlera má text pamětní desky zníti:

»V tomto zámku, náležícím kdysi Bruknarům z Brukštejna, byl uzavřen dne 25. června 1608 »Libeňský mír«, jímž byl Matyáš, mladší bratr Rudolfa II., za krále Českého přijat. — Roku 1662. koupila obec Starého Města Pražského panství i zámek tento a dala jej v l. 1769.—1770. pražským stavitelem Janem Prachnerem v nynější podobě přestavěti.«

Oba návrhy byly pp. Drem Teigem a kanov. Šittlerem v jeden upraveny a ve schůzi dne 24. listopadu 1910. oznámil p. Dr. Teige, že byl text vypracován a přímo radě městské předložen, což vzala komise se schválením na vědomí.

* * *

Klub »Za Starou Prahu« upozornil před časem radu městskou, aby nebylo opomenuto zachytiti fotografií nebo obrazem *pohled na malebné skupiny staroměstských věží* (radniční, týnské, mikulášských) od kaple sv. Maří Magdaleny pod Letnou, nebo od akademie hraběte Straky, dříve než tyto pohledy budou zakryty novostavbami paláců universitních. Komise assanační i technická prohlásila, že se tu může jednat patrně jen o pohledy s míst nižších, protože s vyvýšených míst, jako na př. s Nebozízku, Nových schodů zámeckých, z Hanavského pavillonu, budou skupiny věží stejně malebně vynikati, jako dosud. Návrh postoupen byl Soupisné komisi, která ve schůzi své dne 29. dubna 1909. svolila k tomu, aby byly fotografie těchto pohledů s nižších míst zhotoveny na účet její dotace.

K návrhu pana archiváře J. Heraina bylo dne 15. dubna 1908. schváleno, aby byla zhotovena velká fotografie *pohledu na Prahu od bastionu XIX. na Letné*, a sice od Benátek až na Hradčany. Práce zadána firmě Husník a Häusler. Ve schůzi dne 16. října 1908. bylo oznámeno, že firma fotografický snímek již provedla a že se úplně zdařil. Bylo pak usneseno, aby byla fotografie dána do jednoduchého tvrdého rámu.

* * *

Ve schůzi dne 27. ledna 1909. oznámil pan ředitel Kukla, že při bourání domu č. p. 16-I. objeveny byly *zbytky románské stavby*. Byla ihned ustanovena místní komise, při které pan Kukla navrhoval, aby byly zbytky tyto zachovány a učiněny přístupnými s. chodníku. — Pan Dr. Luboš Jeřábek rovněž nález tento zjistil a navrhoval dva způsoby zajištění, spojením se sklepem radničním, nebo samostatným zabezpečením. Soupisná komise vyslovila se pro návrh pana řed. Kukly. — Ke sbourání domu č. p. 16-I. bylo dáno magistrátem povolení ze dne 3. prosince 1908. pod č. p. 11928-III. Ve sklepech předního traktu nalezena byla místnost vystavěná ve slohu románském, která byla původně přízemní a pozdějším nasypáním ulice stala se místností sklepní. Nález tento, o jehož detailním popisu možno se dočísti ve zvláštním článku tohoto sešitu, označen byl odborníky za neobyčejně vzácný, velké historické i umělecké ceny, a za význačné svědectví o tom, že Praha již ve 12. století mohla se honositi takovou výstavností. Románských památek jest zachováno velice málo a na Starém Městě je to pouze kaple sv. Kříže v bývalé Poštovské ulici.

Na základě usnesení z 29. dubna 1909. sešla se Soupisná komise dne 4. května 1909., aby nález v č. p. 16-I. na místě samém prohlédla. Pan archivář J. Herain, poněvadž se prohlídky zúčastniti nemohl, zaslal písemné vyjádření, ve kterém ne-souhlasil s tím, aby románské zbytky byly na ulici ponechány a zachovány, poněvadž zdívo toto nemá ani původního okna, ani dveří a vůbec žádné výtvarné části z doby 13. století. Mimo to se jedná o nejfrekventovanější ulici, kde by ony zbytky jen překážely. Pan J. Herain se však přimlouval za to, aby sklepní místnost zachována byla. — Komise prohlédnuvši objevené zbytky usnesla se na tom, aby bylo setrváno na požadavku jejich zachování i v přízemí a prohlásila, že sama předloží návrh

způsobu, jakým by se zbytky daly upravit. Pan architekt Kamil Hilbert se uvolil, že dá ještě dále pátrati, nález přesně zaměřiti, nakresliti a situaci doplniti.

Ve schůzi dne 16. června 1909. sdělil pan ředitel Kukla, že byla záležitost zachování románských zbytků jak v komisi assanační tak i v komisi technické příznivě vyřízena, což bylo vzato na vědomí. — Po podrobném a pilném měření a vynášení předložil pan architekt K. Hilbert v prosinci r. 1910. rekonstruovaný nákres románských zbytků a doprovodil jej stručným popisem nálezu, ve kterém výtknul, že bez archivních zpráv je těžko přesně stanoviti dobu, kdy byl dům vystavěn; neboť architektonický detail, dle kterého by se stavba datovati mohla, jest velmi skrovný. Faktum však jest, že světským stavením ze století 12., které by bylo zachováno v dispozici přízemí a dvou pater, nemůže se chlubit žádné z rakouských na severu Alp ležících míst. Předložený nákres předvádí *rekonstruovaný* stav z doby románské, do kterého byly zakresleny části dosud zachované rozdílně od částí neexistujících a rekonstruovaných. Dům bylo by možno nadále používat k účelům veřejným, na příklad za cizineckou kancelář nebo za spolkový dům. Náklad na úplnou úpravu domu by činil 33.500 korun. Nákresey rekonstruovaného domu ponechal pan arch. K. Hilbert ve vlastnictví Soupisné komise, návrhy budoucí restaurace a rozpočet zůstaly vlastnictvím jeho. Právo reprodukční obou nákresů si vyhradil pro sebe.

O předložených nákresech jednal užší výbor dne 28. prosince 1910. a po podrobné debatě se usnesl na tom, aby byl nákres starého stavu předložen městské radě se žádostí, aby zavedla řízení o projektu zachování románských zbytků, při čemž si komise vyhrazuje rozhodnouti ještě o tom, jakým způsobem má býti doplněna místnost, kde byla gotická klenba. Předložený návrh rekonstrukce sdělán byl pouze za tím účelem, aby mohl býti sestaven rozpočet. — Komise Soupisná návrhy užšího výboru schválila a plány radě městské předložila.

* * *

Pan archivář J. Herain oznámil ve schůzi dne 27. ledna 1909, že byla při bourání na Linhartském náměstí nalezena část krypty *kostela svatého Linharta* a že byl nález zaměřen. — Později navrhoval pan Dr. Luboš Jeřábek, aby byly objevené zbytky tohoto kostela zachovány. Dp. Eduard Šittler vyložil v delší řeči výsledky svého pátrání po kostele sv. Linharta (viz článek jeho v č. 3. »Zpráv«). Vzhledem k tomu, že komise Soupisná, prohlédnuvši zbytky dne 4. května 1909. prohlásila, že na zachování těchto zbytků netrvá, odvolal pan Dr. Jeřábek svůj návrh. — Ve schůzi dne 25. října 1910. navrhovali pp. Dr. L. Jeřábek a Ed. Šittler, aby bylo po zbytcích dále pátráno, a sice pod dohledem dp. Šittlera. V příští schůzi dne 24. listopadu 1910. oznámil pak dp. Šittler, že sám pan starosta Dr. Karel Groš svou intervencí umožnil a urychlil příslušné práce, jež jsou spojeny se značnými obtížemi. Kostelík byl nalezen asi 170 cm. pod rovínou dnešní ulice. — Komise vyslovila vřelé díky slovuťnému panu starostovi Dru K. Grošovi a vzdala díky také ostatním faktorům obecním, kteří práci tuto podporovali. Praesidiem komise bylo pak také poděkováno pp. Ed. Šittlerovi a J. Herainovi za péči a obětavost, jakou této otázce věnují. — Poněvadž objevené nálezy byly skutečně cenné, usnesla se rada městská na tom, aby bylo v kopání a pátrání pokračováno za tím účelem, aby pokud možná byl zjištěn celý půdorys kostela.

K návrhu pana Dra L. Jeřábka bylo ve schůzi dne 16. června 1909. doporučeno, aby se pátralo také po zbytcích *kostela P. Marie na Louži* na Mariánském náměstí. Rada městská sdělila, že by byla odkopávkou přerušena komunikace a proto se usnesla, aby záležitost tato byla odročena do doby, až se bude prováděti úprava rovinné výšky Mariánského náměstí.

* * *

Ve schůzi dne 15. dubna 1908. dotázal se pan prof. Dr. Karel Chytil, jak daleko pokročila otázka zachování domu »*U Vejvodů*«, o kterou usiluje Umělecká Beseda, dovolávajíc se podpory obce i státu, bylo vysvětleno, že se skutečně jedná o povolení podpory státní a úlevu daňovou, o kterýchžto otázkách bude jednati centrální komise. Byla i vypočítána finanční výhoda v budoucnu, kdyby dům koupila obec pražská. Komise pak prohlásila, že trvá na zachování toho domu a že se přimlouvá za přijetí nabídky centrální komisí činěné. — Když pak se řízení značně protahovalo, a zachování domu chtěl sám pan Karel Klusáček provésti, přimlouvala se komise ve schůzi dne 16. června 1909. za urychlené vyřízení subvence obcí pražskou poskytnuté, čímž by i státní subvence byla snáze uvolněna.

* * *

Rada městská schválila ve schůzi své dne 11. ledna 1910. návrh pana měst. radního Kaše, aby bylo urgováno obnovení *fresek v Týnském dvoře*. Soupisná komise již jednou, před lety, podala příslušné návrhy a nyní opět doporučila, aby se ihned zabránilo dalšímu opadávání omítky a aby byli pp. arch. Fanta a prof. Koula dotázáni, mají-li ještě některé pausy z oněch, jež svého času zhotovili, a aby byly zhotoveny fotografie a aby byly zazděné sloupky obnaženy. Kdyby na to rozpočet zádušní nestačil, navrhovala komise, aby obec sama přispěla. Konečně doporučila k úvaze, zda by obec neměla dotýčný dům od záduší získati a zrestaurovati.

Ve schůzi dne 25. října 1910. si stěžoval pan Dr. Luboš Jeřábek, že se prováděly ve starém Ungeltě opravy fačády bez předchozího ohlášení jemu, jako konseruatorovi a snad i bez povolení. Přes to, že žádal při později ustanovené komisi, aby bylo řádkové zdivo v průjezdě zachováno a části sgrafit aby zůstaly, bylo všecko hrubě omítnuto; Komise Soupisná sdělila stížnost tuto radě městské s návrhem, aby obec celý objekt koupila.

* * *

Pan archivář J. Herain oznámil ve schůzi dne 18. listopadu 1909., že se jedná o přestavbu *domu »U Halánků«* a že je tudíž nutno, aby se komise Soupisná vyslovila o svém stanovisku. Dům ten patřil prvnímu primátorovi Krocínovi z Draho-
bejle a již i z piety k rodině Náprstkové by se měl zachovat. Bylo však také poukazováno na to, že je dům v chatrném stavebním stavu a kdyby se navrhovalo zachování aspoň přední části, že by se těžko dala s novým pozadím sloučiti. Přes to však bylo usneseno, aby se učinily všechny možné kroky k zachování domu. — Ve schůzi dne 15. prosince 1909. sdělil pan Dr. Luboš Jeřábek, že došlo asi 18 protestů od majitelů sousedních realit proti změně stavební čáry a následkem toho byla záležitost tato vzata s programem schůze sboru obecních starších a přikázána byla stavebnímu úřadu k opětovnému uvážení. — Na den 11. března 1910. ustanovena byla

stavební komise, ke které byl za Soupisnou komisi delegován předseda pan prof. Dr. K. Chytil, jenž náhledy a přání Soupisné komise tlumočil.

* * *

Asi v roce 1905. opravován byl *kostel sv. Mikuláše* na Starém Městě a tu bylo zpozorováno, že je na hlavním průčelí nad hlavním vchodem prázdný výklenek, kde stávalo *poprsí sv. Jana Nepomuckého*. Bylo po něm pátráno, ale bezvýsledně. Pan archivář J. Herain uveřejnil o tom zprávu v Časopise Společnosti přátel starožitností českých. Na jaře r. 1909. přehléžl pan prof. František Vaněk z Klatov Přeštický okres za příčinou Soupisu pro Českou akademii a při tom našel na mostě přes Úhlavu v Přešticích sochu sv. Jana Nep. a pátral na tamním děkanství, odkud se socha na most dostala a našel skutečně zajímavý zápis. R. 1866. pan Dr. Brauner z Prahy ucházel se v Přešticích o zemský mandát do sněmu a také ho získal. Tehda se stavěl most přes Úhlavu a pan Dr. Brauner nabídl pro jeho výzdobu poprsí sv. Jana Nep. z kostela sv. Mikuláše na Starém Městě pražském. Rada městská poprsí to také skutečně darovala. — R. 1866. se tento kostel opravoval a uvnitř kostela se zřizovala koncertní síň. — Se stanoviska uměleckého a v zájmu doplnění celkové výzdoby průčelí kostela bylo by si přáti, aby ono poprsí bylo získáno a zase na svém původním místě zasazeno. Proto učinil pan J. Herain ve schůzi dne 16. června 1909. návrh, aby se jednání v tom směru zahájilo. Komise návrh ten schválila a přimlouvala se za to, aby byla socha eventuálně umístěna ve výklenku na zámeckých schodech, kdyby nemohla býti zasazena na průčelí kostela. — Městský úřad stavební se vyslovil proti tomuto dodatku a navrhoval, aby se dříve zjistil stav sochy a aby se jednalo pak o její výkup. Pan J. Herain byl pak vyzván radou městskou, aby podmínky se zástupci obce Přeštické osobně vyjednal. V Přešticích od té doby, kdy byla záležitost tato publikována, zvýšil se zájem o sochu a obecní zástupitelstvo se usneslo na tom, aby originál sochy na mostě zůstal. Následkem další intervence pana J. Heraina svolilo obecní zástupitelstvo Přeštické k tomu, aby si obec Pražská dala sochu odlíti a dle toho kopii z kamene vytesati. — V zájmu doplnění výzdoby průčelí kostela sv. Mikuláše navrhoval pan arch. J. Herain ve schůzi dne 2. října 1909., aby se taková kopie pořídila, ale komise se usnesla na tom, aby záležitost tato byla odložena na příhodnější dobu. Dp. Ed. Šittler se uvolil, že bude sám osobně ještě intervenovati.

* * *

Stavební úřad zhotovil a předložil plány a rozpočet na umístění *sousoší sv. Jana Křtitele* na nových zámeckých schodech ve výklenku nedaleko vchodu do prvního nádvoří královského hradu. Výklenek tento by musel býti ve všech rozměrech zvětšen a proto bylo by nutno ustanoviti místní komisi na prozkoumání návrhu. Komise Soupisná toto řízení ve schůzi své dne 29. dubna 1909. doporučila. — Ve schůzi dne 2. října 1909. podal pan archivář Jan Herain zprávu, že sousoší toto leží již tři roky v obecní ohradě u Valdštýnského paláce a že stále vlivem deště a mrazu schází. Poslední návrh na umístění na zámeckých schodech, proti kterému by nebylo ani se strany zámeckého hejtmanství námitek, dal by se sice uskutečnit, ale úprava výklenku a oprava sousoší by vyžadovala značného nákladu, nyní jistě daleko většího, než kdyby se byla provedla před lety. Obec Pražská rozhodla,

že nemíjí při městském museu zřizovati vlastní lapidareum, nýbrž že kamenné památky bude ukládati v zemském lapidareu, umístěném v pavillonu města Prahy u výstavišti, při čemž si vyhradí vlastnictví. Vzhledem ke změněným poměrům navrhoval pan archivář J. Herain, aby se také toto sousoší sv. Jana Křtitele dalo do zemského lapidarea, což komise schválila. — Ve schůzi dne 2. června 1910. oznámil konečně pan J. Herain, že bylo sousoší již převezeno.

* * *

Ve schůzi dne 16. června 1909. sdělil pan Dr. Luboš Jeřábek, že se má sbourati *Braunův dům* na rohu Vodičkovy ulice a Jungmannovy třídy. Komise vyslovila se proti bourání a žádala, aby byla tato vynikající památka stavitelská energicky hájena. — Ve schůzi dne 15. dubna 1910. prohlásil pan předseda prof. Dr. Karel Chytil, že je nutno stanovisko toto hájiti, poněvadž dům tento (č. p. 730-II.) byl postaven Braunem a má velikou historickou i uměleckou cenu. Pan prof. Cechner poukázal k tomu, že i nynější stav znamená zničení dojmu a mělo by se proto vedle otázky zachování domu jednati současně o odčinění chyby, která se stala povolením sousedních štítů. Komise pak prohlásila, že trvá na tom, aby byl Braunův dům zachován a aby byl upraven tak, aby pohled na vysoké sousední štíty byl vyrovnán. Tato úprava by se však musela státi takovým způsobem, aby tím průčelí neutrpělo. — Při stavební komisi, která se konala dne 11. května 1910., podal pan Dr. Jeřábek tento protest:

»Dům č. p. 730-II. vyniká nejen značnou cenou historickou — vzhledem k tomu — že pojí se k slavnému jménu jednoho z nejpřednějších sochařů českých M. Brauna, který dům ten sám v první třetině století osmnáctého vystavěl, ale jest i památkou uměleckou tak vynikající, že cenu a veliký význam její dovede posouditi nejen povoláný znalec, ale i *pouhý laik*.

Jest tudíž úplně zbytečným šíře popisovati zvlášť krásný ve formách svých na dobu, kdy povstal, poněkud archaistický, ale tím zajímavější ráz domu toho, úchvatné jeho, vyspělou rukou uměleckou provedené detaily průčelí, mezi něž náleží krásný, rázovitý arkýř I. patra s balkonem, v II. patře mříží zdobený, bohaté risality na nároží a zejména i krásné průčelí domu toho v třídě Jungmannově se středním arkýřem nad vchodem ukončeným krásně kovanou mříží a zdobeným překrásnou figurální výzdobou.

Jest pak nesporno, že dům tento zvláštní rázovitostí svou a individuální, ojedinělou koncepcí své architektury nejen značně liší se od ostatních pražských architektur barokních, nad něž překrásnými detaily vysoce vyniká, ale jest i právě těmito kvalitami svými zjevem svého druhu *ojedinělým* a bez odporu jednou z nejkrásnějších barokních budov v *Praze vůbec*.

Zničení domu tohoto již samo o sobě bylo by velikou ztrátou pro *město každé vůbec*, tím více pak pro král. hlav. město Prahu, která slyne přes vše, co dosud zde zničeno — pověstí jednoho z nejkrásnějších evropských měst vůbec.

Zejména pak řada vynikajících památek barokních, jimiž Praha se právem honosí, utrpěla by sbořením domu toho ztrátu *nedocenitelnou* a také *nenahraditelnou*. Jest nesporno, že v žádném pokročilém městě Evropy nebylo by prostě možným, aby památka takového významu za *souhlasu města* mohla býti bořena; ba sotva došlo by k tomu, že by majetník domu takového *vůbec měl odvahu* i jen domáhati se

konsensu, aby sbourati směl budovu, která jest *tak vynikající ozdobou města* a vzácným dokumentem stavebního jeho vývoje. V daném případě nepadá však na váhu *jen* absolutní, estetická, historická cena domu, která jest *prostě nenahraditelná*, neboť nelze dům ten nahraditi ani nijakou kopií; neboť této schází nejen cena, ale i půvab budovy staré, autorem takřka *vkomponované do svého okolí*. Okolí toto netvoří však zejména ul. Vodičkova, kde jest *jen* pozdější méněcenná část domu, ani Jungmannova ul. sama v celé své délce, nýbrž tvoří je sbíhající se *obě ulice*, které právě *v této části*, jež tvoří bezprostřední okolí domu 730-II. rozšiřují se v dosti veliké do dnes *v původním rázu svém* dochované trojúhelníkovité náměstí *povahou svou* i poměry hmot svých nevysokých domů od vzdálenějších odtud části ulice Vodičkovy a Jungmannovy — *zcela odlišné*.

Náměstí v nejširší části své právě při domě č. p. 730-II. 50 m. široké a 80 m. dlouhé nenese ovšem žádné zvláštní jméno, ale tvoří nicméně *osobitý* celek, jehož přirozeným, ale *praegnantním* středem jest právě překrásné průčelí domu č. p. 730-II., obklopené jednoduchými sice, ale architektonicky zajímavými domy, *vesměs nevysokými*, a sice č. p. 15 v nároží Myslíkovy ulice, 1patrový dům č. p. 16 (kníž. Schwarzenberský), zdobený krásnou barokní fačádou, dále č. p. 18, 19, 20, 21, 22, (Jungmannova třída), *vesměs* to domy 2patrovými, dále č. p. 681, rovněž 2patr., s klidnou, nevtíravou fačádou, dále domy č. p. 680, 679, 678, 677, *vesměs* domy 2patrové, v nichž dům »U zlatého sloupku« č. p. 680-II. vyniká rovněž krásnou fačádou z polovice 18 století.

Domy tyto *vesměs* tvoří po obou stranách přirozenou, při tom v poměrech výškových velice příznivou *kulissu* průčelí domu č. p. 730, kterýž v místech těch tvoří prospekt jak z nároží ulice Lazarské, tak i z vyšší části až k novoměst. radnici vybíhající ulice Vodičkovy.

Jedině oba domy č. p. 729-II. a 732-II. 4 patrové na zadní části přílišnou svojí výškou ruší dnes obraz tento tak harmonický. *Avšak jen dočasně!*

Neboť závalu tuto lze při dobré vůli odstraniti zastavěním pozdějšího méně cenného asi 8 oken fronty obsahujícího traktu domu č. p. 730-II., vzniklého později pravděpodobně na místě zahrady domu toho a nepatrné části domu (asi 2 oken) do ulice Jungmannovy, jak navrhuje projekt, na kterém pracuje Klub za Starou Prahu.

Tím by účinnost a pěkný vzhled domu nadále *nebyl rušen* a dům na vzhledu svém velice by získal. *Nelze tudíž tuto odstranitelnou vadu* uváděti jako argument, jimž má býti odůvodněno majitelem sboření domu.

Po všem, co tu uvedeno, dlužno vzíti v střízlivou úvahu, jaké ceny *umělecké a estetické* jest *nová*, na místě domu č. p. 730-II. navrhovaná novostavba. Ještě pak důležitějším jest posouditi, jak tato novostavba bude působiti v *nejbližším svém okolí*.

Nelze tu bráti za měřítko ul. Vodičkovu vůbec, ba ani samu ul. Jungmannovu, nýbrž prostranství, jež tvoří splynutím obou ulic, které ještě dnes jeví se býti vzdušným, volným náměstím domů nevysokých, jež harmonicky jeden k druhému se připojují a jež klidností a nevtíravostí svých fačád tím *praegnantněji* dovolují uplatniti architektonicky skvělé vypravené průčelí domu č. p. 730-II.

Rovněž sluší posouditi, jak nová budova, na místě domu č. p. 730-II. navržená, bude působiti a jak bude se připojovati k dochovanému okolí nynějšímu. Okolnost

tuto vzhledem k tomu, že současně se žádostí za povolení ke sbourání domu č. p. 730-II předložen i projekt na projektovanou novostavbu *lze již nyní posouditi*.

Na tomto místě má povstati novostavba umělecky a estheticky *nejen úplně bezcenná*, ba naopak stavba takového druhu a rázu, *který neodpovídá krasochuti* a jest naopak s to *zhyzditi* prostranství a podstatné části ulic Vodičkovy a Jungmannovy, která tvoří zde harmonický a úměrný, poměry hmot budov — prostranství toto tvořících — úplně vyrovnaný celek, v němž budova nová *i svojí nepoměrnou výškou byla by elementem rušivým*, ba v dochovaném obrazu města činitelem *zde přímo destruktivně působícím*.

Novostavbu budovy takové může obec dle § 34 all. I. platného st. ř. v zájmu veřejnoprávním zakázati.

Obec ale oprávněna jest v případě takovém, a sice po rozumu judicatu c. k. správního soudu ze dne 19./6. 1908 No. ^{6.052} V. G. H. ex 1908 *odepřiti i povolení ke sbourání* budovy staré, kterážto otázka byla dosud spornou. V judicatu tom, který dovolím si zde citovati jediné v autentickém znění, výslovně se praví:

»Es kann keinem Zweifel unterliegen, dass unter diese (§ 24. a 25. st. řádu pro Prahu) durch die Demolierung eines Gebäudes subsummiert werden kann, weil auch die Demolierung eine Aenderung des baulichen Zustandes ist, die auf die Rechte der Nachbarn Einfluss übt und dazu auch die Beseitigung nicht nur einzelner, sondern aller Bestandteile des Gebäudes in sich schliesst.

Dass diese Auffassung des § 24 und 25 richtig ist, wird auch durch die Vorschrift des § 38 bestätigt, in welcher ausdrücklich die Abtragung eines alten Gebäudes zu den Bauten gerechnet ist, die der Bauherr nicht nach seinem Belieben, wann immer vornehmen, sondern in der Regel erst nach Erhalt der »Baubewilligung« beginnen darf.

Hiedurch erscheint nicht nur anerkannt, dass die *Demolierung* eines alten Gebäudes den Gegenstand der Baubewilligung bilden kann, sondern dass auch eine Baubewilligung im Sinne des dritten Abschnittes der Prager Bauordnung zu allen *Demolierungen* erwirkt werden muss.« A dále: »Ist jedoch die Demolierung unter den in den §§ 24 und 25 angeführten, der Baubewilligung bedürftenden baulichen Arbeiten inbegriffen, dann sind auch alle nachfolgenden Vorschriften des III. Abschnittes der Prager Bauordnung, welche teils das zu beobachtende Verfahren normieren, teils die von der Baubehörde zu berücksichtigenden Momente bestimmen, auch auf Demolierungen anzuwenden,« z čehož oprávnění obce zakázati sbourání budovy zcela jasně vyplývá a *obec jest oprávněna* učiniti tak *z důvodů veřejnoprávních* na úkor práv soukromých, což z téhož judicatu vidno, kdež výslovně se praví: »Dagegen kann nicht als Argument ins Treffen geführt werden, dass es eine zu *grosse Einschränkung des Dispositionsrechtes des Eigentümers* eines Hauses und ein zu tiefes Eingreifen in die Privatsrechtssphäre bedeuten würde, wollte man denselben aus ästhetischen Rücksichten die Demolierung seines Hauses verbieten, weil es gewiss die Privatsrechtssphäre des Hauseigentümers mehr tangieren würde, wenn man ihm zwar die Demolierung gestattet, dann aber die Verbauung des Bauplatzes in der von ihm gewünschten Art verbieten würde, als wenn ihm gleich über sein Demolierungsprojekt bedeutet wird, dass seiner willkürlichen Verfügung über das Haus und den

Bauplatz ästhetische Rücksichten entgegenstehen. Hebt die Beschwerde hervor, dass man unmöglich eine solche Bedeutung der blossen *Meinung* der Baubehörde über die Frage, ob eine Demolierung die Verunzierung der Gasse oder des Platzes verursachen kann, beilegen darf, dann enthält diese Aufstellung weniger eine Einwendung gegen die angefochtene Entscheidung, als *eine Polemik gegen das Gesetz*, welches die Rücksichtnahme auf die *Anforderungen* des guten Geschmacks auf die gleiche Stufe wie die *Wahrung der öffentlichen Interessen* stellt und der Baubehörde die Verhütung der Verunzierung der Stadt zur *gleichen Pflicht* wie die Wahrung sanitärer Interessen macht.«

Ani § 353. 354., obč. z. nemůže býti zde v případě tomto uváděn; neboť pozdějšími veřejnoprávními ustanoveními platného st. ř. valně byl obmezen.

Z uvedených důvodů vyplývá, že nejen budova sama, *nesporné ceny* umělecké, ale ještě více *celý zde dochovaný obraz města*, který tvoří vzácný odkaz věků minulých, sluší chrániti.

Jest to v prvé řadě povinností obce samé, — neméně ale i povinností příslušného konservátora, který dle svých instrukcí nesmí se omeziti na záchranu jednotlivých budov a památek, ale musí pečovati o to, aby zachován byl dochovaný obraz města, zejména tenkrát, když budova *zvláště cenná* tvoří v obraze takovém *činitele nad jiné podstatného*.

V důsledku veškerých zde uvedených důvodů žádám:

Vzhledem k veliké umělecké a historické ceně domu č. p. 730-II. i vzhledem k tomu, že dům tento jest podstatnou podmínkou tvaru a vzhledu celého rázovitého prostranství, které tvoří střetnutí dvou ulic Vodičkovy a Jungmannovy na Novém Městě a to tou měrou, že by odstraněním jeho vzhled prostranství tohoto, jakož i obou ulic podstatné jich části byl porušen a patrně zohyžděn — nebude-li dům ten nahrazen budovou jinou, jež by zvláštnímu rázu a esthetické ceně tohoto prostranství a podstatné části obou ulic uměleckou a esthetickou cenou její odpovídala — čehož pravým opakem jest projekt právě předložený — navrhuji, aby povolení ke sbourání domu č. p. 730-II. po rozumu § 34. al. 1., § 24. a 25. ve spojení s § 38. st. ř. *bylo odepřeno* a povolení k novostavbě dle projektu předloženého *dáno nebylo*.«

Ve schůzi soupisné komise dne 25. října 1910. oznámil pan předseda prof. Dr. K. Chytil, že přes všechny protesty byl Braunův dům zbourán, a vyslovil politování nad tím, že tato cenná budova nebyla dostatečně obhájena. Tímto činem byla Praha oloupena o jednu z nejlepších vynikajících památek.

Pan Dr. Luboš Jeřábek připamatoval ve schůzi dne 11. června 1908. záležitost *villy »Ameriky«* a navrhoval, aby se trvalo na umístění mříže a aby se jednalo o zakoupení soch, které jsou v majetku pana Klečky na Slupech. Pan arch. J. Herain se uvolil o koupi vyjednávat. Rada městská schválila ve schůzi dne 18. prosince 1908. tyto návrhy a požádala pana archiváře Heraina, aby o získání soch zahájil jednání. Ten pak podal zprávu, že se mu při prohlídce domů, dvorů a zahrad podařilo před rokem nalézt v zahradě domu č. p. 1483-II. na Slupi dvě skupiny kamenných soch, které prý pocházejí ze zahrady bývalého letohrádku »Ameriky« na Karlově a třetí sochu z kašny, která představuje dětskou postavu končící v delfína. Majitel p. Rudolf Klečka

sdělil, že když otec jeho dům č. p. 1483-II. asi před 35 lety kupoval, vyprávěl, že tyto tři sochy koupil z bývalého letohrádku »Ameriky«.

Při jednání o koupi projevil p. Klečka ochotu prodati tyto sochy. Dle provedení a rázu mohly by býti prací Matěje Brauna, slavného sochaře, který pro hraběte Michnu z Vacínova dělal práci sochařskou pro »Ameriku«. Soupisná komise se usnesla ve schůzi dne 16. června 1909., aby byl výsledek tohoto jednání sdělen radě městské s doporučením, aby sochy získala a aby za účelem dalšího jednání byla svolána praesidiální komise, do které by byli přizváni také dva členové Soupisné komise. Ohledně sochy z kašny mělo by se však zjistiti porovnáním se sochami zakoupenými umělecko-průmyslovým museem, jeli pracována Braunem. — Po provedeném jednání sdělila rada městská, že bylo učiněno s p. Klečkou dohodnutí a že byly dvě sochy zakoupeny a do letohrádku na původní místo přeneseny. — Pan archivář J. Herain u příležitosti tohoto jednání navrhoval ještě, aby sochy, které byly svého času od pana Pleschnera koupeny a v městském museu umístěny, byly rovněž na své původní místo v »Americe« postaveny. Rada městská však ve schůzi dne 22. dubna 1910 rozhodla, aby tyto sochy byly uloženy v zemském lapidariu a aby nebyly na své původní místo přenášeny, poněvadž by byly vystaveny příliš účinkům povětrnosti, ze kterého důvodu byly právě do lapidaria dodány.

* * *

Ve schůzi sboru obecních starších dne 6. dubna 1908. učinil pan stavitel Hodek tento návrh: »Praha jsouc bohata na památky stavitelské všech období posledního tisíciletí má v poslední době potíže s jich udržováním. Vzhledem k veliké minulosti, kterou se Praha honosí, nezbyvá, než postarati se o tyto památné stavby jako o nejpřednější dokumenty naší samostatnosti, jejichž váhu nikdo nepopře. V letech sedmdesátých XIX. věku restaurovala Praha většinou své nejpřednější skvosty stavitelské s větším nebo menším štěstím; nedalo se také dlouho otálet, protože byly v takovém stavu, že svému okolí i nebezpečím hrozily. Restaurovány tak obě věže mostecké, Prašná brána, kaple u Karolína, kaple v staroměstské radnici, věž novoměstská, zvonice sv. Štěpána a sv. Jindřicha, Týn s kaplí sv. Ludmily, zvonice u sv. Petra a jiné. V posledních letech restaurování ustalo, poněvadž se nepodařilo naléztí takový způsob opravy, která by všem činitelům, jež mají ochranu památek v ruce, hověla. Nejvíce postiženy jsou tím: Karlov, kostel sv. Jindřicha a Královský hrad. Provedla se sice posléze oprava soch na Karlově mostě, kostela sv. Jindřicha, kaple sv. Máří Magdaleny pod Letnou a projektována oprava severního portálu kostela Týnského, ale dělo se tak bez Centrální komise. Jest sice zavedeno jednání o opravu Karlova, ale o *Královský hrad* se nejedná. Dnešní stav Vladislavské části hradu jest ve stabilitě ohrožen a nikdo z povolaných činitelů se nepřičiňuje o zachování této krásné a cenné památky stavitelské. Proto navrhuji, aby bylo v tom směru zakročeno zvláštním spisem.« — Jakožto území eximované vymyká se Královský hrad z přímého dozoru a zasahování orgánů magistrátních a proto s této strany nelze ničeho podnikati. Městská rada obrátila se tudíž na archeologickou komisi při České akademii a žádala ji, aby v této záležitosti vhodně kroky podnikla. Tato komise pak odpověděla, že že naléhá na to, aby architektonické měření hradu jako podklad nutných návrhů co nejdříve bylo skončeno, načež budou opravné návrhy předloženy. Soupisná komise

doporučila ve schůzi své dne 29. dubna 1909. radě městské, aby vyčkala jednání archeologické komise a aby se pak k této akci připojila.

* * *

Pan archivář J. Herain sdělil ve schůzi dne 3. prosince 1908., že na *Karlově mostě* dostavuje se socha sv. Jana a že se bude nyní jednat o to, která socha se má nyní opravit. Mělo by se dříve vyplniti to, co schází a pak ta socha, která je dokončována. Dp. Eduard Šittler uvedl, že neznámý dobrodinec složil před časem pět tisíc zlatých na nové zřízení zřícených soch, a uvolil se, že vyšetří, kde je kapitál tento uložen. Pan Dr. Jeřábek tvrdil, že zemský výbor věnoval na znovuzřízení soch sto tisíc zlatých. Z této subvence byl již obnos devadesáti tisíc vybrán. Pan Karel Klusáček prohlásil, že musí se řešiti se stanoviska čistě uměleckého otázka, mají-li na most přijíti kopie soch starých či sochy moderní. Pro moderní umělce by se jistě našla jiná místa vhodná a nutno udržeti starou harmonii. — Komise se pak vyslovila pro postavení originálu a kdyby to nemohlo býti, tedy pro pare originálu sochy sv. Františka, protože je dokončována. — Ohledně sochy sv. Luitgardy navrhoval pan Karel Klusáček, aby byl zhotoven její odlitek, ale originál aby byl na mostě ponechán tak dlouho, dokud vydrží, protože by se sejmutím a převážením socha poškodila. Pan prof. Dr. K. Chytil uvítal tento návrh a doporučil, aby se odlévání dalo s největší opatrností. — Návrhy tyto byly schváleny. K pozdějšímu dotazu Soupisné komise oznámil městský úřad stavební dne 13. října 1909., že otázka zřízení kamenné kopie sousoší sv. Františka Xav. dospěla tak daleko, že mělo býti již z jara tohoto roku vypsáno na základě vypracovaných a umělecko-anketou schválených podmínek veřejné ofertní řízení. Jednalo se pouze o povolení nákladu, ale záležitost tato byla odročena následkem podaných ohrazení od různých uměleckých korporací, a to od centrální komise od spolku výtvarných umělců »Mánes« atd., jejichž návrhy se nekryjí s návrhy umělecké ankety, která je povolána, aby otázku tuto projednávala. V nejbližší době bude svolána anketa nová se zástupci uvedených korporací, která bude jednat nejen o kopii sousoší sv. Františka Xav., ale i o sousoší sv. Tomáše Aquinského. — Zpráva tato byla komisí Soupisnou vzata na vědomí.

Ve schůzi dne 27. ledna 1909. uvedl pan architekt Kamil Hilbert, že již před dvěma lety vytknul cizí odborník způsob, jakým se Karlův most opravuje. Přepřacovávají se totiž všechny staré kameny, takže povstává dojem zcela nové stavby, což je stanovisko již přes dvacet roků překonané. Komise proto doporučila, aby se při opravách vyměňovaly jen kameny špatné, a staré kameny aby se neotesávaly, protože starý povrch a kamenické značky tím mizí.

* * *

Klub »Za Starou Prahu« oznámil panu předsedovi prof. Dr. K. Chytilovi, že má býti s brány ve dvoře domu č. p. 373-III. odstraněna *socha Atlanta* a žádal, aby byla zachována. Pan archivář J. Herain sdělil, že si vyžádal od majitele domu svolení k ohledání sochy a zjistil, že má socha nahoře u pravé nohy velkou trhlinu. Kdyby se měla rozebrat, nesnesla by se celá. Proto navrhnul ve schůzi dne 10. března 1910, aby se socha ponechala na svém místě a aby se zředu opřela železnou podporou. — Pan prof. Cechner se přimlouval za odlití sochy, poněvadž je to dílo Braunovo,

a navrhoval, aby se pan J. Herain dohodnul s majiteli domu a aby na místě samém záležitost tuto projednal. — Ve schůzi dne 15. dubna 1910. usneseno, aby se přidělení nohy obstaralo na účet dotace Soupisné komise. Socha byla pak opravena a zhotovení navrhovaného odlítka bylo odloženo. —

* * *

Pan Dr. Luboš Jeřábek oznámil ve schůzi dne 27. ledna 1909., že obec *Smíchovská* zamýšlí parcelovat *Portheimovu zahradu*, ve které je letní sídlo Dienzenhoferovo a v něm krásná freska Reinerova. Poněvadž se otázka tato snad dotýká projektu nového mostu, byla vyžádána zpráva úřadu stavebního, který oznámil, že dle sdělení stavebního úřadu smíchovského byla parcelace uvedené zahrady schválena již roku 1875. a zůstává dosud v platnosti. Dienzenhoferův domek č. p. 686. při této parcelaci se nezachovává. Část jeho připadne k rozšíření Kostelního náměstí a byla již obcí Smíchovskou zakoupena, kdežto zbytek spadá do nového staveniště. Obec pražská neměla tehda na tuto parcelaci žádného vlivu. — Pan prof. Dr. Chytil projevil náhled, že parcelační schválení z roku 1875. je příliš staré, a že se poměry od té doby značně změnily, takže by se zachování pavillonu žádati mohlo. Konečně bylo usneseno upozorniti radu městskou na tento objekt a žádati ji, aby měst. úřadu stavebnímu uložila, aby při zdělání projektu nového mostu pavillon onen chránil. Technické oddělení magistrátu i stavební úřady by měly na to pamatovati, až se bude jednati následkem projektu nového mostu o novou úpravu parcelace *Portheimovy zahrady*. Na to oznámil měst. úřad stavební, že zachování letního sídla Dienzenhoferova nedá se nikterak spojití s otázkou stavby mostu na Smíchov. Muselo by se tudíž jednati pouze o změnu parcelace *Portheimovy zahrady* a popud k tomu by mohla dáti obec Pražská s příslušným poukazem na architektonickou cenu díla, jež mělo býti zničeno nynější regulací, jež však zcela snadno mohlo býti zachováno. — Komise Soupisná navrhla proto ve schůzi dne 25. října 1910., aby návrh nové regulace provedl stavební úřad Smíchovský za součinnosti stavebního úřadu pražského. —

K návrhu pana faráře Ed. Šittlera doporučila komise dne 2. října 1909., aby bylo dopsáno *obci Karlínské* v zájmu ochrany *Kapličky* na bývalém vojenském hřbitově, která je v derutním stavu. Aby pak bylo docíleno příznivého vzhledu, bylo usneseno ještě zakročiti osobní intervencí, kterou ochotně na se převzal pan archivář J. Herain.

Klub »Za Starou Prahu« žádal, aby byl domek č. p. 858 na *ostrově Štvanici* zachován (je asi z roku 1824.) Městská rada žádala pak c. k. místodržitelství, aby upustilo od podmínky sbourání tohoto domku z důvodů inundačních kladené, ale při vodoprávní komisi nebylo připuštěno žádné jiné jednání, než čistě vodoprávní. V zásadě netrvala komise tato na sbourání domku, když se risaliti se schody sbourá a vezdívky s okny budou odstraněny. K návrhu pana konservátora J. Emlera doporučila Soupisná komise dne 2. června 1910., aby byl ke komissionálnímu jednání o stavební úpravě domku přizván za Soupisnou komisi pan arch. J. Herain.

Dp. Eduard Šittler oznámil ve schůzi dne 27. ledna 1909., že se jedná o zničení *kostelíka sv. Kříže na Žižkově* a poněvadž se parcelují zádušní pozemky, stala se tato otázka aktuální. Kostel byl ohledán i centrální komisí a je naděje, že jej obec

Žižkovská koupí pro školu. Komise doporučila, aby obec Pražská nenaléhala na zboření kostela a aby v tom směru dala rada městská patronátní komisi direktivu.

* * *

Redakční výbor po vydání prvního čísla »Zpráv Soupisné komise« (před delší dobou) ujal se s větší energií práce a vydal v roce 1910. číslo druhé s tímto obsahem: Pamětní spis užšího výboru o návrzích v konkursu na upravení Starého města cenou poctěných (Dr. Luboš Jeřábek), plán úpravy Starého města (příloha v textu), Dějiny Soupisné komise (Dr. Fr. Herman), Králův dvůr u Prašné brány v Praze (J. Herain), Nástrovní malby v bývalém domě hraběte J. P. Straky na Malé Straně (Jan Herain), rozhodnutí c. k. správního soudu o zachování domu č. p. 476-III. (»U sedmi čertů«), mizící pohledy na Staré město a protokoly o schůzích Soupisné komise. Přílohy byly: tři fotografie stropů v býv. Králově dvoře, dvě fotografie nástrovních maleb z paláce hraběte Straky a dva pohledy na Staré město. — Ve schůzi dne 25. října 1910. vyslovil pan předseda prof. Dr. K. Chytil referentovi, Dru. Frant. Hermanovi díky za to, že správně obstaral veškeré práce redakční a že vydání nové publikace uspíšil. — Zároveň zahájeny byly případné kroky k vydání čísla třetího.

RŮZNÉ ZÁLEŽITOSTI.

Pan Dr. Luboš Jeřábek učinil ve schůzi rady městské návrh, aby byla zřízena *městská galerie*, ve které by byly umístěny a veřejně přístupnými učiněny obrazy v majetku obce se nalézající. Zejména v městském museu jsou cenné obrazy, které by mohly tvořiti první základ galerie. Městský úřad stavební navrhoval, aby byl napřed sestaven seznam všech obrazů, jež jsou majetkem obce Pražské, aby bylo předem známo, jakých místností a jakých rozměrů by bylo třeba. Pan archivář J. Herain se uvolil ve schůzi dne 16. října 1908., že žádaný seznam obrazů sestaví a předloží.

K návrhu pana J. Heraina doporučila komise, aby byl v pavillonu města Prahy na výstavišti vyhrazen sál, který přiléhá k zemskému lapidareu, pro *lapidareum městské*.

Ve schůzi dne 11. června 1908. oznámil pan arch. J. Herain, že provedl instalaci obrazů, fotografií a výkresů Soupisné komise v pavillonu městském na výstavišti, začež mu byly vzdány předsednictvem díky. Komise expositci tuto korporativně prohlédla.

Pan archivář J. Herain oznámil, že jako člen Svazu českých měst zakládá *sbíрку rytin* a pohledů na česká města a navrhoval, aby také Soupisná komise takové rytiny a pohledy zakupovala. Obě sbírky by se pak navzájem doplňovaly. Komise vyzvala pana navrhovatele, aby dříve předložil seznam rytin a rozpočet nákladu.

Městský archiv oznámil, že v hraběcím Černínském archivu v Jindřichově Hradci je uložen originál *plánu Menšího Města Pražského* z roku 1684. — Jest to nejstarší nám známý plán nejen této čtvrti, ale celé Prahy vůbec. Originál pořízen byl při založení Malostranské vodárny na Smíchově a podává vedle potrubí též vyobrazené celé řady staveb větší části Menšího Města Pražského. Městský archiv žádal, aby byl plán tento reprodukován a aby byly pořízeny fototypické výtisky. Reprodukce

by sloužila za přílohu III. části »Místopisu města Prahy«. — Návrh tento byl předložen Soupisné komisi, která uznala důležitost reprodukce onoho plánu a doporučila jí na náklad důchodů obecních.

Ve schůzích bylo opětně poukazováno k tomu, že se *cenné portály* zastavují a že se kamenné části průčelí a *sochy* buď natírají nebo osekávají. Komise doporučila, aby byl úřední dozor v tom směru zosťven, aby tabule a štíty byly s portálů postupně odstraňovány, a aby se natírání a osekávání kamenných částí fačád a soch nedovolovalo. Zároveň by měl býti zjištěn stavební stav všech soch na obecních budovách dříve než škodu utrpí.

Pan Dr. Luboš Jeřábek sdělil, že na pobřeží u Křižovníků je starobylý dům č. p. 84-I., který by měl býti zachován a ke stavbě projektované školy připojen. Komise návrh tento schválila a zároveň se usnesla, aby byl dům ofotografován a naměřen.

Pan archivář J. Herain oznámil, že dal zhotoviti nápis a erb pro *desku Skretovu* u kostela sv. Havla od pana Krále z Dobré vody, ale že byl rozpočet příliš veliký. Vzhledem k tomu, že se bude v kostele prováděti zase oprava, bude deska vsazena do zdi a tak vystačí se s povoleným nákladem.

K návrhu pana archiváře J. Heraina doporučila komise dne 11. června 1908., aby bylo konsorcium husitského musea dotázáno, dojde-li ke zřízení tohoto musea v *kostele sv. Martina*, jinak aby se použilo kostela k účelům musea městského. — Ve schůzi dne 16. října 1908. bylo pak usneseno, aby do smlouvy, kterou bude kostel sv. Martina pronajat, bylo pojata ustanovení, že má býti kostel aspoň v neděli a dvakrát týdně zdarma obecnstvu přístupným, a že románská jeho část nesmí býti zakryta.

K návrhu pana arch. J. Heraina byla urgována záležitost zřízení hradební zdi u *židovského hřbitova* dle návrhu centrální komise a doporučeno žádati průhledů více než je navrhováno. —

Pan Dr. Luboš Jeřábek oznámil ve schůzi dne 15. dubna 1908., že generální konservátor prohlédl si za své návštěvy v Praze *palác Sylva-Tarouccy* a prohlásil se proti navržené v něm kavárně. Komise doporučila, aby bylo prvního poschodí použito buď k účelům museálním nebo reprezentačním, nebo konečně za byt pražského starosty. —

Městský úřad stavební zhotovil snímky návrhů na úpravu domu č. p. 56-III. u Malostranské věže mostecké s nejbližším okolím a předložil je se zprávou, že současně předkládá radě městské návrh na udržení vnitřku tohoto domu v řádném stavu k obývání způsobilém. Ke zřízení loubí na místě nynějších krámů v přízemí, otevření logie v I. patře a k rekonstrukci schodiště do věže mostecké bude lze přikročiti, až bude rozhodnuto o zřízení průchodu menší věží mosteckou a domem 55-III., po případě o přestavbě tohoto domu, což je podmíněno právoplatným schválením plánu polohy. Zpráva tato byla vzata na vědomí. —

K návrhu pana Dra Luboše Jeřábka doporučila komise dne 11. června 1908., aby bylo včas žádáno za to, aby místnosti v domě »*U sedmi čertů*« byly určeny pro museum stavebního vývoje města Prahy, po případě pro občasné výstavy. —

Komise Soupisná byla pozvána ke komisi na prohlídku *Putzovského domu* na Malé Straně, které se účastnil pan Dr. Luboš Jeřábek a za komisi prohlášení učinil. —

K návrhu Soupisné komise schválila rada městská dne 23. listopadu 1909., aby obrazy z bývalého *kostela sv. Bartoloměje*, které jsou uloženy ve sklepech chudobince, byly očištěny, zarámovány a v nové ústavní kapli zavěšeny. —

K návrhu pana archiváře J. Heraina doporučila komise, aby byl *obraz Adama Myslíka z Hyrschova*, který je v sakristii kostela u sv. Štěpána, umístěn v obrazárně Rudolfské. Rada městská však rozhodla, že má býti ponechán na svém místě. Dle inventárního zápisu jedná se o obraz rodiny Kleeblatovy z Löwenthurmu. —

Akademický malíř Zamponi nabídnul ke koupi dva obrazy pohledu na dům »*U Vejvodů*«. Komise vzhledem k tomu, že subvence její je vyčerpána, doporučila, aby byly obrazy zakoupeny na náklad subvence výstavní. —

O malbách nalezených v *Libeňském zámku* podali znalci pp. prof. Liebscher a K. Klusáček dobré zdání v tom smyslu, že malby zasluhují, aby byly zachovány. Vyjádření to komise dodatečně schválila. —

Komise vřele doporučila radě městské, aby byly obcí Pražskou zakoupeny od pana J. Heraina *fotografie pražských portálů* a aby za tím účelem bylo zahájeno jednání.

K návrhu pana arch. J. Heraina doporučila komise, aby byla *socha Karla IV.* ve výklenku na Karlově od barvy očištěna a opravena. Sochu tuto dal postaviti r. 1836. Dr. Ondřej Neureiter ve svém domě v Karlově ulici a zhotovil ji Emanuel Max.

Na *Karlově* bývala kaplička a kolem ní asi deset výklenků, ze kterých zbyly už jenom dva. Poněvadž se v těch místech má stavěti ohradní zeď, doporučila komise, aby se zeď tato přesunula tak, aby se mohl po obou stranách umístiti jeden výklenek.

Ve schůzi dne 15. prosince 1909. oznámil pan arch. J. Herain, že se v *bývalé radnici na Hradčanech* opravoval v prvním patře zadního křídla byt a při tom bylo nalezeno, že je to stará zasedací síň. Nade dveřmi je vymalován »*Šalamounův soud*« a asi šest znaků v zelených věncích, dále na stropě císařský orel a postava »*Spravedlnosti*«. Znaky jsou buď primátorů nebo císařských rychtářů a pocházejí z doby předbělohorské. Komise povolila ze své subvence příspěvek na odkrytí a zachování těchto obrazů.

Pan Dr. Luboš Jeřábek učinil ve schůzi sboru obecních starších návrh, aby po způsobu pařížské »*Commission des beaux arts*« sestavena byla zvláštní komise z některých členů sboru a z povolaných znalců umění, která by před *zakupováním uměleckých děl* podávala svá dobrá zdání. Vyslovujíc se o tomto návrhu prohlásila Soupisná komise, že proti ustavení takové komise nemá námitek, poněvadž se bude asi zabývatí hlavně uměním moderním a záležitostmi takové do kompetence komise Soupisné nespádají, avšak navrhla, aby byly napřed vyžádány stanovky komise pařížské, aby se podle nich mohl určití účel a složení nově navrhované komise.

Ve schůzi dne 20. ledna 1910. poukázal předseda, pan prof. Dr. Karel Chytil ke článku v denních listech, dle kterého se má bourati *kaple sv. Karla Boromejského* ve vlašském sirotčinci. Komise prohlásila, že klade velkou váhu na zachování této

památky a navrhuje, aby bylo vyšetřeno, zda-li se zpráva o zamýšleném bourání na pravdě zakládá a v kladném případě, aby se městská rada o zachování kaple se vším úsilím zasadila.

V téže schůzi bylo žádáno, aby byla okna u bývalé *radnice Malostranské* upravena k otevírání dovnitř.

Při bourání *domu č. p. 346-I.* na Perštýně objevil se na fačádě v II. patře obraz a nalezeny byly ve dvorním traktu trámové stropy s ornamentálními prkénky, které majitel věnuje městskému museu. Komise se usnesla na tom, aby byly tyto nálezy korporativně prohlédnuty, což se stalo dne 11. března 1910.

V Dlouhé třídě boural se *dům č. p. 614-I.*, který měl nad vchodem kartuš a obraz sv. Antonína. Komise schválila, aby byl obraz s kartuší sejmut a povolila polovici nákladu ze své dotace. Obraz bude dodán městskému museu.

Svaz spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku žádal za vyslání delegáta Soupisné komise do poradní komise pro ochranu památek přírodních, uměleckých a historických. Praesidium rady městské dalo k tomu své svolení a delegátem byl jmenován pan Dr. Luboš Jeřábek.

Pan konservátor J. Emler sdělil ve schůzi dne 15. dubna 1910., že malíř pan Vlček upozornil na *obraz císařovny Marie Terezie*, sbalený v zámku Libeňském, který by se dal zachovati. Pp. předseda prof. Dr. Chytil a řídící Fiala se uvolili, že obraz prohlédnou.

V zimě r. 1909. utrpěly značně reliefs na *paláci Clam-Gallasově*. Magistrát byl požádán, aby zavedl příslušné řízení za účelem opravy těchto reliefů.

Pan prof. Klenka z Vlastimilů upozornil na to, že jsou u villy »Zuzanky« v Šárce barokní vázy a že prý uvnitř jsou také sochy. Usneseno, aby byly prohlédnuty, po případě ofotografovány a aby bylo pátráno po jejich původu.

Pan prof. Dr. K. Chytil oznámil, že se jedná o koupi *paláce Kounického* v Panské ulici za účelem parcelace. Usneseno stopovati tuto záležitost a mítí ji v evidenci.

K návrhu pana Dra Luboše Jeřábka doporučeno podporovati pokus prof. Buriana s ochráněním sgrafit nebo soch *fluatováním*. Komise navrhla, aby byl dán k dispozici takový objekt, který by pokusem nijak neutrpěl.

Pan archivář J. Herain sdělil ve schůzi dne 24. listopadu 1910., že se má část *Bruské brány* bourati. Komise se vyslovila jednohlasně pro zachování Bruské brány v celku jako objektu historicky důležitého a žádala, aby ke komisím jednáním o takových objektech zván byl její zástupce.

Pan obecní starší V. Brož oznámil v téže schůzi, že mezi ulicí Badeniho a bastionem na Hradčanech je jakási budova zasypána. Komise doporučila, aby se při příležitosti nynějších staveb v těch místech okolnost tato zjistila a aby se půdorys budovy zakreslil.

NÁLEZY A SDĚLENÍ.

Pan archivář J. Herain sdělil, že se při bourání domu na rohu Nekázanky (r. 1908.) našla domácí kaple. — Při kopání na Mariánském náměstí se přišlo na zdivo kostela P. Marie na Louži. — Před kavárnou v Jalovcově ulici se našla upro-

střed ulice studna. Ve 14. století tam byl dům zvaný »U studny«. — Na Linhartském náměstí byl vykopán románský sloupek, patrně z krypty. — V srpnu 1908. byl předlážděn chodník před Staroměstskou radnicí při Velkém náměstí a v něm označeno místo, kde stálo popraviště Českých pánů. — Oprava kostela na Proseku byla uvnitř dokončena. — Pan arch. J. Herain byl upozorněn, že jsou v refektáři bývalé Jesuitské kolleje, nyní hlavní zemské pokladny na Malé Straně, nástropní malby. R. 1908. došlo k jich odkrytí a p. Pavel Bergner je čistí. Na kramlí bylo nalezeno jméno »J. Kramulin fecit.« Tento byl bratrem Václava Kramulína, Jesuity, a žil v Nymburce. Na jiném obraze je letopočet 1771. a na portálu 1689. Stavební kontrakt je z roku 1668., ale se stavbou bylo započato r. 1674. — V roce 1909. byla při bourání na Linhartském náměstí nalezena spodní část krypty Linhartského kostela. Nález byl zaměřen. — Když se kopalo na staveništi pro budovy universitní, našly se nepolévané kachle asi ze 16. století a jsou u c. k. místodržitelství uschovány. — V Libni nalezena byla (1909) značná část starých popelnicovitých nádob a pazourek. Jsou to důkazy starého osídlení. — Při komisi jednající o přestavbě pivovaru na Strahově bylo zabráněno zastavění bývalé Karolínské zdi a regulační kancelář byla vyrozuměna, aby zeď tuto prohlídla. — Nad hlavním vchodem kostela sv. Tomáše na Malé Straně stojí socha sv. Tomáše na krásné konsoli. Našlo se znamení pod sochou sv. Augustýna z roku 1686. »H. K.« = Hyeronimus Khol. — Když se stavěla silnice k Bruské bráně, nalezeny byly u cesty pro pěší staré šance asi z roku 1726. a na hořejší části zbytky bývalého dřevěného mostu. — Ve sklepě ústavu sv. Bartoloměje jsou uloženy tři zachované a dva rozbité modely kašen a pak lavice jeptišek z kostela sv. Jiří na Hradčanech, které byly dle výnosu c. k. místodržitelství ze dne 30. srpna 1897. č. j. 136002. darovány obci pražské. Až se bude jednati o kostel sv. Jiří, bude učiněn návrh, aby lavice byly zase v něm postaveny. V roce 1910. nalezlo se v témže sklepě ještě pozadí těchto kostelních lavic, které se k lavicím připojí. — Při stavbě domu p. Beauforta v Jungmannově ulici (1910) bylo v zadní části nalezeno množství lidských kostí. Jsou to stopy bývalého židovského hřbitova, který byl asi r. 1500. za krále Vladislava zrušen. — Z Drážďan byl zakoupen obraz pohledu na Troji. — Při provádění kanalisace v Mostecké ulici na Malé Straně nalezena před vraty domu Steinitzovského dlažba ve hloubce 1.40 m. Dle toho byla ulice značně nižší a nalezená dlažba je asi z doby Juditina mostu, nebo z doby před požárem roku 1420. Mimo to byla nalezena před věží mosteckou zajímavá zeď asi 6–7 m. hluboká, která je patrně součástí bývalého Juditina mostu.

Křesťanská akademie zaslala více výtisků brožury »O církevním umění a péči o jeho památky«. Byly jí vzdány díky.

Vdp. kanovník Eduard Šittler oznámil, že byl (1910) v residenci p. kanovníka Kuchynky na Král. Vyšehradě vykopán starý hrob, ve kterém byla vrstva spáleného uhlí, dva přesleny jen z úlomků tuhového stříbra, úlomky nádob a lidská kostra. Jedná se patrně o prvokřesťanský hrob.

* * *

Vyměřování a kreslení starých památek. Komise poukázala ve schůzi dne 16. října 1908. k tomu, že jsou stavitelé povinni při bourání domu předkládati plány starého stavu, ale u obecních domů se tak neděje. Aby byl pro budoucnost zachován starý

stav jednoho z nejzajímavějších bloků, byly domy v ulici Kaprové zaměřovány, načež budou vykresleny. — Pan architekt Rudolf Vanderlind předložil dne 18. listopadu 1908. seznam prací hotových i rozkreslených, dle kterého byly jako dokončené odevzdány:

Kostel sv. Františka (u Křížovníků): fačády, půdorysy, řezy, detaily fačády, detaily vnitřku a detaily fragmentů bývalého kostela (celkem 8 výkresů), Judytín most, kostel Nejsv. Trojice, dům č. p. 838-II. na Václavském náměstí, č. p. 430-I. na Staroměstském náměstí, palác hraběte Sporcka v Hybernské ulici, Sixtův dům č. p. 553-I. (fačáda a dvoje detaily).

Rozkresleny jsou: dům č. p. 42-I v Kaprové ulici, dům v Havelské ulici, palác Slavatovský nyní Thunovský, nadační dům na Staroměstském náměstí, průchodící dům v Celetné ulici.

Dosud ve skizzách jsou: půdorysy a fačáda sbořeného domu vedle domu »U Klíčů« na Malé Straně, Kounický palác v Mostecké ulici, palác Buquovský na Maltézském náměstí, palác Colloredo-Mansfeldský na Ovocném trhu, sbořený dům v Kaprové ulici, Kunerlův dům na Staroměstském náměstí, rohový dům v Melantrichově ulici, sbořený dům na rohu Zderazu a Myslíkovy ulice, sbořený dům prof. Krejčího na Vyšehradě, Havelský klášter, sbořený dům ve Spálené ulici, dům v Celetné ulici, sbořená synagoga v Masné ulici, synagoga v Cikánské ulici, sbořený dům plaveckého práva, celá ulice Tychona de Brahe, vnitřek Havelského kostela, Klementinum, dva domy ve Spálené ulici (kde je nyní pojišťovna) a hradební příkopy městské u domu Topičova, na Perštýně, u Prašné brány a konečně hradební věž ve dvoře policejního ředitelství.

Ve schůzi dne 29. dubna 1909. předložil pan archivář J. Herain plány, fotografie a výkresy zaměřeného bloku v Platnéřské ulici.

Užšímu výboru bylo odkázáno k uvážení, neměla-li by se práce s vyměřováním a nanášením stavitelských památek jinak organisovati a zejména upravit tak, aby způsobem lépe vyhovujícím bylo postaráno v první řadě o takové objekty, které se bourají, před těmi, při kterých není pochyby, že ještě dlouho zůstanou nedotčeny.

Dům Andělské koleje na Starém Městě.

(Č. 16 n.-I. »U staré koleje«.)

Napsali Dr. Karel Chytil a arch. Kamil Hilbert.

I. ÚVOD.

Starším přátelům pražských památek stavitelských dobře byl povědom dům »U staré koleje« v č. 16-I. v ulici »U Radnice«, který poutal pozornost svou pěkně klenutou gotickou místností v přízemí, ve které nacházela se lékárna. Dům tento, jako veškeré sousední domy ulice Kaprové a Platnéřské, zasvěcen byl zkáze, když pojat byl do obvodu assanačního, neboť s představou assanování spojována byla nutnost zbourání veškerých stavebních objektů až na některé budovy, sloužící náboženskému kultu a ritu. Assanačním podnikem dle zákona ze dne 11. února 1893 zřízena byla zvláštní oblast, do níž spadaly krom čtvrti páté také značné partie Starého Města. Původní regulační plán assanačního obvodu považován za nezměnitelný podklad pro provedení assanace, nicméně ukázalo se postupem doby, že některé změny jsou možny i nutny.

Při projektování regulace Starého Města ony partie staroměstské, jež spadaly v obvod assanační, byly vyloučeny. Pamětní spis užšího výboru »Soupisné komise« »O návrzích o konkursu na upravení Starého Města cenou poctěných« (otištěný v II. svazku Zpráv komise 1910) nemohl se zabývatí podrobně památkami území assanačního, jehož dotýká se toliko s hlediska povšechného (str. 17.).

K bourání ulice Kaprové a Platnéřské došlo poměrně pozdě. Když obec pražská se rozhodla zbouratí tamní části, pojat byl dům č. p. 16 a 28-I. do skupin domů ke zbourání určených a rada městská, předloživši situační plán oněch domů, žádala magistrát za provedení příslušného řízení. K této žádosti ustanovena byla magistrátem na den 23. listopadu 1908 stavební komise na místě samém, ku které pozváni byli pan J. Herain, c. k. konservátor a pan Břetislav Jelínek, ředitel městského musea. Za tehdejších okolností nebyly žádným z účastníků komise činěny námitky proti bourání nemovitostí, o něž se jednalo; stanovena toliko výhrada, že při bourání šetřeny budou následující magistrátním technickým znalcem stanovené podmínky:

»Veškeré cenné zbytky a starožitnosti atd. buďtež opatrně vybourány a odevzdány městskému museu.« Mezi těmito předměty uvedeny mimo jiné: »V přízemku domu č. p. 16-I. buďtež opatrně vybourána dvě travéa gotického klenutí se znakem Čabelických na závěrním kamenu a u jednoho travéa pouze s rosetou, a ze sklepa sloup z doby románské; předměty tyto odevzdány buďtež do městského musea.«

Přihlížeje k tomuto výsledku komisionálního šetření, udělila rada městská ve schůzi své dne 1. prosince 1908 stavební povolení ku zbourání oněch skupin domů

za podmínek při komisi stanovených; povolení to intimováno bylo výměrem magistrátu ze dne 3. prosince 1908, jednotlivé objekty odevzdány podnikatelům, jimž bourání bylo zadáno a s bouráním jich, zejména č. p. 16-I. ihned bylo započato.

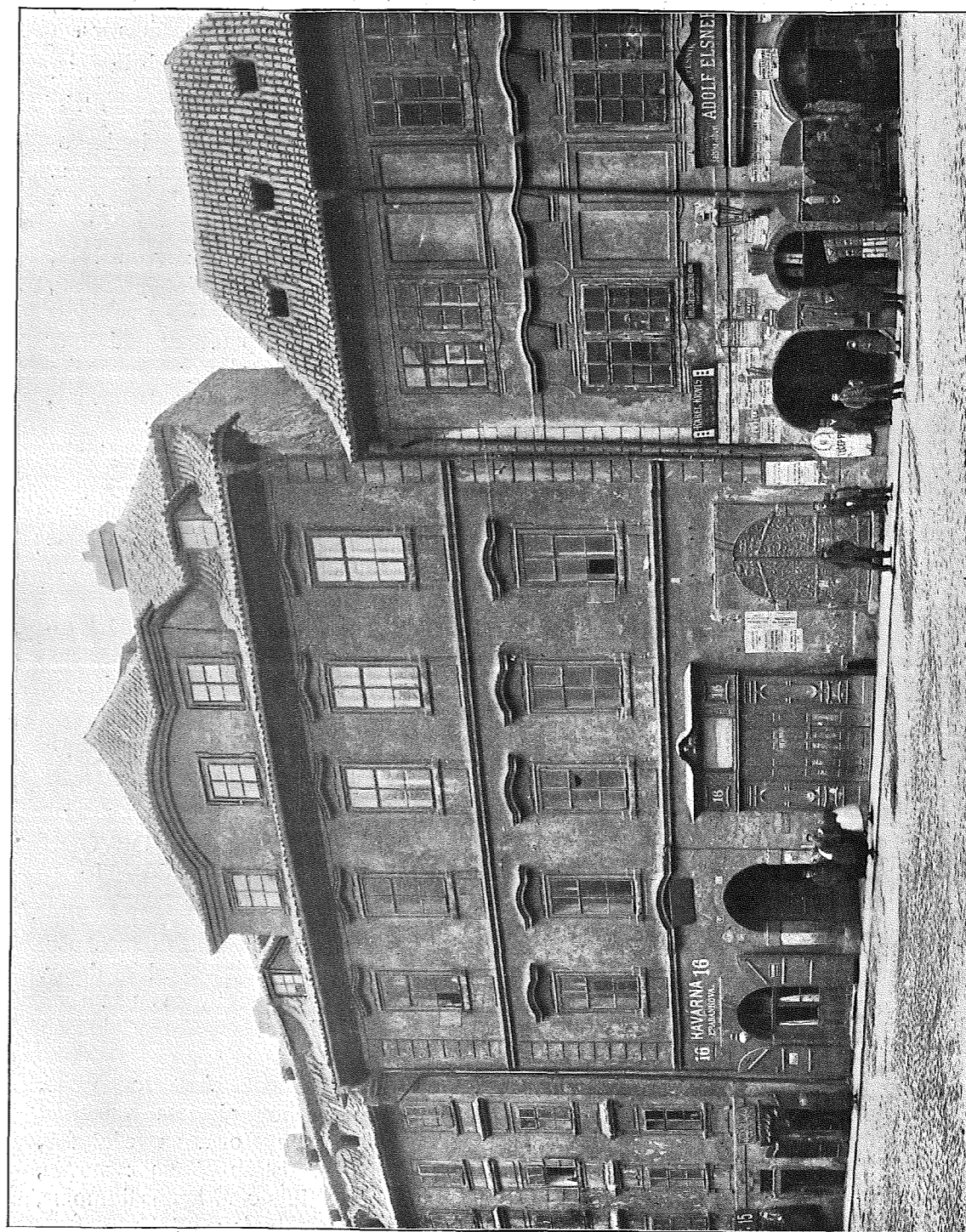
Úprava celého tamního obvodu souvisela s projekty pro novou část radnice. Původně projektována budova velké rozlohy, která by byla zabrala i stavební místo velké části domů do Kaprové ulice obrácených (až po uličku Žateckou), později omezen zatím projekt na menší rozlohu, kterou zaujala nová administrační budova pražské obce. Dům č. p. 16-I. stál již mimo tuto stavební parcelu.

Při bourání domu 16-I. sneseny gotické klenby, načež za příčinou ohledání zbývajících částí konána dne 11. ledna 1909 na místě komise, která zachované zbytky domu prozkoumala za přítomnosti p. J. Heraina, c. k. konservátora a Dra. Luboše Jeřábka, c. k. konservátora. Komise doporučila radě městské, aby místnost ve sklepech, klenutá do čtyř pásů z kvádrového zdiva, spočívajících na sloupku z pískovce, zdobeného hlavicí typu Staroboleslavského, jako stavitelská památka z doby románské byla zachována a přístupnou učiněna. V pracích bouracích zdiva nad zemí nějaký čas pokračováno, až do dne 3. dubna 1909, kdy zástupcem magistrátu, jakožto úřadu stavebního, další bourání odkrytých zbytků románských bylo zastaveno až do rozhodnutí rady městské.

V stadiu tomto bylo shledáno, že zdivo celého zbytku domu, pozůstávajícího v půdorysu svém ze dvou prostor, jest románské a že zde v zříceninách zachován jest vlastně úplný dům románské periody, adaptovaný v době gotické a v zevnějšku svém upravený v dobách pozdějších. Objev tento, dříve nepředvídaný, vzbudil pozornost nejen kruhů odborných, ale i veškerého obecnstva a časopisectvo ilustrované i denní sledovalo jej s plným zájmem. Bylo to v době, kdy i na dvou jiných místech sousedních objeveny románské zbytky budov, jež representovaly první stavební periody města Prahy, pokud stavitelství v kameni se týče. Byly to zbytky domu č. 122 a objevy a výkopy při domě č. p. 128, o nichž pojednává článek Ed. Šittlera »Kostel sv. Linharta a dům U černého orla na Starém městě pražském« v předešlém (III.) i v tomto svazku »Zpráv komise soupisné«.

Rada městská, přihlížejíc k významu a důležitosti domu č. 16-I., nařídila, aby nově objevené románské zbytky jeho byly opětně ohledány, aby na základě materiálu takto získaného mohlo býti rozhodnuto, mají-li i tyto části románské stavby spolu s místností sklepní býti zachovány. Komise tato, dne 30. června 1909 konaná, doporučila zachování i dalších zbytků stavby románské a následkem toho upuštěno prozatím od dalšího bourání až do té doby, dokud nebude definitivně rozhodnuto o jich osudu na základě projektu restauračního, jehož vypracování svěřila komise soupisná panu architektu K. Hilbertovi, staviteli dómu pražského, členu komise. Pan architekt K. Hilbert předložil prostřednictvím komise soupisné svůj návrh na restauraci zbytků domu č. p. 16-I. dne 29. prosince 1910 a provodil jej přípisem ze dne 26. prosince 1910, jenž níže sub A) otištěn.

Hned po komisi 30. června 1909 konané zabezpečeny byly zbytky domu č. 16-I. před zkázou a živelními pohromami krytem a bedněním a takto opatřeny ostaly nějaký čas státi. Se strany některých sousedů, jichž přání tlumočeno ve sboru obecních starších, naléháno na brzké skoncování celé otázky. Z té příčiny svolána byla na den

Č. P. 16-I. (DŮM UPROSTŘED) PŘED BOURÁNÍM.

26. června 1911 místní komise, které vedle zástupců magistrátu, stavebního úřadu, komise soupisné a p. architekta Hilberta účastnili se členové sboru obecních starších za Staré Město volení a zástupci sousedů. Při komisi této demonstroval p. arch. Hilbert svůj projekt restaurační; z přítomných členů sboru obecních starších někteří zamítali zachování a restaurování zbytků nad zemí se nacházejících a limíne, ale ozýval se i hlas z těchto kruhů, zachování doporučující. Po komisi podal předseda komise soupisné přípisem k městské radě dne 10. července 1911 dobrozdání, v němž vylíčil také stručně historii »Andělské koleje« a domu č. 16-I., pokud dle pramenů po ruce jsou se dala dovoditi.

O osudu domu rozhodl návrh technické komise městské dne 20. července 1911, která doporučila, aby zachována byla pouze místnost sklepní, a to takovým způsobem, aby nad povrchem ulice existence její nebyla nějak vyznačena, a aby byl p. architekt K. Hilbert požádán, aby v těchto mezích vypracoval pro obec pražskou podrobný projekt. Část nad sklepní místností měla být pozorně snesena a zbytky kamenného zdiva románského a gotického, pokud mají cenu archeologickou, měly být uschovány, aby po případě k restauraci sklepní místnosti neb jinde mohly být použity.

Rada městská schválila ve schůzi své dne 21. července 1911, aby ze zbytků románského a gotického stavby, jež objeveny byly při bourání domu č. p. 16-I., zachována byla pouze sklepní místnost, sestávající ze čtyř klenbových polí, klenutých mohutnými půlkruhovými pásy do středního sloupu, ostatní pak zbytky, nalézající se nad touto sklepní místností, aby byly sneseny a pokud mají cenu architektonickou neb archeologickou, aby byly uschovány.

Zbylé zdivo domu č. p. 16-I. strženo bylo v noci ze dne 2. na 3. srpna 1911.

Redakční výbor »Zpráv komise soupisné« usnesl se pojednati ve »Zprávách« o domu č. 16-I. po stránce historické a stavitelské. Ve stať historickou uvázal se Dr. K. Chytil, v část popisnou po stránce stavební arch. K. Hilbert.

Dr. K. CHYTIL.

A) ZPRÁVA

K REKONSTRUOVANÉMU NÁKRESU DOMU č. p. 16-I. V ASSAN. OBVODU V PRAZE A K NÁVRHU, JAK BYLO BY MOŽNO DŮM ZACHOVATI A K NOVÉMU UŽÍVÁNÍ UPRAVITI.

Památky románského světského stavitelství jsou v Čechách velikou vzácností, neboť románské hrady byly po většině přestavěny nebo pobořeny a městské domy, o nichž se soudí, že byly z valné části ze dřeva budované, nepřečkaly sedm až devět století a neodolaly zvýšeným požadavkům na obyvací dům kladeným v dobách mladších.

Podářilo-li se při bourání domu č. p. 16-I. ještě v poslední chvíli rozpoznati, že tu z různých obezdívek vyloupnut v celku skorem zachovaný dům románské periody a nesrovnán-li se zemským povrchem, dlužno to považovati za velký zisk, neboť nález tento jest a zůstane jistě ojedinělým a nebude-li dalším věkům zachován, ztratíme dokument o výstavnosti, kterou se Praha již v XII. století honositi mohla, neboť se jedná o dům dvoupatrový, v celé výšce z kamene budovaný.

ROMÁNSKÉ ZBYTKY V Č. P. 16-I.

Bez archivních zpráv jest těžko přesně stanovití dobu, kdy dům byl vystavěn, neboť architektonický detail, dle kterého by se stavba datovati mohla, jest velmi skrovný. Jediná okolnost, že na attické patce sloupu, klenbu přízemí (dnes sklepa) nesoucího, nachází se drápky, dala by soudití na století XII.

Světským stavením ze století XII., které zachováno v dispoici přízemí a dvou pater, nemůže se, pokud vím, pochlubití žádné z rakouských, severně od Alp ležících měst. Tato okolnost, doufám, podpírá dostatečně přání a návrh Soupisné komise, aby dům byl znovu upraven a budoucnosti jako chlouba Prahy zachován.

Můj náskres předvádí rekonstruovaný stav z doby románské. To co dnes tvoří sklep bývalo druhdy přízemkem, nižším proti okolnímu terainu o dva až pět schodů. Již ve XIV. stol. zvedl se okolní terain až o 4·20 m, z přízemí stal se sklep a první patro s druhým patrem stavby románské sloučeny v jedno patro, totiž přízemek. Dům byl pak nadezděním dalšího patra zvýšen. Původně byly dva vstupy do přízemí založeny. Jeden se strany jižní, druhý se strany západní.

První vedl do místnosti čtyřmi křížovými klenbami sklenuté, druhý vchod do obdélné místnosti valeně sklenuté. Později však, ještě v románské periodě, byl ve zdi východní, v místech staršího okénka prolomen vchod třetí.

Do prvního patra vcházelo se volným ramenem schodů, přiloženým k zevnějšímu líci zdě jižní. Zvenčí vstoupilo se jedinými dveřmi do místnosti tolikéž čtyřmi křížovými klenbami sklenuté. Z této místnosti vedl jediný vchod do místnosti obdélné, která byla trámovým stropem opatřena.

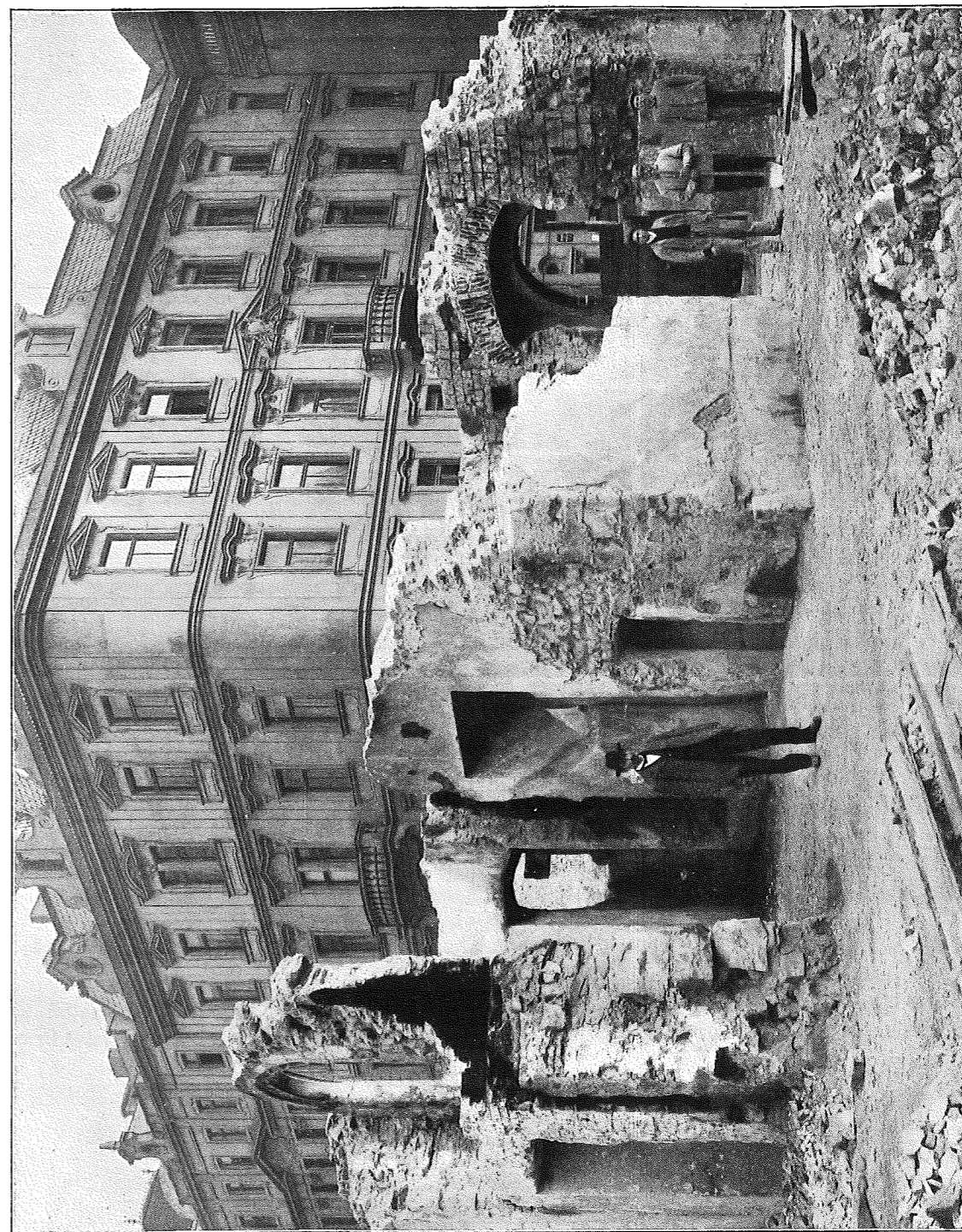
V síle zdi západní založeno bylo rameno schodů vedoucí do patra druhého. Velká místnost druhého patra opatřena stropem trámovým. Obdélná místnost v druhém patře v původním založení scházela, avšak ještě v románské periodě byla vyzděna a dvěma křížovými klenbami uzavřena. Vstup z druhého patra k půdě děl se asi poklopem v trámovém stropu.

Osvětlení dělo se ponejvíce se strany východní. V přízemí (dnešním sklepu) osvětlovala dvě okénka místnost větší a jediné místnost obdélnou. I první patro bylo osvětleno jen se strany východní stejným počtem okének.

Druhé patro, sestávající původně jen z jediné místnosti, bylo osvětleno z východu dvěma, ze severu jedním okénkem. Možná, že i v jižní straně bylo okénko, leč není pro to důkazu, jelikož zeď jižní jest docela pobořena.

Topení a komíny scházely původně ve všech patrech. V rekonstruovaný náskres zakreslil jsem partie dosud zachované jiným způsobem, než části neexistující a rekonstruované, totiž tak, že stávající partie zakresleny jsou se spárami řádkového, opukového zdiva a se spárořezem v práci kamenické. Plochy nespárované schází vůbec a jsou v náskresu rekonstruovány. V půdorysu a řezech zbarvil jsem zdivo zachovalé tužkou. Domyšlené zůstalo bílé. Domu bylo by možno nadále používatí k účelům veřejným, na příklad: za cizineckou kancelář, za spolkový dům klubu za Starou Prahu neb k podobnému účelu.

V přiložených náčrtcích naznačil jsem, jakým způsobem mohl by se dům upravití. Dnešní sklepní místnosti izolovány jsou betonovými izoláčními zděmi a přístupny přistavěným kulatým schodištěm. Bývalý vchod do přízemí stal by se zase vchodem

ze schodiště. Přízemek (býv. I. patro) stal by se přístupným přistavěnou předsíní a starými dveřmi z doby románské.

Pro vystoupení k I. patru upravilo by se znovu schodiště v západní zdi založené. Topení obstaralo by se plynem. Osvětlení elektrické. Pro stropní konstrukce mohlo by se použití starých gotických trámů z tohoto domu vybouraných.

Náklad na úplnou úpravu domu činil by dle přiloženého rozpočtu 33.500 K.

Nákresy rekonstruovaného domu jsou vlastnictvím Soupisné komise, náčrtý a rozpočet pro úpravu v budoucnu majetkem mým.

Právo reprodukce obou nákresů vyhrazuji si pro sebe.

Praha, 26. prosince 1910.

Arch. KAMIL HILBERT.

B) SLAVNÁ MĚSTSKÁ RADO!

Slavnou městskou radou svolána byla pozváním ze dne 19. června 1911, č. j. 3007-Ia, na den 26. června místní komise, aby prohlédla starobylé zbytky domu č. p. 16-I. a podala návrh, v jakém rozsahu zbytky ty měly by se zachovati. K pozvání rady městské účastnil se komise za Soupisnou komisi městskou podepsaný předseda její Dr. K. Chytil.

Účastníci komise vyslechli výklad p. arch. K. Hilberta týkající se jeho návrhu vypracovaného ku přání Soupisné komise na zachování celého zbytku do románské doby sahajícího a prohlédli předložený *projekt úřadu stavebního odb. I.*, dle kterého celá rozloha podzemní části vyznačena jest zřízením plateau, vyvýšeného nad ostatní uliční niveau, a přístup do podzemí zjednává se točitým schodištěm upraveným v kulaté věži. Náklad na toto opatření rozpočten na 13.000 K, kdežto přibližný náklad na zachování zbytků dle vlastního projektu vypočetl p. arch. Hilbert na 33.500 K.

V debatě bylo sděleno, že návrh stavebního úřadu městské radě předložen dosud nebyl a že vyskytl se *třetí návrh*, dle něhož by se zachovala místnost podzemní, aniž by nad povrchem existence její byla nějak vyznačena, při čemž otázka přístupu do sklepní místnosti zůstala nerozřešena. Návrh tento nebyl provozen *žádným* plánem.

Z projektu úřadu stavebního vysvitlo, že při navrženém způsobu řešení *neshledáno z ohledů komunikačních žádných závad*, což stejně muselo by platiti i pro ten případ, kdyby stavební zbytky v naznačené rozloze zůstaly zachovány.

Po vyslechnutí návrhů a jich odůvodnění rozešla se komise, když z kruhů přítomných pp. členů sboru obecních starších bylo sděleno, že tito bez předchozí dohody nemohou se rozhodnouti pro kterýkoliv z principů. Místní komise nemohla se tudíž co taková ve svém celku usnésti na určitém návrhu, jak přípisem ze dne 19. června 1911 bylo požadováno.

Podepsaný předseda Soupisné komise dovoluje si opět vyložiti její zásadní stanovisko v této otázce, dle něhož by bylo možno přistoupiti k detailnímu řešení dalším podrobným projektem.

Ve »Zprávě« (ze dne 26. prosince 1910) »Ku rekonstruovanému nákresem domu č. p. 16-I. a k návrhu, jak bylo by možno dům zachovati a novému užívání upravití«, vyložil p. arch. Hilbert význam stavby této pro periodu románské stavitelství v Praze.

Význam tento zvyšuje se tou okolností, že jest to jediná dosud známá památka románská stavitelství *civilního* v Praze.

Z románských staveb Starého města zachována toliko kaple sv. Kříže v někdejší Poštovské ulici, přičiněním »Umělecké Besedy«. Jiná románská stavba kostelní, sv. Jan na Zábradlí, byla zbořena, aby ustoupila nové stavbě činžovního domu; ze zrušených kostelů p. Marie na Louži a sv. Linhartu zachovaly se jen nepatrné fragmenty. Zbytky světského domu románského zdívá na nároží Platněřské ulice a Mariánského náměstí proti Klementínu, v nichž nalezeny malby slohu přechodního ze XIII. stol., byly odstraněny, ježto v místech těch zřízena nová radniční budova. Takto v celém obvodu ze stavební periody románské ostal toliko tento pozůstatek, o nějž nyní se jedná. Při své vzácnosti jest pro stavitelské dějiny Prahy tím důležitější, ježto rozšířena byla domněnka, že obydlí pražská dob nejstarších vystavěna byla téměř na veskrz ze dřeva. Kdo tento kamenný dům takových rozměrů ve století XII. dal postavit, o tom se z pramenů nedovídáme, musíme však souditi, že to byla osoba významná.

O pozdějších osudech tohoto domu dovídáme se mnoho zajímavého, i pro význam jeho v historii pražské důležitého.

Ve knihách městských uvádí se dle Tomkových »Základů místopisu pražského« poprvé r. 1383. V té době byl již majetkem »*Koleje Věch Svatých*«, která zřízena r. 1366. zároveň s velkou kolejí Karlovou (nynější Karolinum); původně umístěna byla, souvisíc s kapitulou Věch Svatých na Hradčanech, v jednom domě na Malé Straně, načež kol r. 1379. přenesena na Staré město, do tohoto domu, jenž byl před tím majetkem známého kancléře Karla IV., Jana ze Středy, biskupa olomouckého, a pak Vincencia Nideka ze Zhořelce, studenta university pražské, jenž r. 1379. zemřel. Od dědiců jeho zakoupen byl dům pro kolej. (Viz Tomek, *Základy atd. Staré město*. Str. 48. č. 16.)

Vincenc Nidek ze Zhořelce založil odkazem svým r. 1379. oltář sv. Václava a patronů českých v kostele sv. Štěpána a vznesl patronát tohoto oltáře na rektora university pražské. Po r. 1383. jest dům č. p. 16-I., jenž měl hlavní vchod z tehdejšího trhu Kuřího (forum pullorum) a zadní vchod z Platněřské ulice, stále majetkem koleje Věch Svatých (Omnium Sanctorum) neb též Andělské (Angelorum) zvané. Mezi probošty a kollegiáty byla mnohá zajímavá osobnost doby Husovy, tak mistr Štěpán z Kolína, předchůdce Husův v činnosti kazatelské v kapli Betlemské a mistr Ondřej z Brodu, jenž účastnil se po boku Husově jako český zástupce university jednání o tři hlasy.

Po válkách husitských zůstala kolej Věch Svatých ve spojení s kolejí Karlovou. O majetek koleje veden pak mnohý spor s kapitulou Věch Svatých na Hradčanech. O sporech těchto, jakož i jiných událostech, týkajících se koleje, možno dočísti se ve spisu Dra Z. Wintra »*Děje vysokého učení pražského v letech 1409—1622*«. Zajímavé jest jmenovitě závodění administrátora Mystopola s kronikářem Václavem Hájkem o kolej, ve kterou posléz r. 1549. uveden Jan z Kunštátu, doktor lékařství. V druhé polovici XVI. stol. usilují již i Jesuité, aby kolej dostali ve svou správu, když se byl známý mistr Codicill r. 1586. proboštví koleje vzdal. R. 1601. arcibiskup Berka z Dubé ucházel se o kolej Věch Svatých, chtěje zde zařídit konvikt nebo školu pro dívky pod obojí i pod jednou, takže by byli ustanoveni dva praeceptoři pod obojí, dva pod jednou.

Kolej byla dosti rozsáhlá, jelikož k ní náležel též dům »U bílého pštroša« (zbořený dům někdy č. p. 33-I. v Kaprové ulici).

Poslední zajímavá osobnost doby předbělohorské v koleji Všech Svatých byl mistr Petr Fradelius ze Štávnice, jenž v době porážky bělohorské dlel za hranicemi a r. 1621. 7. ledna zemřel ve Vratislavi.

Po bitvě bělohorské ujal se r. 1622. koleje spolu s veškerým vysokým učením Jesuité. Jakožto majetek university ostala kolej Všech Svatých až do r. 1755., kdy domy prodány, aby mohly býti získány prostředky ku opravě budovy Karolina. Dle Schallerovy Topographie Prahy zakoupil dům ten r. 1772. Joseph Boskowitz. Dům uváděn stále pod jménem »Kolej Všech Svatých neb Andělská« a název »U staré koleje« udržel se až do našich dob.

Co při bourání domu zbylo z doby románské a gotické, ukazují zbytky na místě samém, součástky odtud odvezené a uchované, a nákresy a fotografie namnoze Soupisnou komisí opatřené. Návrh restaurační p. architekta Hilberta sloužiti měl za podklad pro rozpočet na náklady, jež by zachování hlavních partií vyžadovalo. Vydání na tyto předběžné práce kryla Soupisná komise a bylo by žádoucí, aby sl. městskou radou dožádán byl p. arch. Hilbert o podrobnější projekt, jenž by mohl sloužiti za podklad konečného rozřešení. Se stanoviska Soupisné komise není nutno, aby stanovil se v tomto případě předem účel, jemuž by prostory takto znovu získané měly sloužiti, a aby projekt restaurační se zřetelem k tomu účelu byl zařízen. Vzhledem k tomu, že se nejedná o objekt značných rozměrů, nepadá otázka tato vůbec na váhu. Soupisná komise jest ovšem hotova i v tomto směru poskytnouti svoji radu.

Se stanoviska komise žádá se snažně, aby veškerý materiál stavební této památky, pevný i sejmutý, na místě samém neb v uchování se nacházející, jako: všecek stavební kámen, zejména románské doby, gotická klenba, strop dřevěný a j. v., i na dále byl pečlivě před zkázou a roznesením uchováván.

Dr. KAREL CHYTIL,
předseda Soupisné komise města Prahy.

V Praze, 10. července 1911.

O bývalé kapli sv. Matouše na Hradčanech.

Podává Jan Herain.

Kde kaple sv. Matouše na Hradčanech stávala, udává bezpečně mapa Prahy roku 1791. dohotovená od Františka Ant. Leonarda Hergeta, tehdejšího ředitele pražské techniky. Nyní má tuto výbornou mapu úřad geometrický při obci pražské.

Naše vyobrazení, jež vzato jest z mapy Hergetovy, ukazuje ellipsovité půdorys kaple stojící na dnešním Loretánském náměstí na Hradčanech, resp. na bývalém Pohorelci, právě před bývalým palácem hrabat Černínů, nyní za vojenská kasárna čís. pop. 101-V. užívaným.

Před kaplí vidíme státi čtyři kamenné patníky, jaké bývaly zhusta před pražskými paláci, podobně jako dosud jsou před palácem Lobkovickým na Vlašském náměstí u čís. pop. 347-III., a před palácem hraběte Buquoye na Velkopřevorském náměstí čís. pop. 486-III.

Dle polohy půdorysu kaple byl hlavní vchod na straně jižní a byl tudíž hlavní oltář na straně severní.

Herget zajisté se svými žáky z pražské techniky více let potřeboval, než tak veliké dílo dokončil, jako bylo vyměření všech pražských ulic, domů a zahrad, tudíž za jeho doby kaple ještě stála, ač roku 1791. byla zbořena, právě kdy on velkou mapu Prahy dokončil.

Kaple byla nákladem Františka Josefa Černína z Chudenic vystavěna v letech 1727. až 1732. od pražského stavitele Františka Maxmiliána Kaňky, a velmi často se mylně též kaplí sv. Matěje nazývá. K tomu daly podnět latinské popisy kaple, ve kterých se jmenuje Capelle Sct. Mathaei Apostoli, avšak v listině o jejím založení jmenuje se Sct. Mathaei Apostoli et Evangelistae, což zřejmě ukazuje správně na jméno sv. Matouše apoštola a evangelistu, kdežto sv. Matěj byl jen apoštolem.

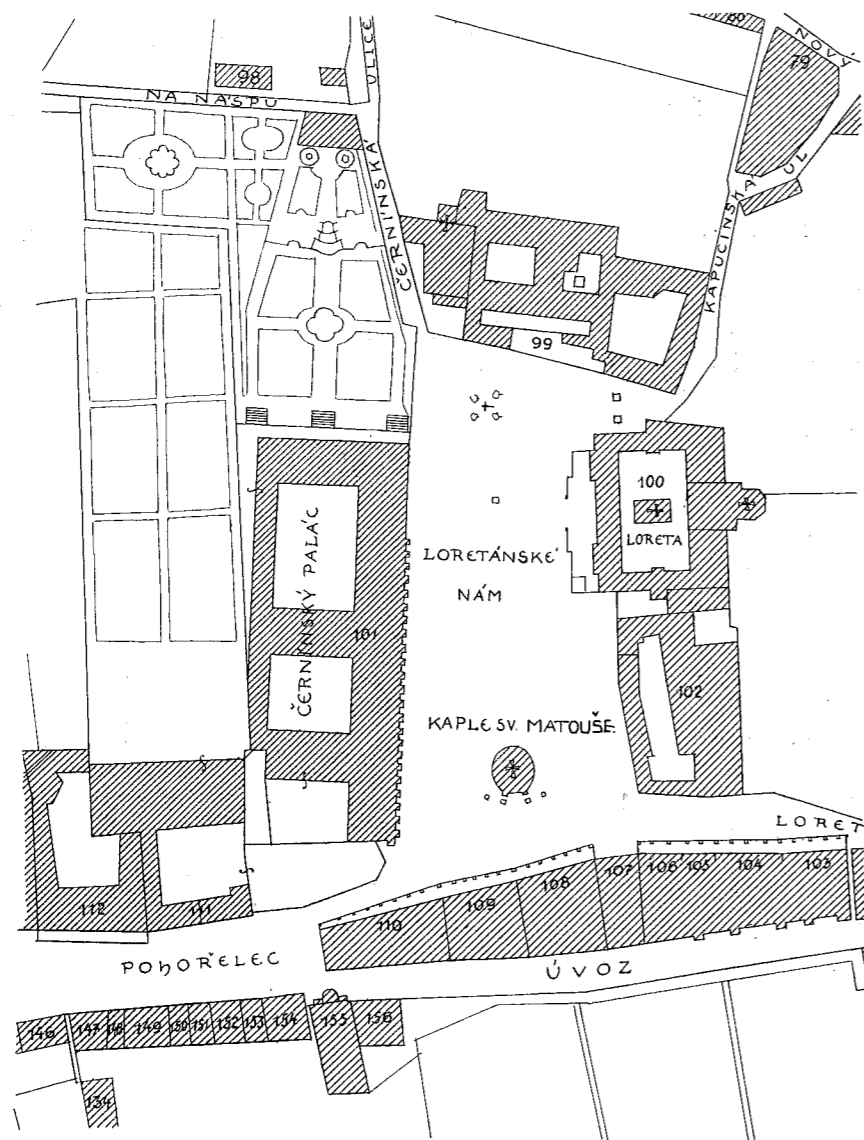
Sousední palác Černínský počal stavěti Humprecht Jan hrabě Černín z Chudenic roku 1669., který jeho syn Heřman Jakub Černín koncem 17. stol. dokončil, avšak před palácem na jižním rohu a v místech, kde zmíněná kaple později byla postavena, stávaly v 17. a 18. stol. dva jednopatrové domy, patřící měšťanům Hradčanským, z nichž jeden slul »U zlaté koule« a patřil jakémus Kummerovi, a druhý Mayerovi.

Oba domy byly velmi sešlé, nízkou třídou lidu obývané, pouze úzkou uličkou od paláce oddělené, čímž celkový vzhled velkolepého paláce Černínského trpěl. Proto již od konce 17. stol., kdy se palác dostavoval, činili Černínové pokusy, aby jim hradčanský magistrát povolil, aby mohli oba domy koupit a zbořit.

Jednání o koupi a o právo k zboření protáhlo se na 30 roků, a teprve r. 1703. koupil Černín dům »U zlaté koule«, a roku 1719. druhý sousední dům Mayerovský,

avšak právo k boření obou domů získáno teprve později, krátce před rokem 1726., kdy s bořením bylo započato.

Magistrát hradčanský nerad viděl přecházení majetku domů z rukou měšťanů

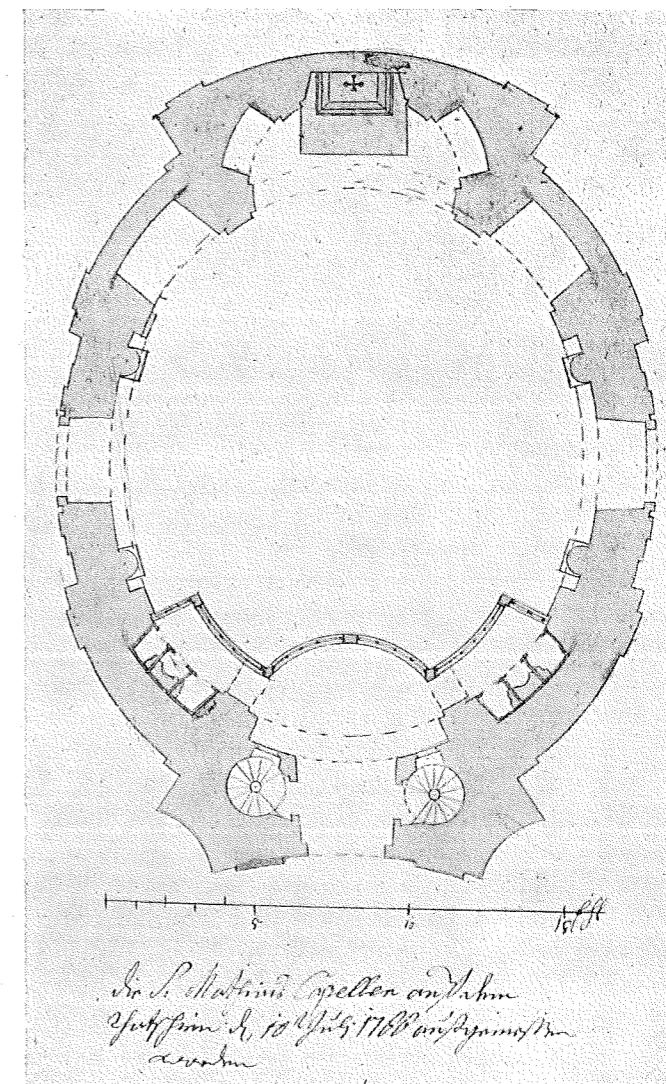
SITUAČNÍ PLÁN KAPLE SV. MATOUŠE NA HRADČANECH.

do rukou šlechty, poněvadž měšťanů, kteří platili daně a nesli ubytování vojska, tím ubývalo, kdežto domy šlechticů, jestliže se s povolením císaře staly deskovými, byly od toho osvobozeny. Konečně vymohl si Frant. Josef hrabě Černín od císaře Karla VI. svolení ke zboření obou zmíněných domů s povinností, aby obci hradčanské jistý

aequivalent zaplatil, jehož úrok by se rovnal ztrátě ročních daní a dávek k městu placených. — V hraběcím Černínském archivu v Jindřichově Hradci nalézá se mnoho originálů listin týkajících se stavby kaple sv. Matouše na Hradčanech, odkudž většinu těchto zde uvedených zpráv jsme letos (1912.) čerpali. Tak uvádíme zde žádost psanou Heřmanem Jakubem hrabětem Černínem r. 1701. a zaslou císaři Leopoldu I., aby mu byla povolena koupě dvou měšťanských domů před jeho palácem stojících, poněvadž jsou ohybné a paláci na závalu, jinak, že jest ochoten obci dátí náhradu za ušlé daně a jiné dávky.

Ve zkrácené formě uvedeno, píše Heřman Jakub Černín císaři, že již jeho otec, Humprecht Jan, počal se stavbou velkého paláce na Hradčanech, na place proti P. Marii Loretanské, kteroužto stavbu s velkým nákladem a městu ku ozdobě před svou smrtí († 1682.) až pod krov přivedl, takže k dokončení celku ještě jen okna, dvěře a vnitřní zařízení tenkrátě scházelo. Této krásné nákladné stavbě jsou však na závalu dva sešlé měšťanské domy na spadnutí, z nichž jeden je jen úzkou uličkou od paláce oddělen, a »U zlaté koule« se nazývá. V něm jest hospoda sprostým lidem a lůzou navštěvovaná, která zde často dlouho do noci bouří a lomoží. Také hnůj z chlévů obou domů vyvážený jest celému okolí svým zápachem obtížný, zvláště procesím poutníků, jež se kolem do blízké Lorety ubírají.

Tam, kde dnes stojí dům »U zlaté koule«, stával prý kdysi kostel ku cti svatého Matouše postavený (jak to zřetelně Václav Hájek ve své kronice popisuje), který vévoda Spytihněv, otec sv. Václava, vystavěl.

PŮDORYS KAPLE SV. MATOUŠE NA HRADČANECH.

Když pak sv. Václav nechal tělo své báby, sv. Lidmily, z Tetína do Prahy přenést, bylo toto tělo přes noc v kostele sv. Matouše vystaveno, načež druhý den ve slavném průvodu se sv. Václavem v čele bylo nesen do kostela sv. Jiří na hradě pražském.

Také prý občas, když se kope, nalézají se ve sklepě domu »U zlaté koule« části lidských kostí, což prý svědčí, že tam kostel a hřbitov někdy býval.

Dále píše Heřman Černín císaři, že dle kroniky Václava Hájka z Libočan stal se zde ten podivuhodný případ s tyranskou a pohanskou kněžnou Drahomírou, matkou sv. Václava. Když jednou na své cestě z hradu pražského do Žatce kolem kostela sv. Matouše jela, hotovil se kněz právě k pozdvihování, a zvonek s věže kostela toto svým hlasem oznamoval. Kočí, jenž byl křesťan, seskočil s vozu a šel do kostela, aby pobožnost učinil.

Tu prý pohanka Drahomíra nad míru se rozlítla a proti Bohu zlořečila, až to i do kostela slyšáno bylo.

Avšak božská pomsta stihla Drahomíru, pod kterou prý se zem rozevřela a ji s koňmi i vozem pohltila.

Heřman Jakub hrabě Černín na tuto svou žádost dostal od císaře vyrozumění, jež nařídilo v té věci úřední šetření a vyjednávání, které se protahovalo pro kladené nároky magistrátu hradčanského, a když hrabě dne 28. srpna r. 1710. zemřel, nebyla jeho žádost skoncována, nýbrž teprve za nástupce jeho, syna Františka Josefa.

Ze svrchu psané statě zajímá nás zmínka o kostele sv. Matouše od vévody Spytihněva založeného, s odvoláním se hraběte Heřmana Jakuba na (ovšem kalný) pramen citovaný z Hájkovy kroniky. Hájek jest první a nejstarší kronikář, který uvádí, že tehda již takový kostel na Pohořelci stával; on a mnozí jiní uvádějí, že týž kostel v husitských válkách byl pobořen. Podobně píše Týnský farář Jan Florian Hammerschmid ve svém »Prodromus Glorae Pragenae«, r. 1723. tištěném, na str. 422.

V Dějinách Palackého nenalzáme o kostele sv. Matouše nikde zmínky a také Tomek v Dějepisů města Prahy nikde neuvádí, že by kostel kdy stával, avšak na str. 34., díl I., píše: — »v místech těchto, někde na cestě od Strahova ke hradu pražskému, ukazovalo se místo, na kterém prý Drahomíra, původkyně zavraždění svatě Lidmily, pohlcena byla do země.«

Dále udává Tomek tamže pod čarou zprávu z kroniky od Pulkavy: »Drahomíra od země jest pohlcena na pravé silnici před pražským hradem, stranou západu slunečního, jakožto i dnešní den znamení a skuliny znamenány mohou býti té jisté věci.«

K Pulkavově zprávě dává Tomek tento další svůj posudek: »Rozumí se místo v Lauretánské ulici, na kterém se nachází kaplička, při domě nárožním s číslem 102.«

Dle této vysvětlivky klade Tomek ono místo, kde se měla kněžna Drahomíra do země propadnouti, tam, kde jest dnes kaplička v ohradní zdi zahrady káznice čís. 180—IV., která jest ku cti sv. Barbory zasvěcena a nese znak hrabat Kinských.

Toto mínění Tomkovo jest zcela mylné, neb kaplička sv. Barbory povstala teprve v 18. století tam, kde r. 1512. dva zločinci z rodu rytířského popraveni byli.

První a nejstarší zprávu o místě, kde dle tradice lidové měla se Drahomíra do země propadnouti, udává nám Přibík Pulkava z Hradčína, jenž v Praze za doby Karla IV. žil a r. 1380. zemřel.

Týž však ve své kronice píše pouze o místě označeném na Pohořelci, kde se měla Drahomíra propadnouti, ale nic nepraví, že by to bylo místo *při kostele sv. Matouše*; kdyby za jeho života byl tento kostel stával, jistě by to byl poznamenal.

Kostel tudíž nestál a nemohl býti později od Husitů zbořen, jak si Hájek vymyslíl.

Jáma, jež byla ohrazena a nějakým způsobem lidské mysle označena, stávala dle tradic poblíž nároží dnešního jižního nároží paláce Černínského, a na to r. 1701. postaven u této jámy kamenný sloup s tabulkou, na níž zobrazeno bylo propadnutí kněžny Drahomíry do země.

V archivu města Prahy, v Manuálu města Hradčan z r. 1690.—1702., čteme o tom na str. 273., že předstoupil před slavný magistrát dne 25. srpna r. 1701. pan Jaroslav Rosenheim a vykázav se povolením místodržitelství, aby směl postavit kamenný sloup s tabulí při domě »U zlaté koule«, kde se Drahomíra propadla, žádal o svolení místní obce, by mu to povoleno bylo, k čemuž také páni odporní nebyli.

V popisu Prahy pod názvem »Das sehenswürdige Prag« od D. Karla Rudolfa Redla r. 1710. ve Frankfurtě a Lipsku vydaném, čteme na str. 262.—264. o této jámě: — »Toto místo bývalo dříve plotem ohrazeno, ale později postaven zde kamenný sloup neb pilíř ku věčné paměti proti protější hospodě »Široký dvůr« (dnes čís. pop. 110—IV.).

Beckovský ve své »Poselkyni starých příběhův českých od r. 1526.—1716.«, jak upravil Dr. Ant. Rezek, píše o tomto sloupu na str. 535: — »o kněžně Drahomíře, kterou zem na Pohořelci v Praze pozřela, *kde dosavád památný sloup stojí, napsí i vyobrazení téhož pádu nešťastného.*«

Konečně po dlouhých žádostech a vyjednávání podařilo se Františku Josefovi hraběti Černínovi, synu zemřelého Heřmana Jakuba hraběte Černína, že dosáhl svolení jak císaře tak i magistrátu hradčanského, s nímž se peněžité vyrovnal, aby mohl zbořiti dům »U zlaté koule«, čili Kumerovský, i druhý dům Mayerovský.

Starý hrabě Heřman Jakub odůvodňoval potřebu zboření obou domů hyžděním náměstí a jich schátralostí, které jeho paláci jsou v estetickém smyslu na újmu a dovolával se upomínky starých kronikářů, že zde někdy kostel sv. Matouše stával, na jehož základech pak zlopověstná krčma »U zlaté koule« postavena.

Nástupce jeho František Josef hrabě Černín slíbil více učiniti, neb mimo odškodnění obci hradčanské zavázal se slibem císaři a obci, že vystaví na náměstí před svým palácem kapli ku cti sv. Matouše — a tímto slibem dosáhl povolení ke zboření obou domů.

Dne 9. dubna 1727. žádá hrabě konsistoř pražskou o povolení ku stavbě kaple sv. Matouše *poblíže sloupu kamenného*, který označuje propadnutí kněžny Drahomíry do země, an prý původně v těchto místech již dříve kostel sv. Matouše stával, kterýž od Husitův zbořen byl.

Za tím účelem předkládá plán kaple ku schválení. Kaple má býti 20 loket dlouhá, a hrabě zavazuje se složit 600 zl. jako fond pro kapli, aby tato z úroků zmíněného kapitálu byla vydržována, jakož i připomíná, že dům »U zlaté koule« jest již zbořen.

Z arcibiskupské kanceláře se svolením arcibiskupa Ferdinanda hraběte z Khünburku vydán dne 14. května 1727. přípis podepsaný Danielem Josefem Mayerem, světicím biskupem a vikářem, dle kterého konsistoř schvaluje a zároveň vrací plán kaple jakož i souhlasí, aby byla kaple z úroku kapitálu 600 zl., jež hrabě na svém panství pro vydržování kaple pojistiti dá, vydržována. Kdy byl základní kámen ku kapli položen a vysvěcen, nepodává Černínský archiv v Jindřichově Hradci žádných zpráv, avšak o tomto aktu dovídáme se u Jaroslava Schallera v němec. »Popisu Prahy«, r. 1794. tiskem vydaném v I. díle na str. 317—320. Když byla kaple r. 1791. bourána, našla se v měděné báni na věžičce latinská listina, ve kteréž se praví, že kaple 13. srpna r. 1737. (což jest chyba tisková, neb má státi r. 1727.) svěcena byla. Listina v orig. zní: »Pro futura rei Memoria. Dum pro hac Capella publica. S. Mathaeo Apostolo et Evang. Sacra. A. 1737 (!) 13 mensis Augusti lapis fundamentalis ad latus Evangelii altaris maioris in muro iaceretur, eidem imposita fuit lamina cuprea sequentibus insculptis: SVbLata seD reVersa postLIMInlo Vetusta pletas pletate TsChernInIana.

(Schallerovi stala se při slově Vetusta chyba v chronogramu, neb má-li tento dáti rok 1727, musí zníti: »VetVsta«.)

Sedente Pontifice Benedicto XIII. Regnante Romanorum Imperatore Carolo VI. Existente Archiepiscopo Pragensi Principe Ferdinando e Comitibus de Kinburg.

Supremo Burggravio Joanne Josepho S. R. I. Comite de Wrtby, Fundatore vero, et lapidem fundamentalem iacente Francisco Josepho S. R. I. Comite Černin de et in Chudenicz, Gubernatore Domus Novo-Domeae, et Chudenicz, S. C. Regiaeque Majestatis actuali intimo Consiliario, Cameraris Regio, Locumtente, Maioris Judicii Provincialis Assesore, Jucliti regii Comerciorum Collegii Consiliario, Judici delegati Venatici Praeside, Supremo Feudorum Judice in Regno Boemiae.

Qui felici iunctus connubio cum Isabella Maria e Domo domo de Westerloo, et Comitum de Merode, ipse annum agens trigesimum primum, illa vero ingressa annum vigesunum quartum, vivav cum gaudio numeravit proles quatuor:

Theresiam natam A. 1719. 18 April.

Mariam Annam natam A. 1722. 19 Januar.

Wenceslaum natum A. 1724. 5 Juni.

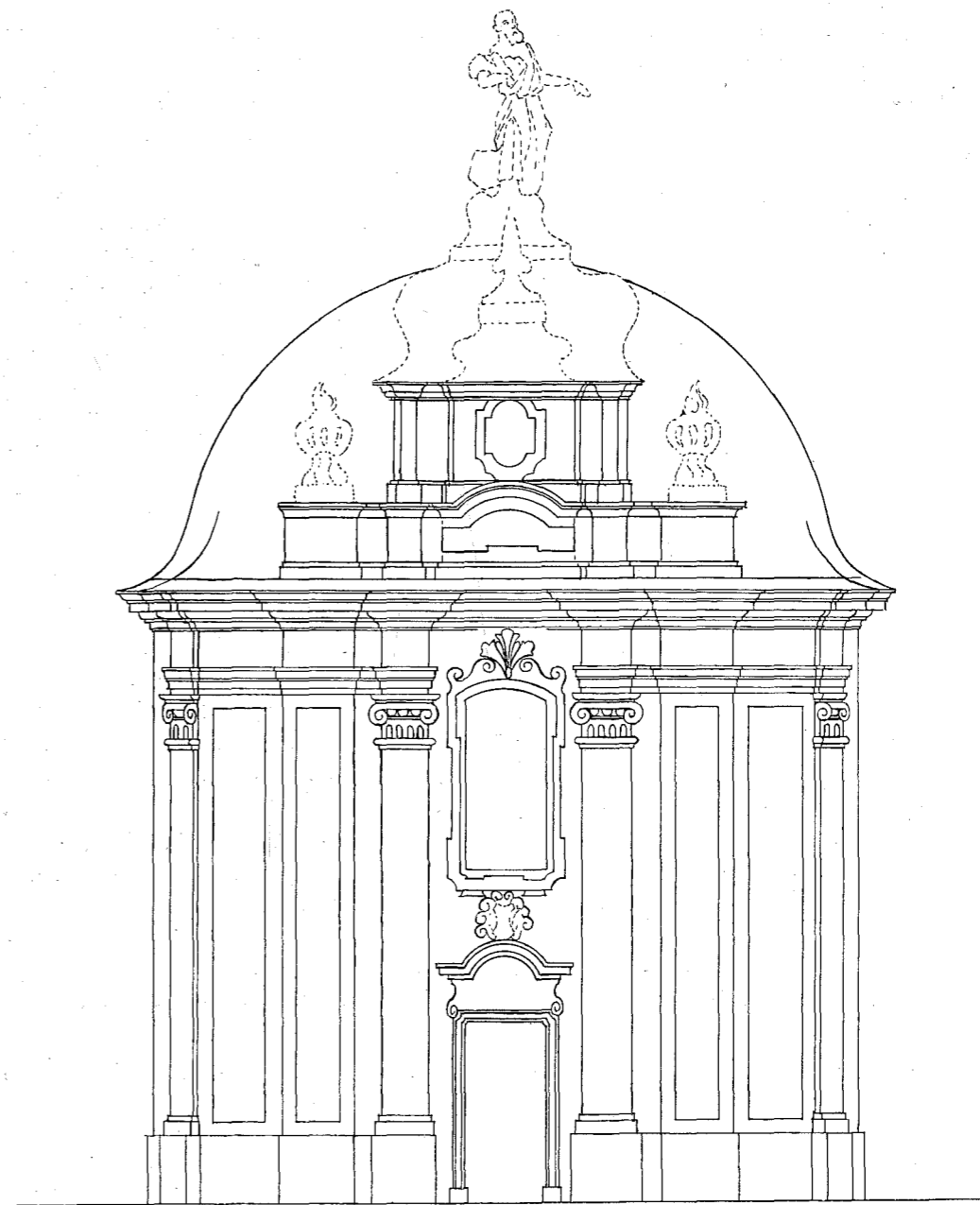
Procopium natum A. 1726. 23 Martii.

(Děti hraběte
Frant. Josefa Černína.)

Caeremonias in positione lapidis fundamentalis ritu Ecclesiae adhiberi solitas persolvit Redmus. Perillust. ac Exim. D. Daniel Josephus de Meyern SS. Thliae Doctor, Archiep. Prag. Suffrag. Vicar. Gen. et Offic.«

Ve svrchu psané listině uvádí se při svěcení kaple r. 1727 jako tehdejší arcibiskup pražský Ferdinand hrabě Khünburg, jenž r. 1737., jak Schaller udává, již nežil, neb zemřel 7. srpna r. 1731. a ještě téhož roku zvolen byl za arcibiskupa praž. Daniel Josef Mayer z Mayeru, před tím světicí biskup pražský. Z toho možno poznati, že je mylně udán rok 1737. dle Schallerovy zprávy.

Frant. Eckert ve svém díle »Posvátná místa král. hlav. města Prahy« r. 1884. v dílu II. na str. 330., opíraje se patrně o Schallera, taktéž mylně uvádí rok svěcení kaple r. 1737. místo 1727. —

1 ČESKÝ LOKET = 0.594 M

JIŽNÍ PRŮČELÍ KAPLE SV. MATOUŠE NA HRADČANECH.

Když pak kaple sv. Matouše byla vystavěna a vyzdobena kostelním inventářem, zažádal hrabě Frant. Josef Černín pražskou konsistoř o vysvěcení a zároveň projevil přání, aby ku svěcení kaple byl delegován Mořic Adolf Karel biskup Králové-Hradecký, vévoda saský, což také tehdejší arcibiskup pražský Daniel Josef Mayer z Mayeru povolil latinským přípisem ze dne 2. září 1732., který se nalézá v hraběcím archivu Jindřicho-Hradeckém, a zní:

»Nos Daniel Josephus Dei et Aplica. sedis gratia Archi-Epus-Pragensis, legatus natus S. R. Imp. Princeps, Sac.^{ae} Caes.^{ae} Regiaq. Catholica Majestatis actualis Intimus Consiliari Inclyti Regni Boh.^{ae} Primas: nec non Carolo-Ferdinanda Universitatis Pragensis perpetuus Cancelliri etc.

Authoritate Archi-Epli. ordinaria ad instantiem Ill^{mi} ac Excell.^{mi} Dui Francisci Josephi S. R. J. Comitís Tschernin de et in Chudenitz et imperium Serenissimo et Rever.^{mo} Principi Duo. Mauritio Adolpho Carolo Dei et Aplica. sedis gratia Epo. Regina — Hradecensi et Ducibus Saxonia et praesentium tenore facultatem et licentiam: ut Is noviter aedificatam Capellam publicam in Hradschin situatam S. Mathaeo Apostolo et Evangelistae dicendam adhibitís secundum Pontificale Romanum Ceremoniis praescripti consecrare possit ac valeat.«

Dat. Praegae die 2 Septembris 1732.

Daniel Josephus Archi Episcopus m. p.

L. S.

Joannes Frick
Cancelarius.

Dle přípisu biskupa Králo-Hradeckého Mořice Adolfa Karla, datovaného v Chrásti dne 3. září 1732., děkuje tento hraběti Frant. Josefu Černínovi za jeho důvěru k němu projevenou v dopise ze dne 30. srpna 1732., by kapli sv. Matouše na Hradčanech vysvětil, což ochoten jest vykonati, an arcibiskup pražský již své svolení k tomu dal.

Poněvadž si hrabě přeje, aby tento výkon se stal buď 8. neb 14. září r. 1732., omlouvá se biskup Mořic hraběti velkým zaneprázdněním, pro které ještě 8. září musí v Chrásti setrvatí, ale zavazuje se, že dne 14. září s pomocí Boží tento slavnostní akt vykoná.

Archiv Jindřicho-Hradecký o tomto svěcení kaple nepodává žádné zprávy, avšak že se tak stalo, dozvídáme se z publikace podané Dr. Ant. Podlahou z r. 1891.: Hammerschmidova¹⁾ »Historia Pragensis« na str. 241.:

»A. 1732. 14. Septembris consecravit in Radschin capellam S. Apostoli Mathaei, ab Illustrissimo ac excel. D. D. Francisco Josepho S. R. J. Comite Czernin de Chudenicz noviter aedificatam, celssissimus et reverendissimus princeps Saxoniae, episcopus Regino-Hradecensis.«

Plán kaple sv. Matouše nenalézá se v hraběcím archivu Jindřicho-Hradeckém, avšak ze zachovaných tam účtů řemeslníků a umělců se dozvídáme, že zhotovil a stavbu kaple tehda vedl František Maximilian Kaňka, stavitel a měšťan Starého města pražského, jenž současně byl stavitelem Františka Josefa hraběte Černína, na jehož panstvích a i v Praze provedl v létech 1718.—1733. mnoho staveb.

¹⁾ Jan Florian Hammerschmid byl farářem v kostele P. Marie před Týnem v Praze od r. 1710.—1735.

Nicméně podařilo se nám plán kaple sv. Matouše naléztí, a sice půdorys a pohled ve sbírkách musea král. hlav. města Prahy, pod čís. 14.655 uložený.

Jest to knížka o 34 listech, 21 a 35 cm velikosti, kde různé stavby a plány jsou vykresleny, tak zvaný skizzář, do kterého kreslil a poznámky si dělal malostranský stavitel Josef Jäger.

Tyž stavitel vyměřil a vykreslil do skizzáře kapli sv. Matouše na Hradčanech a pod nárysem průčelí připsal: »Die St. Mathias (!) Capellen auf dem Hradschin den 10. Juli 1766 ausgemessen worden.«²⁾

Ellipsovitý půdorys kaple byl úzkou stranou položen na jih a sever, jak mapa Prahy od Hergeta ukazuje, na jižní straně byl hlavní vchod a protilehle na sever hlavní oltář.

Průčelí jižní i severní má silně z půdorysu vystouplé risalíty, které nad hlavní římsou ukončeny jsou attikou, na níž spočívají vásy. U hlavního vchodu jsou v půdorysu dvoje točité schody vedoucí na hudební kůr, a nad attikou téhož jižního průčelí zvedá se do výše zděná osmistěnná věžička, jejíž barokní vrchol nese postavu nějakého svatého. Soudíme, že to socha sv. Matouše.

Věžičky, střecha i se sochou a oběma vásami jsou na původním výkresu Josefa Jágra jen tužkou naznačeny, čili nedokresleny, kdežto vše ostatní, půdorys i pohled na kapli jest tuší dokreslen Socha světce, na hřebenu střechy věžičky kaple naznačená, nebyla dle našeho úsudku dřevěná ani plechová, nýbrž nejspíše olověná, jako jest socha tak zvaného »Atlasa« nesoucího zeměkouli, jak jej dosud na špičce střechy věže hvězdárny v Klementíně vidíme.

As před 12—15 lety byl tento »Atlas« za příčinou oprav snesen a od pana Kindermana-Amlera, klempíře z Malé strany, opravován — a tu se shledalo, že je to socha olověná, mající na pasu letopočet 1727.

Socha z téhož materiálu mohla asi pravděpodobně býti na kapli sv. Matouše, an se v těch letech stavěla, kdy se věž hvězdárny v Klementíně dodělávala.

Na zadním (severním) risalitu (nad hlavním oltářem) byla asi analogicky jako nad hlavním vchodem jižním nad hlavní římsou kaple zděná attika pro umístění jakéhosi sousoší, o němž bude později řeč. Vnitřek kaple má plochy stěn oživeny osmi lesenami a čtyřmi polosloupky, tvořícími jednotlivá pole nesoucí břevnoví, na němž klenba kopule spočívala.

Nad vchodem jižním byl pod oknem kamenný alianční znak Frant. Josefa hraběte Černína a jeho manželky Marie Isabelly z Vesterloo a hraběnky z Merode, jakožto zakladatelů kaple.

Dále byl nade dveřmi hlavního vchodu následující nápis:

SVBLATA, SED REVERSA
POSTLIMINIO
VETVSTA PIETAS
PIETARE TSCHEERNINIANA. ³⁾

²⁾ Stavitel Josef Jäger pochází z Tyrol, a pokud víme stavěl dům na Malostranském náměstí, kde jest dnes kavárna »U Radeckého« č. pop. 5 staré, roztomilá to stavba drobných rozměrů. Pak stavěl na Maltanském náměstí č. pop. 477-III. a 479-III.

³⁾ Chronogram z tohoto nápisu dá letopočet 1727., kdy kaple založena byla.

Na místě nám neznámém byl další latinský nápis vzatý z Hájkovy kroniky o kapli sv. Matouše:

Sancto Mattheo sacrum qui struxerat olim
 Hic Templum, Czechiae Dux Spithmaeus erat.
 Divae Ludmillae Corpus requievit in illo,
 Hajecio binos teste ferente dies.
 Impius Huss illud destruxit, et anreus inde
 tedificatus erat, nota popina globus.
 Difficilis motu fuit iste globus, tamen Una
 Movit, et amovit, Dexter a larga loco.
 Exce Domum Domini gaudentem Sede priori
 Quam nunc fundavit Tscherniniana Domus.

POPIS STAVBY KAPLE SV. MATOUŠE

(dle účtů chovaných v archivu hraběte Černína v Jindřichově Hradci).

Václav Josef Vondra, kasír hraběcí v paláci na Hradčanech, podává zprávu Františku Josefovi hraběti Černínu z Chudenic, že dne 12. listopadu 1726. počato bylo s bouráním domu »U zlaté koule« na Hradčanech.

O tomto bourání vedl Vondra zápisy o nádenících, zednících, tesařích, co se jim každý týden vyplatilo, jakož i sedlákům z Vnoře z panství Černínského, kteří odváželi rum.

Dne 14. prosince 1726., jak hlásí, bylo bourání domu skončeno.

S vyměřováním pro stavbu kaple a s kopáním základů započato bylo na jaře 26. března 1727. a s vyzdíváním základů kaple 21. dubna 1727.

Písek dovážen buď z Letné u hraběcího letohradu zvaného »Belveder«, jenž stával na nejvýchodnější části dnešní Letné, západně od dnešní měšťanské školy v Bubnech,⁴⁾ nebo z Bílé hory.

Kamene, pokud byl ze zbouraného domu »U zlaté koule« k potřebě, bylo použito a co se nedostávalo, koupeno v lomech na Bílé hoře.

Cihly odebírány z Malostranské cihelny a vápno z Malé strany.

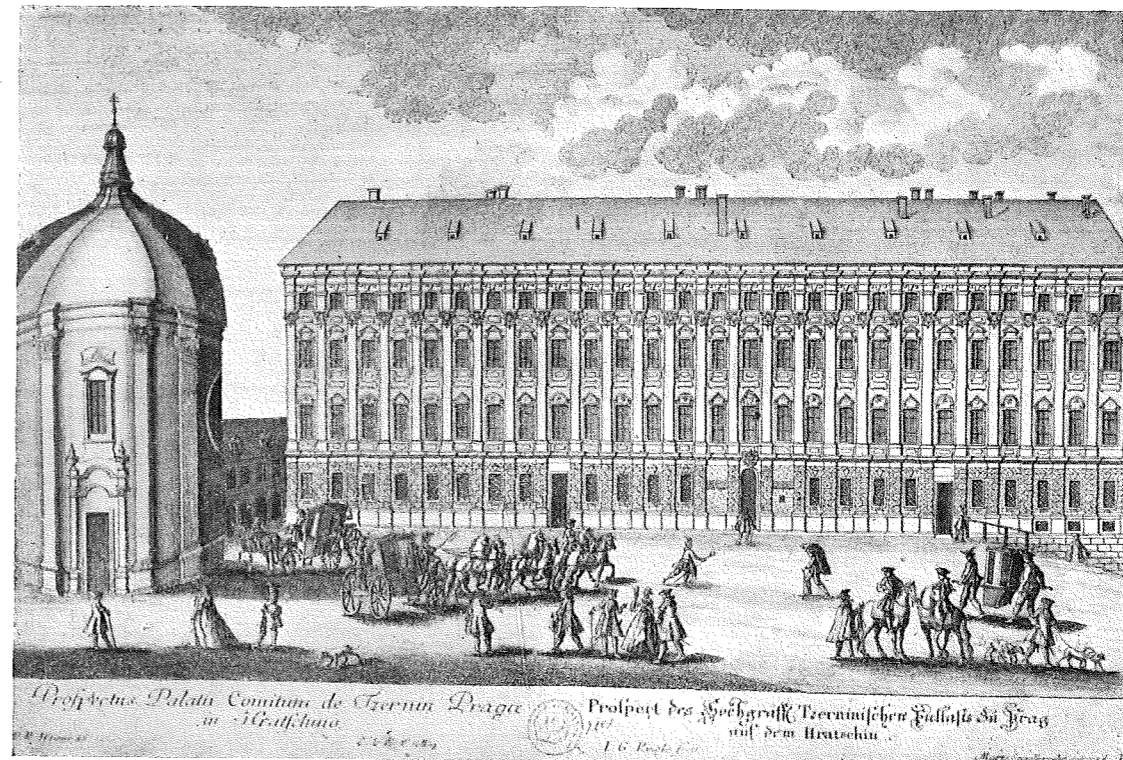
Když bylo vyzděno zdivo kaple nad kamenný sokl, byl dne 13. srpna 1727. základní kámen slavnostně položen a vysvěcen v místech pod hlavním oltářem.

Dopisem ze dne 12. října 1727. oznamuje Václav Josef Vondra, hraběcí kasír, postup stavby kaple, a sice píše: »Vazba střechy jest již hotova a postavena, pokrývač již háky a prejeze na střechu zavěšuje, takže klenba kopule bude do 14 dnů hotova.

Klempíř příští týden počne *horní vížku*⁵⁾ plechem pobíjet a jest jen potřeba bání na vížku objednat, neb stavitel Kaňka již detailní výkres na bání zhotovil, od klempíře

⁴⁾ Černínský letohrad Belveder r. 1742. vyhodili Francouzi, tehda v Praze od rakouského vojska obležení, do povětří. Počátkem 18. stol. vystavěl hrabě Valdstein Belveder. Od tohoto zde stávajícího Belvederu má Letná své druhé jméno.

⁵⁾ Jedná se zde o *horní vížku* a bání na ni, která patrně byla na kopuli kaple, jež není naznačena na výkresu stavitele Josefa Jágra; neb Jáger naznačil nižší věžičku stojící na risalitu nad hlavním vchodem. Byla tudíž horní a dolní vížka.

POHLED NA KAPLI SV. MATOUŠE (STRANA VÝCHODNÍ) PŘED ČERNÍNSKÝM PALÁCEM NA HRADČANECH.
 (DLE RYTINY WERNERA Z R. 1730—1736.)

z plechu zhotovená by byla sice lacinější, ale méně trvalá, pročež se doporučuje zhotovit bání z měděného plechu, jež by vážila as 60 liber, počítaje libru po 39 krejcařích.

Zlacení báně v ohni by stálo od pasíře Pavla Wegra 150 zl., bylo ale velmi trvalé, než od klempíře, který žádá pouze 15 zl., když by zlatem lístkovým zlatil, což prý by ani 20 let nevydrželo.

Vondra tudíž doporučuje bání z mědě v ohni zlacenou jako práci důkladnější a trvalejší.«

V druhém dopise hraběti ze dne 18. prosince 1727. hlásí zmíněný kasír stížnost zedníků do stavitele Kaňky, jakou písemně podalo šest zedníků při stavbě kaple pracujících, kteří sem do Prahy z Černínských panství Petršpurku, Rabšteina a Giesshüblu, co k této vrchnosti poddaní, byli na práci vysláni.

Stěžovali si, že Frant. Maxmilian Kaňka, hraběcí stavitel, platí domácím pražským zedníkům 30 krejcarů denně, jim cizím zedníkům a poddaným hraběcím, pouze 27 krejcarů, a mimo to si strhuje tak zvaný groš denně s jich platu, takže oni jen 24 krejcarů denně berou. Má prý Kaňka jako hraběcí stavitel 600 zl. ročně, což prý je značný plat, jak udává Vondra, žádný jiný kavalír tolik svému staviteli neplatí.

Když byl o tom Kaňka od správce domu hraběcího vyrozuměn, slíbil, že těmto zedníkům nebude více strhovat pro sebe tak zvané groše, 3 krejcarey denně, a také dodržel slovo.

Ke konci svého psaní doporučuje Vondra, aby Kaňka venkovským zedníkům, jichž jest mimo těch šest ještě pět, kteří si nestěžovali, tudíž jest jich dohromady z hraběcích panství jedenácte, vrátil všechny po čas stavby vybrané groše, celkem 46 zl. 7 krejcarů 3 denáry. Jak tato žádost dopadla není známo.

Kamenickou práci s materiálem dodával Ondřej Kraner, jehož účet ze dne 5. července 1727. obnáší 400 zl., ale není jasno, co dodával.

Podrobnější účet podal týž malostranský kameník dne 24. října 1730. o tom, co vše za 4 leta vykonal.

Detailně uvádí dodání kamenného soklu zvenčí kaple, takového soklu uvnitř kaple, římsy z kamene, 1 futra k hlavním dveřím a dvou menších futer k postraním dveřím do kaple, 4 malých futer ke dveřím u točitých schodů na kůr hudební, kamene ku svěcení základu, oltářního kamene a vytesání nápisu do kamene. Vše dohromady obnáší 1259 zl. 25 1/2 krejcaru, kterážto suma mu byla 30. listopadu r. 1730. vyplacena.

Práce z umělého mramoru prováděl v kapli Jan Kašpar Henevogel, mramorář, na základě smlouvy ze dne 12. srpna 1729., a sice mramoroval 14 lesen a 4 polo-sloupy, pak hlavní římsu uvnitř kaple, vše na způsob jemného českého červeného mramoru. S prací touto počal v srpnu 1729. a skončil ji dle účtu v dubnu 1730., začež dostal 780 zl., které dne 10. června 1730. kvitoval.

Dle další smlouvy ze dne 22. května 1730. zavázal se dle jemu daného (od Kaňky) plánu mramorovati hlavní oltář, jak jej hraběcí truhlář Kryštof Doniat provedl, a římsu na hudebním kůru za 340 zl. a dva sudy piva.⁶⁾

Téhož roku byl s touto prací hotov a řádně přijatý obnos peněz i piva dne 6. listopadu potvrdil.

Na smlouvě s ním učiněné podepsán jest také Frant. Maxmilian Kaňka.

Na sedmi podstavcích hudebního kůru pracoval Jan Bedřich Kohl, řezbář, 5 větších a 2 menší ozdoby (Zierrathen) ve dřevě za 11 zl. 30 krejcarů, které kvitoval 20. října 1730.

Wendt František, malíř hradčanský, zlatil hlavice u 18 lesen a sloupů za obnos 216 zl., což kvitoval 17. června 1730., dále zlatil jisté části na mramorovém oltáři za smlouvenou cenu 50 zl., kterou obdržel 22. srpna 1730.

Z podaných návrhů a účtů jest nejzajímavější návrh pražského sochaře Matyáše Brauna, jenž jest však nedatovaný a v překladu z němčiny zní:

»Specifikace sochařských prací, které mají přijíti k umístění na kapli sv. Matouše proti domu hraběte Černína a jež vedle kaple postaveny budou, a sice:

Na fačádu nahoru na pravé straně postava Krista, jak sv. Matouše celníka jako apoštola přijímá, pak po levé straně postava sv. Matouše apoštola, kterému kat hlavu stíná, za každou tuto skupinu o dvou figurách jest zaslouženo po 65 zl., v nadživotní velikosti provedené, totiž každou 13 čtvrtek českého lokte vysokou (obnáší 1.93 m), jest . . . . . 130 zl. rýn.

⁶⁾ V právě vydaném čísle 8. měsíčníku »Za starou Prahu« roč. III. jest článek Zděnka Wirtha: »Kaple sv. Matouše před palácem Černínským na Hradčanech,« v němž se uvádí, že hlavní oltář z této kaple nalézá se nyní v zámecké kapli černínského zámku v Petruspurku. Vyobrazení téhož oltáře je uvedeno pod čís. 80.

Dále druhou skupinu, představující kněžnu Drahomíru, která s koňmi a vozem se propadá, se třemi až čtyřmi čerty, kteří se na koně a vůz všelijak a do propasti táhnou.

Mimo to klečícího vozku, vše v nadživotní velikosti, jak předložený model ukazuje, ze všech stran vypracované, z dobrého pevného kamene z několika kusů sestaveno, s veškerou prací, s kamenem a dovozem na místo, avšak bez vytažení nahoru, za což dobře zaslouženo . . . . . 550 zl. rýn.

Dohromady 680 zl. rýn.«

Tento rozpočet Braunův kvitován na listině není, nejspíše stala se v celkové dispozici těchto sochařských prací nějaká změna, neboť z vyobrazení přední fačády vidíme, jak od stavitele Josefa Jágra zobrazena jest, že tam nestojí Kristus se svatým Matoušem, nýbrž samotný sv. Matouš, jenž však, poněvadž stojí na vrcholu věžičky, není z kamene, nýbrž pravděpodobně byl z olova.

Zdali byla druhá skupina Braunova, představující Drahomíru s koňmi a vozem, postavena nad římsu zadního risalitu, nedovolujeme si tvrditi.

Škoda, že se návrh Braunův neuskutečnil, uskutečnil-li se, pak ještě větší škoda, že se na naše doby nezachoval.

Kopule kaple sv. Matouše byla dle udání Schallera freskovými malbami ozdobena, což může býti pravdou, neb Schaller když žil, tuto kapli ještě před zbořením znal, avšak hraběcí archiv Černínský žádnou o tom zmínku nečiní. Krov střechy kaple provedl tesařský mistr Matouš Linhart Metz, sklenářskou práci Anna Dorota Neuwirthova, vdova po sklenáři, a polírem u stavitele Kaňky byl Jan Köpl, jenž měl denně 42 krejcarů, nádeníci 12 krejcarů a nádenice 11 krejcarů.

Konstantín Antonín Taubner, regenschori kaple sv. Matouše, sestavil seznam, kdy se v kapli konají zpívané mše s hudbou a co se mu za tyto platí, a sice:

Na svátek sv. Matouše v 9 hodin slavnostní zpívaná mše, za níž dostává 5 zl. rýn.

Den po tomto svátku koná se každý rok slavnostní requium za všechny zemřelé z rodiny hrabat Černínů, za což se dává hudebníkům buď půl sudu piva neb 5 zl. rýn.

Na den narození panujícího hraběte v 10 hodin slavné bohoslužby, 5 zl. rýn.

Na den sv. Prokopa, jakožto sváteční den nyní panujícího pana hraběte v 10 hodin slavná mše, 5 zl. rýn.

(Týž hrabě stal se plnoletým a nastoupil vládu roku 1746.; patrně z té doby jest tento seznam.)

Na den jmenin panující paní hraběnky v 10 hodin slavná mše zpívaná, 5 zl. rýn.

Pak o Božím Těle, kdy se staví oltář při paláci Černínovském, platí se sboru trubačů a bubeníků 6 zl. rýn.

Tato kaple nedočkala se dlouhého trvání, stála jen něco přes 50 let. Dne 28. ledna roku 1783. vyšel císařský dekret z nařízení císaře Josefa II., dle něhož nařizeno, aby všechny postranní kaple a modlitebnice zavřeny a pak prodány byly.

Dle tohoto dekretu bylo 12 kaplí v Praze zrušeno, jak současný Jan Rulík ve svém »Historickém kalendáři« z roku 1780.—1797. na straně 39. udává.

Dle zpráv Schallerových byla kaple sv. Matouše teprve roku 1784. zavřena a r. 1791. pražskému měšťanu Janu Rennerovi za 264 zl. rýn. prodána se závazkem, že týž kapli ihned zboří, což také téhož roku vykonal.

Při bourání kaple nalezena v báni latinská listina vpředu citovaná, pak pamětní mince korunovační Karla VI. za českého krále roku 1723., druhá mince s poprsím jeho manželky Alžběty Kristiny, téhož roku na českou královnu korunovanou, a třetí pamětní mince s poprsím sv. Jana Nepomuckého, kdy byl r. 1719. svatořečen.

Z jakého kovu byly mince Schaller nepíše.

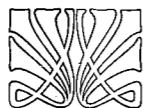
Jak z předcházejícího víme, mezi kaplí a palácem Černínským u ohražené jámy stával kamenný sloup s tabulkou, na níž propadnutí kněžny Drahomíry zobrazeno bylo.

Z vyššího nařízení byl sloup tento odstraněn a jáma zarovnána.

Jan Rulík ve svém »Historickém kalendáři« z roku 1780.—1797. na straně 93. o tom píše následovně:

»Dne 12. listopadu roku 1788. kamenný sloup Drahomíry na Hradčanech, který blíž domu hraběte Černína stával a její do země propadnutí vyobrazoval, vyvrácen a rozmetán byl.

Pak i sloup kamenný na Vyšehradě (Čertův sloup), o němž staří podivně psali, z chrámu Páně pryč vynešen a nyní na hřbitově leží.«

Jakub Bassevi z Treyenberka, člen zlopověstného mincovního družstva z r. 1622.—1623.

Podává Jan Herain, stavební archivář.

Mezi největší pohromy v prvních letech třicetileté války v Čechách počítá se všeobecně ono období let 1622.—1623., kdy ražena byla tak zvaná dlouhá čili lehká mince, která přivodila všeobecné ochuzení.

V státních pokladnách nebylo tehdá peněz pro vojsko k válce potřebných a proto radila císařská dvorská komora císaři Ferdinandu II., aby jistému, právě utvořivšímu se mincovnímu družstvu bylo ražení peněz v mincovnách království Českého, v Rakousích pod Enží a na Moravě na jeden rok od 16. února 1622. počínajíc za 6 millionů zlatých pronajato.

V čele tohoto družstva stál císařský služebník Jan de Vitte, kupec, penězoměnc a měšťan Malostranský, Karel kníže z Lichtenšteina, Albrecht z Valdšteina, vévoda Friedlandský, kardinál Ditrichstein, Pavel Michna z Vacinova, *Jakub Bassevi*, žid pražský, dále Jan Oldřich z Eggenberka, císařští radové komory dvorské Vincenc Munschinger svobodný pán z Gumpendorfu a Jan Unterholzer z Kranichberku, a Martin z Vacinova, celkem 15 osob, z nichž poslední nejsou známi.

Ražbou peněz s chudším zrnem stříbra mělo se státním financím pomoci, aby se vojsku ve válce platiti mohlo, a zároveň počítáno, že čeští exulanti, kteří museli své statky prodávati a do ciziny se ubíratí, budou touto v cizině nebernou mincí ožebračeni.

Před tímto zhoršením mince až do bitvy bělohorské raženo z jedné hřivny vídeňské, mající 14 lotů a 1 kvintl ryzího stříbra, $9\frac{3}{4}$ císařských tolarů dobrých, takže na pražskou hřivnu skoro 8·8 kusů přišlo, neb z jedné hřivny ryzího stříbra 19 zlatých 39 krejcarů vycházelo.

Mincovnímu družstvu bylo povoleno, aby v najatých od císaře mincovnách razilo dvouzlatníky po 150 krejcarech, zlatníky po 75 krejcarech, půlzlatníky po $37\frac{1}{2}$ krejcarech, a groše z jedné hřivny ryzího stříbra 16lotového na 79 zlatých.

Tudíž dříve raženo z 1 hřivny $19\frac{1}{2}$ a nyní 79 zlatých, takže nová mince měla oproti dřívějšíku pouze $\frac{1}{4}$ stříbra.

Naproti tomu bylo družstvu od eráru přenecháno veškeré stříbro z dolů českých, 1 hřivna za 32 zl., a vedle toho přenecháno jim všecko stříbro zabavené.

Kníže Karel Lichtenštejn, jako císařský komisař a vladař v Čechách, patentem ze dne 2. března 1621. kupování stříbra do pražské mincovny přenechal židu pražskému *Jakubu Basseviovovi*, jemuž se za hřivnu ryzího stříbra 25 zl. mělo vypláceti, kdežto se v mincovně osobám stříbro prodávajícím za 1 čistou hřivnu jenom 22 zl. platilo

Dalším nařízením knížete z Lichtenšteina ze dne 16. září r. 1621. placeno Jakubu Basseviovovi za jednu hřivnu ryzího stříbra od 1. srpna t. r. 27 zl., na to od 7. prosince 1621. placeno 29¹/₂ zl. a později až na 36 zl. 30 krejc. zvýšeno.

Mimo to vydán od místodržitele knížete Karla z Lichtenšteina dne 24. března 1622. patent mincovní, kterým se vyvážení staré mince dobré a přivážení lehkých mincí do Čech přísně zapovídá, a zároveň cena hřivny stříbra ryzího ustanovena na 37 zlatých 30 krejc. pro koupi stříbra, jež pražská mincovna kupovala a platila.

Ačkoliv židu Jakubu Basseviovovi pražská mincovna více za hřivnu stříbra platila než jiným soukromým osobám, přece členům mincovního družstva placeno bylo u mincovny značně více, a to dle hodnoty a vlivu, jaký který u dvora měl.¹⁾

Členům mincovního družstva, jemuž bylo ražení peněz v Praze, v Kutné Hoře, ve Vídni, v Brně a Olomouci pronajato, placeno mincovnám dodané stříbro následovně:

Karel kníže z Lichtenšteina, místodržitel v Čechách, dodal stříbra 797 hřiven 6 lotů, za což obdržel 451.185 zl. 10 krejc., čili za 1 hřivnu stříbra obdržel 569 zl.

Albrecht kníže z Valdšteina dodal 5000 hřiven, obdržel 617.249 zl., tudíž za 1 hřivnu 123 zl.

Pavel Michna z Vacínova dodal 2932 hřiven a 2 loty, obdržel 726.186 zlatých 16 krejc., čili za 1 hřivnu stříbra 248 zl.

Jan de Vitte, kupec Malostranský, dodal 402.652 hřiven a 8 lotů stříbra a obdržel 31,340.544 zl. 59 krejc., čili za 1 hřivnu stříbra po 78 zl.

Jakub Bassevi, žid, dodal 145.355 hřiven a 10 lotů, obdržel 6,750.389 zl. 29 krejc., tudíž průměrně za 1 hřivnu stříbra 48 zl.

Deset dalších nám neznámých členů mincovního družstva dodalo 4848 hřiven stříbra a 9 lotů a vyplaceno jim bylo 2,134.680 zl. 7 krejc., tedy průměrně za 1 hřivnu po 448 zl.

Úhrnem dodáno do mincovny pražské a kutnohorské od členů mincovního družstva 561.584 hřiven ryzího stříbra a 3 loty a bylo jim vyplaceno 42,022.225 zl. a 5 krejcarů. Kolik dodáno do druhých mincoven, není známo.

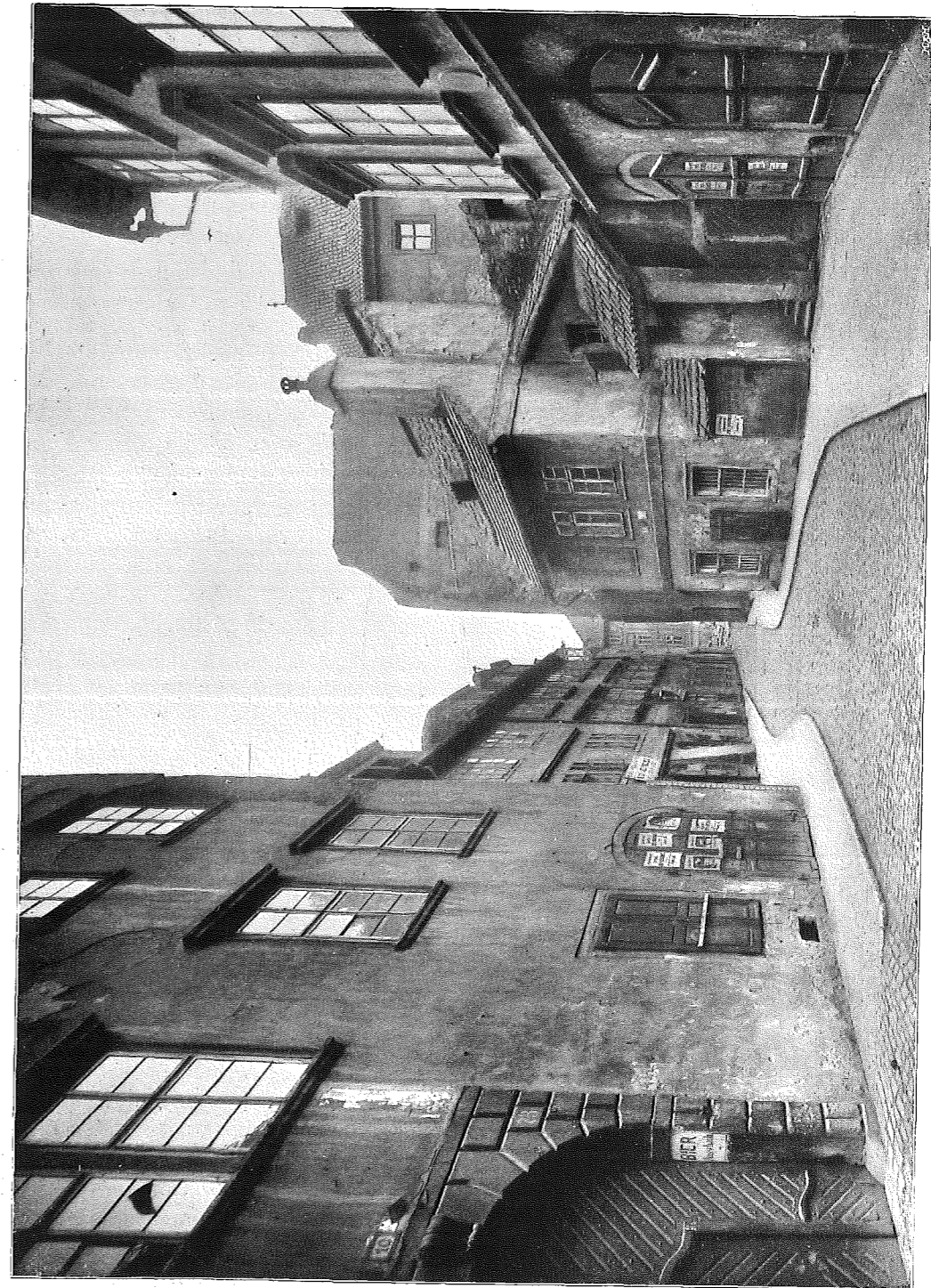
Tak tehda okrádána země i císař Ferdinand II.

Vydáváním mince lehké, jinak »*dlouhé mince*« zvané, vzešel v zemích rakouských a sousedních hrozný zmatek a nepořádek; neboť kupci, obchodníci, řemeslníci i lid zpechovali se bráti tu minci, odkudž následovala v patách dražota a nedostatek všech věcí jak v Čechách tak v říši německé, v Polsce a místy i ve Vlaších, až naposledy obce obávaly se z toho i veřejného pozdvižení, jak Pavel Skála ve svém díle V., str. 208., udává.

Nic nepomáhaly císařské patenty vydané od místodržitele knížete z Lichtenšteina, aby dlouhá lehká mince brána byla v nařízené ceně, a zároveň dne 2. ledna r. 1623. doloženo, že nepravdivá jest pověst o zamýšleném úpadku (bankrotu) mince.

¹⁾ Viz spis: »Die Lange Münze in Österreich« von Direktor Joh. Newald, Numismatische Zeitschrift, 13. Jahrgang, Wien 1881, z kteréhožto spisu činí výňatek Tomáš F. Bílek v knize »Dějiny konfiskací v Čechách«, II. díl, na str. 1271.—1274.

Dále viz »Časopis českého musea království Českého« z r. 1883., roč. 57., kde píše Jos. Jireček na str. 325.—330. »Jakub Bassevi z Treuenberka«.

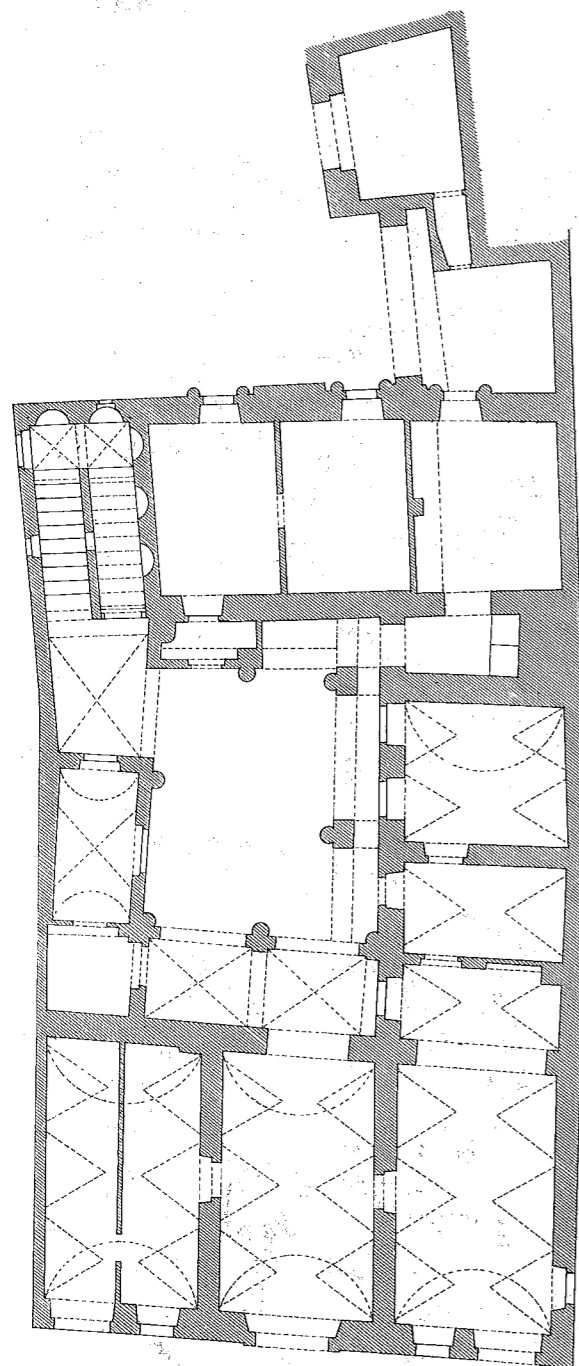
DŮM J. BASSEVI-HO Č. P. 73-V. V MAISLOVÉ ULICI PŘED ZBOŘENÍM (PRVNÍ V LEVO).

Po uplynutí roku nájemného zdráhalo se družstvo obnoviti smlouvu mincovní pod podmínkami předešlymi, takže dne 31. března r. 1623. činnost družstva mincovního přestala a mincovny v Čechách, na Moravě a ve Vídni do správy císařské byly opět převzaty.

Mincmistrem v pražské mincovně, která se již od sta let nalézala v Celetné ulici v dnešním č. pop. 587-I., byl za oné zlopověstné doby Benedikt Huebmer von Sonnleuthen, na němž ovšem viny není, an byl služebníkem svých pánů.

Císařskou resolucí ze dne 3. července r. 1623. bylo zastaveno zcela ražení lehkých mincí a zároveň zapovězeno další prodávání statků konfiskovaných za peníze takové.

Další císařskou resolucí ze dne 1. srpna 1623. oznámeno bylo králi místopředsedovi knížeti Karlu z Lichtenšteinu, že ve všech královstvích a zemích dědičných žádná jiná mince ražena býti nemá, než jaká byla dříve před zavedením »*dlouhé mince*«. Když pak ku mincování nové mince opět v dobrém zrně stříbra bylo přikročeno, bylo císařskou resolucí ze dne 14. prosince r. 1623. nařízeno vyměňování lehké mince a její stahování do mincoven na dobu tří měsíců za tyto ceny: dvouzlatník, který původně platil 2 zl. 30 krejcarů, sklesl na cenu 20 krejcarů, zlatník, jenž platil 75 krejcarů, sklesl na 10 krejcarů, groš platící 48 krejcarů snižen na 6 krejcarů, menší groš, jenž platil 24 krejcarů sklesl na 3 krejcaru, groš, jenž platil po 15 pacích určen na 1½ krejcaru, groš platící dříve 12 krejcarů sklesl na 6 haléřů, groš prostý platící 3 krejcaru padl na 1½ haléře. Tím byla předešlá cena týchž mincí z r. 1622.—1623. na 13:3 ze sta snížena, tudíž obnášela ztráta 86·7 procent z předešlé ceny.

PŮDORYS PRŮZEMÍ Č. P. 73-V.

Poněvadž po vypršení tříměsíční lhůty ještě velké množství peněz lehkých mezi lidem kolovalo, byla patentem knížete z Lichtenšteinu ze dne 27. února r. 1624. prodloužena lhůta k směnění jich až do konce roku 1624. a potom opět do konce r. 1625.

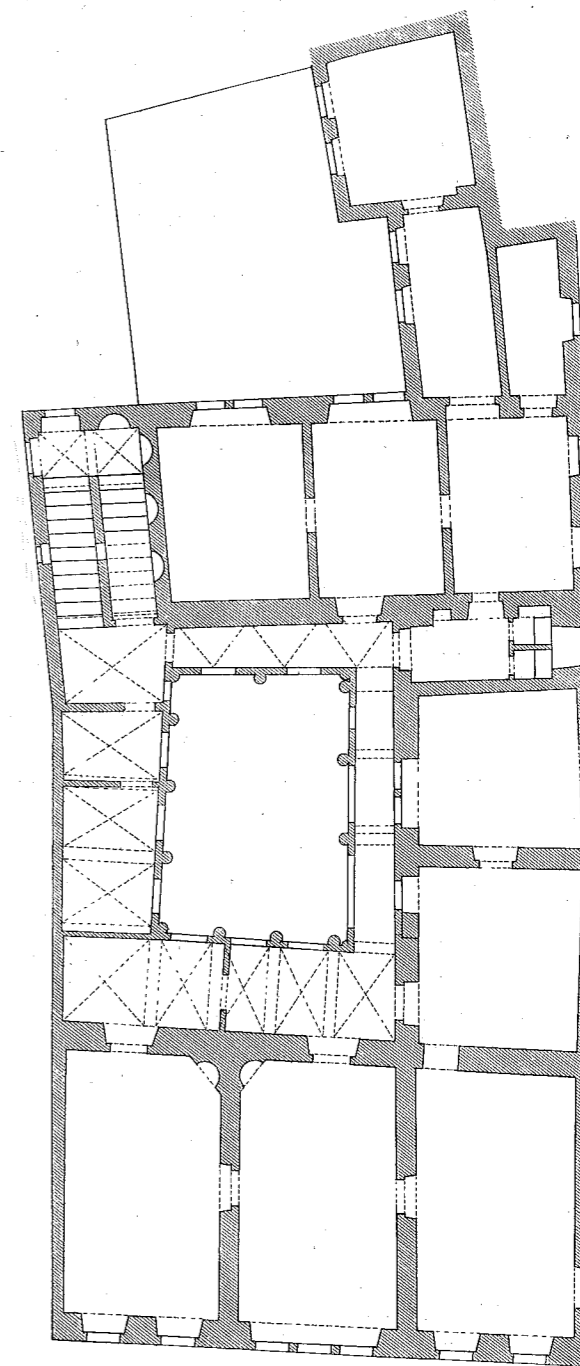
Tím prohlášena mincovní calada čili bankrot a neslavně skončilo zlopověstné mincovní družstvo, mající Jana de Vitte v čele.

Roku 1625. zřízena byla vládou zvláštní komise, která měla zjistiti výši škody lehkou, dlouhou mincí eráru způsobenou. Bylo komisí zjištěno, že mincovní družstvo mincovalo dle pražské lehčí hřivny, kdežto mělo nařízeno mincovati dle vídeňské o něco těžší hřivny a tím zkrátilo erár o 1,836.687 zl.

Tím, že družstvo platilo nájemné z mincování v lehké minci, utrpěl fiskus škodu 3,600.000 zl. a úřad rentmistrovský odváděním peněz lehkých zkrácen byl o 2,760.221 zl.

Když výše sumy škod lehkou mincí fisku učiněných byla zjištěna, pátralo se po vinnících, ale ti dokud žili, nalezeni nebyli, poněvadž byli tehda hlavními sloupy vlády v Čechách, a teprve po jejich smrti dokročeno na ně, aby fisku náhradu učinili; tak syn a dědic knížete Karla z Lichtenšteinu, dne 27. února 1627. zemřelého, Karel Eusebius, měl fisku nahraditi 10,747.817 zl. 41 krejcarů — proces o tuto náhradu protáhl se as na 80 let a pomalu rozplynul se v nivec.

Konečně ruka spravedlnosti našla jednoho vinníka, kterého vězením a konfiskací statku ztrestala, ale byl to právě jeden z nejmenších z mincovního družstva, který se nekale obohatil, a sice *Jakub Bassevi z Treuenberku*, pražský žid.

PŮDORYS PRVNÍHO PATRA Č. P. 73-V.

Poslyšme zprávy o jeho působení a životě:

Jakub Bassevi nepocházel z rodiny pražské, nýbrž přišel do Prahy nejspíše z Vídně, a slul vlastně Bas-ševi, jak toto jméno u členů této rodiny na náhrobních kamenech starého židovského hřbitova v Praze se užívá.

Od židů byl obecně nazýván *Jakub Šmiles*.

Císařské rodině sloužil již za dob císaře Rudolfa II., který jej r. 1599. povýšil za dvorního žida (Hofjud), což bylo tehda vzácným privilegium.

Privilegium toto bylo i od císaře Matyáše r. 1611. potvrzeno.

V archivu města Prahy uvádí se *Jakub Bassevi* ponejprv 1. září r. 1610., kdy koupil sobě a *Hyndl (Anně)*, manželce své, nárožní dům v osadě sv. Mikuláše vedle domu *Konopovic*, od *Jana Turnovského*, pekaře, za 1000 kop grošů českých, na kterýžto trh zavdal 300 kop grošů českých.²⁾ Dne 17. února r. 1621. koupil vedle prvního svého domu dům *Konopovský* od *Jana Soukupa* z *Grossperku* za 1050 kop grošů českých hotově zaplacených.³⁾

Dále o něm víme, že zastával hodnost představeného obce židovské v Praze, jakž se o tom r. 1616. nalezá první zpráva listinná.

Stav věcí, jenž nastal po bitvě bělohorské, *Bassevimu* otevřel širé pole činnosti.

Přiblížil se ke *Karlovi knížeti* z *Lichtenšteina*, tehdejšímu místodržiteli, jemuž konal zvláště v obnovování král. regalí a vydobývání důchodů důležité služby, začož byl dle císařského diplomu ze dne 18. ledna r. 1622. nadán šlechtictvím sv. římské říše, udělen mu přídomek »*von Treuenberk*« (*Treyenberk*) a udělen mu erb, jenž se takto vypisuje:

Štít černý, kterým od dolejšího levého k hořejšímu pravému koutu vedena stříbrná dráha se třemi po sobě jdoucími osmihrannými rubínovými hvězdami.

Nade drahou i pode drahou v poli černém jsou rozsápání (to jest na zadních nohách stojící) ku předu obrácení lvi (přirozené barvy) s vyplazeným červeným jazykem a dvojitým ocasem.

Nad štítem nalézá se kolčí helm s přepůlenými pokrývadly, v levo barvy červené i bílé, v pravo žluté a černé, nad helmem pak zlatá koruna královská, z nížto vynikají dvě orlí křídla, v půli šikmo přepůlená, totiž jedno červené dole, žluté s vrchu, druhé zespod černé, nahoře bílé, mezi křídly stojí lev podobný jako v polích štítových, oběma pazoury do předního křídla sahaje.

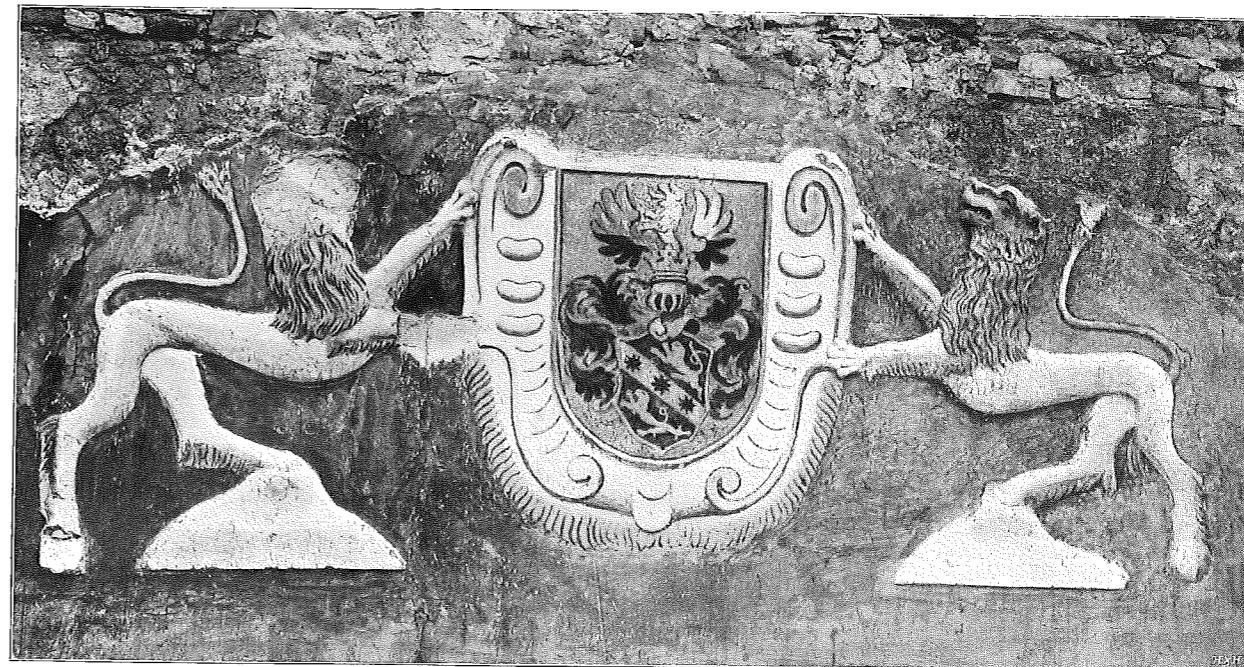
Jest to první případ v Rakousku, kdy židovi bylo uděleno šlechtictví a erb.

Záhy na to vlivem knížete *Karla* z *Lichtenšteina* císařským dekretem ze dne 11. května r. 1622. uveden byl *Jakub Bassevi* z *Treuenberku* císařským rychtářem ve dva domy v osadě sv. Mikuláše na Starém městě pražském, z nichž jeden slul »*U 3 studnic*«, jež konfiskovány byly po zemřelém *Janu Balcarovi*, pekaři a měšťanu staroměstskému, a darovány císařem *Jakubu Bassevimu* s tím podotknutím, že on a dědici jeho od všelikých berní, sbírek, kontribucí a jiných obtížností městských se osvobozují a vynímají.⁴⁾

²⁾ Archiv města Prahy: Č. 2170 Liber Judeorum albus II., od 1601.—1669. na str. 127. (To jest dům bývalé č. pop. 74-V., jenž byl r. 1896 zbořen).

³⁾ Tamže č. 2170, str. 235. Dům *Konopovský* pak nádherně přestavěl a v něm bydlel; jest to bývalé č. pop. 73-V., jež zbořeno r. 1896.

⁴⁾ Archiv města Prahy: Č. 2170 Liber Judeorum albus II. od 1601.—1669. str. 240.

ŠLECHTICKÝ ZNAK J. BASSEVI-HO (ŠTUKOVÝ) NA ZDI DVORNÍHO PŘÍSTAVKU Č. P. 73-V.

Po obdržení šlechtictví obrátil se *Bassevi* zvláštním prosebným přípisem, jež *Karel* z *Lichtenšteina* věrně podporoval, ke dvoru o udělení dalších výsad, zejména šlo mu o to:

1. aby s klenotem a erbem svým dosáhl všech beneficí, práv a spravedlností, kterých jinak erbovní osoby soukromě požívají, zejména aby svobodně s jméním svým mohl obchodovati,
  2. aby domy jeho v Praze všech veřejných a měšťanských břemen, sbírek, šosův a berní osvobozeny byly, na roveň domům do desk zapsaným,
  3. aby na nemovité statky mohl peníze půjčovati,
  4. aby se vším a jakýmkoli zbožím, ničeho nevyjímajíc, mohl obchody vésti,
  5. aby clo, mýto a ungeld platil rovně jako křesťané,
  6. aby ve Vídni směl přebývati a tam sobě dům koupiti,
  7. aby se ve všech městech království Českého, třeba by se tam jiní židé usazovali nesměli, mohl usaditi a domy kupovati,
  8. aby v Praze v Židovské ulici mohl vystavěti školu (synagogu) s týmiž svobodami, jaké požívá škola *Maizlova*,
  9. aby on a jeho rodina před žádným právem nebyli povinni státi, než před králem samým,
  10. aby vše to svědčilo nejen jemu na doživotí, ale i dědicům a potomkům jeho.
- Následkem prosby té vydán mu list z kanceláře české v září roku 1623., podepsaný kancléřem *Zděnkem* z *Lobkovic* a *Filipem Fabriciem*, jenž se, ač z částí již nedostí čitelný, podnes chová při *Velkodvorské synagoze* v Praze (čís. pop. 201-V.

Velkodvorská synagoga v assanaci byla vystavěna Jakubem Bassevim a zbořena byla roku 1909.). Listem tím se jemu s dětmi, ženou a čeledí slibuje zvláštní ochrana královská a potvrzují i rozmnožují se mu privilegia od císaře Rudolfa II. a Matyáše udělená. Dovoluje se mu, aby všude v zemích dědičných, v městech, městsech a tržištích, ať tam již židé žijí čili nic, zejména i v Praze, ve Vídni a všude jinde, domy mohl kupovati a všeliké obchody provozovati.

On i statek i nemovitosti jeho osvobozují se od všeliké daně a berně, taktéž zboží jeho, kdykoli by jel za císařským dvorem, od mýta, cla.

Dále se mu povoluje, aby přebývatí směl v císařském bydlišti.

Přídomek i erb svrchu dotčený se mu potvrzuje se všemi právy, jakéž vůbec mají erbovníci; dopouští se mu, aby jinému soudu nepodléhal než-li úřadu dvorského maršálství.

Taktéž se mu dává právo v Praze vystavěti synagogu.

Jakub Bassevi z Treuenberka, žid, J.M.C. služebník a handlíř dvorský (tak zapsán v trhové smlouvě), dne 30. března roku 1626. postoupil dům svůj »U tři studnic« řečený Natanovi Bassevimu, synu svému, když se tento ženil, a Anně Chanie, rabí Šalamouna doktora žida z Lublína dceři a budoucí ženě jeho, a dětem těm, které by spolu splodili, s tím právem, jak jej sám držel a užíval.⁵⁾

Poněvadž se mu dobře dařilo, koupil dne 27. srpna roku 1627. dům v osadě sv. Kříže Velikého, zádušní, řečený Hadovský, od úředníků téhož záduší sv. Kříže, za 5850 kop grošů míšenských, zcela zaplacených.⁶⁾

Při tomto trhu se zavázal k všeliké povinnosti ke kostelu, kněžstvu a žakovstvu obědy vařiti a jiná beneficia a dobrodiní kostelní nejináče jako jiní křesťané a sousedé vypravovati a vykonávati, avšak poukázal na privilegia jemu císařem udělená, dle kterých je osvobozen on i jeho dědicové, a sice od všelikých berní, sbírek a kontribucí a jiných obtíží městských. Týž den a rok Jakub Bassevi z Treuenberka, žid, J.M.C. služebník, koupil sobě a Anně manželce, dědicům a budoucím svým dům jdoucí k přívozu proti sanytrně, někdy Kašpara Gregora a vedle domu na onen čas Jachyma Karše ležící, se zahradou a všelikým jeho příslušenstvím od Václava Rodycha, hrnčáře, a Kateřiny, manželky jeho, za 4700 zl. rýn. hned hotově zaplacených. Od placení daní městských a kontribuce byl Bassevi na základě mu daného císařského dekretu z roku 1622. osvobozen.⁷⁾

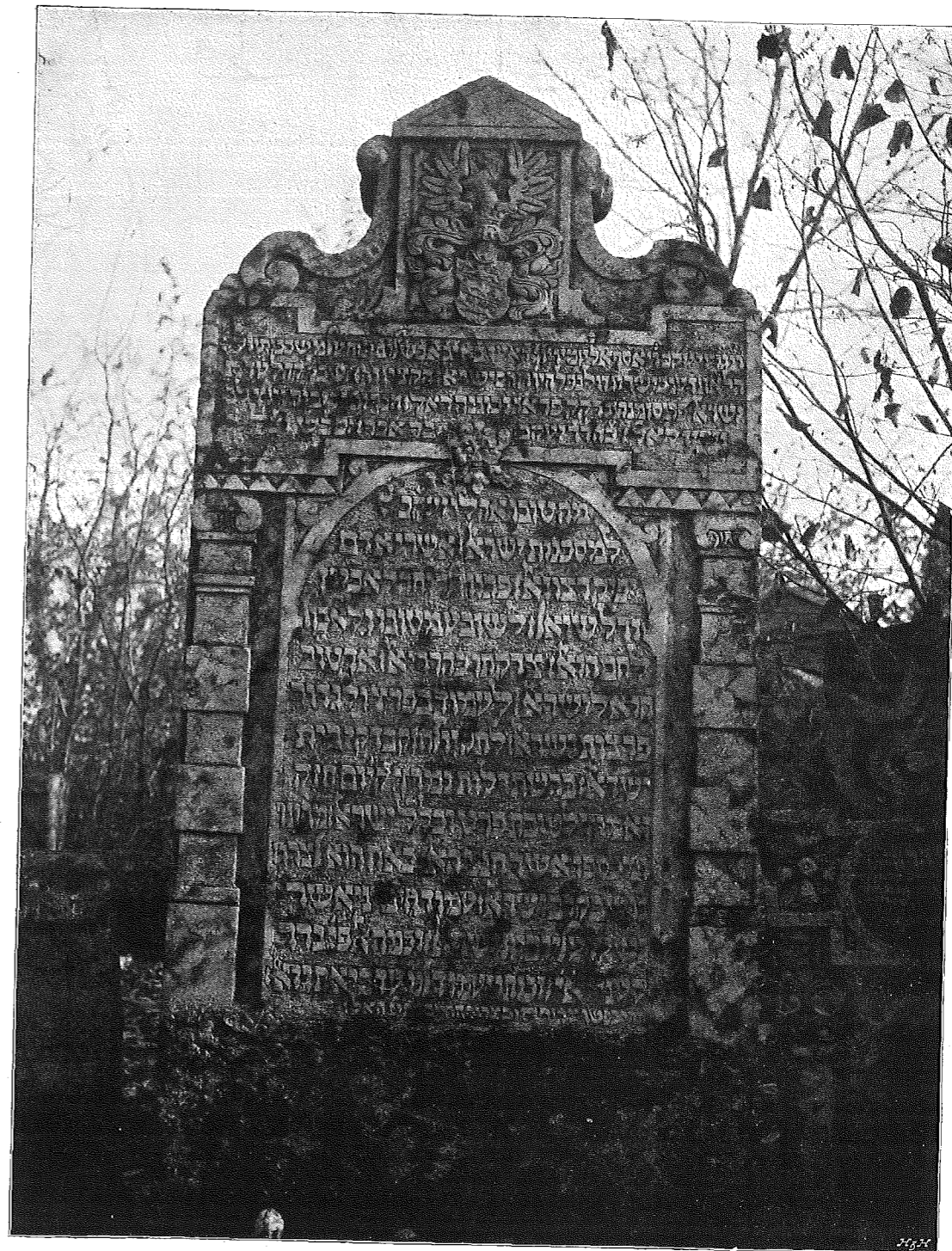
První dodávku stříbra učinil do pražské mincovny Jakub Bassevi dne 14. září roku 1621., avšak nepraví se mnoho-li; při tom se on jmenuje jako starší židů obce pražské. Na to dne 13. prosince roku 1621. odvedl pražské mincovně ve váze 1322 hřiven a 14 lotů stříbra, a sice v samých starých mincích v třicátnících, dvacetníkách a patnáctníkách, jež přišly k roztavení, začež obdržel 20.705 zl. 37 krejc.

Za několik dní na to odvedl mincovně jako »člen de Vittovského konsorcia« 7087 hřiven 8 lotů stříbra, v samých zlatnících 207.310 kusů, 23 krejc. a 3 denáry, za něž mu vyplaceno 259.137 zlatých, 59 krejc. a 2 denáry.

⁵⁾ Archiv města Prahy: č. 2170. Liber Judeorum albus II., ab A. 1601—1669 na str. 260.

⁶⁾ Tamtéž strana 265.

⁷⁾ Archiv města Prahy: Liber Judeorum albus II., ab A. 1601—1669, str. 266. Poloha tohoto domu byla od dnešního Umělecko-průmyslového musea čís. pop. 73-I. na straně jižní.

MRAMOROVÝ NÁHROBEK JAKUBA BASSEVI-HO NA ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ V MLADÉ BOLESLAVI.

Na Basseviovských účtech v pražské mincovně z roku 1622. uvedeni jsou někteří členové tak zvaného de Vitteovského mincovního družstva, a sice:

Karel kníže Lichtenštejn, kardinál Ditrichštejn, Albrecht vévoda Fridlandský, Jan de Vitte, Pavel Michna, Martin Michna a Jakub Bassevi.

V tomto zde jmenovaném družstvu uvádějí se dvě osoby, jež širší veřejností nebyly dosud známy, a sice kardinál Ditrichštejn a Martin Michna z Vacínova.

Poslední dodávku stříbra do mincovny pražské učinil Bassevi dne 2. června 1624.⁸⁾

Komise císařem Ferdinandem II. r. 1625. sestavená za účelem vyšetření škod fisku ražením »*dlouhé mince*« učených a vyhledávání osob, jež škody ty zavinily, strávila při své práci několik let a započala proces s dědici knížete Lichtenštejna r. 1627. zemřelého.

Na to vyšetřován malostranský kupec Jan de Vitte, jako zjevná hlava mincovního družstva, o jehožto sporu nemáme listinných zpráv; pouze je známo, že se na rozumu pomínil a v červnu r. 1630., skočiv do studně na svém zámku Kácovském, bídne zahynul.⁹⁾

Nyní došla řada na *Jakuba Basseviho*.

Dne 22. února 1631. vydán rozkaz z místodržitelské kanceláře české na zatknutí Jakuba Basseviho, žida pražského, a zabavení veškerého jeho jmění, jenž zní:

»V příčině jmění žida Bassevi.

My, N. N. římského císaře a uherského a českého krále Jeho Milosti Našeho nejmilostivějšího pána nařízení tajní a jiní radové, komorníci, královští místodržitelé, nejvyšší úředníci zemského soudu v král. českého.

Dáváme tímto vědět všem stavům duchovním a světským i jiným, obzvláště ale všem pánům obyvatelům ze všech čtyř stavů království českého se tímto ve známost uvádí.

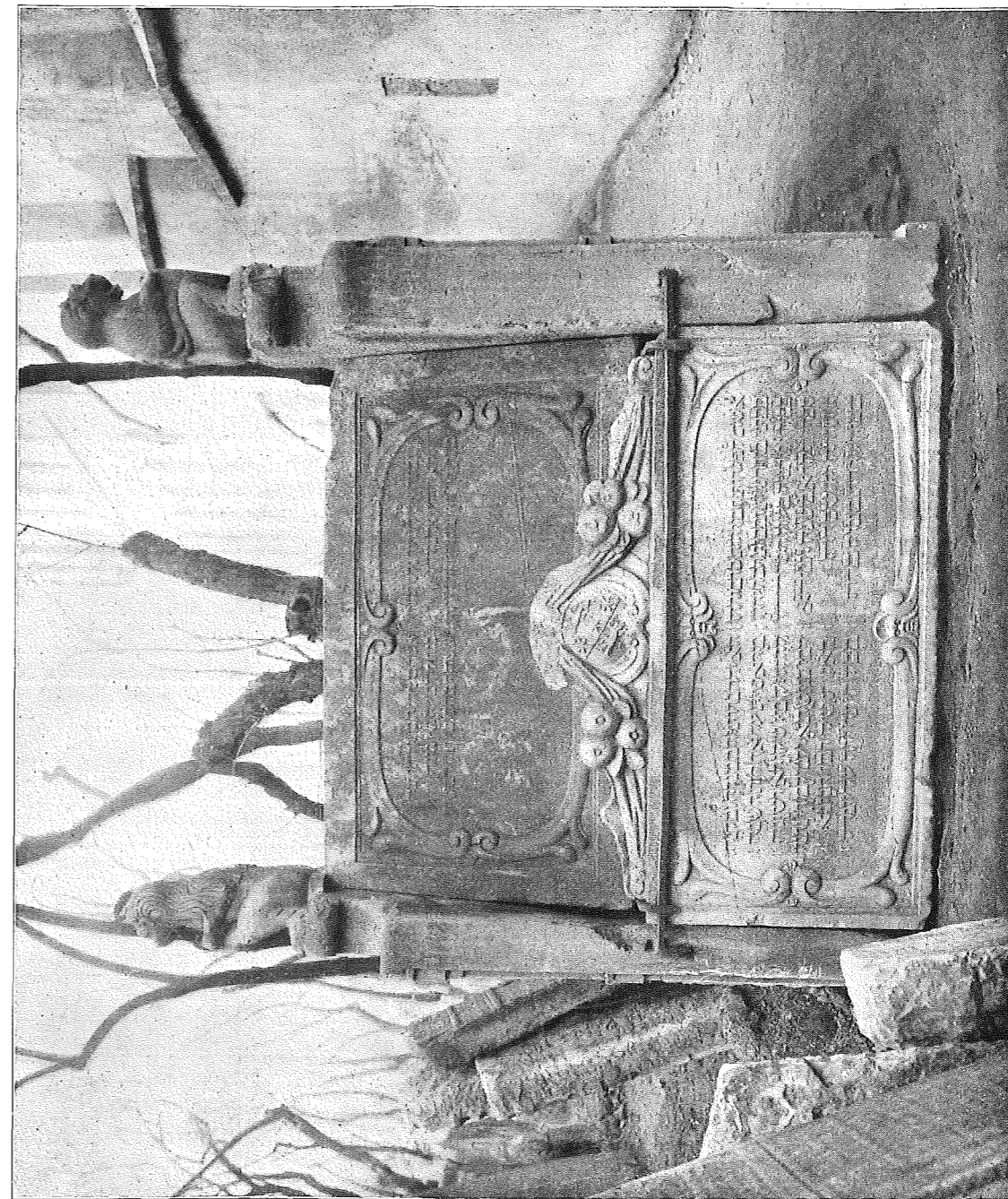
Tak, jak Jeho Cís. Mil. z jistých důležitých příčin *Jakuba Basseviho*, žida zdejšího, nejen jeho osobu do vězení vzítí ráčila, nýbrž též vše, co v jeho domě a obchodních sklepích nalezájící se mobilie inventovati a zapečetiti nařídila, tak také po jeho pohledávkách pátrati, a to vše otevřenými patenty v známost uvéstí milostivě nařídila.

Aby tím nyní tomuto Jeho Cís. Mil. milostivému nařízení povinná satisfakce se stala.

Tak napomínáme a poroučíme na místě a jménem všech pánů obyvatelů a podaných, obzvláště ale v tomto království usedlým židům (též cizozemským, kteří Bassevimu dluhují, přátelsky žádáme), aby jeden každý, který zmíněnému Bassevimu peníze dluhuje, neb na zástavy, obligace a jiné právní úpisy, neb z obchodního spojení co dlužen a povinnen jest, ať zde aneb mimo tuto zemi, aby od datum tohoto patentu během měsíce u Jeho Cís. Mil. královské české komory to detailně oznámil bez všíkého zatajování.

⁸⁾ Wiener Numismatische Zeitschrift XXVIII., svazek z r. 1896. na str. 199—201, kde jest článek Eduarda Fialy »O nejstarších účtech pražské mincovny«.

⁹⁾ Sborník Historický v Praze 1885. ve článku prof. Jos. Vávry: Bývalé panství Pečecké, str. 28.

PÍSKOVÝ NÁHROBEK HENDL BASSEVI-OVÉ NA STARÉM ŽIDOVSKÉM HŘBITOVĚ V PRAZE.

S tím výslovným dodatkem, že jestli by se pro případ kdo tak v zmíněný čas nezachoval a na něj se to prozradilo, takový vinník trojnásobně potrestán bude.

Dáno v Praze dne 22. února 1631.¹⁰⁾

J. Luckberg.

Jakub Bassevi byl skutečně ještě koncem února 1631. zatknut a uvězněn. Ve vězení ztrávil 40 neděl, až teprv asi poslední týden v prosinci 1631. byl propuštěn, načež se usadil v Jičíně na statku svého ochrance Albrechta z Valdšteina.

Když vyšel z vězení, musel býti ve velice špatných finančních poměrech (patrně se na něm fiskus řádně hojil), poněvadž nemohl zaplatiti ani útraty svému právnímu příteli.

Dne 7. listopadu 1632. podepsal *Jakub Bassevi* obligaci sepsanou a datovanou v jeho bydlišti v Jičíně, dle které doznává, že pro něj Jan Arnold, agent z Prahy, po tři leta spisy pracoval, obzvláště v době, kdy *Jakub Bassevi* 40 neděl u vězení držán byl.

Těchto spisů (patrně to byly vývody a obhajování na obžalobu král. českou komorou proti *Bassevimu* podanou) bylo agentem Janem Arnoldem vypracováno 872 archů a v opisech 1066 archů.

Za 1 arch spisů v originálu počítá si Arnold 24 grošů a za 1 arch opisů šest grošů, právě prý tolik, co prý starší židé obce pražské také platili.

Mimo to zavazuje se platit *Bassevi* zmíněnému Arnoldovi ještě 100 říš. tolarů jako zvláštní odměnu za vypracování stížností.

Během čtyř let zavazuje se *Bassevi* tento celý dluh zaplatit, ač nepraví, mnoho-li to celkem činí, a kdyby nemohl, že prý to zaplatí jeho synové Abraham a Nathan *Bassevi*, nyní bydlící v Jičíně, neb strýc jeho Leon *Bassevi* žijící v Praze.

V této obligaci, kde *Jakub Bassevi*, jak se píše »Hebraer z Treuenbergka«, římského císaře, uherského a českého krále služebník, jest důležité jeho doznání, že *seděl v těžkém vězení 40 neděl* a že agent Arnold již tři leta na těch jeho obranných spisech pracoval, tudíž již r. 1630., kdy patrně byl od české komory pro podvody s mincí obžalován.

Další druhou obligací vystavenou Janu Arnoldovi, agentu, sepsanou v Praze 4. května 1633., kde již *Bassevi* zase v Praze bydlel, doznává tento, že na starý dluh splatil Arnoldovi pouze 100 říš. tolarů a 10 loket sukna a naproti tomu on, Arnold, opět pro *Basseviho* 196 archů konceptu a 372 archů v opisech zhotovil.

Nedlouho na to *Jakub Bassevi* z *Treuenberka* zemřel dne 2. května 1634 v Mladé Boleslavi, kamž se byl z Jičína po smrti svého ochrance Albrechta z Valdšteina uchýlil.

On, dříve velký boháč, zemřel úplně chud, ani svého právního přítele nezaplatil, neb fiskus mu všechno zabavil, a jeho synové sice oba pražské domy č. pop. 73-V. a 75-V. zachránili, avšak i ty byly dluhy přetíženy.

Agent Jan Arnold naléhal na dědice *Basseviovské* o zaplacení dluhu za sepsané právní listiny, kdy měl *Jakub Bassevi* spor s fiskem. Za tou příčinou učiněna mezi nimi pořádnost a účet, co má dosud Arnold k požadování, a když vše sečteno, nalézno, že Arnold má ještě k požadování 2894 říšských tolarů a 71 krejcarů.

¹⁰⁾ Archiv města Prahy. Č. 744* Liber Decretoaum Veteris Urbis Pragensis ab A. 1611—1631.

Na tuto sumu pozůstali starší synové Abraham a Nathan *Bassevi* jménem dvou mladších svých bratrů Aschera a Samuele [vystavili Arnoldovi obligaci, kterou dne 23. září 1638. do městských knih židovských vložili. Při tom se zavázali, že tuto sumu ihned splatí, jakmile obdrží klíče od jich skladů se zbožím v tandlmarku, které jim bylo z neznámých nám příčin taktéž zabaveno.¹¹⁾

Avšak Arnold nedočkal se zaplacení, a tu před svou smrtí odkázal celý svůj požadavek Janu Jindřichu z Dusterwaldů, JUDru a professoru na právnické fakultě pražské, kterýž nebyl tak shovívavý jako Arnold, a hned *Basseviovské* dědice zažaloval a vymohl si úředně zvod do obou domů čís. 73-V. a 74-V., a vzal oba do sekvestrace dne 6. května 1649., ve které zůstaly od r. 1649. až do r. 1667. a roční činže vynášela 446 zl. 40 krejcarů, tudíž za 18 let 8040 zl. rýn.¹²⁾

Na to dne 26. ledna 1674. učiněno porovnání mezi Leonem *Bassevim* a Aronem *Bassevim* na místě dědiců *Basseviovských* a mezi dědici *Dusterwaldovskými*, dle kterého *Dusterwaldovští* dědicové postoupili dědicům *Basseviovským* oba domy číslo pop. 73-V. a č. pop. 74-V. opět do vlastnictví, když se títo zavázali, že zaplatí zbytek dluhu 1200 zl. rýn.¹³⁾

Ale ani tento dluh nemohli dědicové *Jakuba Basseviho* zaplatiti a proto na naléhání věřitelů byly oba domy dány do veřejné dražby, ve které je koupil Karel Jan Lampl, měšťan staroměstský dne 10. července 1685. za obnos 12.656 zl. rýn., a poněvadž dluhy na domech obnášely 12.000 zl., dobírali *Basseviovští* dědicové pouhých 656 zl.¹⁴⁾

První manželka *Jakuba Basseviho* slula Kaudl, byla dcera Abrahamova a zemřela po r. 1616.

Druhou manželkou jeho byla Hendl (Anna), dcera Eberla Geronyma, a zemřela v létě 1628., kdy byl ještě velice bohat.

Náhrobek její na starém židovském hřbitově v Praze patří k nejnádhernejším. Jest to kamenná tumba v slohu renaissančním, ozdobně provedená, ozdobená erbem *Bassevi-ovským*, a nápis její hebrejský praví, že byla nebožka zbožná a štedrá.

Po její smrti se *Bassevi* po třetí oženil.

Pokud vědomo, *Jakub Bassevi* měl pět synů: Abrahama, Nathana, Ašera, Samuele a Šemaju r. 1634. zemřelého; pak měl dceru Freidl řečenou, a všichni jsou na starém židovském hřbitově v Praze pochováni.

V Jičíně se mu r. 1632. z třetího manželství ještě jedno dítě narodilo.

Náhrobky dětí *Basseviových* na starém židovském hřbitově seskupeny jsou okolo náhrobku Hendle *Basseviové*; jeden z nich ozdoben jich erbem, druhý císařským orlem.

Tento v hlavách měl ve znaku lva *Basseviovského*, 60 cm zvýši, držící erb; bleskem r. 1838. lvu tomu sražena hlava, uměle prý vytesaná.

Náhrobek *Jakuba Basseviho* z *Treuenberka* nalézá se na židovském hřbitově v Mladé Boleslavi, kde *Bassevi* v chudobě dne 2. května 1634. zemřel.

¹¹⁾ Archiv města Prahy: C. 2170 Liber Judeorum albis II. ab A. 1601.—1669., str. 312, str. 314, str. 316.

¹²⁾ Tamtéž na str. 323, str. 330.

¹³⁾ Tamtéž C. 2281 Liber Judaeorum albus IV., ab A. 1673.—1679.

¹⁴⁾ Tamže C. 2283. Liber Judeorum VI. ab A. 1685.—1691., str. 5.

Není tak nádherný jako jeho manželky Hendl, nýbrž jest to kamenná deska z červeného mramoru zcela jednoduchých tvarů, s tesaným hebrejským nápisem.

Jukub Bassevi bydlel zprvu ve svém domě, který r. 1610. koupil, bývalé č. p. 74-V., roh ulice Maislovy a Kostečné.

Když pak r. 1621. koupil vedlejší dům Konopovský, č. p. 73-V., vedle č. p. 74-V. ležící, přestavěl jej téhož roku na dvoupatrový dům, zevně sice jednoduše, ale uvnitř velmi důkladně a nádherně, jako byly tehdy domy bohatých pražských rodin patricijských.

Nádvoří domu bylo obdélníkové s arkádami v prvním a druhém patře dokola vroubeno, jak na vyobrazení vidíme.

Dům ten byl jeden z nejnádhernějších, jaké tehdy v židovském městě stávaly, než se tato část města r. 1896. počala assanovat, bořit a nově přestavovat.

Půdorys přízemí a prvního patra vyměřen byl před zbořením jeho r. 1896. assanační kanceláří a též zevně i s pohledem do Maislovy ulice, jakož i jeho nádvoří bylo fotografováno a nám k tomuto článku zapůjčeno. V zadu, ve druhém menším dvoře č. p. 73-V., byl na zdi znak *Jakuba Basseviho* s erbem a se dvěma lvy ve štuku, tak jak je na našem vyobrazení.

Potomci rodiny *Jakuba Basseviho* žili ještě na počátku 18. stol. v židovském městě pražském a jeden člen jich rodiny stal se neophytou, přijal katolickou víru, aby snáze jako takový dosáhl krámu v tandlmarku na Starém městě pražském blízce kostela sv. Havla, který se jen křtěným židům uděloval.

Později tato rodina v listinách archivu města Prahy se neuvádí.

Ve sbírkách archivu města Prahy nalezá se vidimus privilegia uděleného *Jakubu Bassevimu z Treuenberka* císařem Ferdinandem II. na hradě pražském dne 12. dubna 1628. kteréžto privilegium psáno na 11 listech pergamenových, z nichž na dvou listech jest znak Bassevimu udělený, v barvách proveden. (Ve sbírce listin pergamenových I.—68.)

Průčelí kostela sv. Jana Nepomuckého na Hradčanech.

Podává *Jan Herain*.

Panenský řád Voršilek, vyučováním ženské mládeže se obírající, usadil se r. 1674. v Praze na Novém městě pražském na dnešní Ferdinandově třídě a poněvadž se mu dobře dařilo, koupil r. 1706. dům »Bílý pštros«, dnešní čís. pop. 72 na Hradčanech v Kanovnické ulici, kde založil druhý pobočný klášter a při něm zprvu jen malou kapli ku cti sv. Anny vystavěl.

Klášter a kapli sv. Anny stavěl Kryštof Dienzenhofer, záhy po r. 1706., a na to r. 1720. přikročil řád ke stavbě nového kostela, ku kterému dne 15. října slavnostním způsobem byl základní kámen položen.¹⁾

Stavbu tuto vedl zprvu Kryštof Dienzenhofer, jenž zemřel 20. června 1722., avšak plán pochází od syna Kiliána Ignáce Dienzenhofera, malostranského stavitele, jenž stavbu r. 1728. dokončil. Následujícího roku 1729. kostel ku cti sv. Jana Nepom. byl vysvěcen.

O vnitřním zařízení kostela nevíme ničeho, ani kolik měl oltářů, nikde nenalzáme ničeho zaznamenáno.

Když dne 28. září 1784. byl klášter Voršilek s kostelem sv. Jana Nepom. na Hradčanech zrušen, bylo v něm 34 jeptíšek, které opustily svůj klášter a uchýlily se do kláštera Voršilek na Nové město pražské.

Klášter zrušený i s kostelem koupil roku 1786. a roku 1791. erár za 10.000 zl. a z kláštera učiněny kasárna a z kostela skladiště. Oltáře, obrazy, kazatelna, zvony, varhany a hodiny z věže prodány v dražbě jako starý brak, též prodáno i všechno kostelní stříbro.

Po odečtení dluhů klášterních zbylo čistého jmění 33.852 zl., které připadlo náboženskému fondu.

Když střecha barokní věže kostela sv. Jana Nepom. byla chatrná a potřebovala oprav, byla místo opravy a udržení starého rázu r. 1815. vojenským erárem snesena a nahrazena pouze dnešní střechou nízkou, která kostel hyzdí; v tu dobu nebo o něco později sneseny byly kamenné sochy a vásy na parapetu štítu stojící.

Podobným barbarským způsobem sneseny střechy věží na kostele sv. Vavřínce v Liliové ulici, na konviktu při kostele sv. Bartoloměje v Bartolomějské ulici, na kostele sv. Karla v Hurtovské ulici, na kostele sv. Kateřiny na Karlově a tohoto

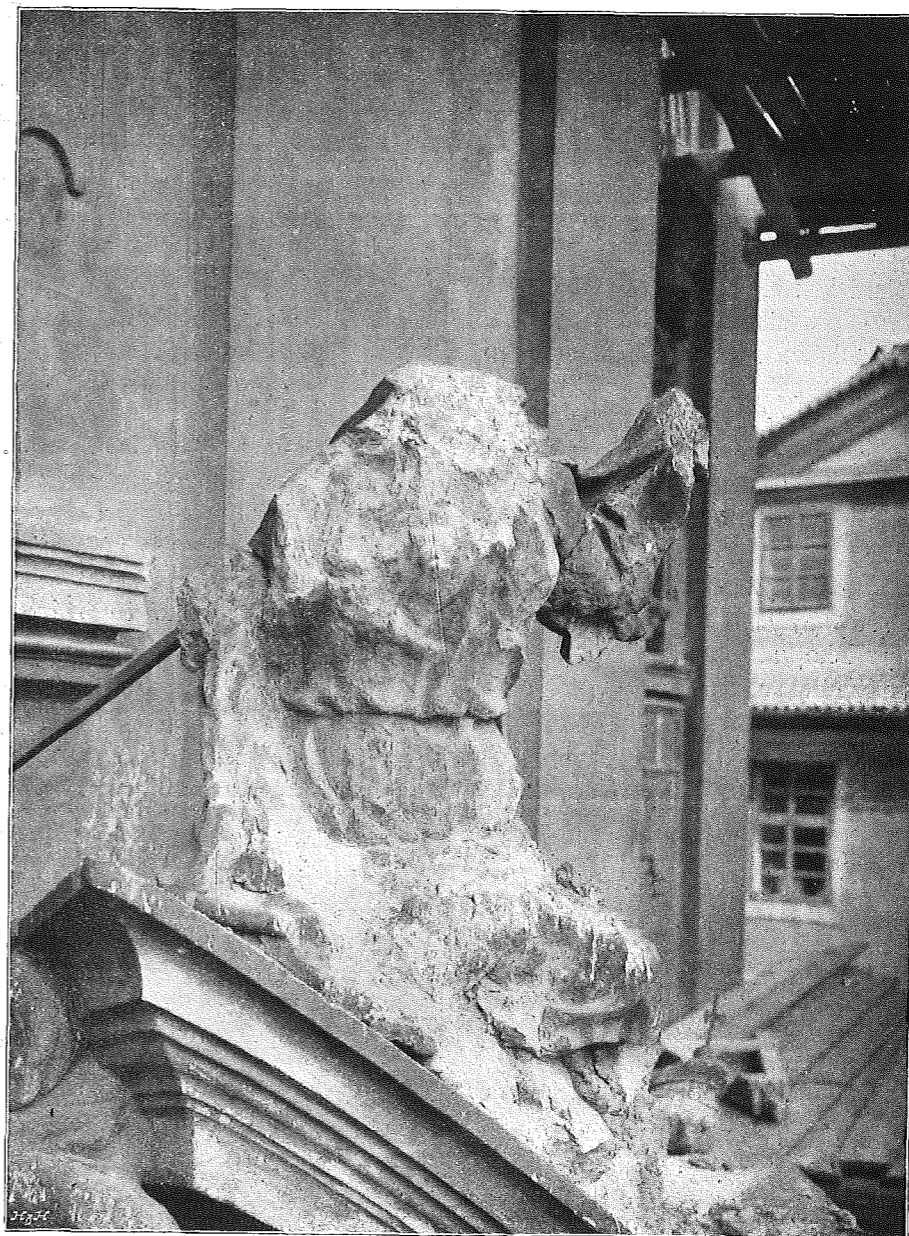
¹⁾ Hammerschmidova »Historiae Pragensis«, od Dr. Ant. Podlahy r. 1891. vydaná, str. 175.

SOCHA V LEVO NA PORTÁLE KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA HRADČANECH (PŘED OPRAVOU).

erárního příkladu následovala Praha, která dala r. 1826. snést tři krásné věže malo-
stranské radnice na Malostranském náměstí.

Bylo to laciné udržování starých památek — když se zbouraly. Netřeba jich
pak opravovat, jak se tenkrát po době josefinské u nejvyšších úřadů na to nazíralo.

SOCHA V PRAVO NA PORTÁLE KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA HRADČANECH (PŘED OPRAVOU).

R. 1861. zrušeno skladiště v kostele sv. Jana Nepom. na Hradčanech a kostel určen
pro bohoslužbu vojska evangelického vyznání, což trvalo až do r. 1902., kdy bývalá c. k.
kadetní škola, jež se nalézala v Královém dvoře při nynější Prašné bráně na místě dneš-
ního »Obecního domu«, byla od c. k. vojenského eráru r. 1899. prodána a rozparcelována.

Vystavěné nové c. k. kadetní škole na bývalých hradebních pozemcích u Bruské brány r. 1902. byl přidělen kostel sv. Jana Nepom. na Hradčanech pro bohoslužbu katolickou, kdežto pro vojsko evangelické, které zde od r. 1861. bohoslužbu mělo, dána byla v pravo (na severu) od kostela stará zrušená kaple bývalého špitálu sv. Antonína, jež i s vedlejšími kasárnami patří dosud c. k. dvornímu eráru (dnes čís. pop. 73—IV.).

R. 1903. přenesen byl hlavní oltář z rozbouraného vojenského kostela sv. Vojtěcha od Prašné brány a postaven od řezbáře p. Krejčíka v kostele sv. Jana Nep.; rovněž stará kazatelna.

Obraz představující sv. Vojtěcha, malovaný r. 1705. od Mich. Leopolda Willmanna, slezského malíře, byl s hlavního oltáře sejmut a na jeho místo dán obraz sv. Jana Nep. pocházející taktéž z vojenského kostela sv. Vojtěcha. R. 1701. byl malován od Jana Kryštofa Lišky, Slezana.

Obraz sv. Vojtěcha visí nyní v kostele na zdi severní a třetí obraz sv. Jana evangelisty pochází taktéž z bývalého kostela sv. Vojtěcha. Jest to práce malíře Jana Kryštofa Lišky z r. 1701., jak tyto obrazy popisuje tehdá současně žijící týnský farář Hammerschmid v knize »Prodromus gloriae Pragenae«, r. 1723. tištěné. — Týž obraz visí nyní na levé jižní straně kostela.

R. 1902. byly stěny vnitřku kostela od kopule až dolu barevně tonovány, avšak římsovní pod kopulí v křiklavé červené barvě malováno, což rušivě působí.

V následujících na to letech 1907. a 1908. jednáno bylo o to, aby též průčelí kostela bylo opraveno zevně, poněvadž omítka byla místy od špíny a sazí znečištěna a kamenné římsovní parapetu nad hlavní římsou, pak kamenné vrchní části hlavní římsy a dolejšího cordonu měly spáry otevřené, do nichž vnikala voda a je poškozovala. Na sochařské výzdobě mnoho kamenných částí během času odpadalo a na balustrádě u schodů při hlavním vchodu mnohé kuželky scházely neb se rozpadávaly.

Podal jsem tehdá v této záležitosti Centrální komisi pro udržování uměleckých a historických památek ve Vídni zprávu a dobrozdání, aby můj návrh na opravu průčelí kostela sv. Jana Nep. na Hradčanech podporovala a nějakou subvencí udělila, an vojenský erár se vymlouval, že nemá na to prostředků.

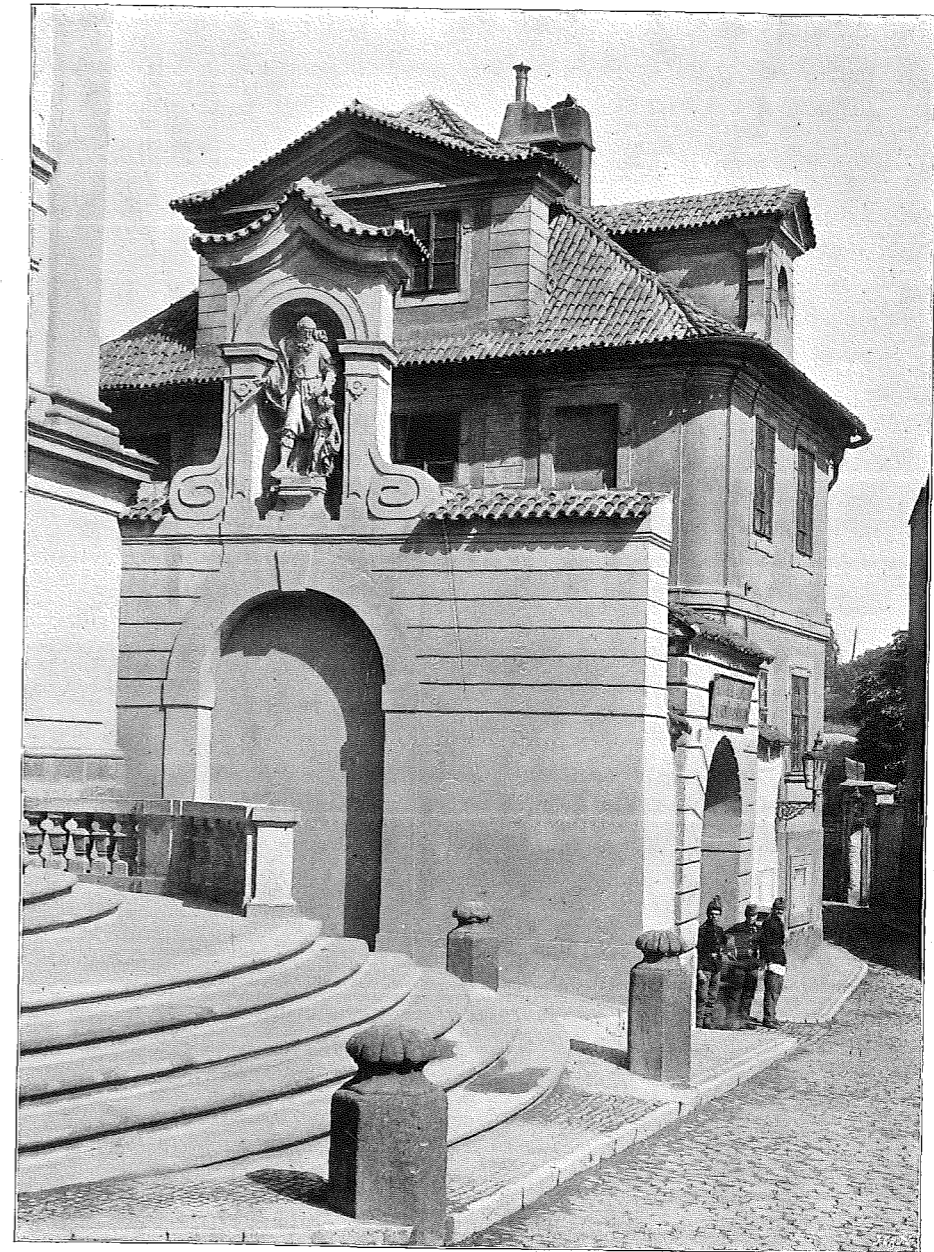
Centrální komise však nesdílela náhled a potřebu úpravy průčelí kostela, nýbrž vyslovila se pro ponechání stávajícího starého stavu, zejména proto, že prý stará omítka s její patinou dobře působí.

Tím oprava průčelí odložena, avšak zkáza zvětralých částí kamenných znovu nastala a dále zhoubně působila.

Figury (dvě) sedící nad římsou portálu a vedlejší dvě vásy pomalu se rozpadávaly, soše sv. Ludvíka v pravém výklenku průčelí stojící upadla hlava a levé soše; vyrůstající z anty na portále, upadl předek obličej.

Na podanou o tom zprávu Centrální komisi rozhodla se konečně tato, aby průčelí kostela bylo jak v omítce tak i v sochařských ozdobách opraveno a poskytla na to i subvenci, což i zemský výbor učinil, a tak přikročeno k opravě r. 1910. a 1911.

Dle návrhu Centrální komise nezřídila se na věži barokní střecha dle tvarů zjištěných z rytin, jaká tam původně stávala, ani nebyly postaveny sochy a vásy na kamenný parapet nad hlavní římsou, o nichž ovšem neměly jsme ani vědomost jak

VÝKLENEK SE SOCHOU SV. JÁCHYMA A P. MARIE PŘED KOSTELEM SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA HRADČANECH.

vypadaly, též hodiny s ciferníkem se více na věži nezřídily, poněvadž jich nyní třeba není. Stará omítka na průčelí kostela se smyla, kde byla odpouchlá provedla se nová a pak barevným špinavým tonem vystříkala, aby nová omítka do tonu barvy staré stávající omítky přivedena byla.

Ze sochařských prací v kamenu zhotovena horní část anděla v pravo vedle sochy sv. Jana, soše sv. Leopolda zhotovena nová hlava dle tvarů staré spadlé hlavy, na portálu obě sedící sochy jakož i obě vásy provedeny dle starých zbytků soch i vás.

Též dán nový obličej vyrůstající figuře z levé anty portálu.

Práce tyto provedl p. Jakub Kozourek, sochař pražský a štukatér.

V jakém stavu bylo průčelí kostela před opravou, znázorňuje fotografie z r. 1910., kdežto druhá fotografie ukazuje průčelí kostela po opravě r. 1911.; též fotografovány porušené obě sochy na římsě portálu sedící.

Takto nyní opravené průčelí kostela sv. Jana Nep. působí ve svém celku velice imponantně a jest jen litovati, že tomuto uměleckému dílu schází původní barokní střecha věže, jakož i sochy a vásy nad římsou na parapetu.

Kilián Ignác Dienzenhofer k vůli vytvoření malebných schodů před vstupem do kostela ustoupil od uliční fronty s průčelím kostela do pozadí a tím dostal před kostelem jakési zákoutí, které mistrně na obou stranách vyluštil.

Na severní pravé straně, proti bývalému špitálu sv. Antonína, vytvořil slepý portál v hradební zdi a nad něj do architektonicky zbudovaného výklenku postavil sochu sv. Jáchyma s dcerou jeho P. Marií, kterou jako ještě děcko za ruku vede.

Podobná hradba se skutečným portálem a výklenkem, v němž stávalo podobné sousoší, byla i dříve před kostelem na straně levé, jižní, kde jest nyní vchod do bývalého kláštera a nyní kasáren.

To však bylo před časem odstraněno a nyní jest zde nad vchodem na černé mramorové tabuli německý nápis připomínající, že zde v těchto kasárnách Jeho cís. král. Výsost korunní princ Rudolf jako plukovník u c. a k. pěšího pluku svobodného pána Ziemieckého čís. 36 od 3. srpna 1878. až do 6. září 1880. sloužil.

Letošním rokem 1912. mělo se přikročiti k opravě freskových maleb na klenbách kostela sv. Jana Nep., které následkem zatékání vody se střechy místy již opadávají a hynou; Centrální komise slíbila již určitou subvenci, což i zemský výbor učiniti přislíbil — ale vzhledem ke svým neutěšeným poměrům zemských financí na neurčitou dobu oddálil.

Tím restaurace fresek odložena, ač jest jí nejdříve nutno, poněvadž zkáza maleb Reinerových stále pokračuje. Stálému zatékání dešťové vody se střechy chrámové bude se moci jediné čelit, když se dá nad horní povrch kleneb vrstva asfaltová, která by vodu na klenby nepropouštěla.

Freskové malby v kopuli a na postranních klenbách znázorňují život a smrt sv. Jana Nep. Jsou ještě původní, většinou zachovalé, neb nebyly ještě nikdy opravovány. Na fresku nad hudebním kůrem podepsal se tento výtečný umělec:

»Wencel Lorenz
Reiner fecit
A. 1727.«

Půdorys kostela má ráz centrální stavby, avšak kopule se svým tvarem z konstrukce střechy neproniká na venek. Vchod do kostela vede nejprve do předsíně,

pak teprve do kostela samotného a jest na straně východní, kdežto hlavní oltář jest na straně západní. Jest to zvláštnost, která je zde podmíněna polohou kostela.

Na jižní venkovské straně kostela jest v prvním patře chodba od bývalého kláštera (nyní kasáren), která vede na hudební kůr k varhanům.

Pod kostelem jest velká hrobka s kolumbariemi, z nichž jsou rakve jeptišek nyní odstraněny; vchod do hrobky jest z jižní strany dvora.

Bývalé hospodářské stavení pod čís. pop. 71—IV. stávalo na východní straně dnešního dvora kasáren a jest již as 40 let zbouráno.

Štuková výzdoba na klenbách kostela sv. Klimenta v Bubnech a zahradní pavillon při panském dvoře tamže.

Píše Jan Herain.

Bývalá vesnice Bubny u Prahy, na levém břehu Vltavy proti ostrovu Štvanici ležící, jest prastará osada. První historická zpráva o této osadě uvádí se k r. 1088., kdy vévoda Vratislav II., potomní král český, při založení kapitoly kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě daroval této šest usedlostí v Bubnech a hlídače kostela takto jmenované: Milhošť, Luba, Sara, Radoš, Saniš. První známý majitel svobodného dvora v Bubnech uvádí se asi r. 1172. jako svědek, pan Gumpold z Buben. Zdalí v tu dobu již kostelík ku ctí sv. Klimenta zasvěcený v Bubnech stál, o tom nemáme listinných zpráv, avšak r. 1234. dne 1. května se již určitě připomíná, kdy jej daroval i veškeré nadání jeho jakýsi vladyka, jménem Zdislav, klášteru Zderazskému v Praze.

Od těchto dob až do bouří husitských r. 1420. přísluhovali zde kněží z kláštera zderazského.

Již jméno Kliment ukazuje na prastarý jeho původ, neb první kostely v Čechách velmi zhusta jméno tohoto světce mají.

Nadání kostela sv. Klimenta činilo 40 korců polí a jeho držitelé byli křížovníci kláštera zderazského.

Při vzniku nepokojů husitských byl pánem svobodného dvora v Bubnech Frenclín nebo-li František, řečený z Buben, bohatý měšťan pražský.¹⁾

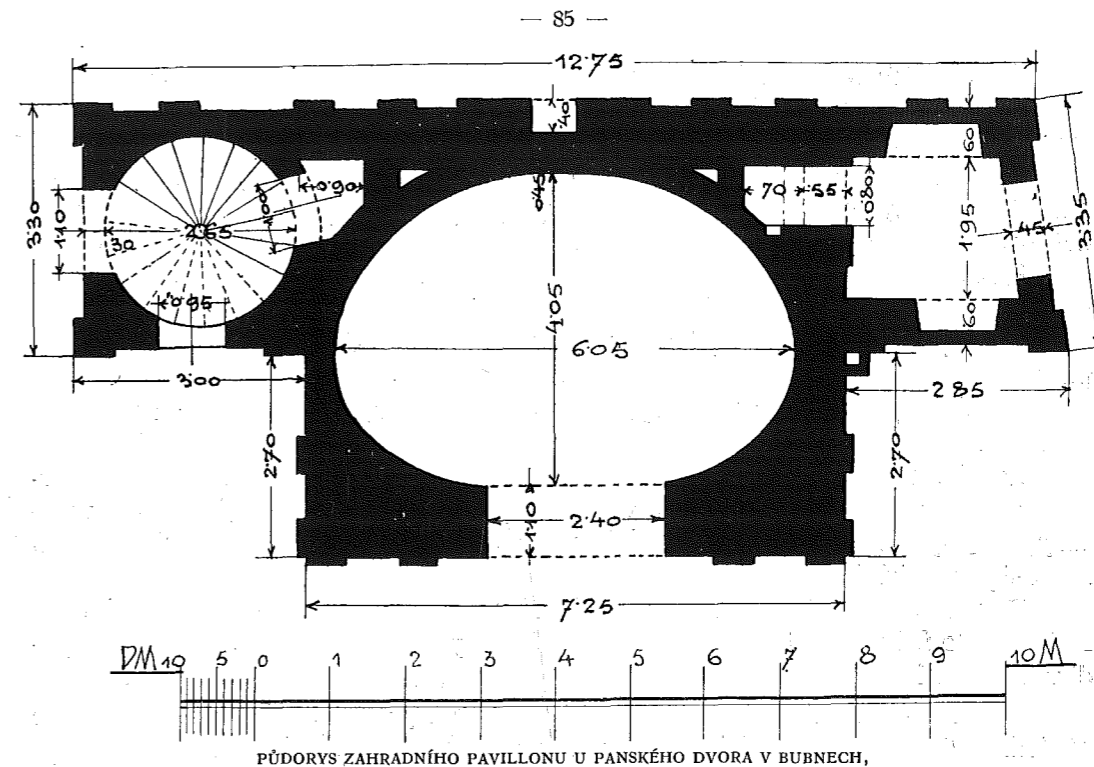
Komu potom Bubny se svobodným dvorem přináležely, není nám pro neúplnost desk zemských známo. Pouze známa jest zpráva o vypálení vsi Buben 6. července r. 1547. od žoldnéřů německých, kteří s králem Ferdinandem I. po bitvě u Mühlberka ku Praze přitáhli, aby odpor stavů českých králem ztrestán byl.²⁾ — Svobodný dvůr v Bubnech v sobotu po sv. Kiliánu 1595. prodal Jan Plateis z Platenšteina paní Alžbětě z Lobkovic, která r. 1599. přikoupila k Bubnům ještě některé selské statky v téže vsi a odkázala takto zvětšený svobodný dvůr v Bubnech své dceři Anně hraběnce z Fürstenberka, rozené z Lobkovic, která dědictví to ve středu po Nanebevzeří P. Marie r. 1616. nastoupila.

Od této Anny hraběnky z Fürstenberka zmíněný dvůr v Bubnech i se štěpníci za dvorem ležící koupil ve středu po neděli Laetare r. 1623. Albrecht Václav Eusebius, vladař domu Valdšteinského z Friedlandu, J. M. C. válečný rada, komorník

¹⁾ Frant. Vacek: Holešovice a Bubny před 300 lety, tištěno r. 1887.

Týž: Královská obora, Bubeneč a VII. část města Prahy, tištěno r. 1889.

²⁾ Karel Tieftrunk: Odpor stavů českých proti Ferdinandu I. r. 1547., na str. 251.

a nařízený nejvyšší, za 20.000 kop grošů mišenských, hned úplně zaplacených.³⁾ Po Valdšteinově smrti 1634. byly jeho statky pro zradu od císaře konfiskovány a tak dostaly se Bubny Václavu Michnovi z Vacínova, jenž statek tento r. 1639. od švédského vůdce Bannera i s kostelem sv. Klimenta vypálený a zrušený prodal dne 24. dubna r. 1659. za pouhých 2000 zl. Maximilianu Valentinovi hraběti z Martinic, pánu na Pruneňově a Bystřici, nejvyššímu hofmistru v království českém.⁴⁾

Maximilian Valentin z Martinic měl za manželku Annu Kateřinu z Bukůvky na Janovicích a Třemešeku na Moravě, s níž byl dne 14. července 1640. oddán. Týž hrabě zvolen byl na zemském sněmu r. 1657. za člena komise, která pečovatí měla o obnovení zaslých kostelů a far a o zvelebení důchodů jejich.

Jako takový předcházal dobrým příkladem, obnoviv vypálený kostelík sv. Klimenta v Bubnech dosti nákladně, kde zřídil nový hlavní oltář a kazatelnu, jak dosud stává, pak ozdobiti dal vítězný oblouk při presbytáři a křížovou klenbu nad presbytářem bohatou štukovou výzdobou.

Na vítězném oblouku umístil jako patron kostela dva znaky (zvané alianční), z nichž levý od pozorovatele jest Martinický, se dvěma lekny a dole s pěti kořínky; uprostřed lekna jest Šternberská hvězda. Druhý znak v pravo jest znak jeho manželky Anny Kateřiny rozené z Bukůvky, a má ve znaku dva rohy bývolí, tak jak je popsán v Ottově Slovníku v IX. díle na str. 889. znak moravské hraběcí rodiny z Bukůvky.

³⁾ Desky zemské čís. 141 D. 3.

⁴⁾ Beschreibung der böhmischen Privatmünzen und Medaillen von dem Verein der Numismatik, Prag 1852., str. 331.

Po stranách obou znaků jsou ve štukové výzdobě dvě dětské figurky.

Vítězný oblouk v půlkruhu sklenutý má velice zajímavou štukovou a místy zlačenou výzdobu.

Na středu oblouků vidíme Ducha svatého v podobě holubice, kolem níž jsou ohnivé plameny, na levo slunce s plameny, pak níže jest andělčí hlava a pod ní hvězda. Na pravo jest srpek měsíce, pod ním zase hlava anděla a nejdoleji hvězda.

Křížová klenba presbytáře nad hlavním oltářem má bohatou výzdobu štukovou, a sice žebra jeví se jako svazek umělého listoví, kdežto ve čtyřech polích klenby vidíme vždy po třech andělkách, kteří drží v rukou různé odznaky na ukřížování Páně připomínající.

Všechny tyto štukové výzdoby, ač krásně provedeny, mají tu vadu, že na tuto malou, nízkou svatyni jsou příliš velkých rozměrů.

Renaissanční hlavní oltář jest sešlý a nemá přiměřenou polychromii. Obraz hlavního oltáře představující P. Marii s děťátkem jest též sešlý, zčernalý a nejeví valné ceny; visí nyní na levé stěně v hlavní lodi a má v rohách znaky Martinice a jeho manželky z Bukůvky.

Dnešní oltářní obraz P. Marie s děťátkem maloval r. 1899. akademický malíř Ladislav Borůvka, učitel kreslení měšťanské školy na Hradčanech, a jest jen podivno, že na hlavním oltáři není obraz sv. Klimenta, jemuž kostelík zasvěcen.

Maxmilián Valentin hrabě z Martinic zemřel 20. prosince roku 1677. a byl dne 16. ledna 1678. v Martinické kapli u sv. Víta na Hradčanech pohřben.

Byla tudíž štuková výzdoba v kostelíku Bubenském provedena v období 1659 až 1677., kdy byl tento hrabě majitelem poplužního dvora v Bubnech.

Nikdo, kdo jde kolem toho nepatrného kostelíka, by zde tak zajímavou štukovou výzdobu nehledal.

Nad sakristií jest zvonice, kde visí velký zvon od Brikcího z Cinperka, zvonáře a měšťana Nového města praž., ulitý r. 1572., na němž jsou jména dárců z tehdejší osady Holešovic a Buben, z nichž některé rody ještě se zde nalézají; slit byl za Viléma z Rožmberka, nejvyššího purkrabí pražského.

Za požáru r. 1639. nestávala ještě sakristie za zvonicí, nýbrž zvony visely opodál kostela na dřevěné zvonici, která tehdá od požáru byla uchráněna, a tím se tento starý zvon zachoval.

Za doby Maxmiliána Valentina hraběte z Martinic přísluhovali při kostele sv. Klimenta v Bubnech Františkáni z kláštera Panny Marie Sněžné, kteří do Buben v neděli a ve svátek docházeli; po smrti hraběte postoupil nástupce a syn jeho Jiří Adam z Martinic r. 1680. podací právo kostela Bubenského proboštům křížovnického kláštera sv. Kříže na Františku na Starém městě pražském, kteří dosadili ke sv. Klimentu administrátora, který jak se zdá v Bubnech nebydlel, nýbrž jen tam ze svého kláštera docházel.

(Dle udání starých pamětníků bydlel prý administrátor fary Bubenské vedle panského dvora v č. pop. 431-VII nové čili číslo 2. staré, kde se ještě dnes říká »Na faře«.)

Když pak dne 4. srpna 1783. klášter křížovníků s červeným srdcem (Cyriaků) v Praze na Františku byl zrušen, byl kostel sv. Klimenta s osadou Buben a Holešovice jako kostel filiální připojen k farnímu kostelu sv. Gotharda v Bubenči.

POHLED NA ZAHRADNÍ PAVILLON V BUBNECH.

Spojení Prahy s vesnicemi Bubny a Holešovice v jednu obec schválil zemský sněm dne 25. září 1884., což i císařského schválení dosáhlo dne 18. listopadu 1884. a Bubny Holešovice od té doby tvoří VII. část Prahy.

V době spojení obou obcí s Prahou měly Bubny-Holešovice asi 7000 obyvatelů a mohly tudíž právem žádati, aby povýšeny byly za město, neb pak by byly dostaly i městský znak, jehož dosud nemají.

To se pocituje při různých slavnostech, kdy obec pražská vystupuje v plné nádheře a když zdobí uvnitř neb zvenčí budovy znaky měst s ní spojených od I. až VIII. částí Prahy, schází vždycky znak VII. části Prahy. Budova městské spořitelny a obecní dům u Prašné brány ozdobeny jsou znaky jednotlivých částí Prahy mimo Bubny-Holešovice.

Vzrůstem obyvatelstva v VII. části Prahy bylo nezbytno zříditi samostatnou duchovní správu, což se stalo r. 1899., kdy filiální kostel sv. Klimenta v Bubnech odloučen byl od fary v Bubenči a zřízena téhož roku samostatná fara.

R. 1899. zvětšen kostelík sv. Klimenta přístavbou lodí chrámové na západní straně s hudebním kůrem.

Poněvadž kostelík pro tak velkou osadu nyní nedostačuje, staví se nedaleko odtud na bývalé velké zahradě panského dvora od velkostatku bubenského získané nový velký chrám ku cti sv. Antonína Paduanského dle plánů architekta Frt. Mikše.

Za okupace Francouzů, kteří Prahu r. 1741. obsadili a zde se až do konce roku 1742. drželi, byly dvě zajímavé osoby v kostelíku sv. Klimenta pohřbeny.

V létě r. 1742. měla jedna část Francouzů své ležení nedaleko vsí Buben a Holešovic.

Dne 20. června zemřel tu v ležení, raněn byv mrtvicí, francouzský kapitán Ondřej André, od jízdního pluku Didicour, jenž s vojenskou poctou pochován u sv. Klimenta.

Koncem června 1742. přitřhl ku Praze vojevůdce rakouský Karel Lotrinský. Francouzové obávající se, aby neužil letohrádku Belvederu, stávajícího na západní straně přímo před školou měšťanskou na Letné, vyhodili prachem řečený letohrádek do povětří a zničili jej do základů.

Koncem měsíce července 1742. utonul ve Vltavě francouzský kapitán František Feret, svobodný pán z Tournes, důstojník královské jízdy, jenž slavně v kostele bubenském dne 30. července byl pochován.

ZAHRADNÍ PAVILLON PŘI PANSKÉM DVOŘE V BUBNECH.

Při bývalém panském dvoře v Bubnech čís. pop. 1, jenž nyní po

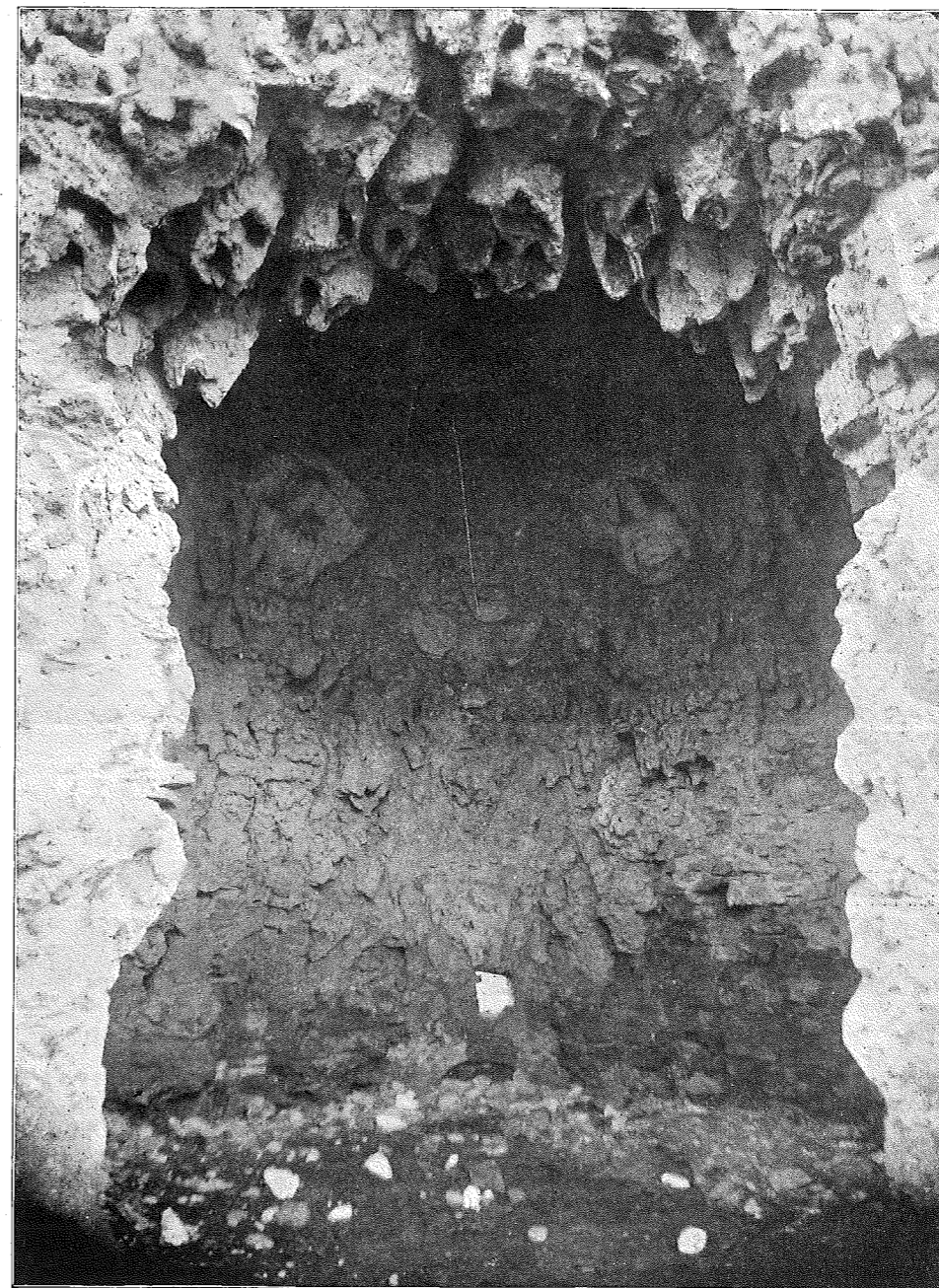
spojení s Prahou má č. p. 437-VII., býval na severní straně veliký park zřízený Maximiliánem Valentinem hrabětem z Martinic, v jehož západní části stával jednopatrový zahradní pavillon, jenž před 6 lety byl zbořen. — Domácí lid mu říkal »grotta«.

V přízemí byla jeskyně, nebo-li grotta, půdorysu elipsovitého, s velkým otvorem na stranu východní; stěny a klenby jeskyně byly pokryty umělými rampouchovitými krápníky; z nichž vyrůstaly tři figury štukové a ze spodu střední figury vytékala voda do vodní nádržky na zemi jeskyně postavené.

Poslední léta před zbouráním byly krápníky i figury valně potlučeny, takže celkový ráz byl od skotačivé mládeže zničen.

VNITŘEK GROTTY V ZAHRADNÍM PAVILLONU V BUBNECH PŘED POŠKOZENÍM.
(Štoček z Ruthovy »Kroniky král. Prahy« ochotně zapůjčil p. Pavel Körber, nakladatel v Praze.)

VNITŘEK GROTTY V ZAHRADNÍM PAVILLONU V BUBNECH.
(POŠKOŽENO PŘED BOURÁNÍM.)

V levo od jeskyně bylo kulaté schodiště k příbytku v I. poschodí vedoucí, a na pravo byla malá místnost pro nádoby zahradníka.

První poschodí sloužovalo za eremitáž pro vrchnost, kde v létě svačovala; za naší doby bydlel tam zahradník, jemuž jeskyně sloužila za skladiště náčiní. Silně rustikované přízemí ukazovalo ještě původní stav, kdežto první patro pavilonu přestavbou a změnou průčelí ztratilo svůj původní ráz.

Velký park zničen byl již před více než sto lety a proměněn v ovocnou a zelenářskou zahradu. Ale i ta podlehlá vzmahajícímu se stavebnímu ruchu od připojení Buben-Holešovic r. 1884. ku Praze.

Tento pavillon dal postavit v parku u dvora bubenského Maxmilian Valentin

hrabě z Martinic v letech 1659.—1677., kdy byl v držení Buben, a kdy kostelík sv. Klimenta štukovou výzdobou dal okrášlit.

Po jeho smrti roku 1677. převzal svobodný dvůr v Bubnech druhorozený syn Jiří Adam Ignac i s jinými pozemskými statky.

Jiří Adam hrabě z Martinic proslavil se hlavně v diplomatické službě a proto se v Čechách na svých statcích málo zdržoval.

Byl od císaře nejprve vyslán do Anglie a do Portugalska,

v listopadu r. 1682. ku vládkým dvorům a k papeži, aby vyhledával pomoci proti Turkům.

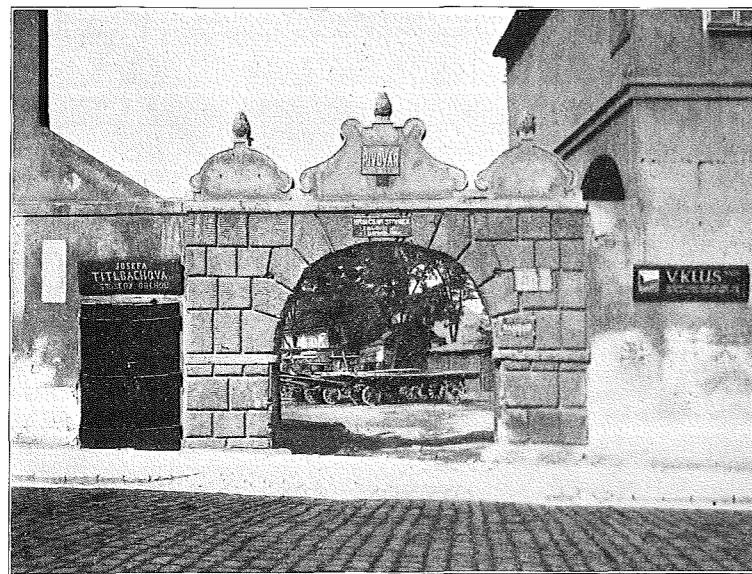
R. 1696. po druhé vyslán k papeži do Říma, kde pobyl celý rok.

V květnu r. 1707. vyslán jako splnomocněnec císařův s hodností místokrále do Neapolska a opanoval hlavní město, avšak pro chatrné zdraví byl koncem téhož r. 1707. odvolán. Vrátil se na své panství Smečno, kde 24. července 1714. zemřel.

Zůstala po něm vdova Marie Josefa, rozená hraběnka Šternberkova, a synové: Adolf Bernard, pak syn František Michal a mladší syn Josef Antonín. Dne 18. března 1726. stalo se mezi těmito dědici po zemřelém Jiřím Adamu hraběti z Martinic dobrovolné porovnání.

František Michal hr. z Martinic obdržel vykázaný podíl otcovský v sumě 334.988 zl. rýn. 25 krejcarů a 4¹/₂ denárů, do kteréhož podílu pojat byl deskový statek v Bubnech i se zásobami hospodářskými v ceně 23.000 zl.⁵⁾ Jakmile statek Bubny získal, téhož měsíce

⁵⁾ Desky zemské, kvatern čis. 199, str. A. 7.

KAMENNÝ PORTÁL Z KONCE 16. STOL. U PANSKÉHO DVORA V BUBNECH.

a roku jej prodal Filipu Josefu hraběti Kinskému za 27.000 zl., a sice deskový dvůr, nyní zvaný v Malých Bubnech, s pivovarem, hospodou, panskou kovárnou, krámem masným, s pekárnou, panskými domky, jakož i s patronátem kostela sv. Klimenta.

Avšak tohoto trhu nedodržel kupující hrabě Kinský a proto smlouva trhovává byla 26. října 1726. zrušena.⁶⁾

Nějakou směnou dostaly se nyní tak zvané Malé Bubny na nejstaršího bratra Adolfa Bernarda hraběte z Martinic, pána na Smečně atd., jenž zemřel 27. července 1735., zanechav po sobě pouze jedinou dceru Marii Dominiku, jeptišku kláštera sv. Anny ve Vídni.

Tato prodala dvůr Malé Bubny 1. června 1770. za 30.000 zl. rýn. Františkovi Adamovi hraběti ze Šternberka, a sice s pivovarem, krčmou, panskou kovárnou, panskými domky i s patronátem kostela sv. Klimenta.⁷⁾

Od hraběte Šternberka získal koupí dvůr v Bubnech baron Jakub Wimmr r. 1805., a po smrti Jakuba Wimmra koupil statek Karel Emanuel Richter, c. k. zemský rada, r. 1838.

Dnešní majitel svobodného dvora v Bubnech jest p. Josef Richter, za něhož pozemky ode dvora rozprodány ku stavbě domů v Bubnech a na Letné, za které obrovské peníze stržil, ale ke kostelíku sv. Klimenta nejví lásku, necháváje jej ošumělým a oltáře v stavu sešlém. Stavební ruch doléhá nyní i na panský dvůr a pivovar, které záhy zmizí s povrchu zemského.

Jedinou cennou stavitelskou památkou při tomto dvoře jest z kvádrů bossovaných postavený portál z ulice do hospodářského dvora vedoucí, a soudě dle slohu a rázu, pochází na jisto z druhé polovice 16. stol.

Tam, kde do nedávna byla pole, jsou dnes ulice s novými domy a s názvy ulic, které se mnohdy s místem nesrovnávají.

U Bělského třídy, blíže továrny Um Rathovy, bývaly původně pole, kde se od sta let říkalo »Na Čertoušku«.

Ulice v těchto místech nová dostala a řadu let měla jméno »Na Čertoušku«, jak dle místního názvu zasluhovala.

Název tento však od několika let zrušen pro nelibost pánů domácích z tohoto okolí, kteří si vymohli jeho zrušení.

To se po našem soudu nemělo státi; neb nyní máme jména nových ulic ponejvíce dle jmen slavných mužů, a pomalu bude se jevit nedostatek o tyto slavné muže, an nových ulic stále přibývá.

Jméno »Heřmanovy ulice« v Bubnech pokládáme také za pochybené. Toto jméno povstalo z lokálního patriotismu. Nejdříve v těch místech byl za mé doby hostinec »U Heřmana z Bubna«, o kterém se soudilo, že pocházel z Buben, což jest mylné, a z toho pak odvozen název místu docela nepřiměřený: »Heřmanova ulice.«

V Holešovicích dostala jedna ulice jméno »Rohanova« dle jistého Josefa Rohana, který tam měl nějaký pozemek a dnešní Rohanský ostrov, než jej získala Severozápadní dráha. Znal jsem toho velmi starého tesařského mistra Rohana, když již zchudl. Byl to sice poctivý, ale jinak zcela bezvýznamný člověk, jehož jménem jest zbytečno ulice uctívat. Mnozí při jménu této ulice myslí na nějakého knížete Rohana.

⁶⁾ Desky zemské, kvatern čis. 499, str. 24, pak G. 16.

⁷⁾ Desky zemské, kvatern čis. 599, str. B. 10.

NÁHROBEK JANA LUCHESE-HO (Z BÍLÉHO MRAMORU).

Náhrobek vláského stavitele Jana Luchese-ho.

Píše *Jan Herain.*

Velkolepou stavbou letohrádku královny Anny na Hradčanech, později Belvederem zvaného, jež započala r. 1535., nastal v Čechách velký obrat v umění stavitelském; neboť dohasínající sloh gotický byl na dobro zatlačen a nový, zvaný renaissanční, nově přistěhovalými vláskými mistry nabýval obliby a velkého rozšíření.

Císař Ferdinand I. povolal r. 1535. z Itálie první zednické a kamenické mistry, jakož i zedníky ke zmíněné stavbě letohrádku a k přestavbě hradu pražského, r. 1541. vyhořelého.

Mimo to zaměstnával císař tyto Vlchy při přestavbách zámků na komorních panstvích v Brandýse, Lysé, Poděbradech, Přerově a jinde.

Roku 1540. přibyl do Prahy s transportem vláských dělníků Jan Luchese, zedník, jenž zprvu pracoval jako dělník, nedlouho však na to prováděl již jako mistr zednický na letohrádku královny Anny a na hradě pražském práci úkolovou, totiž tak, že jistou část stavby akordem převzal.

Když pak arcivévoda Ferdinand, tehdejší správce země české, dne 27. června 1555. letohrádek „*Hvězdu v nové oboře*“ u Prahy založil, pracoval na tomto díle úkolem též mistr Jan Luchese pod hlavním stavitelem Bonifácem Wohlmutem.

Stavba letohrádku byla v srpnu r. 1556. zastavena pro nedostatek peněz. O tom píše Jan Luchese arcivévodovi Ferdinandovi do Vídně dne 3. srpna 1556. a žádá jej, aby mohl se svými zedníky pokračovati v práci a prosí o poukázku na peníze, by mohl zedníkům zaplatiti.

Česká komora zatím opatřila 500 tolarů a tak po krátkém zastavení se v stavbě zase pokračovalo, která ještě v měsíci srpnu až pod krov dokončena.

Bonifác Wohlmut, královský stavitel, píše dne 10. září 1556. arcivévodovi Ferdinandovi o pokročilosti stavby letohrádku „*Hvězdy v nové oboře*“ u Prahy a praví:

»Zdi letohrádku jsou zvenčí zomítány, okenní rámy v oknech zasazeny, 6 komínů hotovo a nyní se na klenby naváží rum a srovnává se. Mramorové schody jsou až na čtyři stupně položeny, na kamených venýřích ke kulatým schodům a kuchyni pracují dva kameníci. Lešení z venčí stavby jest odklizeno, toho se zatím použije k provisornímu zakrytí gallerie proti sněhu.« Luchese, když byl s úkolovou prací na letohrádku z větší části hotov, nastoupil opět při stavbách hradu pražského a v zámecké zahradě.

Dne 17. března 1561. dal arcivévoda Ferdinand vystavěti mistru Janu Lucheseovi průvodní list do Itálie a splnomocnil jej, aby přivedl několik mistrů a zedníky potřebné při stavbách hradu pražského.

Luchese po dokončení stavby letohrádku »Hvězdy« neměl svůj účet vypořádán a stěžoval si v té příčině arcivévodovi, který uznal jeho žádost za oprávněnou, dopisem svým z Chomutova ze dne 16. ledna 1563. nařizuje královskému staviteli Bonifáci Wohlmutovi na hradě pražském, aby, až přijde z Chomutova mistr Jan Luchese, jeho práci na letohrádku »Hvězdě v nové oboře« ihned zúčtoval, aby tento mohl zase ihned ku své práci v Chomutově se navrátiti.

Luchese v tu dobu představoval zámek čili bývalou komendu řádu německých rytířů v Chomutově pro arcivévodu Ferdinanda, kterýž r. 1560. koupil panství Chomutovské od Jana z Weitmile.

V měsíci březnu 1563. podal Luchese císaři Ferdinandovi prosebný list, ve kterém žádal, aby vzhledem k tomu, že již svým řemeslem na 24. rok císaři slouží na stavbách hradu pražského a na královských panstvích, jemu nějaká doživotní provise milostivě udělena byla. Arcivévoda Ferdinand dopisem ze dne 12. června 1563. u svého otce císaře Ferdinanda I. za mistra Luchese se přimlouval. Dne 10. srpna 1563. vystavil arcivévoda Ferdinand mistru Janu Lucheseovi opět průvodní list a odeslal jej s jedním tovaryšem do Itálie, aby nějaké zedníky ku stavbě hradu pražského pro císaře Ferdinanda přivedl.

Prosba o udělení provise byla příznivě vyřízena; neboť dne 24. dubna 1564. sděluje arcivévoda české komoře, že jeho otec, císař Ferdinand, na jeho radu svolil, aby mistru Janu Luchesemu byla vyplacena provise 60 tolarů ročně, jak se to již od několika let děje, ale aby mu byla od nynějška placena doživotně, s tím doložením, aby on jak dlouho bude moci dále na hradě pražském pracoval a císaři sloužil, ovšem za náhradu jeho úkolové práce.

R. 1563. ustanoven byl arcivévoda Ferdinand od svého otce za místodržitele v Tyrolsku a poněvadž si mistra Jana Luchese oblíbil, mýnil jej vzít s sebou ke stavbám, jež tam podnikati hodlal. Proto dne 4. června 1564. poručil jménem císaře rentmistru král. českého staršímu Robmhauptovi ze Suché, aby práce mistra Jana Luchese-ho rádně zúčtoval a co má tento k dostání, aby mu vyplatil.

Druhým dopisem ze dne 24. června 1564. poručil rentmistroví, aby mistru Janu Luchesemu, který nyní »na Naše poručení v Našich věcech do Inšpruku odcestovati má«, na srážku jeho platu 20 kop grošů míšeňských vyplatil, aby on svým dělníkům za vykonanou práci zaplatiti mohl. Na to již dne 1. července vystaven byl Luchese-mu průvodní list do Inšpruku.

V novém svém působišti zakoupil si r. 1563. arcivévoda Ferdinand nedaleko Inšpruku zámek Ambraz, kolem něž byly velké lesy s krásnou honitbou. Tento zámek mýnil nyní arcivévoda přestavěti a to, jak se vyslovil, po způsobu pražském.

Již v dubnu 1564. přibyl do Inšpruku Albrecht Luchese, polír a syn mistra Jana Luchese-ho, ještě s jedním mladým vlašským zedníkem, jimž byla slíbena denní mzda, jakou měli v Praze, a sice Albrechtu Luchesemu 11 zl. měsíčně a mladému vlašskému zedníku 9½ zl. Zemské vládě tyrolské zdála se tato mzda býti velkou a proto dne 2. května 1564. psala arcivévodovi do Prahy, že jest vlašských zedníků v Inšpurku dosti, kteří nadržují svačinu jako Němci a platí se jim denně 16 krejcarů, což obnáší měsíčně pouze 6 zl. 24 krejcarů, a německým zedníkům se platí 12 krejcarů denně. Mistru Janu Luchesemu vyměřen od arcivévodovy měsíční plat 12 zl. a byt s topivem v Ambraze.

Poněvadž zemská vláda v Inšpruku mistru Janu Luchesemu dělala při přestavbě zámku Ambrazy různé protimyslnosti, tak jí arcivévoda dopisem svým z Prahy ze dne 10. dubna 1565. sdělil, že poslal do Inšpruku Jana Lucheseho jako mimořádného stavitele, jenž má pro něj různé stavby prováděti, aby témuž zemská vláda šla radou a dobrozdáním na ruku.

Na tento dopis odpověděla zemská vláda z Inšpruku dne 7. května 1565., že se Jan Luchese za dvorního stavitele nehodí, poněvadž prý není němčiny dostatečně mocen a také v psaní a v počtech není prý dostatečný.

Následkem tohoto vylíčení nebyl Luchese jmenován dvorním stavitelem, nýbrž od té doby jmenován byl jen verkmistrem.

Jako dvorní stavitel působil v tu dobu v Inšpruku Pavel Uschal, kterému však Jan Luchese při stavbě Ambrazy nepodlehal.

Jan Luchese vypracoval plán na přestavbu Ambrazy a stavbu nové kaple tamže a prováděl i různé modely staveb, které arcivévodovi předkládal.

Činil také návrhy a částečně i přestavoval zámek v Inšpruku a jisté práce v kostele jezuitském prováděl, v čemž mu jeho syn Albrecht vypomáhal. Jak ze všeho viděti, pracoval ke spokojenosti svého pána, arcivévodovy Ferdinanda, který v uznání konaných služeb přimlouval se v říjnu 1565. u svého bratra císaře Maximiliana II., aby Janu Luchesemu bylo uděleno šlechtictví a on znakem nadán, což se také stalo. Dne 30. dubna 1566. uděleno mu na hradě pražském šlechtictví a znak, jak vypsáno u Goldegga v Tyrolských erbovních knihách.

Také byl mu měsíční plat ze 12 zl. na 20 zl. ode dne 10. května 1567. zvýšen a dne 9. září 1568. jmenován byl dvorním stavitelem arcivévodovy Ferdinanda.

Dne 10. listopadu 1578. vystavil arcivévoda úpis, dle kterého Janu Luchesemu za jeho věrné a pilné služby, které mu po mnohá léta konal, v případě, že by buď pro stáří a slabost další službu jako dvorní stavitel plniti nemohl, jemu roční provise 78 zl. až do jeho smrti vyplácena býti měla, o čemž i tyrolská zemská vláda vrozuměna byla.

Jan Luchese se pense nedočkal. Zemřel dne 1. ledna r. 1581. v Inšpruku, jak se dovidáme z kvitance synů Jana Lucheseho, kteří dne 5. dubna 1581. kvitovali 50 zl. jako zbytek měsíčního služného až do dne úmrtí jejich otce, totiž do 1. ledna 1581.

Tím ukončena pozemská pouť vynikajícího vlašského stavitele, jenž v Praze a v Čechách na různých místech jako podřízený mistr působil, a v pozdějších letech jako samostatný stavitel přestavbu zámku Ambrazy prováděl. Také stavěl kostely v Seefeldu a Hallu v Tyrolsku z nařízení arcivévodovy dle svých plánů a mnohé jiné práce prováděl.

R. 1902. navštívil jsem Inšpruk, a tu při prohlídce musea našel jsem náhrobní kámen z bílého mramoru, 94 centimetry široký a 1.82 metru vysoký, s krásně rýsovanou a černě stínovanou figurální výzdobou. V levo jest viděti v plášti klečící mužskou starší postavu se sepjatýma rukama, před kterou je postaven štít, na němž jest lev držící v pravé pazouře cirkl a v levé uhelnici. Jest to postava zemřelého dvorního stavitele Jana Lucheseho. Proti němu na pravé straně klečí jeho již r. 1570. zemřelá manželka Dominika, rodem de Austalis, mající v rukou růženec, a před ní postaven její šlechtický znak Austalisů, z kteréhožto rodu několik členů bylo jako

stavitelé v Praze a na panstvích královských činnými. V pozadí obou klečících figur jest viděti hrad s horskou krajinou. Nad klečícími manželi Janem Luchesem a Dominikou vyrýsován na oblacích krásný obraz korunování P. Marie od Boha Otce, Syna a Ducha svatého.

Pod klečícími figurami v renaissančně orámované kartuši jest velkou latinkou provedený náhrobní nápis tohoto znění:

»D(omino) Joanni Luches, seren(issimi) principis Ferdinandi archiducis Austrie etc., architecto, MDLXXXI Kal(endis) Jan(uariis) defuncto, atque Dominicae de Austalis, ejus dulcissimae conjugis, quae ad XIII Kal(endas) Jan(uarias) MDLXX praecesserat, parentibus suavissimis, filii moestissimi, Dominicus, Albertus et Adamus h(oc) m(onu-mentum) p(osuerunt).«

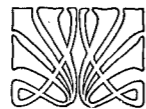
V překladě: »Panu Janu Luchesemu, nejjasnějšího knížete Ferdinanda, arcivévody rakouského, architektu, r. 1581. dne 1. ledna pohřbenému, a Dominice z Austalis, jeho nejsladší manželce, která jej 20. prosince 1570. předešla, rodičům nejmilejším, synové hoře plní Dominik, Albert a Adam tento pomník postavili.«

Pomník nalézal se původně na starém, nyní zrušeném hřbitově v Inšpruku, odkud byl před nemnoha lety do musea přenesen.

Synové Jana Lucheseho byli všichni při stavitelském řemesle, ač o synu Dominiku to není nikde výslovně psáno. Druhý syn Albrecht, ve skutečnosti se jmenoval Jan Albrecht Luchese, byl po smrti svého otce dne 28. ledna 1581. jmenován dvorním stavitelem s měsíčním platem 20 zl. a sloužil až do 18. února 1600., kdy byl dán na odpočinek s roční provisí 180 zl.

Syn Adam byl kameník i stavitel. R. 1617. se ucházel o místo dvorního stavitele po zemřelém Bartoloměji uprázdněné.

Další potomci, jak se zdá, po Dominiku Lucheseovi byli: zmíněný Bartoloměj Luchese, dvorní stavitel (od 1600.—1617.), který zemřel v roce 1617, a Francesco Luchese, jenž byl malíř.¹⁾

¹⁾ Zprávy tyto čerpány jsou z korespondence a účtů archivních z Prahy a z Inšpruku, jak uvedeny jsou v »Jahrbuch der kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses« v ročnicích V., XI., XIV.

Kostel sv. Linharta a dům »U černého orla« na Starém městě pražském.

Sděluje Ed. Šittler.

(Pokračování.)

Nebude, tuším, nezajímavo, doplníme-li si obraz, o kostelíku svatolinhartském dosud získaný, ještě zprávami, jež nám o jeho osudech podávají známé a přístupné dějinné prameny.

Nejstarší posud známá zmínka o něm děje se v listině z r. 1268., již urovnán byl spor osadníků kostela sv. Valentina s řádem Křižovníků (s hvězdou) o právo presentační jakož i o právo pohřbívání při kostele onom. Mezi svědky toho narovnáni uvádějí se v ní i »Jan, plebán sv. Linharta, a Zacheus, plebán P. Marie na louži.«⁸⁶⁾

Z listiny té jest ovšem také patrno, že kostelík náš, maje tehdy již svého vlastního »plebána«, byl již v oné době farním. Podací právo k němu, paní Kateřinou — jak nám již známo⁸⁷⁾ — při r. 1298 řeholnicím svatoannenským darované, řeholnice tyto také skutečně vykonávaly, podávajíce sem za faráře vždy kněze světského, jak o tom »Knihy konfirmační«⁸⁸⁾ hojně dokladův poskytují. Na krátko pouze nastalo v tom přerušení — z příčiny nám neznámé — při r. 1363., kdy presentoval nového faráře sám císař Karel. Týž však již rok po té podací právo jeptiškám vrátil a znovu potvrdil, »přihlédaje k dobré pověsti, již konvent jejich po úsudku všech až posavad slynul, ve kteréž dobré pověsti neustává také každodenní snahou o zbožné skutky ustavičně vzrůstati«.

Učinil tak listem z 24. června 1364, chovaným nyní v univers. bibliotéce pražské (sign. B. 55.), jenž zní: »Karolus quartus, divina favente clemencia Romanorum imperator semper augustus et Boemie rex. Notum facimus tenore presencium universis, quod, si de innate benignitatis nobis clemencia et ex assumpte dignitatis officio singulorum curam gerere nostra dignatur sublimitas et nostre liberalitatis affectus, tanto largiore gracia commendatur, quanto profusius in plures nomen magnificat cesaree maiestatis. Ad illarum tamen augendas gracias et instaurandos profectus et commoda benigniore quidem gracia et amplioris favoris profluvio delectamur intendere, que spretis mundi blandiciis et transitoria seculi vanitate contempta regum Regi et dominancium Domino in simplicitate mentis et mundicia corporis iugiter famulantur. — Sane quamvis alias per iuris diffinitionem et sententiam diffinitivam in foro ecclesiastico contra .. priorissam et .. conventum sanctimonialium monasterii s. Laurentii in Maiore civitate Prag. ordinis Predicatorum iuspatronatus seu ius presentandi ad

⁸⁶⁾ Úředně král. místodržícím a nejvyšším hofmistrem v království Českém, Maxmilianem z Martinic, ověřený přepis její (ze dne 8. května 1659) viz v Archivu města Prahy List. č. 451/5. — Otiskána jest v *Emlerových* »Regestech« II. str. 242.

⁸⁷⁾ Srov. »Zprávy« svaz. III. str. 78 nn.

⁸⁸⁾ Vydali *Tingl* a *Emler* v Praze 1865—1886.

ecclesiam parrochiale s. Leonardi in predicta civitate Pragensi nobis, tamquam regi Boemie, rite et racionabiliter adiudicatum fuerit, et in possessione eiusdem iuris patronatus simus et aliquamdiu fueramus; attendentes tamen odorem bone fame et redolentiam virtuosí nominis, quo predictum monasterium ex religiosa vita et conversacione laudabili . . . prioris et conventus predictorum communis fame relatu claruit hactenus, et cottidianis devocionum studiis proficit incessanter, ad ipsius bonum statum tanto attentius inclinatur nostra serenitas, quanto confidentius de acceptis oracionibus dictarum virginum animabus progenitorum nostrorum et nostre similiter indubitate salutis compendia speramus auctore Domino procurari, animo deliberato, non per errorem aut improvide, sed sano principum, baronum ac procerum nostrorum accedente consilio iuspatronatus seu ius presentandi prefate ecclesie s. Leonardi . . . prioris et conventui predicti monasterii ex mera liberalitate concedimus et donamus, tribuimus et ex certa sciencia presentibus graciosius elargimur, presencium sub imperialis nostre maiestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Budweys a. D. millesimo trecentesimo sexagesimo quarto, indicione secunda, VIII. kalendis Julii, regnorum nostrorum a. decimo octavo, imperii vero decimo.

Per dom. Olomucensem episcopum decanus Olomucensis. R[egistrator] Petrus, scolasticus Lubacensis. — Srov. *Emler* »Regesta« II. str. 242.

Z plebánův, kteří až po bouře husitské kostelík náš spravovali, jsou nám z archivních zpráv mnozí známi, ano od prostředka století XIV. známe řadu jejich nepřetržitou.

Tak vedle zmíněného již plebana Jana (r. 1268) víme o faráři Petrovi (při r. 1310.) jemuž se dostalo papežské provise na faru svatolinhartskou, stvrzovacím listem papeže Klementa V., datovaným ve Vienně⁸⁹⁾ 7. října 1310.

List ten, chovaný ve dvorním archivu Vídeňském (přepis v musejním diplomatáři), zní: »Clemens episcopus, servus servorum Dei. Dilecto filio Petro, rectori ecclesie sct. Leonardi Pragensis, salutem et apostolicam benedictionem! Justis petentium desideriis dignum est nos facilem prebere consensum et nota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Ea propter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, ecclesiam stí Leonardi Pragensis cum pertinentiis suis, quam te canonicè proponis adeptam, sicut eam iuste possides et quiete, tibi auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocipio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmacionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Vienne, Nonas Octobris, pontificatus nostri anno sexto. Jacobus. R. Raynulfio.« — Srov. *Emler* »Regesta« II. 969.

K r. 1316 uvádí Tomek z pramene mi neznámého Henninga jakožto faráře zdejšího.⁹⁰⁾ V létech pak 1338 a 1342 připomíná se tu plebán František. Prvá zmínka o něm děje se v listině dvorního archivu vídeňského dto 1. května 1338.⁹¹⁾ Byl tehdy svědkem, an probošt Staroboleslavský Bernard prodával mistru Tomáši, arcijáhnu Pražskému, proboštské zboží ve Všelisích. Podruhé dočítáme se jeho jména v listině archivu Křižovnického kláštera v Praze ze dne 4. prosince 1342.⁹²⁾ Dokumentem tím, sepsaným v domě Tomáše, pražského arcijáhna a biskupského officála,

⁸⁹⁾ Papež tu meškal za příčinou koncillu, svolaného sem již r. 1308, známého zrušením řádu Templářův.

⁹⁰⁾ »Dějepis Prahy« I. (2. vyd.) str. 622.

⁹¹⁾ Srov. *Emler* »Regesta« IV. 220. — Opis její viz v musejním kopiáři.

⁹²⁾ Jest mi znám její opis v t. zv. »červeném« kodexu, (jinak též »codex aureus« nazývaném) téhož archivu, na str. 213. — Srov. *Emler* »Regesta« IV. 477. — Téže věci týká se i zápis v tomže MS již dříve jednou na str. 128 učiněný, avšak s nesprávným datováním (1. února 1313!), kterýžto omyl vloudil se i do »Regest« III. 52.

stvrzuje notář Drahušek Vojslavův z Tysova (»Drahusko Woyslavi quondam de Tyssow«), jakým způsobem urovnali František, plebán Svatolinhartský, spolu s Václavem, plebánem od sv. Valentina, jakožto přátelští rozhodčí (»amicabiles compositores«) všechny rozepře mezi Heřmanem, farářem v Úštěku, a Ludvíkem, komendátorem špitálu Litoměřického.

Někdy v r. 1363. zemřel jiný plebán zdejší Ulrych, o němž děje se zmínka již r. 1360 při zřizování oltářnictví Goppoldova (viz str. 121). Po jeho smrti presentoval (13. září 1363) císař Karel za jeho nástupce kněze Mikuláše z Černovic.⁹³⁾ Když se však jeho úmrtím r. 1368 plebanie svatolinhartská opět uprázdnila, podaly »Jutka převoryše a celý konvent sester kláštera sv. Vavřince (t. j. sv. Anny), jimž mezitím, jak jsme již slyšeli, císař Karel presentační právo byl zase vrátil, za nového faráře jiného Mikuláše, dosavad oltářníka kostela sv. Mikuláše na Starém Městě, jenž byl 15. srpna 1368 potvrzen.⁹⁴⁾ Tento připomíná se r. 1373⁹⁵⁾ jako svědek směny obročí mezi farářem od sv. Petra na ostrově a farářem Týnským v Praze, i v jiných opět záležitostech r. 1376⁹⁶⁾ i 1377,⁹⁷⁾ z jara pak r. 1378 zemřel.⁹⁸⁾ Za jeho farářování vyskytá se v pramenech⁹⁹⁾ i »vicepleban« Staník, (7. listop. 1374) jako účastník ve při tehdejšího faráře Jirenského. — Snad mu farář Mikuláš beneficium svoje na čas pronajal.

Po Mikulášově smrti byl převorou Anežkou a konventem podán a 26. dubna 1378 za faráře svatolinhartského potvrzen kněz Prokop z Prahy,¹⁰⁰⁾ jenž však nechvalnou po sobě zůstavil paměť. Již v červnu začal nějaký spor s měšťanem Habardem, čehož příčina není mi blíže známa.¹⁰¹⁾ Rok po té rovnala jej opět konsistoř s jakýmsi universitním mistrem o cosí.¹⁰²⁾ Při arcijáhenské pak visitaci r. 1380 bylo naň žalováno a svědčeno, že vede život nepořádný. Sám se také k leccemus přiznal, vylouvaje se horšími ještě žalobami na jiné.¹⁰³⁾ — Nebudíž ovšem zamlčeno k jeho cti, že jiní opět svědčili, jak farní jeho osada v dobrém jest stavu (»plebem ipsorum bene stare«) a že se vším ostatním kněžstvem i oltářníky za dobré jest (»plebanum cum omnibus sociis et altaristis esse bonum«). Také o inventář chrámový získal si zásluhy, jak visitator zjistil. Koupil kostelu novou kaditelnici železnou a daroval mu také kasuli »pěknou, hedvábnou, zlatotkanou i se stolami a humeralem«, jež se nazývá ornátem Habardovým,¹⁰⁴⁾ a kápi (t. j. pluvial) ze zlatohlavu (»et una capa de panno aureo, quam plebanus pro se volebat, sed ad preces meas pro ecclesia reliquit«), již sice pro sebe požadoval, avšak na prosbu visitujícího arcijáhna kostelu ponechal.¹⁰⁵⁾ Nicméně

⁹³⁾ »Libri confirmat.« I. 2. (vydání *Emlerovo* z r. 1874. str. 20.)

⁹⁴⁾ *Ibid.* str. 108.

⁹⁵⁾ *Tadra* »Soudní akta konsistoře pražské«. I. str. 39 (č. 197.)

⁹⁶⁾ *Tamtéž* str. 155 (č. 50) a str. 158 (č. 62.)

⁹⁷⁾ *Ibid.* str. 196 (č. 62.)

⁹⁸⁾ Konrád, oltářník zdejší, doznal (2. června 1378) před konsistoří, »že má stolní přibory (»lectisternia«) po zemřelém Mikuláši, plebánovi«. — Viz *Tadra* »Soudní akta« I. str. 278 (č. 195.)

⁹⁹⁾ *Tamtéž* str. 104 (č. 169.)

¹⁰⁰⁾ »Lib. confirm.« III. et IV. (ed. *Emler* 1879 str. 90.)

¹⁰¹⁾ *Tadra* »Soudní akta« I. 283 (č. 225.) a 285 (č. 235.)

¹⁰²⁾ *Ibid.* 362. (č. 218.)

¹⁰³⁾ Srov. *Tomek* »Dějepis Prahy« III. (2. vyd.) 243. nn. — *Teige* »Základy« II. 72.

¹⁰⁴⁾ Snad pro ni byl onen svrchu zmíněný soud s měšťanem Habardem.

¹⁰⁵⁾ Viz *Teige* »Základy« II. 73.

byl asi úřadu svého zbaven, neboť v seznamu farářů pražských z r. 1382 více ho není; uvádí se tam toliko »Lev, viceplebán u sv. Linharta«.¹⁰⁶⁾ Také již v září (20.) téhož roku při zřizování oltáře sv. Václava a Prokopa v kostele sv. Linharta (vlastně mešní fundace při něm) připomínán jest Jakeš jako plebán svatolinhartský.¹⁰⁷⁾

Ten však dlouho u sv. Linharta nepobyl. Koncem ledna 1383. směnil si faru svoji s Havlem, farářem Rožmitálským, jenž však zároveň měnil s Oseckým farářem Mikulášem.¹⁰⁸⁾ Tento Mikuláš pak skutečně úřad svůj jako nový plebán svatolinhartský nastoupil a setrval v něm až do r. 1386. — Při směně učinili všichni tři, shora jmenovaní, navzájem smlouvu pod pokutou 10 kop gr., splatnou na polovic pokladně arcibiskupské a na stavbu chrámu svatovítského o tom, co sobě z hospodářských věcí mají navzájem zůstaviti. Farář Mikuláš slíbil při tom svému nástupci Havlovi zanechatí koně jednoho v ceně 15 grošů (!), 80 kbelců trojího zrní (žita, ovsa i pšenice) a některé hospodářské potřeby (plevy, hnůj, nádoby a pod.); plebán Jakeš zase svému nástupci Mikulášovi jednu várku, stůl, ubrus, jeden strych pilin a něco dříví a uhlí (roz. dřevěného) k palivu. Co by měl farář Havel zůstaviti, ponechal nástupce jeho, plebán Jakeš, jeho svědomí. Farář Mikuláš však byl poněkud liknavý; musil jej konsistoř doháněti hrozbou exkomunikace (v listopadu 1383.), aby do 20 dnů dodal faráři Havlovi dluhovaných 25 kbelců smlouvaného obilí.¹⁰⁹⁾ Nebudíž mu to však počítáno za úhonu; shledávámeť jej v říjnu 1384. jako rukojmí vybraných peněz Janovi, zvanému Plzák, faráři u sv. Štěpána ve zdi,¹¹⁰⁾ což svědčí zajisté o jeho rozšafnosti.

Týž směnil si (5. února 1386.) faru svou za souhlasu Anežky Jentěšové, (»Anezcze Gentessonis«) převoryše, Anny podpřevory a celého konventu svatoannenského s Mikulášem, farářem Nebovidským,¹¹¹⁾ jehož farařování však bylo tu jen na krátko. Zemřel po několika málo měsících, a již 22. května 1386 ustanoven byl ku presentaci jeptišek za nového faráře Beneš ze Vtelna.¹¹²⁾ Ten pobyl zde až do r. 1392, kdy (17. června) faru svoji směnil s farářem Radonickým Havlem, ovšem opět za souhlasu převory Anežky i celého konventu sv. Anny, jakožto patronův.¹¹³⁾ Plebán Havel připomíná se¹¹⁴⁾ jako věřitel Jiřího, faráře ve Vepřeci; půjčil mu 2 kopy a 20 gr., přijav od něho missal kostelní do zástavy. R. 1392. (17. července) rovnal tu věc Jan z Pomuka; nakázav faráři Jiřímu pod trestem exkomunikace do 15 dnů missal vyplatiti a kostelu navrátiti.

Farář Havel směnil po dvou letech (r. 1394.) faru svou s Chodovským plebánem Jiřím, jenž potvrzen byl — za souhlasu konventu i převory — 8. dubna 1394.¹¹⁵⁾

¹⁰⁶⁾ *Tadra*, »Soudní acta«, II. 187 (č. 321). — Tomek usuzuje ze zprávy té, že kostel svatolinhartský byl spravován nikoliv farářem, nýbrž nájemníkem. (Srov.: *Tomek* »Dějepis Prahy« III. (2. vyd. 1893) str. 161.)

¹⁰⁷⁾ Dr. *Borový* »Libri erectionum« (1875) str. 193.

¹⁰⁸⁾ *Tadra* o. c. II. 194 n. (č. 24).

¹⁰⁹⁾ *Tadra* o. c. II. 227. (č. 161.)

¹¹⁰⁾ *Ibd.* 292. (č. 248.)

¹¹¹⁾ »Libri confirm.« III.—IV. (1879.) str. 178.

¹¹²⁾ *Ibd.* str. 184.

¹¹³⁾ »Lib. confirm.« V. (1865.) str. 129.

¹¹⁴⁾ *Tadra* o. c. III. 64. (č. 265.)

¹¹⁵⁾ *Tingl*, »Libri confirm.« V. (1866.) str. 184. a 186.

I ten však zde nesetřval, postoupiv beneficia svého směnou Janovi, zvanému Beránek (také Beran), faráři Chýnovskému a spolu oltářníku oltáře sv. Václava u P. Marie před Týnem. Tento farář, 2. října 1396 potvrzený,¹¹⁶⁾ vytrval konečně opět delší dobu při zdejších kostele.

Za něho zavedeno bylo v kostele svatolinhartském oblíbené tehdejší »Salve Regina«¹¹⁷⁾. Pražský měšťan Jan, zvaný Sechzenjahar, založil totiž r. 1401 roční plat 1 kopy grošů praž. faráři Janovi a jeho nástupcům na věčné časy, aby za to sloužili dvě výroční anniversaria, a nad to aby každého dne zkrze kleriky, jež k tomu sami určí, dali podle not (»sub nota«) zpívati antifonu »Salve Regina« nebo jinou, podle času příslušnou. Kdyby toho zanedbávali, měla býti nadace tato přenesena jinam.

Věnování toto zapsáno jest v »Libri erectionum« tom. V. fol. 96., jak následuje: »Constitutus personaliter coram venerabili viro domino Nicolao Puchnik etc., honestus vir Johannes dictus Sechzenyar, civis Maioris et Nove civitatis Prag., sanus corpore et compos rationis existens, in presencia honestorum virorum Hasconis apotecarii et Wyncencii, notarii in Ungelto, civium predictae Maioris civitatis Prag., suorum commissariorum seu ultime voluntatis executorum, unius sexagene census annui et perpetui in, de et super domo et ipsius area, sitis in predicta Nova civitate Prag. inter domos Petri Paternoster ex una, et Walssonisse, civium eiusdem Nove civitatis Prag. parte ex altera, prout in quadam littera in pargamento scripta, tribus sigillis parvis rotundis, uno de cera rubea, albe cere impresso, et duobus de cera alba communi, in pressulis pergameni pendentibus sigillata, cuius litterae tenor inferius est descriptus, volens de remedio anime sue et suorum progenitorum ac predecessorum in vita providere, predictam sexagenam gross. census denariorum prag. predictorum honorabili viro, domino Johanni, plebano ecclesie scti Leonardi predictae Maioris civitatis Prag., ibidem presenti, ecclesie sue et ipsius successoribus, eiusdem ecclesie rectoribus, perpetuo dedit, donavit, deputavit et assignavit, ac presentibus dat, donat, deputat et assignat, predictis Hascone et Vincencio ad hoc expresse consencientibus, per ipsum dominum Johannem plebanum et successores suos in duobus terminis, videlicet sctorum Georgii et Galli, a predicto Johanne Sechzenyar, quamdiu vitam duxerit in humanis, et post mortem ipsius a predictis Hascone et Vincencio aut uno eorum, si extiterit, vel ipsorum commissariis tolendum, levandum et percipiendum, promittentes huiusmodi donacionem per se, heredes et successores suos ullo umquam tempore aliqua ratione vel causa revocare vel in levacione et perceptione predictae sexagene impedire sub pena excommunicationis, cui se, heredes et successores suos, sponte et libere submiserunt, ita tamen et taliter, quod prefatus dom. Johannes, plebanus ecclesie scti Leonardi antedictae, et omnes ipsius successores in predicta ecclesia scti Leonardi, occasione donacionis huiusmodi singulis temporibus perpetuo affuturis, duo anniversaria post festa sctorum Georgii et Galli, ubi de sero vigilie trium leccionum et in crastino missa defunctorum, ut moris est, decantentur, et ultra hos singulis diebus per circulum anni temporibus eviternis in eadem ecclesia scti Leonardi post missam defunctorum aut conventualem antifona »Salve Regina« aut alia, tempori congruens, sub nota decantetur per clericos, per plebanum ecclesie eiusdem scti Leonardi deputandos. In casu vero, ubi prenominate dom. Johannes plebanus aut ipsius successores premissa duo anniversaria peragere et antifonas modo premissa decantare nollet, quod extunc ipse, aut duo vel unus eorum, vel ipsius successores vel successor poterint vel poterit dictam sexagenam census ad aliam ecclesiam vel pios usus convertere, contradictione dicti dom. Johannis, plebani ecclesie scti Leonardi predictae, aut ipsius successorum non obstante. Que omnia et singula predictae partes petebant per prefatum dom. Nicolaum Puchnik, vicarium in spiritualibus approbare, ratificare, auctorizare et auctoritate ordinaria confirmare, prescriptamque sexagenam census seponominate ecclesie scti Leonardi et ipsius rectoribus sub modis et condicionibus prescriptis annectere, unire, applicare et incorporare. Qui dominus Nicolaus Puchnik petitioni dictarum parcium, tamquam iuste, rationabili et iuri consone, favorabiliter

¹¹⁶⁾ *Ibd.* str. 268 nn.

¹¹⁷⁾ Bližší o tomto zpěvu viz: *K. Konrád* »Dějiny posvátného zpěvu staročeského« I. 88, II. 12; *Zd. Nejedlý* »Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách« str. 42 a 70.

annuens, considerans, predictam donacionem in divini cultus augmentum et salutem animarum evenire, premissa omnia et singula approbavit, ratificavit et auctoritate ordinaria confirmavit, dictamque sexagenam census prenominate ecclesie sancti Leonardi et ipsius rectoribus perpetuo annexit, univit, applicavit et incorporavit, eandemque deinceps et in antea iuris ecclesiastici et non mundani decrevit deputandam.

Tenor vero littere, de qua supra habita est mencio, sequitur in hec verba: In nomine Domini, Amen. Ego Johannes Sechzenyar, civis Nove civitatis Prag., tenore presencium recognosco universis, quod sanus mente et corpore existens, compos rationis, non compulsus nec coactus, sed libera et spontanea voluntate mea lego, dono ac deputo meam post mortem unam sexagenam gross. prag. census annui et perpetui in domo mea et ipsius area, sitis inter domos Petri Paternoster et Walsso-nissam parte ab altera, prudentibus ac discretis viris Hasskoni, apotecario necnon civi Maioris civitatis Prag., et Vincencio, scriptori in Ungelto, amicis meis carissimus et commissariis, tenendam ac possidendam pleno iure, prout solus dictum censum habui, tenui et possedi. Quam quidem sexagenam gross. census perpetui prenominatí mei commissarii debent in pios elemosinarum usus convertere, prout ego de ipsorum fide ac honore confidenciam gero singularem, ambiguitate qualibet proculmota, in remedium ac salutem animarum mee necnon predecessorum meorum, et animarum omnium fidelium defunctorum. Rei huius in testimonium sigilla prudentium virorum Mathie Hlussek iudicis, Laurencii pannificis, et Martini Oth nuze, consulum iuratorum, civium dicte Nove civitatis Prag., ad preces meas presentibus sunt appensa. Datum Prage, feria quarta post festum sancti Luce Evangeliste, anno Domini millesimo, quadringentesimo.

Acta sunt hec anno Domini MCCCC primo, die XVIII. mensis Maii. — Srov. vydání *Borového* str. 547. č. 739.

Za téhož faráře vyskytá se při kostele svatolinhartském zajímavé bratrstvo Božího Těla, jež zde zřídilo r. 1404. při hlavním oltáři svoje vlastní kaplanství, o čemž později ještě podrobněji bude pověděno. (Viz str. 109.)

Plebán Beránek¹¹⁸⁾ farářoval u sv. Linhartu až do r. 1407. (20. července), kdy směnili »za souhlasu Anežky ze Šternberka, převory, Kateřiny podpřevory, Anežky Jentěšovy sakristanky i celého konventu kláštera sv. Anny, jinak sv. Vavřince« faru svou za dvoje oltářnictví (při oltáři 12 sv. Apoštolů v kostele sv. Linhartu a sv. Pannen v sousedním kostele sv. Mikuláše na kůrném trhu) s Mikulášem posud oltářníkem obou jmenovaných oltářův. Zhusta se potom ještě připomíná při aktech konsistorních, nazýván jsa stále »bývalým plebánem svatolinhartským«.¹¹⁹⁾ Roku 1411 resignoval pak na oltářnictví sv. Pannen v kostele svatomikulášském,¹²⁰⁾ podržel však oltářnictví sv. Apoštolů v kostele svatolinhartském až do r. 1414., kdy (14. května) i toho se zřekl.¹²¹⁾ Po té nemám více o něm žádných zpráv.

Jeho nástupce, plebán Mikuláš, připomíná se opětovně při zřizování některých nadací¹²²⁾ až do r. 1414. Potom však na delší dobu není o něm ani o jiném faráři zdejšími řeči. Soudím, že ve vypuknuvších roku 1415. bouřích pro kalich byl farář Mikuláš, zůstav církvi věrný, s fary své sehnán. — Dostí jest pravděpodobno, že jeho asi se týká zmínka z r. 1424 v »Soudních aktech konsistoře pražské«,¹²³⁾ dle

¹¹⁸⁾ V »Knihách konfirmačních« lib. VI. (vydání *Emlerovo* 1883. str. 30.) jest uveden také jako jeden z patronův oltáře sv. Víta a Václava u sv. Mikuláše na kůrném trhu.

¹¹⁹⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« VI. str. 75. (č. 285), str. 328 (č. 545) str. 332 (č. 568).

¹²⁰⁾ Viz *Emler* »Libri confirm. VII.« (1866.) str. 30.

¹²¹⁾ *Ibidm.* str. 117.

¹²²⁾ Tak na př. v r. 1408. v »Libri erectionum« tom. VIII. fol. E. 7. — r. 1409 v *MS* archivu města Prahy č. 2101 fol. 180, — *ibdm.* č. 317 fol. 239 — roku 1412 tamtéž č. 2101 fol. 326 — roku 1414. v »Libri erectionum« X. fol. E 6.

¹²³⁾ Vydání *Tadrovo* VII. str. 121.

níž byl (25. července) jistý Mikuláš, druhdy ustanovený ke kostelu sv. Linhartu (»... presente... d. Nicolao, olim presentato ad ecclesiam S. Leonardí...«) s jinými ještě svědkem, když se odříkali bludů Wiklefových i Husových Pavel z Dubnic, seděním na Žibřidově, a synové jeho.

O farářích, kteří za nastavších po té zmatkův kostelík svatolinhartský spravovali, málo jen staré zprávy nám zvěstují. O jednom z nich, a to teprve při r. 1440., knězi Mikuláši již se stala zmínka.¹²⁴⁾ Vyprávějí o něm totiž »Starí letopisové čeští« (str. 120), že byl toho roku (1440) z města vypovězen, protože »sú u něho v zákříště to jednali«, jak by Praha některými stoupenci strany páně Ptáčkovy tajně přepadena a v moc jejich uvedena býti měla.¹²⁵⁾ V městských pak knihách kšaftů¹²⁶⁾ zapsán jest testament kněze Mikuláše, faráře kostela sv. Linhartu, snad téhož, o němž svrchu řeč, snad druhého kterého, jenž r. 1452 (3. října) těžce onemocněv, takto o statečku svém pořídil:

»Ve jméno... Já kněz Mikuláš, farář kostela sv. Linhartu v Starém městě Pražském vyznávám tiemto listem etc., že ačkoli dopuštěním Pána Boha všemohúcieho, v jehožto moci všeliké věci jsú a jenž také živí i mrtví, kohož a pokudž ráčí, nemocen a neduživ jsa na těle, nevěda kdy a který cíl mé živnosti od jeho svatě milosti uložen jest, však proto zdravého rozumu a paměti dobré požívaje, nechtě rád, což na mně jest, neuchová-li mne milý Pán Buoh v této nemoci od smrti, by o stateček, jehož mi z nesmierné štědroty své jeho svatá milost popříeti jest ráčila, nepřiezni ani které nesnáze mezi příbuznými a přáteli mými nebo-li jinými kterýmikoli lidmi povstaly nebo vznikly, toto mé poslednie poručestvie a konečný úmysl vuole mé o tom jistém statečku mém zřídil sem a způsobil, i moci tohoto listu a kšaftu ředím a působuji obyčejem takovýmto: Najprvé kalich ten muoj a čtvery knihy, kteréž kněz Alexius, pomocník muoj u sebe má, tři konve cínové, jedna v pintu, a dvě, každá v polupintě, odkazuji a po mé smrti mocně otdávám k kostelu a osadě sv. Linhartu v Starém městě Praž. Kterýchžto věcí chci, aby Jan Hrdina uzdař a Řehoř brnieč, již pověděné osady a kostela osadní, byli v moci a jimi vládli i to také tak opatřili, aby kalich prve psaný s těmi knihami i konvemi od kostela toho utracen nikdy nebyl, ale při něm na památku mé i mých předších duší zuostal věčně. Potom pak Margretě, matce mé, odkazuji a otdávám peřinu mú spodní, polštář a dva kožichy, jeden beráncí a druhý kožíšek malý. Item panně Anně peřinu svrchní a Maretě, staré kuchaře, sukni mú, v niěž chodím. Na potvrzenie toho prosil sem slovutného Jana z Byslavic, rychtáře, múdrých a opatrných pánuov Mikuláše uzdaře a Jana Hrdiny ot Matky Božie na lúži, konšeluov přísežných Starého města Praž., že jsú pečeti své přivěsiti dali k tomuto listu, jenž jest dán fer. III. post Remigii a. LII. — Srov. *Teige* »Základy« II. str. 79.

Tento farář svatolinhartský jest poslední, jež dle jména znám. Není o tom pochyby, že kostel sv. Linhartský přešel v době zmatkův husitských v moc strany podobojí — ačkoli některá oltářnictví zůstala v moci katolíkův, a byla jimi skutečně obsazována ještě do r. 1464. — a zůstal utrakvistickým až do dob protireformace.¹²⁷⁾ Mám však za to, že neměli svatolinhartští utrakvisté vždycky vlastního faráře. Pro nedostatek kněžstva býval jim asi častěji společným farárem některý sousední správce kostela, zejména asi P. Marie na Louži a od sv. Mikuláše, jak tomu prameny dosti často nasvědčovati se zdají. Tím byla by ovšem také sporost zpráv o farářích zdejších

¹²⁴⁾ Viz »Zprávy« svazek III. str. 110.

¹²⁵⁾ Srov. *Tomek* »Dějepis města Prahy« díl VI. (1885) str. 82. nn.

¹²⁶⁾ V *MS* archivu města Prahy č. 2119. f. F 3.

¹²⁷⁾ Při obnovení arcibiskupství pražského byly mimo faru sv. Linhartu utrakvistickými z okolních ještě: sv. Jiljí, P. Marie na Louži, sv. Michala, sv. Mikuláše, Týnská i sv. Valentína. — Srov. *Borový*: »Martin Medek, arcibiskup Pražský.« str. 97. pozn. 2.

za oné doby vysvětlena. — Při obnovení katolického náboženství v Čechách pak, jak později uslyšíme, k obnovení fary zdejší více již nedošlo, i přes to, že kardinál Harrach jeptiškám svatoannenským patronátní právo k ní znovu opět potvrdil.¹²⁸⁾

Vedle plebánův připomínají historické prameny také jiné ještě kněze při kostelíku našem. Tak na příklad v »Knihách erekčních«¹²⁹⁾ děje se zmínka o »panu Jakobovi, druhdy střídníku¹³⁰⁾ u sv. Linhartu« za nějž r. 1368 (asi omylem, spíše 1378.) zřídil Pavel z Jenštýna, královské komory notář, zádušní mši sv. v kostele svatohaštalském. — Při visitaci, r. 1380 vykonané, shledání tu — vedle faráře Prokopa — vikáři dva a sice Tomáš z Mostu (»Thomas de Ponte«), jenž byl knězem již ode tří let a vikářoval zde od svátku sv. Martina roku 1379, a Vincenc Zeidlir ze Lvova, z diecese Vratislavské, jenž se vykázal pověřovací listinou o svém vysvěcení na kněžství arcibiskupem Arnoštem sobě danou, a tudíž asi již delší dobu zde působil.¹³¹⁾ Také ještě r. 1408 děje se zmínka o zdejším vikáři a sice při zakládání anniversaria Gundackerova.¹³²⁾ Plebán měl mu dávat z důchodu toho nadání při každém anniversariu po groši, sakristanovi pak po dvou.

O sakristanech při kostele svatolinhartském máme i jiné ještě zprávy. Tak r. 1373 byl jím Konrád.¹³³⁾ Týž byl toho roku (26. března) s jinými ještě svědkem, když Jan, řezník staroměstský, manžel to nehrubě něžný, na konsistorním soudě přísežně sliboval, »že Máry, manželky své ani nezabije ani nezmrzačí.«¹³⁴⁾ Roku pak 1379 byl tu sakristanem Bartoloměj. Víme o něm ze zápisu o zmíněné již visitaci (r. 1380), při níž Kuneš z Rakovníka, tehdejší oltářník oltáře sv. Felixe a Adaukta v kostele zdejším oznámil, že »roku předešlého, kdy byl tu ještě sakristanem Bartoloměj« ztratil se pro nedobré opatrování kalich jeden a že pro nepečlivost sakristanovu záclona jakás, kterou obrazy na hlavním oltáři se zastíraly, shořela, aniž by farář (Prokop) toho dbal, aby ztráty ony byly nahrazeny. Také prý tehdy shořela jakás oltářní plachta (»palla«), dobrá, s černým antipendíliem, a že zmíněný Bartoloměj dokud tu byl ještě sakristanem, za sebou podržel vyšívané okrasy (»praetextas«) z lepšího ornátu kostelního, s půl píď široké, aniž by farář o jich vrácení upomínal. I nějaká čtyři »corporalia«¹³⁵⁾ prý se za toho sakristana ztratila.¹³⁶⁾

Po Bartoloměji nastoupil Lukáš, za něhož prý, dle výpovědi Kunešovy,¹³⁷⁾ byl kostelu uzmut (»alienatum«) žáltář jeden, o jehož zpětné nabytí také farář Prokop se

¹²⁸⁾ Stalo se tak listinou ze dne 3. března 1628., zachovanou mezi archivaliemi, po zrušení téhož kláštera do universitní bibliotéky pražské odvedenými, sign. B. 183 č. 1013. — Srov. Dr. A. Schubert »Urkunden-Regesten aus den ehemaligen Archiven der von Kaiser Joseph II. aufgehobenen Klöster Böhmens« (Innsbruck 1901) str. 201 č. 1496.

¹²⁹⁾ Viz vydání *Borového* str. 460 b.: »Item detur media sexagena plebano S. Castuli pro anniversario d. Jacobi, quondam vicarii ad S. Leonardum.«

¹³⁰⁾ Vikářem, »střídníkem« dlužno tu rozuměti po našem smyslu kooperatora, kaplana.

¹³¹⁾ MS kapit. archivu svatovítského fol. 20 nn. — Viz *Teige* »Základy« II. str. 73.

¹³²⁾ »Libri erectionum« VIII. fol. E 1. — Viz *Teige* »Základy« II. str. 77.

¹³³⁾ Asi zároveň oltářník oltáře Všechn Svätých, o němž viz výše.

¹³⁴⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« I. str. 18 (č. 86).

¹³⁵⁾ Ozdobné roušky pod kalich.

¹³⁶⁾ Viz *Teige* I. c.

¹³⁷⁾ Tamtéž.

nestaral, a soška Ukřižovaného z jedné monstrance. Týž Lukáš, »střídník a spolu sakristán kostela svatolinhartského«, stál 19. března 1379. před soudem konsistorním pro pověst o něm roznesenou, že by byl vyradil něco ze zpovědi jakés Elišky, manželky zvěřináře Míky.¹³⁸⁾ Nebylo sice ničeho prokázáno, nicméně dle svědectví Kunešova¹³⁹⁾ odstoupil Lukáš již v masopustě téhož roku, a v době visitace pobýval ve Slaném. Tehdy byl jeho nástupcem Jakob ze Strmilova, kněz diecese olomúcké, jenž při visitaci oné vypověděl, že jsa tu nováčkem (teprve od tří neděl před Vánoci), o ničem z těch věcí, jež byly vyšetřovány, neví, toliko, že se mu nedostává svíce ke mším, a že mu není povědomo, kdo by je opatrovatí měl. Také prý slyšel o oné krádeži tří neb čtyř korporalií; zloděj prý, jak doslechl, prodal je v židech, a byl za to třetího dne oběšen.¹⁴⁰⁾

O sakristanech zmiňují se též některé základní listiny mešních (oltářnických) nadání, určující jim jistý podíl na důchodu z nich, po případě nějakou povinnost, s tím spojenou, jim ukládající. Vedle zmíněného již anniversaria Gundackerova (z roku 1408.) stalo se tak již r. 1382, když zakládali oltářnictví sv. Václava a Prokopa. Tehda pamatovali na sakristana, určivše mu podíl 1½ groše každého měsíce za sezvánění (»pro pulsu«) k měsíčním zádušním hodinkám, fundací tou zřízeným. Z téhož nadání musil mu nad to ještě oltářník odváděti ročně 24 grošů na svíce pro onen oltář, jichž byl sakristan opatrovníkem.¹⁴¹⁾ Též při zřízení oltářnictví sv. Kateřiny (r. 1410), bylo uloženo sakristanu, aby buď on anebo farář od oltářníka, kdyby některou z povinných mší sloužití snad zanedbal, vybral a na prospěch chudých žáčkův školy svatolinhartské vynaložil určenou pokutu jednoho groše.¹⁴²⁾ — Z podrobností těchto seznáváme poněkud, jaký býval druhdy obor působení sakristanova.

Z r. 1398. jest mi znám Petr, sakristan u sv. Linhartu, jenž zároveň byl oltářníkem při kostele sv. Michala na Starém městě. Vykonavatelé poslední vůle Hertvíka lékaře, jenž oltářnictví toto nadal, žádali, aby byl s oltářnictví toho složen, dokládající se testamentem. Jednalo se o tom na soudě před konsistoří (18. května t. r.), ale s výsledkem mi neznámým.¹⁴³⁾

Též z r. 1401. máme zprávu o zdejším sakristanu Janovi, jenž se musil tehdy soudně domáhati příjmu svého z domu Bedřicha nožíře.¹⁴⁴⁾ V podobné nesnazi byl sakristan Jan, snad týž ještě, i r. 1403. Aby se domohl svých 36 grošů na Václavu Kamererovi, musil mu konsistorní soud býti nápomocen.¹⁴⁵⁾ Roku pak 1404 Jan — patrně opět týž — jenž se tu nazývá z Rudolce, a již bývalým sakristanem slove (»Joannes de Rudolz, olim sacristanus«), dovolával se opět městského soudu, aby mu k dlužnému platu dopomohl.¹⁴⁶⁾

¹³⁸⁾ *Tadra* »Soudní akta« I. str. 342 (č. 102).

¹³⁹⁾ *Teige* I. c.

¹⁴⁰⁾ Tamtéž, I. c.

¹⁴¹⁾ »Libri erect« tom. II. pag. 71 — Viz dále při zmíněném oltáři.

¹⁴²⁾ *Ibidm.*, tom. IX. G. 2.

¹⁴³⁾ *Tadra* »Soudní akta« III. str. 346 (č. 131).

¹⁴⁴⁾ MS archivu města Prahy č. 2100 fol. 328 a.

¹⁴⁵⁾ *Tadra* o. c. IV. str. 223 (č. 138.)

¹⁴⁶⁾ MS archivu pražského č. 2100 fol. 336 b.

Poněkud šťastnějším tohoto svého předchůdce zdá se býti sakristan Otík (»dominus Otíco«), jenž si dal 16. července 1409. do knih městských¹⁴⁷⁾ zapsati zákup 80 grošů příjmův (za 12 kop), na vinici ševce Hanuše z Nového města pražského, jež koupil s tou podmínkou, aby tento roční plat po jeho smrti spadl na Otíka soukenníka a jeho manželku Magdalenu. Ustanovení toto však roku následujícího (1410.) změnil, oddav plat onen po své smrti plebánů svému Mikulášovi¹⁴⁸⁾ a jeho nástupcům.¹⁴⁹⁾

Také o zvláštních kazatelích svatolinhartských zápisy tu i tam se zmiňují. R. 1386 byl jím Jakub, asi rodák Budějovický, jenž volán na soud arcibiskupský z příčiny nám neznámé.¹⁵⁰⁾ Roku pak 1414 připomíná se¹⁵¹⁾ scholastik zdejší Matěj, jenž se stal po resignaci Beránkově oltářníkem oltáře sv. Apoštolů v kostele svatolinhartském.

Nejčetnější však zprávy týkají se oltářníků zdejších. Tomek¹⁵²⁾ vypočítává z doby předhusitské 11 oltářnictví a usuzuje z toho, že kostelík náš, ač neveliký, měl »pokud toliko známo, nejméně 12 oltářů«, totiž: 1. velký oltář sv. Linhart, 2. oltář Všech Svatých s sv. Erharta, 3. P. Marie, 4. sv. Václava, 5. sv. Anežky a Runy, 6. sv. Felixa a Adaukta (sv. Šťastného a Zbožného), jinak též nejsv. Trojice, 7. sv. Fabiana a Šebestiana, 8. sv. Václava a Prokopa, jinak sv. Patronů českých, 9. sv. Apoštolův, 10. sv. Blažeje a Erazima, 11. Božího Těla, 12. sv. Kateřiny. A slovy svými »pokud toliko známo« zřejmě připouští, ba dokonce předpokládá, že jich tu bylo asi ještě více. Není však dobře myslitelné, že by se v neveliké prostora zdejšího kostelíka, jak ji nyní známe, tolik oltářův — i při nepopíratelné zálibě v množství jich — bylo dalo směstnati. Tomek ostatně přehlédl, že zachované zprávy zřejmě některé z »oltářů« svrchu vyjmenovaných ztotožňují, jak uslyšíme. Také nesmíme pustiti se zřetele, že všechna vypočítaná oltářnictví nejsou soudobá. Nemůže býti pochyby, že leckteré změnou majetkových poměrů v rodině, zkázou domu, na němž důchod jeho byl pojištěn, snad i zlehčením mince, druhy tak častým atd., zaniklo, a že pod titulem novým jinými opět bylo obnoveno. Konečně nesmíme zapomenouti že slovem oltářnictví nelze rozuměti vždy výhradně a výlučně vlastnictví některého oltáře. Znamenáť instituce tato pouze mešní nadání, s určitým příjmy i povinnostmi, na okruh celého roku rozdělenými, takže dobře jest možno u jednoho a téhož oltáře — ovšem pod různým pojmenováním — předpokládati popřípadě i více takovýchto oltářnických nadací.¹⁵³⁾

¹⁴⁷⁾ MS archivu městského č. 2101 f. 194.

¹⁴⁸⁾ MS tamtéž č. 317. fol. 239. — Vinice ta ležela pod »Vítkovou horou« (»sub Wytkowa hora«).

¹⁴⁹⁾ MS ibdm č. 2101 fol. 229. — Zapsáno též r. 1414. v »Knihách erekčních tom. X. fol. E 6.

¹⁵⁰⁾ *Tadra* »Soudní akta« II. str. 367 (č. 70), a str. 369 (č. 78).

¹⁵¹⁾ »Libri confirmat« VII. (vydání *Emlerovo* 1886. str. 118).

¹⁵²⁾ »Dějepis Prahy« II. (2. vyd. 1872.) str. 196 — III. (2. vyd. z r. 1893) str. 32.

¹⁵³⁾ Rovněž tak nelze z počtu oltářnictví odvozovati, jako Tomek učinil (o. c. III. 25 nn.), stejný s nimi počet duchovenstva oné doby. Jsouť toho přehojné doklady, že jeden a týž kněz užíval dvojího takového benefícia při různých kostelích, anebo, že oltářníkem byl leckde kněz, jenž jinde jiný úřad kněžský zastával a pod., jak i ze samostatných zpráv o kostelíku našem nannoze vysvítá. — Nezapomeňme též, že oltářnictví tehdejší zastupovala v jistém smyslu dnešní naše studentská nadání.

Z bedlivého srovnání všech zachovaných zpráv o zdejších oltářnicích také skutečně vysvítá, že (nehledíme-li k později založenému oltáři sv. Kateřiny, o němž se mluví, když o starších již zprávy téměř umlkají) bylo v kostelíku sv. Linharta v době předhusitské úhrnem pouze asi šest oltářův, s větším arcí počtem oltářnických nadání.

I. HLAVNÍ OLTÁŘ. — Jeho titul nikde se sice zvlášť neuvádí, není však o tom pochyby, že byl s intitulací kostela shodný. Vedle běžných fundací farních trvala při oltáři tomto od r. 1404. zvláštní oltářnická či kaplanská nadace, kterou zřídilo *staroměstské bratrstvo* neboli *cech Božího Těla*. Bratrstvo toto, v jehož čele stáli Děťřich kupec jakožto »mistr« (magister) bratrstva, Mikuláš Gumerawer, Petr česník (Pechrer), Henzlín uzdař a Henzlín Gundaker jakožto »radové« (consiliiarii), složilo za souhlasu faráře Beránka 10 kop ročního stálého důchodu pro kněze Mikuláše, syna Janova z Děčína, a jeho nástupce, aby každého čtvrtka sloužil u hlavního oltáře zpívanou mší sv. o Těle Božím, dále každého téhodne, jak budou bývati pobožnosti bratrské, ještě tři tiché mše sv. a sice prvou za hříchy, druhou za věrné zemřelé, třetí o Panně Marii. Nad to byl zmíněný kaplan povinen šest votivních zpívaných mší sv. do roka sloužit v čas, jež mu mistr a bratři ustanoví, a o každém kvatembu jedno requiem zpívat za zemřelé. Bylo mu také uloženo faráře, mistra i bratři míti v uctivosti, proti nim nerebelovati, a o všech svátcích Páně a slavnostech mariánských v komži (»superpellicio indutus«) služeb božích se účastniti. — Kaplanství toto bylo úředně potvrzeno 6. srpna 1404.

O tom zachoval se zápis v »Knihách erekčních« (tom. VI. fol. 419.) jenž zní: »Ereccio capellanie maioris altaris in ecclesia sciti Leonardi Maioris civitatis Pragensis. — Adam de Nezeticz, decretorum doctor, vicarius etc., universis et singulis Christi fidelibus, presentibus et futuris, ad quorum noticiam presentes pervenerint aut pervenire contigerit, salutem in Eo, qui est suorum fidelium vera salus! Ad ea, que salutem animarum et divini cultus augmentum respiciunt et per que vivis gracia et defunctis misericordia apud Altissimum efficacius impetratur, via maliciis precluditur et futuris periculis forcius obviatur, robur confirmationis apponere aspiramus operamque sollicitam impertimur. — Sane in nostri presencia personaliter constituti Theodricus institor, magister fratrum fraternitatis sacrosancti Corporis Christi, Nicolaus Gumerawer, Petrus pechrer et Henzlinus frenifex ac Henslinus Gundaker, cives Maioris civitatis Pragen. ac dicte fraternitatis consiliiarii, non compulsi nec coacti, sed sponte et libere, sanis et deliberatis animis, zelo devocionis accensi, ac cupientes temporalia pro eternis et transitoria pro perpetuis felici commutare commercio, pro remedio et salute animarum suarum et aliorum de ipsorum fraternitate vivorum existencium et mortuorum, necnon omnium fidelium defunctorum, pro capellano maioris altaris in ecclesia Sti Leonardi dicte civitatis Pragensis vel alterius ecclesie, ad quam ipsam fraternitatem forte contingeret converti titulo sub eodem, et signanter domino Nicolao Johannis de Teczin, presbytero Pragensis diocesis et ipsius successoribus decem sexagenas grossorum monete pragensis census annui et perpetui; et specialiter Themlinus frenifex et Henslinus Gundaker quinque sexag. grossorum, prefatique Theodricus institor et Nicolaus Gumerawer et Petrus pechrer cum aliis fratribus de ipsorum fraternitate existentibus alias quinque sexagenas gross., honorabilis viri, domini Johannis, plebani ecclesie s. Leonardi predicte, coram nobis personaliter constituti, accedente speciali consensu, dederunt, donaverunt et assignaverunt, ac exnunc dant, donant, deputant et assignant de et super domibus et ipsarum areis ac locis infrascriptis: primo duas sexag. super instita Leonardi frenificis, sita ex opposito domus dicti Temlini, inter institis Peche frenificis ex una et Marssonis Ssatka parte ex altera; item unam sexag. grossor. de et super instita frenificis dicti Peche, penes domum ipsius Peche et iuxta institam Leonardi frenificis antedicti, et hoc in dicta Maiori civitate Pragensi situm et situatum; item super domo Andree liničide, in Nova civitate Pragen., sita inter domos Andree pellificis et olim Wenceslai Huszak in Opatowicz, unam sexagenam gross.; item super macello carniarum Johannis, filii Pesslini Nigri, inter macella Wenceslai et predicti Pesslini ex una, et Weliconis Grossil parte ex altera, decimo a fine

intrando; in predicta Maiori civitate Prag., unam sexag. gross., item super domo relicte Przibe, supra Wolframum in dicta Nova civitate Prag. unam sexagenam gross.; item super domo Nicolai pellificis prope scum Michaelium in Opatowicz triginta grossos; item super domo Marziconis dicti Kapalice unam sexag. cum quatuor grossis; item in domo Ulmanni dicti Tulinger, ex opposito Hluscconis, septuaginta quinque gross.; item in domo Henslini pannificis in Porzicz, prope valvam antique civitatis Prag., unam sexag. cum quatuor grossis, grossorum prescriptorum, per dictum dominum Nicolaum et ipsius successores in terminis videlicet sctorum Galli et Georgii per medium, iuxta obligationes super dictis censibus factas et in libris prescriptarum Maioris et Nove civitatum Pragensium descriptas, ac tenores litterarum, si que super eisdem censibus sunt confecte, tollendos, levandos, recipiendos et percipiendos, promittentes prescripti donatores, per se, heredes et successores suos, dictum dominum Nicolaum et ipsius successores, predictae capellanie rectores, in levacione, percepcione seu recepcione dicti census non impedire nec aliquo modo molestare, renunciantes omni iuri, quod ipsis in dictis censibus ex contractibus, per eos commissis, et obligationibus ac inscripcionibus ipsis factis quovis modo compeciat aut competere posset in futurum. De quo eciam censu réaliter et cum effectu pro dicta capellania et ipsius rectoribus condescenderunt.

Et quia beneficium instituitur propter officium, prescripti donatores ordinaverunt et disposuerunt, quod dictus dominus Nicolaus capellanus et omnes ipsius successores eiusdem capellanie rectores, temporibus perpetue affuturis, singulis septimanis per se vel alium in dicta ecclesia scti Leonardi, vel in alia Maioris civitatis Prag. in maiori altari sint obligati et astricti ad missas infrascriptas: primo, singulis quintis feriis de Corpore Christi cantando; alias tres legendo, unam pro peccatis, secundam pro animabus omnium fidelium defunctorum, et terciam de beata Virgine Maria, diebus, quibus habuerint devocionem. Et ultra prescriptas missas dictus capellanus tenebit sex missas votivas cantatas ad mandatum magistri et fratrum fraternitatis antedictae, et quatuor pro defunctis singulis quatuor temporibus, unam missam sub nota similiter, die autem prefixa et statuta, cantando. Qui eciam capellanus debet plebanum, magistrum ac fratres fraternitatis in honore habere nec eisdem in aliquo rebellare, nec poterit huiusmodi capellania sine eorum, magistri et fratrum consensu permutare, et in casu, ubi prescriptus dominus Nicolaus capellanus et ipsius successores, predictae capellanie rectores, aliquam missam ex prescriptis missis cantare aut legere neglexerit aut non curaverit, seu neglexerint vel non curaverint, extunc mox per magistrum fraternitatis antedictae, qui fuerit pro tempore, census dicte capellanie poterint pro huiusmodi negligencia arrestari et in huiusmodi arresto permanere tamdiu, quousque pro huiusmodi negligencia iuxta arbitrium dictorum dominorum vicariorum in spiritualibus non fuerit plene satisfactum. Ad que omnia facienda supradictus dominus Nicolaus, de dicta donacione gratus et acceptus, se et suos successores benivole submisit.

Ius autem patronatus capellanie et presentandi rectorem ad eandem iuxta prescriptorum donatorum ordinacionem et disposicionem ad predictum Tomlinum, Dorotheam, ipsius conthoralem, quamdiu vitam duxerint in humanis, nec non magistrum et quatuor consiliarios fraternitatis memorate, qui fuerint pro tempore, spectabit et pertinebit, ita tamen, quod ipse Thomlinus et Dorothea primam vocem in presentacione, quamdiu vixerint, obtineant, ipsis autem de hoc seculo sublati, prescriptum ius patronatus ad pretactos magistrum, consiliarios fraternitatis memorate, qui fuerint pro tempore, vel cui seu quibus resignabunt, eviterne devolvetur.

Ut autem prescripte ordinaciones et disposiciones robur perpetue obtineant firmitatis, sepe-nominati donatores unacum prenominato domino Nicolao capellano petebant humiliter et devote, quatenus dictam capellania in honore Corporis Christi altaris maioris in dicta ecclesia scti Leonardi aut alia dicte Maioris civitatis Pragen. in perpetuum beneficium ecclesiasticum erigere et creare necnon census prescriptos, decem sexagenas gross. de et super locis superius designatis, eidem capellanie et ipsius rectoribus perpetuo annectere, unire, applicare et inviscerare ac incorporare, ipsosque census iuris ecclesiastici et non mundani de veteri et in antea decerni, reputari nec non omnia et singula superius descripta in suis punctis, clausulis, condicionibus et articulis approbare, ratificare, auctorizare et ordinaria auctoritate confirmare dignemur. Nos vero prescriptorum donatorum propositum justum, sanctum et pium comendantes, et considerantes ex hoc divinum cultum non modicum augeri, attendentesque, quod iuxta petentibus non est denegandus assensus, ideo petitionibus prius nominatorum donatorum tamquam iustis rationabilibusque favorabiliter annuentes

prescriptam capellania in perpetuum beneficium erigimus et creamus, census quoque superius descriptos in locis superius designatis eidem capellanie et ipsius rectoribus perpetuo annectimus, unimus, applicamus, invisceramus et incorporamus, ipsosque de veteri et in antea iuris ecclesiastici et non mundani decernimus reputari, necnon omnia et singula superius descripta in suis punctis, clausulis, condicionibus et articulis approbamus, ratificamus, auctorizamus, et presentibus in Dei nomine auctoritate ordinaria confirmamus, ac de prescriptorum donatorum consensu volumus, ordinamus et disponimus, ut pretactus dominus Nicolaus capellanus et omnes ipsius successores plebano ecclesie scti Leonardi predictae, vel alterius ecclesie, in qua fuerit capellania huiusmodi, qui fuerit pro tempore, reverenciam et obedienciam condignas exhibeant, necnon diebus festivitatum Christi et beate Virg. Marie superpellicio induti intersint divinis, omni sine contradiccione et opposicione proculmotis et posttergatis. In cuius etc. — Datum Prage, Anno Domini millesimo quadringentesimo quarto, die sexta mensis Augusti.

Nevím ovšem, zdali toto bratrstvo totožno jest se slavným bratrstvem Božího Těla »s odznakem obruče a kladiva«, kteréž, vzniknuvši někdy při r. 1382., založilo, zbudovalo a nadalo ze svého jmění, »pro spásu duše všech tehdejších i budoucích členů bratrstva«, uprostřed novoměstského náměstí, památný kostelík Božího Těla. Zbudovali jej na místě věže, s níž se již od dob Karlových každoročně ukazovaly tak zv. »svátosti« t. j. památky po Kristu, P. Marii i ostatky jiných světcův, Karlem horlivě do Prahy snášené,¹⁵⁴⁾ »pod jménem a ke cti nejsv. Těla a Krve Páně, neposkvrněné P. Marie a svatých mučedníků Felixe a Adaucta.«¹⁵⁵⁾ — Tomek sice¹⁵⁶⁾ považuje jednotnost obojího bratrstva za věc jistou, ačkoliv zřízení obou bratrstev, zejména co do představenstva jest zcela jiné, a ve správě bratrstva svatolinhartského pouze osoby měšťanské z kruhů živnostenských se uvádějí,¹⁵⁷⁾ kdežto v bratrstvu prvém stavové vyšší měli převahu. Byl ovšem v obojím případě sám král Václav IV. členem a jaksi protektorem sdružení. Jelikož však ve svrchu citované základní listině kaplanství svatolinhartského opětovně se mluví o působnosti zdejšího bratrstva, výslovně pouze na Staré město omezené, jsem přesvědčen, že se tu jedná o spolek staroměstský, onomu bratrstvu novoměstskému obdobný, vzniklý právě r. 1403. nebo 1404. Odevzdalo totiž r. 1403. bratrstvo novoměstské kostel svůj i veškero jmění jeho mistrům »národa českého« na vysokém učení Karlovu.¹⁵⁸⁾ Tu snad nějaká část členstva téhož bratrstva, z kruhů měšťanstva staroměstského, buď proto, že dosavadní bratrstvo se po té rozpadlo, anebo že snad ona část s odevzdáním kostela nesouhlasila, utvořila obdobné bratrstvo nové při kostele sv. Linharta. Zdali a pokud také národnostní a náboženské rozdíly tehdejší při tom spolupůsobily, nelze sice říci určitě, podobá se však velmi pravdě, že tomu bylo tak.¹⁵⁹⁾

¹⁵⁴⁾ Viz o tom podrobněji: *Podlaha-Sittler* »Chrámový poklad u sv. Víta v Praze« str. 71 nn.

¹⁵⁵⁾ Viz o tom zachovanou základní listinu z roku 1382, otištěnou v »*Monumenta universitatis Pragensis*« II. 226, a u *Tomka* »Základy« II. 26.

¹⁵⁶⁾ »*Dějepis Prahy*« III. (2. vyd. 1893) str. 203 nn. a pozn. č. 100.

¹⁵⁷⁾ Není nezajímavé, že bratrstvo toto zváno jest »cechem«. Tak na př. v »*Libri confirmat*« VI. — vydání *Emlerovo* str. 198. — »... in qua (scil. capellania prefati Templinus, Dorothea ipsius conthoralis, Theodoricus institor, totaque fraternitas czeche Corporis Christi jus patronatus dignoscuntur obtinere... (actum 1407. die 22. Januar.)« — O vývoji »cechů« ze zbožných bratrstev viz obšírně u *Wintra* »*Dějiny řemesel a obchodu v Čechách*« str. 54 nn.

¹⁵⁸⁾ Viz »*Monumenta universitatis Prag.* II. 406. — *Tomek* »*Základy*« II. 27. — *Winter* »*O životě na vysokých školách pražských*« str. 64.

¹⁵⁹⁾ Německá jména zakladatelův zdají se poukazovati k tomu, že se jednalo asi o náboženské bratrstvo německého měšťanstva staropražského, jež asi nechtělo ničeho míti s novotářským

Prvým uživatelem tohoto nadání byl vzpomenutý již kněz Mikuláš z Děčína, jenž však v krátkce zemřel. Byl již roku následujícího (12. listopadu 1405) — po smrti Mikulášově — za jeho nástupce potvrzen bratrstvem podaný kněz olomůcký Jakub Letkův.¹⁶⁰⁾ I ten však nežil již dlouho potom. Musil uzdat Templin a »celé bratrstvo cechu Božího těla« již r. 1407 opět — pro úmrtí Jakubovo — nového kněze podávati. Byl jím Ondřej z Hostúně, syn Otíkův, jenž došel potvrzení 22. ledna téhož roku.¹⁶¹⁾

Tento oltářník Ondřej uveden jest v »Aktech soudních« konsistorních¹⁶²⁾ téhož roku (v květnu) jako testamentární poručník Jakuba, nájemníka fary Prčické. V červenci pak již — téhož roku — umluvil si směnu svého oltářnictví za faru v Bělči a Bratronicích s tamním plebánem Blažkem, ovšem pod podmínkou, budou-li kollatoři jejich s tím souhlasiti.¹⁶³⁾ S věcí té však sešlo, poněvadž bratrstvo postavilo se každé směně svého oltářnictví na odpor. Jednalo se o tom na soudě konsistorním 31. října a 2. listopadu 1407.¹⁶⁴⁾ Děřich, mistr bratrstva, Petr Habardův, Petr Kramář, Prokop Nachel (?), Mikuláš Maščovec a Mikuláš z Patavie (?) — patrně tehdejší radní bratrstva — ustanovili prokurátorem mistra Jakoubka, aby bratrstvo jejich zastupoval v rozepří té.¹⁶⁵⁾ Týž namítal, že nebyli všichni členové bratrstva, jichž jest dobře na tři sta, ani o souhlas se směnou požádání, ani k soudu řádně pozvání, zejména »nejjasnější kníže pán král«, na jehož, jakož i jiných vrchních v bratrstvu souhlasu zajisté nejvíce záleží; také poukázal k zakladací listině kaplanství toho, kdež jest zřejmě obsaženo, že kaplan nemůže bez souhlasu mistra i bratří směňovati, ti pak, že k směně té souhlas dáti odpírají zvláště proto, poněvadž zmíněný

duchem ve věcech církevních, tehdy již — zejména v kruzích akademických — silně se rozmáhajícím Že za sídlo svoje nové ono sdružení zvolilo sobě kostel sv. Linharta, nic mne nepřekvapuje. Byloť tu — dle zachovaných jmen přifařeného k němu druhdy obyvatelstva soudíc — odedávna již usazeno hojně řemeslníků původu a proto zajisté i smýšlení německého.

¹⁶⁰⁾ »Liber confirmat. VI.« (vyd. *Emlerovo* 1883. str. 161): » . . . quod nos ad capellaniam seu altare maius Corporis Christi in ecclesia sti Leonardi Maioris civit. Prag. per mortem Nicolai vacantem ad presentationem Johannis . . . czer, civis Prag. et tocius communitatis fraternitatis Corporis Christi in eadem ecclesia sti Leonardi dom. Jacobum Letkonis de Dromiss (?) presbyterum Olomuc. diocesis, crida . . . a. D. 1405. die XII. Nov.«

¹⁶¹⁾ *Ibidm.* (str. 198.): » . . . quod nos ad presentationem Templini frenificis, Dorothee, conthoralis ipsius, Theodorici institoris, magistri fraternitatis, tociusque fraternitatis civium Maioris civitatis Prag. ad capellaniam altaris Corporis Christi in ecclesia sti Leonardi eiusdem Maioris civitatis Prag., per mortem Jacobi Letconis vacantem, in qua prefati Templinus, Dorothea ipsius conthoralis, Theodricus institor totaque fraternitas czeche Corporis Christi jus patronatus dignoscuntur obtinere, Andream Otticonis de Hostuna presbyterum, crida . . . Pragae a. D. 1407. die XXII. Jan.«

¹⁶²⁾ Tom. V. (vyd. *Tadrovo* str. 342. č. 138): »Item a. D. 1407. die 29. Maii dictus dom. Jacobus, si contigerit ipsum mori, suos testamentarios constituat, videlicet . . . dom. Andream, altariŝtam in ecclesia sti Leonardi . . . «

¹⁶³⁾ »Acta judiciaria« Tom. VI. (vyd. *Tadrovo* str. 26 č. 114.)

¹⁶⁴⁾ *Ibidm.* str. 114 č. 436. a str. 116 č. 446. — Dle cit. zápisu (*Tadra* str. 114.) jednalo se o směnu oltářnictví Ondřejova za beneficium kostela v Kolínci. — Správně-li toto jméno zapsáno, byl by tu druhý pokus směny se strany oltářníka Ondřeje.

¹⁶⁵⁾ Jest to patrně Jakoubek Benešovský, o němž ještě uslyšíme.

kaplan Ondřej slavně se zavázal, dokud kaplanství to držeti bude, nesměňovati.¹⁶⁶⁾ Výsledek sporu není sice zanesen, avšak námitkám bratrstva zajisté dáno místa, a se směny obmyšlené sešlo. Neboť Ondřej setrval při kaplanství svém až do r. 1409, kdy na ně z vlastní vůle resignoval. Po něm podán byl Václav syn Jakubův z Manětiny a 23. října t. r. potvrzen. Mistrem bratrstva byl tehdy již jakýsi Vincenc.¹⁶⁷⁾

Dalších zpráv o bratrstvu a jeho kaplanství nemám, toliko, že trvalo ještě r. 1414. Tehdy zakoupili František Šindel a František Lušl pro bratrstvo důchod jedné kopy grošů pražských na domě Anny vdovy po Ješkovi ze Žatce.¹⁶⁸⁾

II. OLTAŘ MARIÁNSKÝ. — Nejstarší ze všech zpráv, o zdejších oltářnictvích jednajících, týká se *oltářnického nadání Dytlinova*. Bylo učiněno již někdy před rokem 1335., jak o tom svědčí zápis v »Knihách erekčních«, tom. II., fol. 51 a 52. Dovídáme se z něho, že staroměstský měšťan Dytlin Weygand určil roční důchod čtyř těžkých hřiven, každou po 64 groších pražských čítáno, a dvou zajícův, každého po 4 groších, synům svým Elblínovi (t. j. Albertovi), Janu a Fránovi, aby jej po jeho smrti obrátili na spásu duší (»in animarum salutare remedium«). Důchod ten byl pojištěn na domích a městištích Mikuláše, syna Frankova, hokynáře, a Henslina Hertlínova, uzdaře, jež stávaly na kurním trhu vedle kostela sv. Linharta. O tom všem podrobně svědčily dvě listiny z roku 1335. Synové Dytlinovi, učinivše po vůli otcově, odevzdali obě ony listiny i důchod Ulrychovi, oltářníku kostela svatolinhartského, aby zádušní tuto fundaci vykonával. Týž choval listiny ony po dlouhý čas u sebe. Když však dům »v templu« za sv. Jakubem, v němž oltářník Ulrych bydlil, s jinými ještě domy r. 1375 ohněm byl stráven, shořely i obě ony listiny. Proto ustanovili páni radní, věc vyšetřivše, a listem úředním i pečeti staroměstskou stvrdili (27. října 1376), že důchod onen i přes ono spálení správně má býti i nadále vyplácen v ustanovených lhůtách, což kdyby nebylo dodržováno, pokutou čtyř grošův z každé kopy za každý týden prodlení, o něž důchod vzrůstí má, že trestáno bude.

V zápisu tomto jsou také inserovány opisy jiných ještě dvou listin, jež s nadáním oním souvisí, další jeho příjem doplňující a zaručující. Prvá z nich pochází z roku

¹⁶⁶⁾ »Soudní akta« (viz *Tadra* VI. str. 116, č. 446): »In causa super permutacione fraternitatis Corporis Christi magister Jacobinus, procurator fraternitatis pro causis, quare permutacio eiusdem capellanie non sit admittenda, dixit, non esse evocatos omnes de fraternitate, quorum interest, et presertim serenissimum principem, dominum nostrum regem, cuius et aliorum superiorum de fraternitate ante omnia habendus est consensus et assensus. Et eciam in erreccione dicte capellanie est expressum, quod dom. Andreas capellanus non possit huiusmodi capellaniam sine consensu magistri dicte fraternitatis et fratrum, qui in numero sunt bene trecenti, non possit permutare. Et ex hiis causis dixit, eandem capellaniam non esse permutandam, ex quo dicti magister fraternitatis et fratres ad hoc consensum suum dare recusant, offerens se premissa probaturum. Alioquin, si contrarium fieret, protestabatur de gravamine et appellando, presertim, quia dictus Andreas promisit solempni stipulacione, quamdiu tenuerit, nolle permutare dictam capellaniam pro alio beneficio.«

¹⁶⁷⁾ »Libri confirmat. VI. L. XVIII. (vyd. *Emlerovo* str. 276.) » . . . quod nos ad presentationem Henwini (?) frenificis, Dorothee uxoris sue, Vincencii magistri fraternitatis tociusque fraternitatis Corporis Christi, civium Maioris civitatis Prag. ad capellaniam altaris maioris in ecclesia sti Leonardi eiusdem civitatis Prag. per liberam resignacionem d. Andree vacantem, d. Wenceslaum natum Jacobi de Manyetina presbyterum crida . . . Prage a. D. 1409 die XXIII. Oct.«

¹⁶⁸⁾ Viz *MS* archivu města Prahy č. 2102 f. 37.

1338., (14. února). Potvrzují v ní staroměstí radní páni, že Dytlin zvaný Glazer, spoluměšťan jejich, koupil za jistou sumu peněz na domě Fridlinově, zvaného Kresler, roční důchod čtyř hřiven (po 60 groších pražských), splatných pod pokutou 5 grošů z prodlení v obvyklých termínech sv. Jiří a sv. Havla. Druhá pak jest datována roku 1376, v úterý před nedělí, kdy se zpívá »Domine ne longe«. ¹⁶⁹⁾ Dosvědčuje v ní Mikuláš, syn Fraňka hokynáře, že jest zavázán Albertovi (t. j. Elblinovi Dytlinovi) ročním důchodem čtyř kop a 4 kuřat ze své vinice vedle pole, zvaného »Bruska«, za hradem pražským. Vyhražuje si však právo, důchod ten jiným, stejným, buď ve Starém nebo Menším městě, jak se příležitost udá, nahraditi.

Zápis tento zní: »Nos Wenczeslaus dictus Rokiczaner iudex, et Andreas dictus Goldner, Zeidlinus de Pyeska, Nicolaus Albus, Henricus Melniker, Pezoldus carnifex, Frenclinus Kornpuel, Nicolaus Znaymer, Nicolaus Clementerij, Ulricus Silberzeyger, Ulricus Pleyer, Jaklinus Ruperti et Johlinus Rokiczaner, iurati cives civitatis Pragen., recognoscimus tenore presencium protestantes, quod Fridlinus dictus Kresler, concivis noster, vendidit sponte, suo et heredum suorum nomine, super domum suam et super aream domus eiusdem, quam inhabitat, sitam inter domos Juriffine et Petri quondam dicti Czimerman in novo foro in ipsa civitate Prag., quatuor marcas census, sexaginta denarios grossos pragen. pro qualibet marca numerando et dando, et resignavit in publico iudicio coram nobis discreto viro Dytlini dicto Glazer, etiam concivi nostro ementi et recipienti, pro se et pro heredibus suis rite et racionabiliter pro quadam certa pecunie quantitate, ita videlicet, quod ipse Fridlinus, heredesque vel successores sui, medietatem ipsius census in festo sti Georgi, et aliam medietatem in festo sti Galli ex nunc singulis annis ipsi Dytlini, heredibus aut successoribus suis solvere et dare debeant in omnem eventum de domo et area supradicta. Quandocunque autem in aliquo terminorum ipsorum et infra quatuordecim dies continuos post terminum ipse Fridlinus, heredes et successores sui, debitum censum non reddiderint, tunc ipse Dytlinus, heredes vel successores sui possunt et debent ipsum Fridlinum, heredes vel successores suos, pro censu eis non persoluto et insuper pro quinque grossis predictis pene nomine impignerare in domo et area prenotata. In cuius rei memoriam firmiorem presentes litteras sigillo civium Prag. fecimus communiri ad petitionem parcium predictarum. Actum et datum a. D. millesimo trecentesimo trigesimo octavo. XVI. Kalend. Marci.

Item tenor secunde littere talis est: Noverint universi, quod ego Nicolaus olim Franconis pullatoris filius, civis Maioris civitatis Prag., tenore presencium publice recognosco, me, meo ac heredum successorumque meorum nomine, discreto viro Alberto, etiam civi Prag., et suis heredibus seu successoribus, quatuor sexagenas grossorum prag. denariorum cum quatuor pullis census annui et perpetui, ab omni contributione, exactione, steura seu losunga et a quolibet regalis et civilis impositionis onere liberi et exempti, racione veri et legitimi debiti rite et racionabiliter obligari et teneri. Quem quidem census virtute presencium predicto Alberto, suisque heredibus seu successoribus deputo et assigno super vineam meam, sitam inter vineas Hanconis, civis Minoris civitatis Prag., in agro, qui dicitur »bruska«, parte ab una, et Zdislai, servitoris burggravii Pragensis parte ab alia, retro castrum Pragense. Qui quidem census per me ac heredes successorum meos solvi debet annis singulis et perpetuis, per medium, videlicet duas sexag. et duo pulli, quorum quilibet valet unum grossum, in festo sti Galli, proxime nunc venturum, et residue due sexag. cum totidem pullis, ut preferitur, in festo sti Georgi, proxime deinde secuturo, et sic deinceps ex nunc in antea annis singulis et perpetuis in terminis iam pretactis. Elapsis autem octo diebus continuis a quolibet termino predictorum terminorum, prefato censu, ut prescribitur in eo debito, non persoluto, ex tunc super quamlibet sexagenam singulis septimanis quatuor grossi nomine pene supercrescent. Si autem prelibatus census ab uno termino terminorum ad alium, proxime sequentem, una cum penis superortis non fuerit persolutus, ex tunc prefatus Albertus aut heredes et successores sui debent se intromittere de vinea mea antedicta, et per amplius habent et habere debent plenam potestatem agendi et faciendi de et cum predicta vinea tanquam de re propria, quidquid ipsorum

¹⁶⁹⁾ Totiž neděle květná, tehdy 6. dubna.

placuerit voluntati. Insuper prefatus Albertus ex gracia sua speciali consensit, quod, si ego Nicolaus seu heredes vel successores mei alium censum in civitate Maiori vel Minori, ita certum et liberum, emere poterimus, quem iudex et iurati civitatis, ubi emptus fuerit, certum et liberum confirmabunt, ex tunc vinea mea a solutione huius modi census debet esse libera et exempta. In huius rei testimonium sigillum magistri moncium vinearum et sigilla prudentum virorum Petri Mentler et Henslini Pinter, consulum juratorum Prag., ad preces meas presentibus sunt appensa. Datum et actum a. D. millesimo trecentesimo septuagesimo sexto, proxima feria tertia ante Dominicam, qua cantatur »Domine ne longe«.

Item tenor tercię litterę sequitur per omnia sub hiis verbis: Nos Martinus Stach, iudex, Henricus Knawer, Petrus Mentler, Jesco Hunt, Myx Hradeczký, Pessco Drobnicze, Kunczo Kollinger, Jessco Domcze, Henslinus Pinter, Henslinus Hauwer, Nicolaus Czerni, Andres Cippars, Jacobus Martini, Nicolaus de Paczkaw, Pertlinus Faber, Nicolaus Rewhel, Martinus Rimer, Wenczeslaus Kwich, Johelinus Meynuschii, Michahel cerdo, Pesslinus Turssmid, Frenclinus Kornawer, Jessco Dossek, Jesco aurifaber, Henslinus ad St. Ambrosium, Bussko Myska, Andreas pannicida, Jessco Kussecz, Martinus Zalacz, Maraun braseator et Frana Donati, iurati consules et scabini Maioris civitatis Prag. [recognovimus], quod discreti viri Elblinus, Johannes, Frana, olim Dytlini Weygandi nostri concivis filii, quatuor marcas graves, sexaginta quatuor gross. denar. prag. pro marca qualibet computando, et duos lepores, quemlibet leporem pro quatuor grossis, census annui et perpetui habuerunt et habent super domibus et ipsarum domorum areis Nicolai Franconis pullatoris et Henslini Hertlini frenificis, sitis in foro pullorum dicte nostre civitatis, penes ecclesiam sti Leonardi, divisim, videlicet super domo ipsius Nicolai duas marcas graves et unum leporem, et super domo Henslini duas marcas graves et unum leporem, in singulis quatuor temporibus anni racionabiliter persolvendas, ad ipsos per mortem dicti Dytlini patris ipsorum, et que in perpetuum testamentum et animarum salutare remedium converse sunt, jure hereditario devolutas, velut in duabus litteris desuper confectis, quarum litterarum similes vidimus, quas adhuc prefati nostri concives super similibus censibus retinent (datum sub a. D. MCCCXXXV), dicte nostre civitatis maiori sigillo sigillatis, continebatur plenius. Que dicte littere ad exequendum dictum animarum salutare remedium per dictos Elblinum, Johannem et Franam tradite et donate fuerunt discreto viro domino Ulrico, altariste ecclesie sti Leonardi predicte. Quas litteras per longum tempus ipse dominus Ulricus in sua potestate habuit, dictumque censum singulis annis in ipsis quatuor temporibus de predictis domibus et ipsarum domorum possessionibus percepit, velut dicti Nicolaus et Henslinus coram nobis et communitate dicte nostre civitatis publice sunt confessi. Et quia, cum domus dicti domini Ulrici, quam inhabitat, cum quibusdam aliis domibus, in templo retro stum Jacobum sitis, per ignis voraginem destructa de anno D. immediate preterito fuisset, dicte due littere, tunc in tali sua domo existentes, cum aliis suis rebus per ignis incendium sunt consumpte; idcirco, non obstante concrematione aut annihilacione dictarum duarum litterarum, dicimus et legati sanccione pronunciamus, quod predicti Nicolaus et Henslinus, heredes et ipsorum succesores, dictarum domorum et ipsarum arearum possessores, dictas quatuor marcas graves, LXIII grossos denar. prag., ut premititur, pro marca qualibet computando, et duos lepores census annui et perpetui in singulis anni quatuor temporibus, isto anno et sic deinceps anno quolibet deinde sequenti et perpetue, sepe dicti Elblini, Johannis et Frane heredibus et successoribus ipsorum dare et solvere debent omni illo jure, quo a dicto anno D. 1335 idem census est solutus, contradictione qualibet non obstante. Quandocunque autem in aliquo premissorum terminorum termino, videlicet in singulis anni quatuor temporibus et infra octavam deinde continuam, census ut premititur debitus prefatis Elblino, Johanni et Frane, heredibus et successoribus ipsorum non fuerit persolutus, extunc super qualibet sexagena ipsius census quatuor grossi nomine pene crescent, et consimilis pena crescet deinde septimana qualibet super ipsum censum, quamdiu non fuerit persolutus. Pro quibus quidem censu et penis accretis poterint in premissis duabus domibus et ipsarum areis propria auctoritate sive de quorumcunque hominum auxilio voluerint pignerare, salvis tamen nostre civitatis iuribus, de ipso censu annis singulis per omnia deinceps faciendis. In quorum testimonium sigillum dicte nostre civitatis ex certa nostra sciencia presentibus est appensum. Datum Prage anno D. 1376. in vigilia Symonis et Jude, apostolorum beatorum.«

Nadání toto označeno jest sice v záhlaví zápisu »Kniha erekčních« jako oltářnictví sv. Blažeje a Erazima (»Littere donacionis census altaris in ecclesia sti Leonardi in Praga sti Erasmi et Blasii«), ač v textu listin žádné jméno se mu nepřikládá. Poněvadž však uživatel nadace této, zmíněný již oltářník Ulrych v ostatních zprávách vždycky zřejmě a důsledně zván jest oltářníkem P. Marie, mám za to, že se v nadpis onen buď vloudil omyl přepisovačův,¹⁷⁰⁾ anebo že oltářnictví sv. Blažeje a Erazima při kostele svatolinhartském skutečně druhdy existující, trvalo při téměř mariánském oltáři.

O tom však, že nadání Dytilinovské skutečně se týká oltáře mariánského, nemůže býti žádné pochyby. Svědčí o tom určitě zápis v »Knihačích konfirmačních«,¹⁷¹⁾ kdež čteme, že 4. června r. 1361 potvrzen byl ku podání bratří Alberta a Jana, synů Dytilinových (jenž tu zván »subinstitor« — snad překupník), k oltáři P. Marie, jež v kostele sv. Linhartu jmenovaní bratři nově zřídili, kněz pražské diecese Jakub z Havelswerde, t. j. z Kladské Bystřice (nyní Habelschwerdt nad Nisou). — Pokud se tohoto »nového« založení týče, mám ovšem za to, že tu jde pouze o svrchu citované doplnění, vlastně zlepšení původního nadání otcova ze 4 na 12 kop ročních. Víím také, že při visitaci r. 1380, jež o oltářnictví sv. Blažeje a Erazima vůbec zmínky nemá, uvedl farář Prokop, že »Ulrych a Jakub, majíce společně oltář P. Marie v kostele jeho, povinni jsou střídavě mši sv. každodenně sloužiti, a sice jeden tři, druhý pak čtyři v témdni, podruhé pak zase naopak, a že, ač by prý měli, neúčastnívali se nikdy processí ani nešpor i o největších svátcích.«¹⁷²⁾ Také oboje toto oltářnictví — při téměř arcíř oltáři — připomíná se až do vypuknutí bouří husitských, ano ještě r. 1417 vykonána k němu presentace.

Známý nám již oltářník Ulrych (»Wilricus«) ustanovil si v neznámé mi blíže soudní záležitosti r. 1376. prokurátory.¹⁷³⁾ Roku 1381 nebylo ho však více mezi živými. Nástupcem jeho stal se téhož roku Litold, plebán ve Svárově, jenž za sebe (31. března 1381) před konsistoří postavil Vítka, strážce kněžského vězení, aby na místě jeho byl v oltářnictví ono uveden a předepsanou přísahu aby jménem jeho složil.¹⁷⁴⁾ Tomuto Litoldovi odevzdali (23. prosince 1381) před konsistoří poručníci testamentu Ulrychova knihu, zvanou »viaticus«, a nadto jeden z nich, Jan, »kaplan« kostela sv. Mikuláše (v témže aktu prve nazvaný »vicarius« téhož kostela), 4 kopy za misál. Obě tyto knihy odkázal totiž Ulrych oltářník k užívání nástupcům svým, správčům (»rectoribus«) toho oltáře, pro věčné časy.¹⁷⁵⁾

¹⁷⁰⁾ Záhlaví ono psáno jest sice touže rukou, avšak uvážití sluší, že II. kniha erekční nezačovala se nám v originálu, nýbrž v přepise z konce století XV., čímž jest možnost omylu snadno omluvitelná. — P. T. kanovníku *Dr. Podlahovi* děkuji při této příležitosti vřele za všechnu hojnou pomoc, již mi častým a pracným srovnáváním pochybných míst v originálech »Knihačích konfirmačních« poskytl.

¹⁷¹⁾ Tom. I. D VI. (vyd. *Tinglovo* 1867. str. 155.): »Jacobus de Havelswerde, presbyter Prag. dioc. ad presentacionem Alberti et Johannis fratrum, dictorum Ditlini subinstitoris, civium Maioris civitatis Prag., ad altare scte Marie, in ecclesia scti Leonardi civitatis predictae situatum et de novo per ipsos erectum et dotatum, fuit institutus . . . «

¹⁷²⁾ Srov. *Teige* »Základy« II. 72.

¹⁷³⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« I. str. 157 (č. 59.).

¹⁷⁴⁾ *Ibidm.* II. str. 94 (č. 103).

¹⁷⁵⁾ *Ibidm.* II. str. 128 (č. 302).

Též o druhém oltářníkově Jakubovi z Bystřice Kladské mám některé zprávy. R. 1374 byl při konsistorním soudě tázán, zdali slyšel čísti v kostele sv. Linhartu artikule. Odpověděl, že část jich čísti slyšel. Tázán ještě, pravda-li, že o nich řekl, že jsou »truffa«.¹⁷⁶⁾ Toho však popřel. Také r. 1380 shledáváme se s ním ještě v konsistorních aktech;¹⁷⁷⁾ tehdy zastupoval při investituře nově jmenovaného plebána Radušského Havla. Roku však 1392 mluví se o něm již jako o zemřelém. Byl totiž toho roku (24. května) ustanoven jeho »bezprostředním« nástupcem v oltářnictví Ortlín z Boru, kněz diecese pražské, jehož podával Václav, farář Litožnický,¹⁷⁸⁾ jakožto poručník sirotkův Alberta Dytilinova.¹⁷⁹⁾

Tento Ortlín zastával úřad svůj až k r. 1406, kdy zemřel. Patron, Levtlín zvaný Cz Werner (t. j. nitář, — po obchodu svém v Dlouhé třídě čp. 615.), podal po něm za jeho nástupce kněze z diecese olomúcké, Pavla z Mohelnice, jenž byl 3. února 1406 potvrzen.¹⁸⁰⁾

Jak dlouho asi druhý oltářník mariánský, Litold, svůj úřad zastával, nevím. Zdá se však, že Jakub z Bystřice zastával asi po jeho smrti oboje oltářnictví sám. Podobně činil asi pro prvý čas i kněz Ortlín. Někdy však r. 1394 podal poručník Václav, plebán Litožnický, ještě druhého oltářníka mariánského, totiž kněze Matěje z Lysé, pro kteroužto presentaci vznikl spor. Presentoval totiž spoluporučník jeho Dekoš, měšťan staropražský, k témuž oltářnictví kněze Mikuláše z Prahy. Věc tu srovnala konsistoř (9. října 1394) v ten rozum, že presentaci plebána Václava prohlásila za jediné správnou a kněze Matěje za oltářníka potvrdila.¹⁸¹⁾ Ten stal se pak v únoru r. 1399 plebánem v Chlumíně.¹⁸²⁾ Oltářnictví však podržel až do r. 1406, kdy po jeho resignaci byl sem měšťanem Levtlínem za oltářníka podán (23. listop.) kněz Tomáš ze Slatiny,¹⁸³⁾ jenž si roku 1410 za souhlasu téhož patrona směnil obročí svoje s Vrbenským plebánem Petrem.¹⁸⁴⁾ Tento Petr zůstal tu až do své smrti (r. 1417). Po něm pak byl ustanoven (v srpnu 1417) kněz Mikuláš z Domažlic.¹⁸⁵⁾ Podávali jej však již Lukáš a Jindřich Zachenfeldové a Rykart Vavřincův, měšťané staroměstští.

III. OLTÁŘ VŠECH SVATÝCH (jinak též zvaný »sv. Trojice«, »sv. Anežky a Anny«, »sv. Šťastného a Zbožného«). — Velmi staré bylo též oltářnické nadání při tomto oltáři, vzniklé již někdy při r. 1354. z odkazu *Fridlina zvaného*

¹⁷⁶⁾ Znamená tolik, jako »hlouposti«, »darebnosti«. — Viz: *Tadra* »Soudní akta« I. str. 96. (č. 119). — Jaké by ty artikule byly, sice neudáno, patrně však (i z jiných výsledků téže doby — srov. na př. o. c. str. 94. č. 110), že se tu jednalo o známé artikule farářů pražských proti Milíčovi, jež z rozkazu úředního (19. července 1374) měly býti lidu s kazatelén s výstrahou předčítány. — Srov. *Tomek* »Dějepis Prahy« III. (2. vyd. 1893.) str. 315. — »Ottův slovník nauč.« XVII. str. 341.

¹⁷⁷⁾ »Soudní akta« o. c. II. str. 67 (č. 426).

¹⁷⁸⁾ Zaniklá nyní ves u Běchovic, v okresu Žižkovském.

¹⁷⁹⁾ »Libri confirm.« tom. V. F. X. (vyd. *Tinglovo* str. 125).

¹⁸⁰⁾ *Emler* »Libri confirm.« tom. VI. str. 170.

¹⁸¹⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« VII. str. 160 (č. 25) a str. 162 (č. 32) — *Tingl* »Libri confirmat.« tom. V. str. 201.

¹⁸²⁾ *Emler* »Libri confirm.« tom. VI. str. 2.

¹⁸³⁾ Tamtéž str. 194.

¹⁸⁴⁾ *Ibidm.* str. 286.

¹⁸⁵⁾ *Ibidm.* VII. str. 237.

Sechsel. Poručníci jeho testamentu (Henzlin zvaný Pofler, t. j. vetešník, tandlér, a soudruzi jeho) složili totiž toho roku v ruce radních pánův staroměstských znamenitý obnos 107 $\frac{1}{2}$ kopy pražských grošů, které před nimi splatil soukeník Ješek Medvěď, za dům kdysi Fridlinův. Páni, nemohouce tehda nikde lépe peněz těch uložit, použili jich k uplacení obecních dluhův, a zavázali obec staroměstskou (listinou z července r. 1354), aby poručníkům oněm vyplácela ročně 11 kop, méně 15 grošův, — pokud by za peníze ty buď jiný důchod nebyl zjednán, anebo peníze vráceny. Důchod tento měl býti placen z příjmů, plynoucích ze stánek soukenických a větších krámků, radnímu domu staroměstskému náležitých. Kdyby se snad něco z důchodu toho ztratilo, zaručili toho náhradu ze příjmu na malých stáncích radničních.

Přepis listiny této jest inserován v VII. »Knize erekční« fol. 122., kdež čteme: »Pro altari in ecclesia sc̄ti. Leonardi Maioris civitatis Prag. — Johannes Kbel, decretorum doctor, canonicus ecclesie Prag., reverendissimi in Christo Patris et Domini, domini Zbinkonis Dei gratia archiepiscopi Prag., apostolice Sedis legati, vicarius in spiritualibus generalis. Notum facimus tenore presencium universis, quod in nostri presencia discretus vir, dom. Petrus Mleccko, rector altaris (s. n.) in ecclesia sc̄ti Leonardi Maioris civitatis Pragen., personaliter constitutus, quandam litteram in pargameno scriptam, uno sigillo magno rotundo de cera alba communi (in cuius sigilli medio quedam ymago sc̄ti Wenceslai, stans sub turri, armis induta, gladium in manu dextera, et in sinistra clypeum, leonem cum cauda bipartita in se continentem, ex utraque vero eiusdem ymaginis parte una turris de subtili materia sculpta apparebat, intra quas turres circa dictam ymaginem quedam scriptura apparebat talis: SANCTVS WENCESLAVS, littere vero circumferenciales et capitales dicti sigilli erant tales: SIGILLVM CIVIVM PRAGENSIVM) in pressulla pargameni pendente sigillatam, sanam et integram omnique vicio et suspicione carentem, exhibuit, obtulit et produxit, petens eandem per nos Actis seu Registris presentibus inferi et inscribi mandari, ipsamque et contenta in eadem approbari, ratificari, auctorisari et confirmari, registracionique eiusdem tamquam littere originali fidem adhibere decerni tam in iudicio, quam extra. Nos vero, dicta littera visa, inspecta et diligenter perlecta ac absque omni vicio et suspicione reputata, ad dicti dom. Petri petitionem dictam litteram Registris presentibus inseri et inscribi mandavimus, ipsamque et contenta in ea approbavimus, ratificavimus, auctorisavimus et confirmavimus, ac presentibus approbamus, ratificamus et confirmamus, decernentes, quod registracioni littere huiusmodi tam in iudicio quam extra tamquam littere originali plena fides adhibeatur, cui eciam auctoritatem ordinariam et decretum interposuimus et interponimus per presentes.

Tenor vero dicte littere sequitur per omnia in hec verba: Nos Borzuta iudex, Reymbot Goldner, Nicolaus de Juretein, Enderlinus Sstuk, Johlinus Praun, Fridlinus Rol, Cunczlinus Rotlew, Habardus pannicida, Johannes Luth[omericensis], Seyboth de Benessow, Nicolaus Gentes, Franciscus Rokczaner et Nico Leksch consules, Seydlinus de Pieska, Nicolaus Znoymer, Johlinus Hunel, Frana Negel, Albertus Camarer et Bernhardus Rosst scabini, totaque communitas civium Maioris civitatis Prag. recognoscimus discreto viro Heinzlino dicto Pufler et aliis suis sociis, nostris concivibus, olim Fridlini dicti Sechsel testamenti tutoribus seu executoribus, in centum sexag. et septem cum dimidia sexagena gross. denar. prag., eiusdem Fridlini Sechsel testamenti, quas Gessko dictus Medwied pannicida coram nobis ipsum Hainzlinum pro domo eiusdem Fridlini Sechsel pagando in consilio nostro deposuit, quas nos, valencio rem viam adinvenire non valentes, ad extenuanda iam dicte civitatis nostre debitorum onera recepimus et exposuimus, in eisdem debitis civitatis nostre predicte nos et eandem civitatem nostram teneri. Racione quarum pecuniarum seu debiti ipsi Hainzlinus et ipsius contutoribus censum annuum in hutis seu casis pannorum et maiorum institarum in Maiori civitate Prag. ad domum consilii spectantibus obligavimus et obligamus presentibus tali condicione, quod predictus Heinzlinus Pufler cum suis sociis undecim sexag. minus XV gross. denar. prag. predictorum de eodem huttorum et institarum censu (per medium in festo sc̄ti Galli, et per medium in festo sc̄ti Georgii) singulis annis tollere et percipere debeat, quousque alius census annuus XI sexagen. minus XV gross. alibi pro testamento huius modi comparatus fuerit, vel parata pecunia restituatur. Etsi aliquid in dicto censu huttarum et maiorum institarum

ipsi Heinzlino et suis contutoribus deperiret, hoc in alio censu minorum institarum et celeariorum, ad ipsam domum consilii spectante, debet plene et ad integrum recuperari. In cuius rei testimonium presentes dedimus litteras, sig illo civitatis nostri Prag. prehabite communitas, a. D. milesimo trecentesimo quinquagesimo quarto, in crastino sti Procopii.«¹⁸³⁾

Že tento odkaz Fridlinův učiněn byl skutečně k nadání oltářnickému při oltáři Vše ch Svatých, vysvítá ze zápisu v »Knihách konfirmačních« tom. I. fol. 123 (vyd. *Tinglovo* (1867) str. 1.), dle něhož 18. srpna 1354 byl k podání Henzlina řečeného Pofler a Vavřince překupníka,¹⁸⁷⁾ měšťanů staropražských, za oltářníka oltáře Vše ch Svatých v kostele sv. Linhartu na Starém městě potvrzen kněz Konrád.

O tomto Fridlinově nadání pod titulem »oltáře Vše ch svatých« sice všechny další přímé zprávy umlkají. Netřeba však o tom míti pochyby, že sem spadá vše, co o t. zv. oltářnictví sv. Blažeje a Erazima (zváno též jen sv. Blažeje nebo i sv. Blažeje a Rosy) zprávy zvěstují. Podací právo k tomuto obročí vykonávalo arcif příbuzenstvo Vítku z Kutné Hory. Tím však netřeba se nám másti, jelikož i sám Fridlin v pramenech »Fridlinem z Hory« jest zván.¹⁸⁸⁾ Byl tedy s nimi stejného původu a také asi rodu.

Ani zmatku, způsobeného patrným omylem písařovým v přepisu II. »Knihy erekční« (srov. str. 116.), kde oltářnictví Dytlinovské, nadané k oltáři mariánskému, jest nadepsáno jako »oltářnictví sv. Erazima a Blažeje«, netřeba nám dbáti. Povědomá nám již visitační zpráva z r. 1380 podává nám tu dosti světla. Děje se tam sice zmínka (při výčtu inventáře svatolinhartského) o některých předmětech oltáře sv. Blažeje, o oltářníkovi však toho jména, ač ostatní všichni jsou jmenovitě uvedeni, zmínky tam vůbec není. Za to se tam však výslovně připomíná kněz Konrád z Úštěku nad Labem, jenž však jest nazván oltářníkem oltáře sv. Šebestiána a Fabiana. Byl již po 22 leta knězem i oltářníkem zdejším, »neli více«, tedy již před r. 1358., což by se dosti dobře s datem založení oltářnictví Fridlinova (1354) shodovalo.¹⁸⁹⁾ Poněvadž pak se nikde víc o oltářnictví ani oltáři sv. Šebestiána a Fabiana v kostele svatolinhartském nemluví, jsem jist, že pojmenování to jest pouhým přepsáním, při poznámkovém pouze charakteru citované visitační zprávy snadno vysvětlitelným a snadno možným, zejména šlo-li o titul tak rozsáhlý, jako jest titul »Vše ch svatých«. Ostatně jest omyl ten prokázán i určitou zprávou V. »Knihy kon-

¹⁸⁶⁾ Akt tento není datován. Poněvadž se však v něm nazývá Jan Kbel gener. vikářem arcibiskupa Zbyňka Zajice z Hasenburka, spadá ovšem teprve do doby po srpnu 1403, kdy byl Zbyněk arcibiskupem zvolen. — Připomínám, že byl Kbel již před Zbyňkem administrátorem uprázdněného arcibiskupství. (Srov. *Tomek* »Dějepis Prahy« V. (1881) str. 103.)

¹⁸⁷⁾ V orig. »subemptor«, což překládá Tomek »lilkupník«, »Fürkaüfer«, snad tolik co náš »sprostředkovatel«, »dohazovač«.

¹⁸⁸⁾ Prvou zprávu o něm znám již z r. 1332 ze staroměstské knihy zápisův od r. 1310. (*MS arch. praž. č. 986. fol. 57.*): »Item (sigillata est littera) Fridlino Sechsel pro domo empta«. Dům ten není však blíže označen. — Roku pak 1364 jednalo se o prodej domu Johlna, zvaného Czeygelin, v ulici sv. Valentina, stávavšího vedle domův Henslina tandléře (Henslini tendeler« a Fridlina z Hory (»Fridilini de Monte«). — Viz *MS arch. města Prahy č. 987. fol. 218.*)

¹⁸⁹⁾ *MS metrop. knihovny praž. »Libri visitationum« fol. 22.*: »Conradus de Usk in Albea, presbyter XXII. annis vel ultra, altaris altararis ss. Sebastiani et Fabiani a dicto tempore, quo est presbyter . . .« — Srov. *Teige* »Základy« II. str. 72.

firmační¹⁰⁰⁾ z roku 1390, kde se jedná o nové obsazení oltářnictví sv. Blažeje a Erazima, uprázdněného »úmrtím p. Konráda, posledního a bezprostředního toho oltáře správce.« Zřejmě se tam také vytýká, že patronátní právo k tomu oltáři přísluší Prokopovi Vítkovu z Prahy, jež jinak ještě poznáme jako syna Vítků z Hor Kutných, a Jakoubkovi Benešovskému, kteří podali za nástupce Konrádova kněze Martina z Úterý, jež byl 7. října 1390 potvrzen.

Kněz Martin však zemřel kratičce po svém potvrzení. Byl již 21. října t. r. investován¹⁰¹⁾ za příčinou jeho úmrtí Václav Tyčův ze Žatce, pražské diecese klerik, jež však také dlouho na živu nezůstal. Již opět po necelých dvou měsících musili podávati zmínění již patronové nového oltářníka, kněze Václava syna Lukášova z Prahy, jemuž se dostalo (11. prosince 1390) úředního uvedení.¹⁰²⁾

Tento Václav, zvaný též »Lukáš« směnil si po půl roce oltářnictví svoje s Václavem z Blahotic, mansionářem kůru P. Marie ve chrámu svatovítském, kterážto směna došla 30. června 1391 úředního schválení.¹⁰³⁾ Nový oltářník zůstal tu až do r. 1396, kdy měnil za souhlasu patronův svého oltáře, Kuncmana, jinak Kunclíka, měšťana staroměstského, a Jakoubka, tehdy již rychtáře Slánského, s kanovníkem Melnickým Benešem. Směna ta byla potvrzena 11. října.¹⁰⁴⁾

Proč tehdy podával na místě Prokopa, syna Vítkova, měšťan Kunclík, o němž jest známo (srov. str. 131.) že mu již r. 1392 též Prokop postoupil svoje patronátní právo i k oltáři sv. Václava, prameny nesdělují. Sem dobře by zapadala zpráva, zachovaná v »Soudních aktech« konsistorních z 19. prosince roku 1403.¹⁰⁵⁾ Byla tehdy nějaká rozepře o jakýs, blíže neoznačený oltář (roz. oltářnictví) v kostele našem (pravděpodobně o podací právo k našemu oltářnictví), při níž byl účasten jakýs mistr Petr. Dle data soudce, dobře sem můžeme zařaditi žádost oltářníka Petra Mléčko o novou ratifikaci věnování Fridlinova, jak ji již z předu známe, a předpokládati, že snad jsou »Petr Mléčko« a »mistr Peir« asi jedna a táž osoba.

Bývalý kanovník Beneš pobyl u našeho oltáře až do své smrti. Po té byl (4. listop. 1405) potvrzen jeho nástupcem Jan plebán z Lužce, jehož podávali

¹⁰⁰⁾ Str. B. v. (vydání *Tinglovo* str. 32.): »... quod nos (Johannes de Pomuk) ad presentationem et petitionem providorum virorum Procopii Vitkonis de Praga et Jacubonis Benessawer, civis Maioris civitatis Prag., in et ad altare st. Blasii et Erasmi martirum in ecclesia sti Leonardi dicte civitatis Prag., per mortem domini Conradi, ultimi et immediati ipsius altaris rectoris vacans, in quo prefati cives jus patronatus dignoscuntur obtinere, discretum virum dom. Martinum presbyterum de Uteri, Prag. diocesis, crida . . . Datum Prage a. D. 1390, die VII. mensis Octobris.«

¹⁰¹⁾ Viz »V. Liber confirm.« B. VI. (vydání *Tinglovo* str. 34.).

¹⁰²⁾ Ibidm. C. I. (*Tingl* str. 46.). — Všecky tyto tři zápisy staly se ve znění do slova téměř stejným.

¹⁰³⁾ »Liberi confirmat« V. D. VII. (*Tingl* str. 81.).

¹⁰⁴⁾ Ibidm. V. Q. III. (*Tingl* str. 269. nsl.): »Ad altare ss. Erasmi et Blasii in ecclesia parochiali sti Leonardi Maioris civitatis Prag., per resignacionem Wenceslai ex causa permutacionis vacans, de consensu providorum virorum Cunczmanni civis Maioris civitatis Prag., et Jacobi judicis de Slana, dicti altaris patronorum, honorabilem dom. Benessium, olim canonicum ecclesie Melnicensis, cum dom. Wenceslao predicto pro altari permutantem crida . . . 1396 die 11. Octobris.«

¹⁰⁵⁾ Viz vydání *Tadrovo*, díl IV., str. 300 (č. 458): »In causa super altario (!) in ecclesia sti. Leonardi magister Petrus unum testem . . . produxit . . .«

opět Prokop, syn Vítků z Kutné Hory, a Jakoubek Benešovský.¹⁰⁶⁾ — Oltář uveden tu však pod jménem sv. Blažeje a sv. panny Rozy.

Tiž patronové, (»Prokop Vítkův, kupec, a Jakoubek Benessawer, rychtář Slánský«) podávali ještě r. 1412. k oltáři našemu Štěpána z Dobré, klerika pražské diecese, za oltářníka. Stalo se tak proto, že předchůdce jeho Jan Čáslavský — patrně svrchu vzpomenutý, r. 1405 ustanovený bývalý farář Lužecký — zemřel. V aktu potvrzovacím¹⁰⁷⁾ činí se zmínka o jakémsi ujednání mezi oběma patrony a jich dědici, ohledně střídání se při presentaci, jak prý jest v »Aktech soudních« zapsáno.

Také skutečně po dvou letech, když oltářník Štěpán zemřel, podával nástupce jeho, Václava ze Slatinky, klerika olomouckého, sám Prokop Vítkův, ovšem za souhlasu druhé strany. Jakoubek Benešovský nebyl však tehdy již na živu. Souhlas dávaly jeho dědičky, počestné paní Anna Stukova z Prahy, Klára z Kopaniny, Kateřina z Kňovíze, Eliška Buškánkova z Berouna a Anastasie ze Slaného. Podání tomu dostalo se — s výslovnou opět výhradou vzájemného pro další budoucnost na věčné časy střídání — úředního schválení 24. listopadu 1414.¹⁰⁸⁾ To pak jest poslední mi známá zpráva, jež o tomto oltářnictví jedná.

Za to vyskytá se oltářnictví Vše ch svatých (a sv. Erharda) v pramenech častěji jako *mešní nadání Goppoldovské*. Již roku 1360 (16. května) byl k němu ustanoven, byv podán bratřimi Temlinem (Tomáš) a Františkem, syny Františka Goppolda, měštěna staroměstského, klerik pražské diecese Petr, řečený Wal.¹⁰⁹⁾ Avšak v »Aktech Innocence VI.« se dočítáme,²⁰⁾ že 24. srpna 1360. bylo kurií při-

¹⁰⁶⁾ Viz »Liberi confirm.« VI. G. VII. (vyd. *Emlerovo* str. 160.): »... quod nos (Adam de Nezeticz), ad presentationem Procopii Vitkonis de Montibus Kutnis et Jacubonis Benessawer, judicis de Slana, civium Maioris civitatis Prag., ad altare sti Blasii martyris et ste Roze virginis in ecclesia parochiali sti Leonardi eiusdem Maioris civitatis Prag., per mortem Benessii vacans, dom. Johannem de Luzecz plebanum . . . rectorem legitimum instituumus. (1405. die IV. Nov.«)

¹⁰⁷⁾ »Liberi confirm.« VII. B. XXIII. (vyd. *Emlerovo* str. 71.): »... quod nos (Wenceslaus Gurein) ad presentationem honestorum virorum Jakubonis Benessawer, judicis de Slana, et Procopii Vitkonis de Montibus, institoris et civis Maioris civitatis Prag., ad altare ss. Erasmi et Blasii in ecclesia parochiali sti Leonardi dicte Maioris civitatis Prag. per mortem Johannis Czaslawsky, ultimi rectorem vacans, discretum virum Stephanum de Dobra, clericum Prag. diocesis crida . . . , salva tamen vicissitudine inter patronos predictos et ipsorum heredes facta et in Actis judiciariis descripta. Datum Prage a. D. 1412, die 2. Decemb.«

¹⁰⁸⁾ Ibidm. fol. E. II. (vyd. *Emlerovo* str. 138.).

¹⁰⁹⁾ Viz »Liberi confirmat.« I. C. VI. (vydání *Tinglovo*, str. 126.)

²⁰⁰⁾ Viz: *Novák*, »Acta Innocentii VI.«, (v »Acta vatica.« svaz. II.), str. 454.: »Dilecto filio Walthero, nato quondam Johannis Ossani, presbytero Misnensis dioc. salutem . . . Exhibita siquidem nobis nuper pro parte tua peticio continebat, quod dudum altari Omnium Sanctorum, sito in parochiali ecclesia s. Leonardi Pragensi, quod quondam Nicolaus, Husemanni, ultimus eiusdem altaris rector, dum viveret, obtinebat, per ipsius Nicolai obitum, qui extra Romanam curiam diem clausit extremum, vacante, dilectus filius Ulricus, rector dicte parochialis ecclesie ad presentationem dil. filii Luce laici, nati quondam Francisci dicti Guppolt, et Mare matris eius, vidue Prag., dicti altaris patronorum, te in altaris predicti rectorem instituit canonice, nisi apostolice reservaciones obstarent, tuque vigore presentationis et institutionis huiusmodi dictum altare per annum cum dimidio tenuisti et possidisti, prout adhuc tenes et possides pacifice et quiete. Cum autem, sicut eadem peticio subungebat, tu dubites, altare predictum tempore presentationis et institutionis predictarum donacioni apostolice reservatum vel eius collacionem ad sedem apostolicam devolutam fuisse, teque

řknuto oltářnictví toto — jehož před tím, pokud žil, požíval Mikuláš, syn Husemanův — knězi Míšenské diecése Waltrovi, synu Jana Ossani, jež k němu presentovali Lukáš,²⁰¹⁾ syn Františka Guppolta, a Mára, matka jeho. Stalo se tak na prosbu kněze Waltera, jenž po smrti Mikulášově byl sice ku podání zmíněných patronův již před půl druhým rokem za oltářníka oltáře Věch svatých farářem svatolinhartským Ulrychem kanonicky ustanoven, obával se však, že snad obročí to bylo tehdy papežskou rezervací, a že by tudíž proto nyní mohl míti těžkosti; žádal tudíž za svoje potvrzení, jehož se mu také vskutku dostalo. — Není zajisté třeba pochybovati, že Petr »řečený Wal«, a onen »Walter z Míšně« jsou jedna a táž osoba.

Po smrti Petrově podali k tomuto nadání Frána Goppolt, bratr jeho Temlin a Frána z Brna společně Jiřího (?) z Volenic, kněze Pražské diecese, jenž byl 31. dubna 1375 potvrzen.²⁰²⁾ Oltář však nazýván tu oltářem Sv. Trojice, sv. Šťastného a Zbožného (Felixe a Aucta), pod kterýmžto titulem (buď společným nebo rozděleným: Sv. Trojice, — sv. Felixe a Aucta) častěji se potom opět uvádí.

S tímže oltářem však souvisí také ještě fundace, rovněž Goppoldovská, zvaná »oltářnictvím sv. Anežky a Anny«. Zpráva o ní — z r. 1371 — zachovala se nám v přepisu listiny, vložené do »Knih ereckních«, tom. II., fol. 116 a 117, při aktu konsistorním dtdo. 13. října 1386, jímž Tomáš (patrně Tomlin Goppoldův) postupoval svoje patronátní právo k tomuto oltáři Jakoubkovi Benešovskému.

Listinou touto stvrzuje arcibiskupský official Jan, probošt sv. Kříže ve Vratislavi, že dne 12. prosince r. 1371 v domě jeho, v němž na Újezdě pod Petřínem přebýval, bratři Tomáš a Frenclín Goppoldovi prohlásili před ním a přede svědky, že mají 70 kop pražských, sobě od otce Frenclína a bratra Lukáše odkázaných na oltářnictví sv. Anežky a Anny v kostele svatolinhartském, a že za ně, jako patronové toho oltáře, zjednali roční důchod 7 kop na vsi Tuklekách, náležejících spoluměšťanu jejich Pešlínu Bohuslavovu, jakž prý to vše úplněji jest v deskách zemských zapsáno, a že tento důchod postoupili panu Řehořovi, toho oltáře správci i jeho všem nástupcům. Doznali také, že mají ještě další důchod dvou kop na některých domech pražských, jenž k tomu oltáři přísluší, za nějž jsou ochotni zjednatí příjem jiný, stejný, kdyby se jim k tomu kupec přihodil. Až se tak stane, smluví prý se — po úradě s příbuznými — s jmenovaným již knězem Řehořem o povinnosti (»servicia«), jež za to mají býti konány, jež on (za sebe i za svoje nástupce) plníti příslibil pod trestem exkomunikace.

Zápis ten zní: »A. D. 1386 die XIII. mensis Octobris, coram dominis Nicolao Puchnik, officiali et vicario, et Kunssone de Trziebowel, decretorum doctore, personaliter constitutus providus vir

posse propterea super eo imposterum molestari, nos, volentes te premissorum meritorum tuorum intuitu favore prosequi gracioso, tuis in hac parte supplicationibus inclinati, volumus et apostolica tibi auctoritate concedimus, quod presentacio et institutio predictae, ut premititur facte, et quecunque inde secuta, perinde a data presencium . . . valeant et plenam obtineant roboris firmitatem. — Datum Avinione, IX. Kal. Septemb., anno octavo.«

²⁰¹⁾ Třetí bratr zmíněných již Temlina a Františka, jenž častěji se s nimi potom společně uvádí.

²⁰²⁾ »Libri confirmat.« III.—IV. C. IX. (vyd. Emlerovo z r. 1879, str. 34.): » . . . quod nos, ad presentacionem Frane Coppolt, Templini fratris eius, et Frane de Brunna, civium Maioris civitatis Prag., ad altare S. Trinitatis et SS. Felicis et Aucti martyrum, in ecclesia S. Leonardi in dicta Maiori civitate Prag., per mortem Petri vacans, discretum virum dom. Georgium de Volenicz, presbyterum Prag. dioc. . . instituimus. Prage a. D. 1375, die ultima mensis Aprilis.«

Thomas, civis Maioris civitatis Prag., quandam litteram in pargameno scriptam olim bone memorie dni Jenczonis, officialis Pragen., sigillo officialatus curie archiepiscopalis Prag. in presulla pergameni pendentem sigillatam, omni vicio et suspicione carentem, in presencia Jacubconis Benessawer, civis predictae Maioris civitatis Prag., exhibuit, tenorem qui sequitur continentem:

„Nos Jenczo, prepositus ecclesie ste Crucis Wratislawiensis, curie archiepiscopalis Prag. et Apostolice sedis legati officialis, notum facimus tenore presencium universis, quod constituti coram nobis personaliter et actis nostris obligatorii discreti viri Thomas et Frenclinus dicti Leopoldi²⁰³⁾ civis Maioris civitatis Prag., confessi sunt et recognoverunt se habuisse et realiter percepisse septuaginta sexag. gross. prag., legatos per bone memorie Frenclinum patrem, et Lucam fratrem ipsorum germanum, nomine testamenti pro altari scte Agnetis et Anne in ecclesia sti Leonardi dicte civitatis Prag., pro quibus quidem pecuniis dicti Thomas et Frenclinus, ut patroni legitimi prescripti altaris, emerunt et comparaverunt pro et nomine census annui et perpetui septem sexag. gross. prag. denar., liberas et ab omni solucione et dacione et exacione convinctas et solutas a discreto viro Peslino Bohuslai, cive prefate civitatis Prag., de et super bonis in villa Tuklek existentibus secundum consuetudinem terre regni Boemie, prout hec omnia dicunt in tabulis terre regni predicti plenius contineri, de qua quidem inthabulacione ex nunc cesserunt et condescenderunt et cedunt seu condescendunt discreto viro Gregorio rectori dicti altaris et successoribus suis perpetue per ipsos tollendum et recipiendum, promittentes nichilominus dicti Thomas et Frenclinus dictum dom. Gregorium et successores suos in percepcione et recepcione dicti census non impedire nec per se, nec per heredes et successores ipsorum sub excomunicacionis pena, nostre se iurisdiccioni sponte submittentis in hac parte. Ibidem eciam dicti patroni recognoverunt se habere duas sexag. gross. et loco ipsarum duarum sexag. alias duas sexag. census perpetui, ad dictum altare spectantes, in certis domibus, in prefata civitate Prag. consistensibus, quas libenter vellent vendere, si emptor ipsis occurreret, et loco ipsarum duarum sexag. alias duas sexag. census perpetui, liberas, in certis bonis emere et comparare, necnon ipsas prefato dom. Gregorio resignare et de ipsis sibi condescendere per eundem dom. Gregorium et suos successores tollendas, levandas et recipiendas, et tunc cum eodem dom. Gregorio ordinare et disponere, habito et requisito consilio amicorum, patronorum eorundem, quomodo et qualiter et que servicia idem dom. Georgius (!) et sui successores facere et tenere teneantur, et in quibus terminis, racione census antedicti. Sin autem dictas duas sexag. census predicti prefati patroni vendere non potuerint, tunc promittunt sub excomunicacionis pena antedicta eundem dom. Gregorium et successores suos in percepcione earundem duarum sexag., quas idem dom. Gregorius confessus est se percepisse et percipere pacifice et quiete, non impedire nec per se nec per ipsorum heredes et successores. Et deinde dicta servicia, quomodo et qualiter fieri et teneri per dictum dom. Gregorium et suos successores debeantur, cum consilio amicorum ipsorum ordinare, et prout ordinauerunt, ita idem dom. Georgius per se et suos successores promisit facere ipsa servicia et tenere sub excomunicacionis pena, omni excusacione procul mota. — Acta sunt hec in domo habitacionis nostre, sita in Ujezd foris valvam Minoris civitatis Prag. monte sub Petrino, a. D. milesimo trecentesimo septuagesimo primo, die XII. mensis Decembris, presentibus discretis viris dominis Jacubo Aristoteles, advocato, Theodrico de Neprachow, procuratore consistorii Prag., Jacobo, plebano de Kopanina, Slawikone, notario publico, et aliis quam pluribus fide dignis testibus. In cuius testimonium presentes litteras fieri et sigilli officialatus curie archiepiscopalis Prag. antedictae, quorum ad presens utimur, appensione communiri [curavimus].“

Post cuius quidem littere exhibicionem antedictus Thomas civis sponte et libere ac sano et deliberato animo de omnibus censibus, jure patronatus altaris sct. Agnetis et Anne in ecclesia s. Leonardi supradicte civitatis, et aliis omnibus et singulis clausulis et articulis ac omni iure, quod sibi in dicto altari compeciit et competit, quovis modo ipsum in dictis litteris designatis concernentibus, de tabulis terre regni Boemie clarius descriptis et intabulatis, provido Jakubkoni Benessawer, civi dicte civitatis Prag., presenti cessit, resignavit et libere condescendit, ac in eum transtulit meliori modo, forma et iure, quibus fieri potest. Quam cessionem et resignacionem

²⁰³⁾ Zřejmě chyba přepisovače, jenž opisuje po stu letech original II. »Knihy ereckní«, nedobře četl »Leopoldi« místo zapsaného »Goppoldi«.

antedictus dom. vicarius auctoritate ordinaria [confirmavit], suum ad predictam cessionem, resignationem et condensationem consensum prebuit et assensum. — Acta sunt hec anno et die, quo supra, hora vesperarum vel quasi, in curia archiepiscopali, presentibus dom. Woyslawo plebano in Miliczyn, correctore cleri, Kunssone et Gregorio, altaris in ecclesia sti Leonardi antedicta, et Andrea Mundssek, notario publico, et aliis multis. — Srov. *Borový* »Libri erecti-onum« str. 238 (č. 395).

Nemůže býti o tom sporu, že se při obou těchto Goppoldovských nadáních jedná o společné nadání při jednom a též oltáři, různě sic titulovaném, neboť archivační zpráva zřejmě totožnost rozličných těchto pojmenování vytýká. Není však dosti jasno, užíval-li nadání toho oltářník jen jediný nebo dva. Zmatek působí, že jednou se jmenuje oltářníkem Jiří, jinde však Řehoř, ač jsou oba zvaní »z Volenic«. Jest arci velmi pravděpodobno, že tu jde o pouhý omyl písařský, při podobnosti obou jmen v latině (Jiří = Georgius, Řehoř = Gregorius) velmi ovšem snadný.

Přijmeme-li, že se tu jedná o touž osobu, věc arcí ihned se stane jasnou. Původního nadání (již před r. 1360.) užíval oltářník Mikuláš a po něm Petr, jinak Walter, aniž bylo oltářnictví ono kanonicky ještě zřízeno. R. 1371. — asi po Petrově smrti — učiněn za příčinou úředního zajištění první zápis proboštem Vratislavským Janem, jímž přiknuto zároveň udělení toho oltářnictví Řehořovi z Volenic. Tento slíbil, že se o povinnosti oltářnické s patrony dohodne, až příjem (vedle 7 kop na Tuklekách pojištěných) bude dalšími 2 kopami doplněn, což nějak urovnáno teprve při r. 1375. Tehdy pak skutečně zmíněný již Řehoř z Volenic úředně potvrzen.

Vedle důchodu z Tuklek šel k oltářnictví tomu již odedávna také plat, sic neveliký, z jednoho ze mlýnův Staroměstských, jak o tom svědčí zápis v »Soudních aktech«²⁰⁴) z r. 1376. Tehdy (28. května) přiznala se — dobrovolně a svobodně — na soudě konsistorním paní Maruše, vdova po Velkovi ze Starého města, že ona i její předkové již od 10 let, ne-li déle, platí 38 grošův ročního důchodu správci oltáře sv. Felixe a Adaucta v kostele svatolinhartském ze mlýna, jenž jest druhý ode břehu vedle mlýna farářů od sv. Ondřeje náležitě, naproti kostelu sv. Jana na brodě, a že jest i pro budoucnost vázána plat onen odváděti.

Nicméně otázka zajištění plného příjmu tohoto oltářnictví zůstala asi ještě r. 1375. nerozřešena. Za okolností blíže mi neznámých přidal Jakub Benešovský (»Benessawer«), měšťanin Pražský, pocházející ze znamenité pražské rodiny Seibota Benešovského, jenž měl v majetku svém zboží v Brázdímí, později pak si přikoupil i rychtu s četnými krámkami ve Slaném (srov. *Tomek* »Dějepis Prahy« II., druhé vyd. str. 460 nn.), a jenž byl patrně s rodinou Vítkovou blízce zpřízněn, r. 1376 (28. června) z dobré vůle a svobodného rozhodnutí svého (»sponte et libere«) k příjmu tohoto oltářnictví jednu kopu grošů ročního důchodu, a odevzdal o tom oltářníkovi Řehoři při konsistorním soudě také právoplatnou listinu na nový důchod ten, rozhodně ovšem tomu odpíraje, aby listina ona někomu jinému, nežli jmenovanému oltáři a jeho správcům na prospěch býti měla. Svědkem toho jednání byl mezi jinými i plebán svatolinhartský Mikuláš.²⁰⁵) — Patrně darování toto přispělo — asi vedle příbuzenstva — k tomu, že později, r. 1386, jak to známý nám již akt uzavírá, patronátní právo k tomuto oltáři bylo Tomášem Goppoldovým Jakoubkovi postoupeno.

²⁰⁴) Viz vydání *Tadrovo*, I. str. 155. (č. 50.)

²⁰⁵) Zápis o tom nalézá se v »Soud. aktech« z r. 1376. fol. 108. — Viz vyd. *Tadrovo* I. str. 157. (č. 62.)

Řehoř zůstal oltářníkem tohoto nadání až do r. 1383. Často již citovaná visitační zpráva z r. 1380. zmiňuje se o něm dvakrát, nazývajíc jej zřejmě Řehořem z Volenic a oltářníkem sv. Anežky a Anny. Praví o něm, že jest již 7 let knězem a tři leta tu oltářníkem,²⁰⁶) že má nyní důchod 8 kop, jenž byl získán k oltáři tomu před posledními Vánocemi. Povinnosti jeho však dosud nebyly řádně vytčeny. Farář Prokop žaloval naň visitujícímu arcijáhnovi, že, ač jest k oltáři tomu ustanoven a má určitý důchod z pozemkův na venkově (»in terra«, totiž v Tuklekách), že při oltáři svém není, nýbrž jest spolu sakristanem v kostele Týnském. Řehoř se hájil, že není k sloužení nějaké mše vázán. Visitator tudíž sám ustanovil před patronem jeho, kolik mši sloužiti a jaká »servicia« vykonávati má.²⁰⁷)

Táž zpráva uvádí sic ještě kněze Pavla ze Tříteže, jako oltářníka sv. Trojice v kostele našem již na druhý rok. Ten však sám dozal, že jest pouze »manualis«, t. j. že nemá žádné stálé fundace, nýbrž že jest k tomu zjednan, aby sloužil mše sv. dle potřeby.²⁰⁸) Mám za to, že tento kněz byl asi zástupcem, jehož si oltářník Řehoř za sebe zjednal. — Tento Pavel připomíná se i v »Soudních aktech«²⁰⁹) jako prokurátor kněze Jana z Pelhřimova (6. října 1380). Jinak o něm nemám zpráv.

R. 1383. zřekl se Řehoř našeho oltářnictví. Za jeho nástupce podali Tomáš a Frána, bratři Goppoldové, (18. června 1383) Jakuba, kněze z Volenic, snad příbuzného Řehořova,²¹⁰) jenž tu zůstal tři léta, směniv si pak r. 1386 (10. ledna) oltářnictví svoje (zváno pouze »ss. Felicis et Adaucti«) za souhlasu patronů svých »Tomáše, zvaného Templin, a Frány, zvaného Goppolda« za faru Rychnovskou s plebánem tamním Řehořem.²¹¹)

Za tohoto Řehoře postoupil — jak nám již povědomo²¹²) — měšťan Tomáš svoje patronátní právo k tomuto oltářnictví Jakúbkovi Benešovskému, čehož svědkem byl mezi jinými i oltářník Řehoř. Zdá se býti velmi pravdě podobno, že to byl známý nám již Řehoř z Volenic, jenž se k oltářnictví, jehož již prve byl užíval, opět vrátil. Soudím tak proto, že se v »V. knize konfirmační«²¹³) uvádí jako prokurátor faráře Volenického. Zemřel někdy z jara r. 1404.

Po jeho smrti vznikl spor o presentační právo. Frána, zvaný »Czrný« z Brna podal k uprázdněnému oltářnictví Marka Ulrychova, klerika z Jindřichova Hradce, Jakúbek pak Benešovský, tehda již rychtář ve Slaném (»judex de Slana«), kněze Pertolda z Nové Plzně, vikáře od sv. Mikuláše na Starém městě. Konsistoř rozhodla v rozepři té, že platno a zákonito jest pouze podání Pertoldovo, jenž

²⁰⁶) Správně ovšem již od r. 1375.

²⁰⁷) Viz *Teige* »Základy« II. str. 72. a 74. — Oltářníka Jiřího zpráva ta vůbec nezná.

²⁰⁸) »Paulus de Trzietez, presbyter a tribus annis, altaris S. Trinitatis in dicta ecclesia sti Leonardi, . . . dicit, quod est manualis, et est ibidem in secundo anno, et debet legere missam, quando potest, nam ad nullam est ordinatus . . .« — Viz *Teige* »Základy« II. 73.

²⁰⁹) Vyd. *Tadrovo* II. 52. (č. 295.)

²¹⁰) *Emler* »Libri confirmat.« kniha III. a IV. (1879), str. 152. — Nadání jeho zřejmě se tu nazývá altare S. Trinitatis necnon SS. Felicis et Adaucti.

²¹¹) *Ibidm.* str. 176.

²¹²) Viz konsistorní akt z 13. října 1386., otištěný na str. 122 nn.

²¹³) Vyd. *Tinglovo* (1866.) str. 240. — Jest tu však opět zván »Georgius«.

byl také (12. května 1404) »po složení obvyklých přísah« skutečně potvrzen.²¹⁴⁾ Zemřel však již po 4 letech. Byl r. 1410 (28. května) »po jeho smrti« ustanoven jeho nástupcem Beneš z Ostromíře, jehož podal Jakúbek, rychtář Slánský — tehdy již bez odporu.²¹⁵⁾

Poslední mi známá zpráva o tomto oltářnictví pochází z r. 1428.²¹⁶⁾ Tehdy (28. června) ku podání Anny, vdovy Stukovy, ustanoven byl oltářníkem sv. Felixe a Aukta — jež se úmrtím oltářníka Petříka uprázdnilo — Petr Pichlův z Lito-měřic, kněz pražské diecese.

Pravděpodobně jeho předchůdce Petříka týká se zmínka v »Soudních aktech« z r. 1421²¹⁷⁾, kdež jest řeč o nějakém Petru, oltářníku svatolinhartském, jako svědku v soudní rozepři.

Při témž oltáři sv. Felixe a Adaukta zřídili r. 1373 *farníci svatolinhartští* ještě jiné »kaplanství«, a sice pro jitřní mši, již bylo zvykem u tohoto oltáře sloužit. Zprávu o tom čerpám z II. »Knihy erekční«, fol. 28.²¹⁸⁾, kdež nalézáme insert listiny, kterou magistrát staroměstský ztvrzuje (8. května 1373), že královské komory notář, Pavel z Jenštýna, jménem Mikuláše z Jindřichova Hradce, Henzlína uzdaře, Fridlína Rolla, Mikuláše brašnáře, Pešolta a Mikuláše uzdařův i jiných ještě farníkův kostela svatolinhartského, lidí bohatých i chudých, jakožto patronů ranní mše svaté, jež má býti u oltáře sv. Felixe a Aukta sloužívána (»patronorum seu collatorum primae missae, solitae celebrari in altario (!) ss. Felicis et Aucti . . .«), složil v jeho ruce 84 kop grošův, aby za ně byl zjednan roční důchod 8 kop pro toto obročí. Páni však nevydali v prvním roce tohoto důchodu, chtějíce, aby důchod kaplanův se zlepšil. Proto přidali jej k základnímu kapitálu (»capitalis pecunia«), jenž tím vzrostl na 92 kopy, skytající 9 kop ročních. Úrok ten šel z kožešnických stánků (»huttae pellificum«) pod radnicí a pod domem Ulrycha brašnáře, pod pokutou 10 grošů týdně z prodlení. Zároveň zaručili páni, kdyby se něco z toho důchodu ztratilo, že doplatí z dávek obecních (»de collecta seu losunga nostre civitatis«). — Fundaci tuto potvrdil arcibiskup Jan (2. listopadu 1378), ustanoviv, že uživatel (»rector«) této fundace musí býti knězem, že bude povinen každého dne buď sám nebo zkrze jiného ranní (»in aurora«) bohoslužby konati, a že patronátní právo bude příslušet farníkům svatolinhartským (»communitati parochianorum«).

Kaplanství toto uděleno bylo poprvé knězi Kunšovi (t. j. Konrádovi) púvodem z Rakovníka.²¹⁹⁾ Stalo se tak již hned po založení, jak vysvítá z visitační

²¹⁴⁾ Oltářnictví zváno tu »altare ss. Agnetis et Anne, alias ss. Felicis et Aucti«. — Viz *Emler* »Libri confirmat.« VI. (1883.), str. 120.

²¹⁵⁾ *Emler* »Libri confirmat.« VII., str. 1.

²¹⁶⁾ »Libri confirmat.« VIII., str. 140.

²¹⁷⁾ Vyd. *Tadrovo* VII., str. 2. (č. 5.).

²¹⁸⁾ Viz excerpt ve vyd. *Borového*, str. 154. (č. 281.).

²¹⁹⁾ Viz *Emler* »Libri confirmat.« III.—IV. (1879), str. 100.: »... quod nos ad presentacionem communitatis parrochianorum ecclesie S. Leonardii Maioris civitatis Prag., [ad] perpetuam missam in eadem ecclesia . . . per nos de novo in beneficium ecclesiasticum erectam, Conradum presbyterum de Raconik rectorem instituímus. Prage a. D. 1378, die XV. Novemb.«

zprávy z r. 1380, kde čteme, že byl Kuneš již 14 let knězem a 7 let zdejší oltářníkem.²²⁰⁾

R. 1380. stala se mu nemilá příhoda. Koupil totiž tehda jakýs plášť (»pallium«) tmavožlutý (»flaveus obscurus«), zeleným hedvábným kordelínem podšíváný, od Zdeňka a jeho manželky, osadníků svatolinhartských. Plášť ten byl však s jinými ještě věcmi ukraden Františkovi, svobodných umění mistru a kanovníku Olomúckému, v Karolinu (»in domo collegii magistrorum, que dicitur domus Karoli«). Když mistr František plášť svůj našel v komoře Kunšově, obžaloval Kunše před konsistoří pro tu krádež. Konsistoř Kunše odsoudila plášť ten mistru Františkovi navrátiti pod trestem exkomunikace. Štěstí ještě pro něj bylo, že mu Zdeněk před týmž soudem dosvědčil, že plášť od něho »za hotové peníze« koupil.²²¹⁾ Týž Kuneš byl (spolu s druhým oltářníkem svého oltáře, známým nám již Řehořem Volenickým) svědkem, když r. 1386. Jakoubek Benešovský přejímal patronát oltářnictví Goppoldovského²²²⁾, a ještě téhož roku (spolu s potomním nástupcem svým Mikulášem, tehdy ještě farářem Ovineckým) zřízení oltářnictví sv. Apoštolův, i při jiných příležitostech²²³⁾. R. 1391 byl však již mrtev.

Po jeho smrti ustanovil (17. března r. 1391.) gener. vikář Jan z Pomuka, k podání farníkův, zmíněného již Mikuláše plebána Ovineckého jeho nástupcem.²²⁴⁾ — To jest poslední zmínka o tomto oltářnictví, kterou znám.

IV. OLTÁŘ SV. PATRONŮV (též »sv. Václava«, »sv. Václava a Prokopa«). — Další zprávy týkají se oltářnického nadání, učiněného při tomto oltáři *Vítkem z Kutné Hory*, měštěním i konšelem pražským, po němž (jakožto svém druhdy majiteli) byla nepochybně přezvána i »Vítkova hora«, nynější »Žižkov«. (Srov. *Tomek* »Dějepis Prahy« II. druhé vyd. str. 282). Založení jeho spadá již někdy k r. 1363., jak o tom svědčí trojí zápis v »Knihách erekčních«.

Zápis první — v knize I. fol. 39. a 40. (vydání *Borového* str. 43. č. 84.) — obsahuje inserovanou zakládací listinu tohoto nadání, dle níž Vítěk z Kutné Hory, měšťan pražský, činně za dobrého rozumu svoje poslední pořízení, odkázal ročních sedm kop grošův pražských, jež měl na domě lékaře (»cirologi«) Leopolda, a ještě k tomu kopu osmou na domě ševce Mikuláše z Polska, na věčnou mši, aby byla sloužena každodenně při oltáři sv. Václava v kostele svatolinhartském za věčný pokoj duše jeho, jeho předkův i všech věrných duší. Důchodem tímto opatřil zároveň klerika Naumbergské diecese, Mikuláše, syna Klynerova, pod podmínkou, aby do roka od toho dne opatřil sobě kněžského posvěcení, a potom stanovenou mši denně, jak bude slušno a dovoleno, buď sám, anebo bude-li rozumná příčina, ovšem za souhlasu patronů, zkrze jiného schopného kněze, u řečeného oltáře konal. Kdyby se do roka posvětit nedal, nebo něco při sloužení těch mší pronedbával, budiž obročí to dáno jinému knězi,

²²⁰⁾ Viz *Teige* »Základy« II., str. 72.: »Cunsso de Rakovník, presbyter XIV. annis, altaris SS. Felicis et Aucti a VII. annis . . .«

²²¹⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« II. 25. (č. 130.).

²²²⁾ Viz str. 124.

²²³⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« II. str. 377. (č. 124.).

²²⁴⁾ *Tingl* »Libri confirmat« V. str. 68.

podle rozhodnutí patronův, bez jejichž vůle také nesmí oltářnictví toto směneno býti. Patronátní právo pak nad oltářnictvím tím má příslušet, dokud dědicové Vítkovi nedospějí věku, poručníkům testamentu, Seidlinovi, kramáři, Ješkovi z Hory, Lvu, krejčímu a Kuně, Vítkově vdově, potom ovšem dědicům samým, a kdyby těch nebylo, nejbližším přátelům z otcova rodu. — Darování toto, stvrzené pečeti poručníkův a nadto ještě i na svědectví pečeti pánův konšelův, potvrdili 13. května r. 1363, k prosbám Mikuláše Klynerova, Mikuláš, probošt Roudnický a Detlev, pražského kostela kanovník, tehdejší generální vikářové arcibiskupa Arnošta z Pardubic, vyhradivše sobě dle práva diecesního moc, správce toho oltářnictví, kdyby nutno bylo, odstraniti.

Citovaný zápis zní: »Erectio altaris sti Wenceslai in ecclesia sti Leonhardi in Praga. — Nicolaus, prepositus monasterii ste Marie canonicorum regularium in Rudnicz, et Detlevus, Pragensis et Kamminensis ecclesiarum canonicus, reverendi in Christo patris et Domini nostri, dom. Arnesti, scie Prag. ecclesie archiepiscopi, vicarii in spiritualibus generales, universis, ad quos presentes pervenerint, in omnium Salvatore salutem! — Noveritis, quod constitutus in presencia nostra discretus vir Glineri de Gera, clericus Neumburgensis diocesis, nobis quandam litteram in pergameni scriptam, quinque sigillis rotundis de cera communi in pressulis pergameni pendentibus sigillatam, prout prima facie apparebat, sanam et integram, non viciatam, non laceratam, non abolitam nec in aliqua sui parte suspectam, sed omni prorsus scrupulo et suspicione carentem, presentavit et obtulit, cuius tenor dinoscitur per omnia esse talis:

Noverint universi, quod nos, Seydlinus institor, Jesko de Monte, Leo sartor et Kuna, olim Witkonis de Monte civis Prag. relictas, cives Prag., tutores et executores ultime voluntatis iam dicti Witkonis, notum fore cupimus presentibus, quod, quia predictus Witko, dum adhuc bone et sane rationis compos existeret, faciendo suum ultimum testamentum, inter cetera septem sexag. gross. den. prag. annui census, quarum sex super domo Leupoldi cirologi, inter domos Hertwici cirologi et Henrici barbitonsoris sita, et unam sexag. super domo Nicolai sutoris de Polonia, ex opposito monasterii scii Clementis sita, habuit, pro una missa perpetua in ecclesia scii Leonhardi in Praga, in altari scii Wenceslai cotidie habenda pro sue snorumque progenitorum et omnium fidelium animarum eterna requie legavit, donavit atque dedit, et de eodem censu Nicolao Clyneri, clerico Neumburgensis diocesis, omni eo jure, sicut ipse eas habuit, providit pure et simpliciter propter Deum. Sicque racione memorati census predictus Nicolaus debet ad gradum sacerdotii infra unum annum, a dato presencium continuum, procedere, et cum processerit, tunc ad Dei omnipotentis et gloriose Virgini Marie et omnium Sanctorum laudem et gloriam missam unam in predicto altari scii Wenceslai, quando honestum et licitum fuerit, omni die per se quotidie celebrare. Ex causa racionabili idem Nicolaus alium ydoneum sacerdotem, legentem eandem missam, cum consensu tutorum poterit loco sui ordinaré. Et si ipse Nicolaus in predicto anno ad gradum sacerdotii non processerit vel in eadem missa aliquam negligenciam inordinatam absque causa legitima et absque consensu tutorum fecerit, quod cum duobus honestis viris poterit protestari, extunc eandem missam et censum ad ipsam missam pertinentem uni alteri presbytero et cuicumque volumus dare et donare, quousque heredes predicti Witkonis ad etatem debitam pervenerint. Idem etiam Nicolaus et successor ipsius sine nostra et predictorum heredum voluntate non debebit cum ipsa missa permutacionem facere aliqualem. Ius patronatusque dicti altaris ad nos interim, donec heredes predicti Witkonis ad etatem debitam non pervenerint, sed cum pervenerint ad debitam etatem, tunc ad eosdem heredes, et eisdem heredibus non existentibus, ad propinquiores amicos post eorum patrem debet perpetue pertinere. Insuper, cuicumque capellano post predictum Nicolaum de ipso censu provisum fuerit, hic ad ea omnia et singula, que de pretacto Nicolao premituntur, perpetue sit asstrictus. In quorum evidenciam sigilla nostra, in testimonium vero sigilla Bernhardi Seydlini de Piesca et Wenceslai Geunheri, consulum juratorum civium Prag. ad preces nostras presentibus sunt appensa. Datum a. D. 1363, proxima feria secunda post dominicam, qua cantatur »Quasimodo geniti«.

Post cuius littere presentacionem fuit nobis per dictum Nicolaum humiliter et cum instancia supplicatum, quatenus omnia et singula, in dicta littera contenta, auctoritate ordinaria approbare,

ratificare et confirmare dignaremur. Nos igitur, visa et inspecta illa littera eiusque tenore plene intellecto et deliberacione provide discussa, supplicacionibus ipsius favorabiliter inclinati, considerantes nichilominus dictam donacionem, in littera supradicta narratam, fuisse et esse factam in divini cultus augmentum et honorem, ordinavimus, quod huiusmodi missa super altare sti Wenceslai in ecclesia sti Leonhardi memorata celebraretur, dictamque donacionem auctoritate ordinaria predicta approbavimus, auctorisavimus et presentis scripti patrocinio confirmamus, salvo tamen jure dyocesanio ammovendi et desituendi rectorem misse supradicte. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri et sigilli nostri vicariatus appensione fecimus communiri. Datum Prage a. D. millesimo trecentesimo sexagesimo tercio, die XIII. mensis Maii«.

Druhý zápis, tohoto oltářnictví se týkající, nalézá se v přepisu II. »Knihy erekční« fol. 37. (Viz *Borový* str. 163. č. 295.). Dle nadpisu jeho soudíc²²⁵⁾ jedná o dalším zlepšení této nadace, jež podnikl r. 1374. jeden z poručníků Vítkova testamentu, asi příbuzný jeho, Ješek (to jest Jan) z Hory. Týž přidal patrně k němu důchod dalších dvou kop, splatných ročně pod pokutou čtyř grošův týdenního úroku z prodlení, získaných koupí (za 17 kop) na domě Haškově v Podskalí pod Slovany při řece Vltavě a na jiných ještě sedmi domcích (»domunculas«) k tomu domu přilehlých (»contiguas«). — Týž Ješek hodlal asi přidati i třetí ještě kopu roční, koupěnou za 10 kop na domě Frenclína řečeného Placinsgut, zlatotepce, ležícím na Novém městě v ulici kovářův naproti židovskému hřbitovu.²²⁶⁾ Zdá se však, že z darování této třetí (vlastně jedenácté) kopy asi sešlo, neboť v třetím zápisu, o našem oltářnictví jednajícím, nečiní se o ní více zmínka. V téže II. »Knize erekční« fol. 69—71 (viz u *Borového* str. 190 nsl. č. 344.) dočítáme se totiž, že 2. března 1383 žádal mistra Matěje ze Škrávníka, tehdejší generálního vikáře pražského, kněz Otík, tehdejší správce oltáře sv. Václava v kostele svatolinhartském, aby mu byl vydán a ověřen výtah (»extractum«) všech listin, jeho oltářnictví se týkajících. K rozkazu vikářovu učinil veřejný notář Petr ze Žlutic žádaný výtah, jímž se dosvědčuje, kterak před rokem (3. července 1382) pan Martin, oltáře sv. Václava u sv. Linhartu rektor, předložil osobně na arcibiskupském soudě dvě listiny, žádaje za jich registrování. Následuje pak znění zřizovací listiny Vítkovy z r. 1363, a dlužního zápisu Haškova o domích v Podskalí. Třetí listina — dluhopis Frenclínův — není sem však již pojata.²²⁷⁾

Zda-li, a v jaké asi souvislosti bylo toto nadání s nadáním při oltáři Věch svatých (jinak sv. Blažeje a Erazima), k němuž rod Vítkův patronátní právo rovněž vykonával, prameny nám nezjevují. (Srov. str. 119 nn.).

²²⁵⁾ »Littera donacionis census 3 sexag. pro altari s. Wenceslai in ecclesia sti Leonardi in Praga«.

²²⁶⁾ »... super domum meam et ipsius aream, sitam in Nova civitate in platea fabrorum, ex opposito cimiterii Judeorum, inter domos Jacobi aurifabri de Patavia ex una et Nicolai carnificis parte ex alia...«

²²⁷⁾ Připojen jest i popis všech pečetí, k oběma listinám přivěšených. Při prvé listině; pečeť Seidlinova: jakési nůžky (»forfex«) a opis »Sigillum Seidlini«; Ješkova: jakýs štít a opis »Sigillum Jeskonis de Monte«; Lvova: též štít a opis »Sigil. Leonis Ressa«; konšela Bernarda z Písku: štít a listy »Sig. Bernhardi de Pieska«; konšela Geunhera: jakás helma a pod ní štít, opis »Sig. Wenceslai Gewnerii (sic)«. — Při druhé listině; pečeť Haška z Podskalí: štítek a opis »Sig. Haskonis de Podskow« (sic); konšela Václava Črného: helmice a opis »Sig. Nicolai Scopkonis«. — Všecky pečeti byly prý malé, okrouhlé a z obyčejného bílého vosku.

Prvým poživitelem tohoto obročí byl vzpomenutý již Mikuláš. Na beneficium to byl investován 9. června 1363.²²⁸⁾ Pocházel z Gery v Sasích. Visitační zpráva z r. 1380 vzpomíná ho ještě jako oltářníka sv. Václava. Uvádí o něm, že jest knězem naumburské diecese, že přijal před 15 lety v Praze na titul svého oltářnictví všecka kněžská svěcení, o čemž že má potvrzující list i o tom, že byl do svazku pražské diecese přijat. Právil visitatorovi, že od svého posvěcení i před tím již studuje v theologii, a byv otázan po věcech, faráři Prokopovi tehdy za vinu kladených, odpověděl, že věci takových nevyzvídá, že jen studii si hledí, že však osada jejich jest v dobrém pořádku.²²⁹⁾ Nedlouho však po té zemřel. Byl již 11. září téhož roku (1380) potvrzován za příčinou úmrtí jeho nový oltářník, kněz Martin z Krupé²³⁰⁾ nebo Krupky. Toho podávali tehdy již dospělí synové Vítka Kutnohorského Kryštof a Prokop. Při potvrzování postavil za sebe k složení přísahy známého nám již Jakuba z Budějovic, později kazatele zdejšího (viz str. 108).²³¹⁾ Oltářníkem zdejším zůstal do r. 1382, kdy směnil beneficium svoje s Otíkem, plebánem ve Rtyni. Stalo se tak někdy počátkem července, jak svědčí zápis v »Soudních aktech«²³²⁾. Čtete tam totiž, že dne 3. července 1382 »pan Martin, druhdy rektor oltáře sv. Václava v kostele svatolinhartském, nyní plebán kostela ve Rtyni, doznal dluh 5 kop praž. pro pana Otíka, dříve plebána ve Rtyni, nyní oltářníka svrchu řečeného oltáře«. Dluh ten byl náhradou jednak za přejatou úrodu polní ve Rtyni, jednak za předem vybraný oltářnický důchod. — Také se při tehdejší jednání týž Martin zavázal vrátiti do svátku sv. Jakuba nástupci svému kalich, zmíněnému oltáři náležitý, stříbrný, ceněný na 1½ kopy, jež byl Martin zastavil. Při téže příležitosti i téhož dne byl také učiněn známý nám již obnovený zápis

²²⁸⁾ Tak svědčí zápis v »Knihách konfirmačních« tom. I. 2. E VIII. (vyd. *Emlerovo* z r. 1874 str. 12.): »Die 9. Junii Nicolaus Clinerii de Gera, clericus Naumburgensis dioc., ad presentationem Zeydlini institoris, Jesconis de Monte, Leonis sartoris, civium Prag., necnon Cune relicte olim Vitkonis de Monte, civis Prag., tutorum et executorum ultime voluntatis predicti Vitkonis de Monte, ad missam perpetuam super altari sti. Wenceslai in ecclesia sti. Leonardi Maioris civitatis predictae celebrandam, per dictos executores de bonis eiusdem Vitkonis de novo fundatam, fuit institutus...«

²²⁹⁾ MS kapitoly svatovítské »Liber visitationum« z r. 1380 l. c.: »Nicolaus de Gera, Newburgensis diocesis presbyter, a XV annis promotus Prage ad omnes ordines sacros, et receptariam habet et formatas, altaris sti Wenceslai in dicta ecclesia sti Leonardi, a tempore promocionis sue et antea, dicit, quod studet in theologia. — Dicit sibi nichil constare, quia ipse intendit studio esse et non sciscitatur de talibus, sed plebs ipsorum bene stat. Item est ordinatus ad tytulum dicti altaris...« — Srov. *Teige* »Základy« II. 72; *Tomek* »Dějepis Prahy« III. (2. vyd. 1893) str. 283, pozn. 82.

²³⁰⁾ »Libri confirmat.« III.—IV. D XXVIII. (vyd. *Emlerovo* str. 140): »... quod nos ad presentationem Cristofori et Procopii fratrum germanorum, filiorum bone memorie Wytkonis de Montibus Cutnis, ad altare sti Wenceslai in ecclesia sti Leonardi Maioris civitatis Prag., per mortem Nicolai vacans, dom. Martinum de Kruppa, presbyterum, rectorem instituimus. Prage a D. 1380, die XI. Septemb.«

²³¹⁾ »Soudní akta« (vyd. *Tadrovo* II. str. 38 č. 194): »... die XI. Septemb.... dom. Martinus presbyter de Kruppka, presentatus ad altare sti. Wenceslai in ecclesia sti Leonardi in Praga, constituit suum procuratorem Jacobum de Budwicz... ad petendum munus confirmacionis et prestandum solitum juramentum.«

²³²⁾ Vyd. *Tadrovo* II. str. 149 č. 119.

v »Knihách erekčních« (srov. str. 129), jehož notářského snímku se potom po roce Otík dožadoval.

Otík pobyl »rektorem« našeho oltáře až do r. 1392., kdy zemřel. Za bezprostředního nástupce jeho byl tehdy (6. května) potvrzen — »k oltáři sv. Patronů Václava a Prokopa« — Václav, zvaný Črný, kněz ze Lhoty v diecesi pražské.²³³⁾ Podával jej však již měšťan Starého města Kunzman, jinak Kunclík, jemuž bylo zatím patronátní právo k oltáři sv. Václava postoupeno. Postoupení toto bylo dodatečně úředním aktem zajištěno. Vyznal totiž (dne 18. května) před generálním vikářem, Janem z Pomuka, Prokop Vítkův z Prahy, svobodně a bez přinucení, že nemá více žádného práva patronátního k oltáři tomu, a kdyby měl, že je — ničeho si z něho pro sebe nezadržev — celé plně postupuje Kunclíkovi a dědicům jeho, což bylo také úředně schváleno s osvědčením, že v ujednání to nevloudila se »žádná svatokupecká neřest«.

Zápis o tom shledáváme ve IV. »Knize erekční« fol. 94. v tento rozum: »Donacio juris patronatus ss. patronorum Wenceslai [et] Procopii in ecclesia sti Leonardi Maioris civitatis Prag. Kunczlikoni, civi dicte civitatis. — Johannes Pomuk, decretorum doctor, archidiaconus Zacensis, in ecclesia Pragensi vicarius in spiritualibus reverendissimi in Christo patris et domini dni Johannis, ste Pragensis ecclesie archiepiscopi, apostolice sedis legati, generalis. — Notum facimus tenore presencium universis, quod constitutus personaliter coram nobis in iudicio honestus et providus vir Procopius Witkonis de Praga, civis Maioris civitatis Prag., non compulsus nec coactus, sed sponte et libere fassus est et recognovit, se nullum jus in jurepatronatus altaris ss. Patronorum Wenceslai et Procopii in ecclesia sti Leonardi Maioris civitatis Prag. habere, nec sibi aliquod jus in dicto jurepatronatus competere, sed Cunczlikoni, civi predictae Maioris civitatis Prag. et heredibus ipsius, et in casu, ubi aliquod jus in prescripto jurepatronatus altaris prenominati sibi competeret ac competere quovis modo posset, illud totum cum pleno jure, nichil pro se reservando, dicto Cunczlikoni et heredibus ipsius dedit, donavit ac eisdem condescendit de eodem, renunciando nomine suo, heredum ac successorum suorum nomine, dicto jurepatronatus ac omni juri, quod sibi, heredibus et successoribus suis in dicto altari compeciit, vel quovis modo competere potuit, promittens benivole pro se, heredibus et successoribus suis super eodem jurepatronatus nunquam aliquam questionem vel accionem in iudicio vel extra iudicium aliquando se velle movere per se vel per interpositam personam, omni exceptione juris vel facti quoad premissa renunciando. Quam donacionem et condescensionem ac omnia et singula premissa prefatus Procopius petebat admitti et per nos auctoritari, ratificari, necnon ordinaria auctoritate confirmari. — Nos itaque justis et rationabilibus petitionibus dicti Procopii inclinati, attendentes etiam in huiusmodi donacione et condescensione jurispatronatus nullam simoniacam intervenisse pravitatem, prefatas donacionem et condescensionem admisimus et presentibus admittimus, ipsasque approbamus, auctorisamus et ex certa nostra sciencia auctoritate ordinaria confirmamus decernentes, extunc ut juspatronatus seu presentandi dicti altaris in et ad prenominatum Kunczlikonem, heredes ac successores ipsius debeat effectualiter perpetuis futuris temporibus spectare et pertinere. In cuius rei testimonium presentes litteras sigilli archiepiscopatus Pragensis, quo ad presens utimur, appensione jussimus communiri. Datum Prage, a. D. 1392, die decima octava mensis Maii.« — (Srov. *Borový* str. 376 č. 524.)

Pro tuto presentaci však vznikl spor. Druhá kterási, v aktech neuvedená strana podala k uprázdněnému oltářnictví mistra Ludvíka, rektora škol u P. Marie konec

²³³⁾ Viz »Liber confirmat.« V. F VIII. (vyd. *Tinglovo* z r. 1865 str. 121): »... quod nos in et ad altare ss. Patronorum Wenceslai et Procopii in ecclesia sti Leonardi Maioris civitatis Prag. ad presentationem providi viri Cunczmanni, civis Maioris civitatis Prag., per mortem dni. Oticonis, ultimi et immediati ipsius altaris rectoris vacans, in quo prefatus Cunczmannus jus patronatus dignoscitur obtineri, discretum virum dnum Wenceslaum dictum Czrny, presbyterum de Lhotta, Prag. diocesis, crida... Datum Prage a. D. 1392, die VI. mensis Maii.«

mostu v Praze. Věc pak srovnána byla na konsistorním soudě také ještě téhož 6. května²³⁴⁾, kde prokurátor Ludvík²³⁵⁾, mistr Vít, advokát, dobrovolně se jménem svého klienta obročí toho zřekl, načež pak generální vikář Jan z Pomuka přijal a potvrdil Kunclíkem podaného kněze Václava. — Oltář náš sluje tu výslovně »oltářem Sv. Patronův«.

Brzy potom (22. května 1392) splatili Pavel opat a konvent kláštera Slovanského, na něž — patrně koupí — byl přešel dům druhdy Haška z Podskalí i s oněmi sedmi přilehlými domky, důchod dvou kop ročních pro oltářnictví naše, na domcích těch pojištěný (srov. str. 129.), chtějíce, aby majetek kláštera jejich byl dlouhú prost. Za tím účelem složili za souhlasu Václava oltářníka v ruce Kunclíkovi, jakožto patrona, 20 kop gr. praž., aby za ně, jak byl dle známé nám již listiny povinen, zakoupil důchod jiný. Zároveň pak, aby snad některý z budoucích oltářníků důchodu toho na nich se nedomáhal, požádali za úřední té věci potvrzení, jehož se jim také dostalo.²³⁶⁾ Po třech dnech pak (25. května) patron Kunclík, stoje před soudem konsistorním, slíbil do roka nový důchod za peníze ty opatřiti, zavázav za to sebe i dědice svoje celým svým jměním. Po té vydal kněz Václav — zvaný tu opět výslovně oltářníkem sv. Patronův — opatovi Haškovu listinu spolu s osvědčením, že na zmíněných domech nemá více žádného pohledávání.²³⁷⁾

Oltářník Václav vytrval při svém oltářnictví asi až do bouří o kalich. R. 1396. koupil — pro sebe a svoje příbuzné — část domu č. p. 155 vedle kostela sv. Michala (v Opatovicích) od Otíka, soukeníka.²³⁸⁾ Nepodržel však toho domu dlouho; prodal jej opět již roku následujícího,²³⁹⁾ Otík pak soukeník platil mu důchod dvou kop ještě r. 1414.²⁴⁰⁾ — Jeho se také týče zmínka v »Soudních aktech«²⁴¹⁾ z r. 1408., dle níž zavázal se před konsistorním soudem mistr Diviš, rektor škol u sv. Martina, zaplatiti 4½ kopy »panu Václavovi, oltářníku sv. Patronů v kostele svatolinhartském«, jakož i zápis soudní novoměstský z r. 1413. o 16 kopách, jež tehdy prodával spolu s Kateřinou Sifibrskou »Václav, oltářník u sv. Linharta«, Markétě vdově Pešíkové, na kterémsi domě neurčité polohy na Novém městě.²⁴²⁾

Také při tomto oltáři sv. Patronův bylo ještě druhé oltářnictví. Vzniklo již někdy před r. 1377, jak vysvítá z visitační zprávy z r. 1380. Tam se totiž děje

²³⁴⁾ Viz zápis o tom v »Soudních aktech« IX. fol. 22. (Vyd. *Tadrovo* III. str. 40, č. 159.)

²³⁵⁾ Srov. *Ibđm.* str. 39, č. 155.

²³⁶⁾ Potvrzující listina, vydaná Janem z Pomuka, zachovala se dosud v universitní knihovně Pražské sig. B. 94 č. 567., kamž se dostala s archivem zrušeného kláštera sv. Mikuláše na Starém městě (srov. *Schubert*: »Urkunden-Regesten« str. 80, č. 633). Ovšem akt zapsán jest i v »Knihách erekčních« tom. IV. fol. 96. (Viz *Borový* str. 377. č. 526.) Text viz: *Helmling-Horčička*: »Registrum Slavorum« str. 94 a 214.

²³⁷⁾ Zápis o tom viz v »Soudních aktech« IX. fol. 25. — Srov. vyd. *Tadrovo* III. str. 45 č. 185.

²³⁸⁾ *MS* arch. praž. č. 2095, fol. 113 b.: »... in plebe s. Michaelis in Opatowicz; Wenceslaus presbyter de Lhota emit pro se et futuris cognatis erga Othiconem pannicidam...«

²³⁹⁾ *MS* *ibđm.* č. 2076, fol. 51.: »Johannes Harrer emit erga d. Wenceslaum presbyterum seu altaristam apud s. Leonardum.«

²⁴⁰⁾ *Ibđm.* *MS* č. 2099, fol. 33.

²⁴¹⁾ Viz vyd. *Tadrovo* VI. str. 312, č. 490.

²⁴²⁾ *MS* arch. praž. č. 2074, fol. 61.: »Margaretha, relicta Pessiconis emit erga Wenceslaum, altaristam ad s. Leonhardum in Antiqua civitate, et Katherinam Strzybrska, 16 sexag.

zmínka o Matěji z Hradce Králové, již po tři leta oltářníku sv. Václava, před 7 lety v Praze na kněžství posvěceném, dosud však za oltářníka nepotvrzeném. Má prý důchod svůj ze statku venkovského (»in terra«), jež přijímá a jemu odvádí Mikuláš uzdař.²⁴³⁾

K úřednímu však zřízení a potvrzení tohoto oltářnického nadání došlo teprve r. 1382., jak patrně ze zápisu v II. »knize erekční« fol. 71. a 72. Tehdy (20. září) před generálním vikářem Matějem ze Skramník, vyložili Václav, známý nám již plebán z Litožnic, Albert, Mikuláš a Václav (tito dva poslední synové blahé paměti Petra uzdaře)²⁴⁴⁾, že znovu založili, zbudovali a vyzdvihli v kostele svatolinhartském oltář pod jménem sv. Václava a Prokopa, a k oltáři tomu opatřili i kněze neboli kaplana, aby tu po věčné časy týdně 4 mše sv. za spásu duší jejich i předkův slouženy byly v ten čas i v ten způsob, jak se knězi líbiti bude. K tomuto oltáři dali a postoupili jako věno a na výživu kněze důchod roční 14 kop grošů praž. z vesnic Libochovice, Zajezd a Královice a z hospody ve vsi Třítorově. *Důchod ten byl druhdy majetkem Petra uzdaře*, jak o tom svědčila právoplatná listina Haška, syna Jindřichova ze Všetat, a přešel na ně dědicky. Z důchodu toho, splatného o dvou obvyklých termínech ročních, má sobě oltářník podržeti 8 kop pro svoji obživu; jednu kopy nechť dává každoročně plebánovi za to, že týž bude s ním, s kleriky a žákovstvem školy svatolinhartské zpívati každého čtvrtého téhodne zádušní hodinky (»vigiliae«) o trojím nokturnu se mši sv., za duší dárcův pokoj svatý. Při těchto zádušních bohoslužbách nechť dá pokaždé oltářník školnímu rektoru 1½ groše, sakristanovi pak za zvonění po groši. Také na světla k tomu oltáři bude povinen dávatí témuž sakristanovi 24 groše ročně. Další dvě kopy přijdou každoročně bratřím kláštera sv. Klimenta, řádu kazatelského, na hodinky a rekvie, zpívané o každých suchých dnech. Co pak z oněch 14 kop potom ještě zbude, nechť oltářník vynaloží s vědomím patronů pro chudé nemocné ve špitálu. Kdyby pak některou z týdenních mší sv. zanedbal, bude povinen za pokutu dáti po

²⁴³⁾ »Libri visitat.« z r. 1380. fol. 22.: »Mathias de Crez Regine, presbyter a VII. anno Prage promotus et formatas ostendit sue ordinationis, altarista s. Wenceslai a tribus annis, non confirmatus, sed habet census in terra, quem recipit Nicolaus frenator et datur sibi; — dicit, quod est studens in sacra theologia.« — Srov. *Teige* »Základy« II. str. 72.

²⁴⁴⁾ Václav, plebán Litožnický, připomíná se poprvé r. 1358., an byl (10. března) ustanoven za vikáře v Hradci. (Viz I. »Kniha confirm. F. 144.) Nazývá se tu synem Mertlina z Prahy. Toto svoje benefícium směnil již 5. května t. r. za faru Litožnickou (*ibđm.*, vyd. *Tinglovo* str. 13. a 61.). Při faře své však nepobýval, zastáváje zároveň oltářnictví oltáře Božího Těla u sv. Michala na Starém městě. R. 1359. (12. února) opět změnil oboje svoje obročí za faru Ostrovskou (Schlackenwert u Karlových Varův) — viz o. c. I. A. IX., vyd. *Tinglovo* str. 85. —, pouze však na krátko, neboť již v červnu od směny té bylo zase upuštěno (*ibđm.* B. IV., — *Tingl* str. 95.). — Často potom vyskytuje se při aktech konsistorních jako svědek, což tomu nasvědčuje, že se zdržoval v Praze, při oltářnictví svém, faru svou maje pronajatu, jak svědčí na př. zápis »Soudních akt« z 4. listop. 1402 (viz *Tadra* IV. str. 176 č. 373). *Tomek* (»Dějepis Prahy« V. 153) uvádí jej k r. 1408 jako kanovníka Vyšehradského. — Nemůže býti o tom pochyby, že byl v hojných svazcích příbuzenských s lidmi svatolinhartskými. Zpráva »Soudních akt« (Viz *Tadra* III. str. 404 č. 334) nazývá jej knězem Václavem z Budějovic, což by snad k jeho rodové příslušnosti klíč podati mohlo.

Kdo by byl zmíněný zde uzdař Petr, těžko říci pro nejasnost starých zápisův. Pochybuji však, že by tu šlo o uzdaře Petra, zvaného Pechou nebo Pešoltem, z čp. 128., o němž řeč bude při oltáři sv. Apoštolův, jelikož tento Pešolt byl ještě dlouho po našem datu na živu.

groši za každou na světla pro ten oltář. — I požádali zároveň, aby toto jejich nadání bylo přijato, potvrzeno a právo patronátní k němu (totiž právo podati k němu schopného kněze, když by uprázdněno bylo) bylo jim zaručeno v ten způsob, aby se v něm střídati mohli, což by i jejich dědicům příslušelo.

Citovaný zápis jest tohoto znění: »Erectio altaris ss. Wenceslai et Prokopii in ecclesia s. Leonardi in Maiori civitate Prag. — Mathias de Scrampnik, decretorum doctor, vicarius in spiritualibus reverendissimi in Christo patris et domini dui Johannis ste Pragensis ecclesie archiepiscopi, apostolice sedis legati, generalis, universis Christi fidelibus salutem in omnium Salvatore. — Quoniam, ut ait Apostolus, omnes stabimus ante tribunal Christi prout unusquisque gessit in corpore sive bonum sive malum, nam qui parce seminat, parce et metet, et qui seminat in benedictionibus, et metet in benedictionibus vitam eternam; ideo oportet nos diem extremi examinis operibus misericordie et elemosinarum largicione prevenire, ut veniente districto Iudice spem firmam fiduciamque tenentes, colligere possumus cum multiplicato fructu eterne semina vite. — Ne ergo ea, que in tempore geruntur, similiter in tempore labantur, necesse est ea scripti patrocinio perhennare. Ad universorum igitur noticiam deducimus per presentes, quod constituti coram nobis providi viri, dom. Wenceslaus, rector ecclesie parochialis in Lithoznicz Prag. diocesis, Albertus, Nicolaus et Wenceslaus frater suus, filii et heredes idem Nicolaus et Wenceslaus olim bone memorie Petri frenificis, civis Maioris civitatis Prag., exponere curaverunt, qualiter ipsi pensatis pensandis maturaque deliberacione cum amicis ipsorum et continua sollicitudine inter se prehabitis, cupientes temporalia pro eternis et transitoria pro perpetuis felici commercio commutare, pro ipsorum, amicorum eorum et animarum eorum salute et progenitorum ac parentum eorundem sancta requie, unum altare sub vocabulo et titulo ss. Wenceslai et Procopii in ecclesia parochiali sti Leonardi Maioris civitatis Prag. antedecte de novo fundaverunt, edificaverunt et erexerunt, ac unum presbyterum seu capellanum perpetuis in antea temporibus disposuerunt, fecerunt et ordinaverunt, qui missas sanctas quatuor omni septimana, que sue devocioni expedire videbuntur, diebus quando sue placuerit voluntati officiare debebit et tenebitur per se vel alium, nisi causis legitimis prepediretur, altari in eodem. Et si negligens foret in officiendo missam predictam die quacunque, extunc pro qualibet die, qua non officiat, dare tenebitur et debebit nomine pene unum grossum, pro luminaribus dicti altaris convertendum. Cui in dotem et pro sustentacione corporis sui et eidem altari quatuordecim sexag. gross. prag. monete in villis Libochowicz, Zagiezd et Kralowicz, et in taberna ville Trzietorow consistentes, qui quidem census olim erat Petri frenificis antedicti, prout in quodam instrumento publico manu Hasconis quondam Henrici de Wssetat et signo ac nomine suis consuetis consignatum continetur, et in quo censu ipsi hereditarie successerunt, dederunt, assignaverunt et condescenderunt ac donaverunt per rectores altaris eiusdem tenendum, habendum, utifruendum et pacifice in antea perpetuis temporibus possidendum ac levandum et tollendum divisim per medium in festis ss. Georgii et Galli, sub oneribus, modis et condicionibus infrascriptis. Primo, quod ipse rector altaris, qui pro tempore fuerit, de predictis XIV. sexag. gross. prag. denar. octo sexag. gross. eorundem sibi reservabit pro usu suo. Residuas vero sex sexag. distribuere et dare tenebitur primo et principaliter plebano ecclesie sti Leonardi, qui pro tempore fuerit, unam sexag. gross. predictorum in terminis consuetis, videlicet in festo sti Galli mediam sexag., et in festo sti Georgii immediate sequenti aliam mediam sexag. gross. predictorum, et sic singulis annis. Item, quod omni mense sive elapsis quatuor septimanis vigiliis cum tribus leccionibus pro animabus omnium fidelium defunctorum, amicorum et progenitorum eorundem donatorum sancta requie decantare in dicta ecclesia sti Leonardi cum missa defunctorum dictus plebanus, rector altaris predicti cum clericis et scolaribus dicte ecclesie tenebuntur et debebunt, in eisdemque vigiliis quibuslibet rectori scole dicte ecclesie sti Leonardi grossum unum cum medio, sacristario pro pulsu unum grossum, et viginti quatuor grossos dicte monete per circulum anni et quolibet anno pro luminaribus eiusdem altaris, rector altaris predicti dare tenebitur et erit asstrictus. Item duas sexag. gross. eorundem fratribus monasterii sti Clementis in Praga ordinis Fratrum predicatorum divisim in festis ss. Galli et Georgii predictorum solvendum pro vigiliis singulis annis in quibuslibet quatuor temporibus et missa defunctorum per ipsos Fratres decantandis. Residuam vero partem pecunie sex sexag. predictorum, que superfuerit, pro infirmis pauperibus ad hospitale erogare item idem rector altaris de scitu donatorum, fundatorum et patro-

norum predictorum tenebitur similiter et debebit. — Adjacerunt (!) eciam prefati fundatores, quod collacio, presentacio sive juspatronatus dicti altaris ad ipsos pertinere et spectare debet, et postea, vacante huiusmodi altari per obitum rectoris ipsius vel modum alium quemcumque, vicissim ad ipsos fundatores predicti vel heredes aut successores legitimi eorundem presentare debebunt, videlicet in proxima vacacione eiusdem altaris dom. Wenceslaus plebanus supradictus et Albertus racione ordinacionis vicissitudinis inter ipsos facte ad dictum altare presbyterum ydoneum (presentare) tenebuntur, et sic deinceps vicissim presentabunt dicti fundatores vacante altario antedicto. — Quare nobis cum instancia predicti fundatores et dotatores supplicaverunt, quatenus premissas fundacionem, dotacionem et donacionem, disposicionem ac ordinacionem, ut prescribitur factas, nostra auctoritate ordinaria ratificare, auctorizare, approbare, et predictum altare in beneficium ecclesiasticum erigere et censum in villis antedictis designatum et consistentem, ac omnia et singula alia suprascripta eidem altari unire, applicare, inviscerare et annectere curaremus. — Nos attendentes huiusmodi donacionem ex zelo devocionis procedere, et per eam divinum cultum augeri, ipsam et omnia et singula suprascripta, accedente ad hoc consensu pariter et assensu domini Jaxonis plebani ecclesie sti Leonardi antedecte, in omnibus suis punctis et clausulis auctorisamus, approbamus et ex certa nostra sciencia auctoritate ordinaria confirmamus, dictumque altare in beneficium ecclesiasticum erigimus, et censum supradictum in supradictis villis consistentem eidem altario applicamus, annectimus et unimus, ipsumque in antea juris ecclesiastici volumus et decrevimus reputari. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri, et sigilli vicariatus nostri appensione iussimus communiri. Datum Prage a. D. 1382, die XX. mensis Septembris. — (Srov. *Borový* str. 192. nn., č. 336.)

Žádaného stvrzení se ovšem tomuto oltářnictví za souhlasu tehdejšího plebána Jakše dostalo, a kněz Matěj byl »živým slovem« (»oraculo vive vocis«) všech patronův za řádného oltářníka k němu podán i potvrzen.²⁴⁵⁾ Jest zajímavo, že proti tomu pozdvihl odpor Albert syn Dytlinův, jakoby on měl lepší k tomu oltářní právo, (»obtulit se daturum de jure suo pinguiori«).²⁴⁶⁾ Buď stalo se tak z pouhého ukvapení vzhledem k tomu, že farář Václav byl jako poručník dětí Dytlinových, presentatorem Dytlinovského oltářnictví u P. Marie, s nímž se tu přihodil omyl (srov. str. 117.) anebo byl — což jest pravděpodobnější — tento Albert Dytlinův svrchu jmenovaným spoluzakladatelem tohoto oltářnictví.

Jak dlouho kněz Matěj zůstal zdejším oltářníkem, aniž kdo by se byl stal jeho nástupcem, prameny neudávají. Teprve r. 1391. mluví se²⁴⁷⁾ o novém podávání k tomuto nadání, jež vykonali plebán Václav a uzdař Vach, po resignaci oltářníka Haška. Podán a Janem z Poňuka potvrzen byl Jan, plebán od sv. Martina na Menším městě, jenž si faru svou s Haškem zaměnil.

Tento Jan stal se r. 1400. farářem v Žími,²⁴⁸⁾ kteroužto faru po dvou letech směnil za faru ve Svrkyni.²⁴⁹⁾ Při tom však držel také oltářnictví zdejší až do r. 1407., kdy

²⁴⁵⁾ 2. října r. 1382. Viz »Soudní akta« z r. 1382. pag. 260. Vyd. *Tadrovo* II. str. 165 č. 200.

²⁴⁶⁾ *Ibidm.* pag. 259 (*Tadra* II. str. 164 č. 196).

²⁴⁷⁾ V »V. Knize konfirmač.« E. VI. (vyd. *Tinglovo* str. 97): »... quod nos (Johannes de Pomuk) in et ad altare martirum (!) Wenceslai et Procopii in ecclesia sti Leonardi... per resignacionem dom. Hasconis, ultimi et immediati ipsius altaris rectoris, ex causa permutacionis in manibus etc. vacans, de consensu discretorum virorum dom. Wenceslai, plebani ecclesie in Litoznicz, et Wachonis frenificis, civis dicte Maioris civitatis Prag., dicti altaris patronorum, discretum virum dom. Johannem, olim plebanum ecclesie sti Martini Minoris civitatis Prag., cum dicto dom. Hascone pro altari antedicto permutantem crida... Datum Prage a. d. 1391, die XIX. mensis Octobris.«

²⁴⁸⁾ Nyní Schima u Lovosic. — Viz »Libri confirm.« VI. A. XVI. (vyd. *Emlerovo* str. 24).

²⁴⁹⁾ *Ibidm.* C. XVII. (*Emler* str. 75), C. XVIII. (str. 76). Jest tu zván Milešovec (»dom. Joannem, dictum Milešowecz«).

(7. dubna) směníl oboje obročí za faru v Řeporyjích s tamním plebánem Janem.²⁵⁰⁾ Souhlas k tomu dávali jako patronové Mikuláš, Jan, Linhart, Dorotka, vdova Mikulášova, a Mikuláš, radní písař (»notarius Nove civit.«) novoměstský.²⁵¹⁾ Tento poslední byl před rokem (v září r. 1406.) oltářníkem Janem Milešovcem, jenž tu přezván »Probošt« (»pro domino Joanne, dicto Prepositus, altaris altariss. Patronorum Procopii et Wenceslai«) zplnomocněn, aby z oltářnického příjmu splatil Mikuláši z Lovosic, kanovníku pražskému a plebánů v Divišově termin svatohavelský (4 kopy), což se i počátkem r. 1407. stalo.²⁵²⁾ Blížeších příčin toho platu však prameny neudávají.

Za nástupce Proboštova, Jana řečeného Moravec,²⁵³⁾ vznikly jakés vážné spory o důchod oltářnický. Písař Mikuláš (nazýván již »bývalý písař«) jednak jej oltářníkovi zadržoval, ano dokonce tři chaty (»casas«) ve vsi Libochovicích zbořil, jednak s ostatními spolupatry — (Mikuláš, »cliens« z Prahy, a jeho bratří) — o patronátní právo i majetek toho oltářnictví se znesnadil. Oltářník Jan a patronové vznesli proto na něho žalobu u konsistoře. Tam se strany shodly (17. a 18. března r. 1408.) na tom, aby generální vikář Jan Kbel jako rozhodčí spory ty urovnal, výroku jeho se podávajice pod trestem exkomunikace, ztráty pře pro toho, kdo by nedodržel, a pod pokutou 20 kop, z nichž polovice měla připadnouti straně slibu dostavší, polovice pak na stavbu Pražského kostela. Kbel rozhodl jako přátelský smírce (»arbiter et amicabilis compositor«) 9. dubna t. r.: předně, aby strany zůstávaly sobě navzájem dobrými a upřímnými přáteli; dále, aby bývalý městský písař Mikuláš do osmi dnů předal zboží a vesnice Královice i Zájezd, se vším příslušenstvím v ruce oltářníku Janovi, poněvadž klient Mikuláš a jeho bratří nemají na tom ničeho, kromě podacího práva; potom, aby témuž oltářníkovi zadržovaný důchod ve dvou částkách (o letnicích a o svátku nanebevzetí P. Marie) splatil a dokázal, že i ostatní důchody služebníkům kostelním i konventu u sv. Klimenta řádně splaceny jsou, a je před soud postavil, aby oltářníka z toho kvitovali, jinak že sám jim splatiti povinen bude; konečně aby zaplatil oltářníkovi dvě kopy za náhradu soudních výloh a útrat do sv. Václava. — Ohledně zbořených chalup prohlásil rozhodčí, že o nich rozsoudí později, prozatím aby písař Mikuláš splatil oltářníkovi ušlý důchod z nich. Tím měly býti také všechny ostatní sporné věci vyřízeny. Bude-li třeba, vyhradil si Kbel podati k rozsudku svému výklad.

S rozsudkem tím se strany spokojily, notář Mikuláš ovšem teprve po vyžádané sobě lhůtě na rozmyšlenou do večera. Celá pak záležitost — i v příčině zbořených chalup — dokončena byla 2. června t. r., kdy Kbel rozsoudil, že písař Mikuláš jest povinen nahraditi za ně do sv. Václava koupí stejného důchodu a to ve stejné vzdálenosti od Prahy na jiném zboží. Kdyby toho neučinil, má je vystavěti znovu a oltářníkovi odevzdati.²⁵⁴⁾ — Se splácením usouzeným byly však nějaké potíže. Ještě po

²⁵⁰⁾ »Soudní akta« vyd. *Tadrovo* V. str. 394 č. 356.

²⁵¹⁾ »Libri confirm.« VI. J. III. (vyd. *Emlerovo* str. 206).

²⁵²⁾ *Tadra* »Soudní akta« V. str. 210 č. 849 a str. 309 č. 33.

²⁵³⁾ »Moravus«, *Ibidm.* VI. str. 344 č. 617. — Byl tehdy (3. října r. 1408) svědkem při jednání o úrok ze vsi Popovic, Dominikovi, kanovníku od sv. Apolináře náležitý.

²⁵⁴⁾ Viz *Tadra* »Soudní akta« VI. str. 216 č. 172, str. 233 č. 230, a str. 288 č. 406.

druhém terminu (při 18. srpnu r. 1408, povoleny byly písaři Mikulášovi nové lhůty, osmidenní i delší;²⁵⁵⁾ o nich knihy více nepovídají, byly-li splaceny.

Jakýs oltářník zdejší Jan — asi náš Moravec — připomíná se v pramenech až do r. 1414. Tak r. 1410. dal si vložiti do knih městských²⁵⁶⁾ proklamaci, že koupil domek jakýs — pro sebe a matku svou — od kněze Penušky. Byl to asi domek na Malé straně pod vrchem řečeným »Lezka«,²⁵⁷⁾ jež »oltářník sv. Linharta Jan« r. 1414. opět prodával Janovi Zimovi, oltářníku u sv. Víta, a bratru jeho Machkovi, mlynáři.²⁵⁸⁾ Také jakous vinici prodával nad Vršovici r. 1410, spolu s kanovníkem Pražským Velislavem²⁵⁹⁾ za 45 kop gr. Ludvíku Schrollovi, a r. 1414. jinou, v Brusce nad příkopem (s tímže kanovníkem Velislavem), za 50 kop Zikmundovi Pertoldovu z Malé strany.²⁶⁰⁾

Tím jsou vyčerpány všechny známé mi zprávy o tomto oltářnictví.

V. OLTÁŘ SV. APOŠTOLŮV. — Poněkud mladšího již data jest oltářnické nadání *paní Markéty, vdovy po měšťanu pražském Endrlinovi* (t. j. Ondřeji) z *Budějovic*, založené při tomto oltáři r. 1386., jak o tom zprávu nalezám v II. »Knize erekční« fol. 117—120. Tehdy (13. října 1386) požádal Mikuláš z Brna, rektor oltáře sv. dvanácti Apoštolů v kostele našem, generálního vikáře Kuneše z Třebovel, jménem vzpomenuté již *paní Markéty*, aby založení její bylo úředně potvrzeno. Předložil také notářský akt ze dne 11. října 1386, sepsaný v klášteře sv. Kateřiny u přítomnosti dožádaných svědků, Kuneše, známého nám již oltářníka sv. Felixe a Aucta, a Mikuláše, plebána Ovencekého, Janem z Dubé, klerikem pražské diecese, veřejným notářem. V aktu tom bylo položeno, kterak jednání tomu přítomná *paní Markéta* odevzdává pro spásu duše své, svých předkův a přátel 8 kop ročního a věčného důchodu knězi Mikulášovi z Brna, jeho nástupcům i oltáři sv. dvanácti Apoštolů v kostele svatolinhartském. Důchod ten pojištěn byl na domech pražských a sice: 2 hřivny těžké (po 64 groších) na domě rybáře Mikšíka poblíž sv. Martina, 1 kopa na domě druhdy Mikuláše Ungerla, kožišníka, další 2 na domě koláře Vítky, a konečně 3 kopy na domě Jindřicha, puškaře na Havelském trhu. Vedle toho vypočten tu jest i všecken inventář bohoslužebný (misál, kalich, monstrance a trojí ornát), který *paní Markéta* oltářnictví svému zároveň odevzdala. Dále stanoveno, že oltářník Mikuláš a nástupcové jeho mají sloužiti 5 mší sv. v témdni, takových, »jak se bude zbožností jejich líbiti«. Kdyby některou zanedbali, mají dáti pokutou po groši za každou zanedbanou, kteroužto pokutu nechť farář vybírá a na chudé vynakládá. Právo pak patronátní k tomuto nadání slušeti bude vedle donátorky též jejímu bratru Tomáši uzdaři, Ulovi (Ulrychovi) Silberzeiger, Fridlínu Kussenpfennig, a až jich nebude, nejbližším příbuzným donátorčím. Na konec připojena

²⁵⁵⁾ *Tadra* »Soudní akta« VI. str. 328 č. 546. a str. 364.

²⁵⁶⁾ *MS* arch. města Prahy č. 317 fol. 32.

²⁵⁷⁾ Dle *Tomka* (»Děj. Prahy« II. 105) byl to nějaký výstupek hory Hradčanské.

²⁵⁸⁾ *Ibidm.* *MS* č. 317 fol. 73. — Není ovšem vyloučeno, že se obě tyto zprávy týkají *Jana Beránka*, jenž byl tehdy oltářníkem sv. Apoštolů v kostele našem; toho však jmenují prameny důsledně vždy »bývalým plebánem«.

²⁵⁹⁾ *Ibid.* č. 317 fol. 239.

²⁶⁰⁾ *Ibid.* č. 2102. fol. 33. — Zde jest výslovně jmenován »oltářníkem sv. Václava a Prokopa v kostele svatolinhartském«.

žádost zakladatelčina, aby nadání její bylo za církevní obročí zřízeno, a kněz Mikuláš, jež »ve jménu Páně k oltářnictví tomu podává«, na ně rádně dosazen. — Též opisy všech čtyř dlužních zápisův, přikázaný důchod zajišťujících, byly po žádosti nadatelčině notářem doslovně aktu tomu připojeny.

Tenor tohoto zapsání jest: »Erectio et dotacio altaris duodecim Apostolorum in ecclesia s. Leonardi Maioris civitatis Prag. — Kunsso de Trzebowel, decretorum doctor, custos et canonicus Prag., vicarius in spiritalibus reverendissimi in Christo patris et domini dni Johannis, ste Pragensis ecclesie archiepiscopi, apostolice sedis legati, generalis, universis, ad quos presentes nostre littere pervenerint, salutem in Eo, qui est omnium fidelium vera salus! — Accedens ad nostri presenciam discretus vir, dom. Nicolaus de Bruna, rector altaris ss. duodecim Apostolorum in ecclesia parochiali sti Leonardi in Maiori civitate Prag. vice et nomine honeste domine Margarethe, relicte bone memorie Enderlini de Budwais, civis Prag., quasdam litteras quatuor in pergamento scriptas, sigillo civium Maioris civitatis Prag., rotundo de cera alba, in pressulis pergameni pendenti sigillatas, et unum instrumentum publicum donacionis, manu Johannis de Duba, notarii publici scriptum, signoque et nomine suis solitis et consuetis consignatum, exhibuit, tenorem, qui sequitur, continentes:

(Následuje insert 4 dlužních zápisův).

„In Dei nomine. Amen. Anno nativitatís Eiusdem milesimo trecentesimo octuagesimo sexto, indicione IX., die XI. mensis Octobris, hora vesperearum vel quasi, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri dni Urbani, divina providencia pape sexti anno IX., in Nova civitate Prag. in monasterio ste Katherine infrascripta, in mei Johannis de Duba notarii publici testiumque presenciam subscriptorum, ad hoc specialiter vocatorum et rogatorum, personaliter constituta honesta matrona domina Margaretha relicta olim bone memorie Enderlini de Budwais, civis Prag., considerans et perpendens, quia nil cercius morte et nil incercius hora mortis, in suorum progenitorum et amicorum animarum et ipsius remedium salutare, sano et deliberato animo, cupiensque terrena pro celestibus felici comercio commutare, duas marcas graves gross. prag. den., quatuor perdices, 64 gross. pro marca computando, quas habet super domo Mixiconis piscatoris, sita prope scum Martinum inter domos Alberti Juretein, quondam Jaxonis Slekenkauf ex una, et relicte Wenceslai braseatoris parte ex alia, unam sexag. gross. predictorum super domo et ipsius area, quam olim Nicolaus Ungerl pellifex tenuit et habuit, penes domum Fridlini Clementis et ex oppositio antiqui Swachonis, civis civitatis antedictae, duas sexag. gross. antedictorum super domo Witkonis currificis et ipsius area, sita inter domos quondam Pertoldi Sterner ex una, et Wenceslai Silher parte ex alia, et tres sexag. gross. prag. denar. super domo et area Henrici buhsenmeister civis, sita in foro sti Galli inter domos Francisci Geunher ex una et Benessii Chomut parte ex alia, census annui et perpetui, ad eam justo titulo in litteris desuper confectis, quas exhibuit, sigillo civitatis Maioris Prag. sigillatis, expresse pertinentes, sponte et libere discreto viro domino Nicolao de Bruna altariste altaris ss. duodecim Apostolorum in ecclesia parochiali s. Leonardi dicte civitatis, successoribus suis ac altario predicto resignavit et condescendit, eundemque censum 8 sexag. gross. predictorum eidem dno Nicolao altariste et successoribus suis predictis et ipsi altario dedit, donavit et transtulit cum omni jure et dominio in easdem per ipsum dominum Nicolaum altaristam et successores suos et altare predictum tenendas, habendas, percipiendas et pacifice perpetuis temporibus possidendas. Deditque eciam et donavit pro ipso altarista, successoribus et altario predicto res infrascriptas: librum missale in valore 8 sexag. gross. predictorum, unam monstranciam cristallinam in valore 6 sexag. gross. eorundem, unum deauratum calicem bonum in pondere 2 marcarum gravium et 4 lothorum, tres ornatus cum suis apparatibus integris, unum sericeum brunatici mixti coloris, humerale de eodem colore, secundum ornatum feriale de panno czamlatico, tercium solum casulam et omirale, tamen sub oneribus et condicionibus, que sequuntur. Primo, quod dictus d. Nicolaus altarista et sui successores, qui fuerint pro tempore, quinque missas sanctas, que sue devocioni placuerint, legere tenebuntur et debebunt, et in casu in quo neglexerit unam legere ex eisdem, extunc unum grossum nomine pene dabit eo ipso, per plebanum ecclesie sti Leonardi predictae exigendum et pauperibus erogandum. Juspatronatus autem dicti altaris et presentandi rectorem ad ipsam donatricem, Thomam frenificem fratrem ipsius, Ulam Zilwer-

zeiger, Fridlinum Kussenpfennig pertinebit omnimode et spectabit. Decedentibus autem ipsis ad proximiores amicos supradicte domine Margarethe juspatronatus dicti altaris libere devolvetur. — Supplicavit igitur et supplicat prefata Margaretha donatrix reverendissimo in Christo patri et domino d. Johanni scie Prag. ecclesie archiepiscopo, apostolice sedis legato, et suis dominis vicariis in spiritalibus generalibus humiliter et devolute, quatenus predictam donacionem et resignacionem ac omnia et singula superius descripta ratificare et approbare, confirmare auctoritate ordinaria dignentur, dictumque censum 8 sexag. cum rebus suprascriptis dicto altariste, successoribus suis et ipsi altario annectere, unire, applicare et inviscerare, et eundem censum juris ecclesiastici reputare, ac predictum altare in beneficium ecclesiasticum erigere et creare. Ad quod altare per ipsos erigendum et dotatum per predictam dominam Margaretham, eadem domina Margaretha dnum Nicolaum de Bruna presbiterum dicto domino archiepiscopo et suis vicariis predictis presentavit in Dei nomine et presentat, et petit eundem institui et confirmari ad ipsum altare. — Tenorem autem litterarum, super dictis censibus 8 sexag. confectarum, in litteras ereccionis dicta donatrix mandavit de verbo ad verbum inseri et inscribi. — De quibus omnibus et singulis dicta domina Margaretha petivit sibi per me, notarium publicum infrascriptum, confici unum vel plura publicum seu publica instrumenta. — Acta sunt hec anno, indicione, die, mense et hora, pontificatu et loco, quibus supra, presentibus discretis viris Kunssone altarista altaris ss. Felicis et Adacti in ecclesia sti Leonardi, et Nicolao plebano ecclesie in Owenez et aliis multis circa premissa testibus fidedignis. — Et ego, Johannes Frenclini de Duba, clericus Prag. diocesis, publicus imperiali auctoritate notarius, predictis donacionibus, condicionibus, expressioni, presentacioni, petitioni, omnibusque aliis et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, una cum prenominatis presens interfui testibus, eaque omnia et singula, prout sic fieri vidi et audivi, manu mea propria consignavi et conscripsi, et in hanc publicam formam redegi, signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, requisitus et rogatus in fidem et testimonium premissorum.“

Quibus quidem litteris exhibitis, considerantes dictam donacionem ex zelo devocionis procedere et in divini cultus augmentum evenire, eandem donacionem ac omnia alia et singula prout in litteris et instrumento donacionis antedictis sunt descripta, in suis clausulis et articulis ratificamus, approbamus et auctoritate ordinaria confirmamus, prefatumque censum 8 sexag. gross. antedictorum dicto altario ss. duodecim Apostolorum et rectoribus et ministris eius, qui fuerint pro tempore, annectimus, applicamus, unimus, incorporamus et invisceramus, jurisque ecclesiastici ipsum censum decernimus reputari, dictum altare in beneficium ecclesiasticum erigentes. In quorum omnium testimonium presentes litteras fieri, et sigilli nostri vicariatus appensione jussimus communiri. Datum et actum Prage in curia archiepiscopali a. D. 1386, die XIII. mensis Octobris.« — Srov. vyd. *Borového* str. 239 nn. č. 396.

Žádaného schválení se ovšem nadání tomuto dostalo, a kněz Mikuláš byl za oltářníka dva dny později potvrzen²⁶¹⁾. Jak z přípisku v citovaném záznamu »Knih erekčních« vysvítá, přidala paní Markéta ještě téhož dne, kdy nadání jejímu dostalo se úředního stvrzení (13. října), další ještě dvě kopy důchodu, plynoucí z dvou dvorcův (»curia et agris«) v Jílovém, totiž jednu kopy z dvorce a polí Jošta a manželky jeho Elišky, druhou z domu a dvorce, patřícího Merklínovi Koppelovi a ženě jeho Ludmile. Oba zápisy toho důchodu, stvrzené městskými radami Jílovskými, jsou tamtéž²⁶²⁾ inserovány spolu s klausulí, že i další tento důchod pod prve již stanovenými podmínkami oltářnictví tomuto byl přivtělen.

Obročí Mikulášovo bylo však později ještě — ad personam — zlepšeno. Svědčí o tom zápis v V. »Knize erekční« pg. 190, ze dne 18. července 1404. Dle zápisu toho zajistil totiž neodvolatelně toho dne před generálním vikářem Adamem z Nežetic Henzlín, zvaný Gundacker, měšťan na Starém městě, Mikulášovi z Brna,

²⁶¹⁾ Viz »Knihy konfirm.« tom. IV. B. v. (vyd. *Emlerovo* str. 188.).

²⁶²⁾ Viz *Borový* I. c.

knězi Olomúcké diecese, kaplanu Pešolta uzdaře, měšťana staroměstského, vida téhož pana Mikuláše chvalitebné zásluhy jak poctivosti tak i cností (»laudabilia probitatis et virtutum merita eiusdem dom. Nicolai attendens«) 14 kop ročního důchodu, pojištěného dílem na celé obci města Kouřimi (10 kop), dílem na statku v Jílovém, druhdy měšťanu novoměstskému Tuřsmýdovi, nyní pak písaři Mikuláši, náležitě, aby je kněz Mikuláš bral po veškeren čas svého života v ten způsob, jak je od Henzlína již vícekrát přijal a obdržel. Po smrti Mikulášově měl důchod ten připadnouti zpět Henzlínovi, bude-li na živu, jinak jeho manželce Anně a dědicům.²⁶³⁾

Budiž zvláště upozorněno, že v zápisu tom (i jinde) nazýváno jest oltářnictví toto »*kaplanství Pešolta uzdaře*«. — Tento Pešolt jest známý nám již Pecha (t. j. Petr) uzdař, druhdy majitel domu čp. 128. (»U černého orla«), vedle chóru kostela našeho stávavšího, od jehož vdovy dům ten r. 1411 přešel zase v majetek rodiny Endrlínovy.²⁶⁴⁾ — Základ toho pojmenování spatřuji ve svazcích blízkého příbuzenství rodů Enderlínova, Petrova i Gundackerova. O těchto svazcích svědčí mimo jiné na př. zápis v »Knihách novoměstských« (MS. archivu pražského č. 2069, fol. 150), dle něhož r. 1379 Mára, vdova Enderlína z Budějovic, postoupila uzdaři Pešoltovi staroměstskému dva domy na Novém městě poblíž příkopu (»Mara quondam Enderlínissa de Budweis condescendit duas domos Pesoldo frenifici de Antiqua civitate...); neméně i založení ročních kvatembrových anniversarií za duše Pešoltovu a Ulrychovu, bratří, jakož i ostatního příbuzenstva, jež učinil k rukoum Mikuláše Brněnského, tehdy již plebána svatolínhartského, týž Henzlín Gundacker r. 1408.²⁶⁵⁾

²⁶³⁾ Srov. vyd. *Borového*, str. 598 č. 805.

²⁶⁴⁾ Srov. »Zprávy« III. str. 91.

²⁶⁵⁾ Viz »Libri erection.« tom. VIII. fol. E. 7.: »Coram nobis, Johanne Kbel etc., honestus vir Henslinus dictus Gundacker, civis Maioris civitatis Prag. in presencia dni Nicolai plebani ecclesie sti Leonardi dicte Maioris civitatis Prag. personaliter constitutus, non compulsus nec coactus, sed sponte et libere, cupiens temporalia pro eternis et transitoria pro perpetuis felici commutare comercio, pro animabus Pezoldi et Ulrici fratrum necnon pro animabus progenitorum et predecessorum suorum ac omnium fidelium defunctorum unam sexag. cum IV. grossis census annui et perpetui in, de et super domo Mixonis dicti Cuthan et ipsius area, prope ecclesiam sti Andree dicte Maioris civitatis Prag., inter domos Jesskonis Chrust mentler ex una et Welikonis Kukol parte ex altera, prout in littera sigillo dicte Maioris civitatis sigillata, ibidem exhibita, dicto dno Nicolao plebano assignata, plenius continetur, dicto dno Nicolao plebano, ecclesie sue et suis successoribus, dicte ecclesie sti Leonardi rectoribus, perpetuo dedit, donavit, deputavit et assignavit ac presentibus dat, donat, deputat et assignat, per dictum d. Nicolaum plebanum et ipsius successores a possessoribus dicte domus tollendam, levandam et percipiendam, promittens per se, heredes et successores suos d. plebanum et ipsius successores in dicti census percipiione non impedire nec quomodolibet molestare, sub pena excommunicationis, cui se, heredes et successores suos sponte et libere submitit, volens, disponens et ordinans, quod prenominate d. Nicolaus plebanus et omnes ipsius successores occasione dicte donacionis pro animabus antedictis singulis quatuor temporibus per circulum anni occurrentibus, temporibus perpetuo affuturis, more aliorum anniversariorum in dicta ecclesia teneri consueverunt, teneant, faciant, et peragant, ac ad tenendum et peragendum sint perpetuo obnoxii et obligati. Ubi in quolibet anniversario dictorum anniversariorum plebanus dicte ecclesie, qui fuerit pro tempore, sacristano duos grossos, magistro scole duos grossos et vicariis dicte ecclesie sti Leonardi unum grossum dabit et assignabit ac dare et assignare tenebitur et debet sub pena excommunicationis, conscienciam in hoc plebani ecclesie antedictae

Mikuláš z Brna²⁶⁶⁾ držel toto nad obyčej výnosné oltářnictví až do r. 1407, kdy si je směnil — jak už víme — za faru svatolínhartskou s plebánem Janem Beránkem.²⁶⁷⁾ Patrony byli tehdy Fridlín Kussenpfnig, Michal od půl kola, nožič, a uzdař Templín. Beránek zůstal zdejší oltářníkem až po r. 1414., kdy se toho zřekl. Za jeho nástupce podali tehdejší patronové Petr křížovník, plebán ve Stříbře, a Barbora, vdova Reichlinova, Matěje, scholastika svatolínhartského, jenž byl (14. května) potvrzen.²⁶⁸⁾ To pak jest poslední mi známý držitel tohoto obročí.

Táž Barbora, vdova po Reichlinovi kramáři (jenž kupčil v domech svých čp. 138—141 na západní straně malého náměstí při kostele sv. Linharta), zajisté také z téhož příbuzenstva, prokázala se býti dobroditelkou oltáře tohoto ještě i tím, že — oddávajíc r. 1414 faráři svatolínhartskému Mikulášovi jménem svým i jiných osob z přátelstva 7 kop ročního důchodu na různá anniversaria — ustanovila, aby z obou kop, jdoucích z domu Mikuláše koniře (»mango«) na koňském trhu, dával farář oltářníkovi sv. Apoštolů kopu jednu, aby za ni ten oltářník pořizoval každého roku čtyři svíce šestiliberní a poskytoval je faráři, když bude měsíční zádušní bohoslužby konáti, jmenovitě Pecoldovi uzdaři a jeho přátelstvu,²⁶⁹⁾ zbytku pak aby používal pro svůj oltář a svoje mše, a to tak, aby na oltáři míval alespoň dvě svíce, každou po půl libře.²⁷⁰⁾

VI. OLTÁŘ sv. KATEŘINY. — Zřízen byl teprve r. 1409 *Eliškou, vdovou po Pezoldovi pláteníkoví*. Zachovaný o tom zápis v IX. »Knize erekční« fol. G. 2. zpravuje nás, že 27. února 1410. paní Eliška, předstoupivši před Jana Kbelu, gener. vikáře tehdejšího, předložila list krále Václava (ddto. 17. prosince 1409), jímž král stvrzuje a do desk zemských zapsati káže roční věčný důchod 10 kop ze statku Chřenic u Řičan, jež tehdy držel Nyček z Chřenovic,²⁷¹⁾ pro oltářnictví sv. Kateřiny vdovou Eliškou Pezoldovou v kostele sv. Linharta založené. Po před-

onerando. Ad que omnia et singula tenenda, facienda et observanda prenominate d. Nicolaus plebanus sti Leonardi se et suos successores sponte et libere astrinxit et obligavit, petens una cum dicto Henzlino premissa omnia et singula per nos Joannem Kbel, vicarium in spiritualibus antedictum, approbari, ratificari et confirmari. — Nos vero petitionibus ipsorum tanquam justis et rationabilibus favorabiliter annuentes, premissa omnia et singula sicut premittitur facta, approbavimus, ratificavimus et confirmavimus ac presentibus approbamus, ratificamus et auctoritate ordinaria in Dei nomine confirmamus. — Acta sunt hec a. D. 1408, die XIX. Novembris, presentibus d. Johanne de Duba, Valentino, Prokopio et Sislone notariis.

²⁶⁶⁾ Připomíná se také koncem listopadu 1386 v »Soudních aktech« (*Tadra* II. str. 406 č. 275) jako zástupce plebána od sv. Jakuba v Brně, při jednání o jakousi dispens.

²⁶⁷⁾ Viz »Libri confirm.« VI. J. XIII. (vyd. *Emlerovo* str. 219). — Srov. str. 104.

²⁶⁸⁾ Viz »Libri confirm.« VII. D. VII. (vyd. *Emlerovo* str. 117).

²⁶⁹⁾ Rozuměti tu patrně anniversaria Henzlínem Gundackerem založená, jak povědeno již nahoře.

²⁷⁰⁾ Viz »Libri erectionum« X. E. 6.: »... et secundam sexag. gross. altarista Ss. Apostolorum in eadem ecclesia recipiat, et pro eadem quatuor candelas de 6 libris annis singulis faciat, et easdem singulis mensibus plebano ad vigiliis et missas tenendas presentet et signanter, quando Pezoldo frenifici et amicis servitur; aliam partem, quidquid remanserit de illa sexagena, faciat candelas super altare pro missis suis, et minime quod habeat candelas in ara duas, quamlibet de media libra...«

²⁷¹⁾ R. 1331. byly majetkem Henzlínovým — Srov. Sedláček »Místopisný slovník historický« str. 334.

ložení a odevzdání tohoto listu požádala paní Eliška, aby tento jí darovaný důchod z Chřenic, totiž ze tvrže (»de municione«), z poplužního dvorce (»curia arature«), z platů, ze dvorců kmetcích, z rolí, luk, lesů, potoků, rybníkův, i z ostatních jiných práv, paní Elškou spravedlivým kupem nabytých, byl pro spásu duše její, jejího manžela a přátelstva přijat a přikázán knězi řezenské diecese Mikulášovi řečenému Nosner z Kosting. Jelikož se pak »beneficium« uděluje »propter officium«, ustanovila zároveň, aby řečený již kněz Mikuláš a všichni jeho nástupci pro věčné časy sloužili při oltáři tom 4 mše svaté v každém týdnu. Půl kopy ročně z důchodu svého nechť dávají na světla k tomu oltáři. Kdyby sloužení některé mše sv. zanedbávali, nechť vybere od nich za trest plebán nebo sakristán po groši za každou, a vynaloží k užítku chudých žákův školy svatolinhartské. Oltářník nechť jest s tímto obročím samotným spokojen a jiného nechť nepřijímá, a kdyby přijal, tím samým oltářnictví toto se uprázdňuje. Také nechť se oltářník oltáře svého nevzdává, nýbrž osobně nechť při něm mešká a povinnosti svoje plní. Rovněž nesmí obročí svého směňovati za jiné. Kdyby nechtěl při něm a jeho břemenech setrvat, nechť je složí v ruce arcibiskupovy, a do šesti dnů, aby patronové zvěděli, se postará. Patronátní pak právo vyhradila paní Elška sobě, synu svému Mikuláši a jeho dceři, rovněž Elšce. Kdyby jich nebylo, nechť připadne bratru manželovu, Václavovi, synu Jirglina z Chámu, pokud bude živ, po něm pak zase sestřím zakladatelky a dědicům jejím, a kdyby ani těch již nebylo, nejbližším pokrevním přátelům a jich potomkům. — Po tom všem, an i kněz Mikuláš vše to zachovává, plebánu poslušnost i úctu prokazovat, na obvyklých procesích v komži podíl brát a vůbec tak, jako ostatní oltářníci, ve všem se chovat — za sebe i svoje nástupce — přislíbil, připojila paní Elška ještě obvyklou prosbu za všeho toho schválení a potvrzení, což se i stalo. I kněz Mikuláš byl ještě téhož dne za oltářníka potvrzen.²⁷²⁾

Citovaný zápis zní: »Ereccio altaris s. Katherine virginis in ecclesia parochiali s. Leonardi Maioris civitatis Prag. — Johannes Kbel, decretorum doctor etc. Ad perpetuam rei memoriam. Universis, ad quos presentes pervenerint, salutem in Eo, qui est fidelium omnium vera salus! — Inter alias sollicitudines nostri officii vicariatus antedicti ad illa precipue vigilant studio aciem mentis nostre prout tenemur convertimus atque affectum destinamus precipuum, que cultum respiciunt divinum, eiusque salubria pariunt incrementa. Sane in nostri presencia personaliter constituta honesta matrona domina Elsska, relicta bone memorie Pezoldi linicide, civis Maioris civitatis Prag., quasdam litteras serenissimi principis et domini d. Wenceslai Romanorum et Boemie regis indulti super empcone X. sexag. gross. den. prag. census annui et perpetui et ab omnibus losungis, steuris, contributionibus et exactionibus liberi et soluti, pro dotacione et ereccione altaris in honorem s. Katherine virginis in ecclesia parochiali s. Leonardi dicte Maioris civitatis Prag. et rectoribus eiusdem, eidem datas et concessas, sanas et integras, omni vicio et suspicione carentes, nobis presentavit, quas recepimus, per omnia huiusmodi sub tenore:

„Wenceslaus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus, et Boemie rex, notum facimus tenore presencium universis, quod, cum honorabilis Elisabeth relicta quondam Pezoldi linicide, civis Maioris civitatis Pragensis, devota nobis dilecta, devocionis ardore accensa, in sue et olim Pezoldi mariti sui animarum remedium salutare altare s. Katherine virginis in ecclesia s. Leonardi predictae Maioris civitatis Prag. erigere ac cum X. sexag. gross. den. prag. census annui et perpetui, quas in bonis Chrzeniczie et pertinenciis suis, que adpresens Niczko de Chrzenowicz tenet et possidet, habere dinoscitur, sicut idipsum in tabulis terre plenius est descriptum, dotare proponat, extat maiestati nostre cum humili precum instancia supplicatum, quatenus ad ereccionem et dotacionem eiusdem altaris cum X. sexag. gross. den. prag. census annui per ipsam in bonis eisdem deputandis consen-

²⁷²⁾ Viz VI. »Knihu konfirmační« M. IV. (vyd. Emlerovo str. 283.).

tire, et eundem X. sexag. censum altaris seu ministro eiusdem altaris incorporare, inviscerare, annectere et unire graciosius dignaremur. Nos igitur, qui cordiali quadam affectione letamur, quociens ad pia opera et augmentum divini cultus benivolencie nostre beneficium impendere deprecamur, cupientes bonorum huiusmodi esse participes, animo deliberato, sano fidelium nostrorum accedente consilio et de certa nostra sciencia, ad ereccionem et dotacionem X. sexag. gross. den. prag. census annui et perpetui, in bonis Chrzeniczie et pertinenciis suis predictis per prefatam Elizabeth deputatis, consensum nostrum regium adhibuimus, et virtute presencium graciosius adhibemus, necnon eundem censum altaris seu ministro altaris predicti pro tempore existenti incorporavimus, invisceravimus, anneximus et univimus, incorporamus, invisceramus, annectimus, auctoritate regia Boemie benigne et unimus, per altaristam seu ministrum dicti altaris sub libertate ecclesiastica perpetuis in antea temporibus pacifice possidendum. Qui quidem altarista seu minister, pro tempore existens, mediam sexag. de predictis sexag. X. gross. census pro luminibus cereis pro missis per eum legendis annis singulis in perpetuum dare et expendere debet et tenetur. Hanc prefate Elizabeth gratiam specialem favorabiliter facientes, quod juspatronatus dicti altaris, quociens ipsum vacare contigerit, ad ipsam et eius heredes ac successores, quibus idipsum in vita et in morte commiserit, debeat perpetue pertinere, impedimentis quorumlibet penitus proculmotis. Mandantes igitur beneficiariis seu urzednikonibus et signanter prothonotariis vel vicenotariis tabularum terre regni Boemie, qui sunt seu pro tempore fuerint, firmiter et districte, quatenus predictas X. sexag. gross. census per prefatam Elizabeth pro dicto altari in bonis ut premititur Chrzeniczie deputatas, ad requisicionem ipsius Elizabeth tabulis terre annotare quomodolibet non obmittant, prout indignationem nostram gravissimam voluerint evitare, arcus, presencium sub regie nostre maiestatis sigillo testimonio litterarum. Datum Prage a. D. 1409 die XVII. Decembris, regnorum nostrorum anno Boemie quadragesimo septimo, Romanorum vero tricesimo quarto. Per dom. Conradum episcopum Olomucensem. Jacobus, canonicus Pragensis.“

Post prescriptarum litterarum presentationem et recepcionem prefata domina Elizabeth, cupiens temporalia pro eternis et transitoria pro perpetuis felici commutare commercio, pro dicti Pezoldi mariti sui et sua necnon progenitorum et predecessorum eorundem animarum remedio salutari, censum X. sexag. gross. predictorum, quem dudum in, de et super hereditatibus Niczkonis de Chrzenicz ibidem in Chrzenicz, videlicet municione, curia arature, curiis rusticalibus, censu, agris, pratis, silvis, rivis, piscinis et aliis juribus ab eodem Niczkone justo titulo empconis et vendicionis emit et comparavit, ac ad tabulas terre regni Boemie pro dicto altari s. Katherine et ipsius rectoribus et pro primo domino Nicolao dicto Nosner de Kosting, presbytero Ratisbonensis dioceseos, inscribi et intabulari procuravit, sibi et suis successoribus dicti altaris rectoribus perpetuo dedit, donavit, deputavit et assignavit, ac exnunc presentibus dat, deputat, donat et assignat, per dictum Nicolaum et ipsius successores divisim in duobus terminis, videlicet ss. Georgii et Galli, a prescripto Niczkone, heredibus et successoribus eiusdem, dictorum bonorum in Chrzenicz et pertinenciarum eorundem possessoribus tollendum, levandum et percipiendum, promittens ipsa domina Elsska predictum d. Nicolaum et successores suos, aut per aliam quamcunque personam, publice vel occulte, in levacione et percipicione census predicti non impedire, aut quovis quesito colore perturbare, sub pena excommunicationis et aliis penis ecclesiastice censure. — Cum autem beneficium datur propter officium, memorata domina Elsska disposuit et ordinavit, quod prefatus d. Nicolaus et omnes ipsius successores, altaris prenominati rectores, occasione dotacionis census prescripti, in altari memorato per se singulis septimanis temporibus eviternis IV missas sanctas minime, scilicet unam pro animabus omnium fidelium defunctorum, nisi omnes dies festi in aliqua ebdomada, propria officia habencia evenerint, extunc de festo, et alias vero tres tempore congruenti legant et ad legendum omnino sint obnoxii, obligati et astricti, mediam sexag. gross. de dictis sexagenis gross. pro luminaribus dicti altaris singulis annis altarista, qui fuerit pro tempore, expendendo. In casu vero, ubi dictus altarista aut ipsius successores aliquam missam ex dictis IV missis in predicta ecclesia s. Leonardi legere obmiserit seu non curaverit, extunc pro qualibet missa neglecta et obmissa nomine pene dabit unum grossum, per plebanum eiusdem ecclesie aut sacristanum ab eodem altarista exigendum, et in usus pauperum scholarum scole eiusdem s. Leonardi erogandum. Qui eciam altarista de eodem altari duntaxat debet esse contentus, nullum aliud beneficium ecclesiasticum cum ipso altari obtinendo, sic, quod alio beneficio quocunque cum cura vel sine cura habito et consecuto, mox dictum altare vacabit ipso facto, ad quod patroni

pro tempore existentes, nullius requisicione premissa aut juris sollempnitate servata potuerint et debebunt personam idoneam presentare. Nec altaris se a dicto altari absentabit, sed apud illum faciat residenciam personalem, officium suum et onera eiusdem debite exequendo, quodque altare predictum non debebit aut poterit pro alio beneficio cum cura vel sine cura permutare, sed si altare predictum tenere cum oneribus suis noluerit, extunc ad manus ordinarii resignet, huiusmodi resignationem infra spacium VI dierum patronis eiusdem intimet aut procuret intimari. — Ad que omnia et singula facienda, tenenda et observanda predictus d. Nicolaus se et suos successores benivole astrinxit et obligavit ac submisit, promittens ea in omnibus suis punctis, clausulis, condicionibus et articulis tenere et firmiter observare, plebanoque ecclesie s. Leonhardi, qui est vel fuerit pro tempore, obedienciam et reverenciam debitas exhibere, processionibus consuetis superpellicio indutus adesse, et se in hoc aliis altaristis eiusdem ecclesie conformare. — Jus autem patronatus altaris predicti domina Elsska pro se, Nicolao filio suo et Elsska filia eiusdem, et heredibus ipsorum, quamdiu vitam duxerint in humanis, reservavit. Eis vero deficientibus, ad Wenceslaum, filium pie memorie Gyrglini de Kam, fratris Pezoldi mariti sui predicti, donec idem Wenceslaus vixerit duntaxat, eo autem decedente ad sorores eiusdem Elsscze donantis germanas et heredes earundem legitimos, eisdem autem sororibus et heredibus ipsarum non extantibus, ad ipsius Elsscze proximiores consanguineos, heredes et successores eorundem, devolvetur ac perpetue spectabit et pertinebit, contradiccione cuiuscunque non obstante. — Ut autem premissa donacio, ordinacio et dispositio robur perpetue obtineant firmitatis, sepe nominata domina Elsska nobis supplicavit humiliter, quatenus ad laudem, gloriam et honorem Dei omnipotentis eiusque intemerate Virginis Marie et s. Katherine virginis altare predictum in honore eiusdem s. Katherine in ecclesia predicta s. Leonardi de novo in beneficium ecclesiasticum erigere et creare, census quoque X sexag. gross. predictorum annui et perpetui, in bonis Chrzenicz superius expressis designatos, eidem altari et ipsius rectoribus perpetuo annectere, unire, applicare, inviscerare et incorporare, jurisque ecclesiastici decerni reputari et non mundani, necnon omnia alia et singula suprascripta in omnibus ipsorum punctis, clausulis, condicionibus, articulis atque membris approbare, ratificare, auctorizare et auctoritate ordinaria confirmare dignemur. Nos vero supplicationibus prefate domine Elsscze, tamquam justis, racionabilibus et juri consonis, favorabiliter annuentes, considerantes quod justa pententibus non sit denegandus assensus, crida seu proclamacione premissa ac servatis servandis, que circa premissa de jure et consuetudine erunt servanda, prescriptum altare in honore s. Katherine virg. in predicta ecclesia s. Leonardi in titulum perpetui beneficii ereximus, creavimus, presentibusque erigimus et creamus, census quoque X sexag. prescriptos et in bonis superius designatos eidem altari et ipsius rectoribus annectimus, unimus, applicamus, invisceramus et incorporamus, ipsosque census juris ecclesiastici et non mundani decerni et reputari, ac omnia et singula, superius descripta, in omnibus ipsorum punctis, clausulis, condicionibus et articulis atque membris approbamus, ratificamus, auctorizamur et auctoritate ordinaria in Dei nomine confirmamus. In cuius rei testimonium presentes litteras fieri etc. — Datum Prague a. D. 1410, die XXVII. mensis Februarii.

Pláteník Pezold, původem asi Němec z Bavor (soudím tak dle otce jeho, Jirg-lina z Chámu, v nadačním spisu připomínaného), byl osedlý na Malém Rynečku, tehdáž »ovocném trhu«, na dvou domích nárožních, kolem nichž se na Velké náměstí chodí (čp. 4., st. 705., proti dnešnímu domu Richtrovu). Manželka jeho, o níž zprávy sdělují, že měla věnný podíl svůj na statku Petrovicích u Řičan²⁷³⁾, byla asi dcera Mikuláše Klementera, měšťánina staroměstského, jenž vedle jiných statkův na Řičan-

²⁷³⁾ MS archivu města Prahy č. 992. f. 102.: »Elizabeth, relicta Pesoldi linicide . . . . resignavit omnia bona sua . . . . presertim illud dotalicium in Petrovicz Elsscze, relicte Janconis Kbelsky, filie sue dilecte . . . . In casu autem, si ipsam improvise aut subitanee absque testamento . . . . mori contingerit, extunc post mortem eius prefata domina Elsska, nata sua, presentibus habebit plenam potestatem de bonis omnibus et singulis predictae genitricis sue, presertimque de dotalicio in Petrovicz, se intromitendi ad tenendum . . . .« (14. června 1429.) — Srov. *Teige* »Základy« I. 213 č. 17.

sku měl již při r. 1353. v majetku i statek Petrovicický.²⁷⁴⁾ Byla to paní jistě velmi zámožná, jejíž pomoci v nesnázích peněžních mnozí vyhledávali.²⁷⁵⁾ Žila ještě r. 1436., děti svých přečkavši. Ve svém kšaftu z téhož roku²⁷⁶⁾ odkázala vše značné jmění svoje, zejména zboží Petrovicé, domy vlastní v Praze i platy na jiných, bratranu svému Lazarovi z Petrovic, ukládajíc mu, aby — po zaplacení dluhovaných částek a podílů příbuzným — »týž Lazar vydal po smrti její chudým a nuzným lidem, kdež by je shledal, deset kop gr. platu na každý rok«. Také určila dvě kopy platu ročního a věčného pro dům zádušní, jež byla již prve svatolinhartskému kostelu »pro chudé babky« věnovala, témže »chudým babkám, totiž kopu na drva, puol kopy na pivo v puostě a puol kopy na opravenie téhož domu zádušního«. I »na dielo kostela sv. Linhart« — jako jsme již slyšeli — kázala dvě kopy vyplatiti a »na dielo kostela sv. Jilje« pět kop, a konečně ustanovila, aby za dluh, jež jí byl »dlužen a vinnovat« kněz Mikuláš, arcipřít Pražský a Sigmund, bratr jeho, »jakož ten dluh v registrách jejích popsán stojí, ježto jest toho dobře za puol druhého sta kop gr.«, aby za ten dluh Lazar »kúpil roční důchod 8 kop gr. platu ročního, a ten aby obrátil, kdež by se mu zdálo«.

Oltářnictví její jest jediné ze zdejších, o němž zprávy mám, že husitské bouře přetrvalo, ač jinak bližší osudy jeho jsou mi neznámy. Bylo však určitě obsazováno i později, jak tomu zřejmě svědčí záznam v XIII. »Knize erekční« fol. 46. z r. 1464. Tehdy (10. března) stvrdil Hilarius z Litoměřic, administrátor arcibiskupství, smír mezi příbuznými Elščinými o pořad, jakým by měli po sobě při podávání kněze k tomu oltáři následovati, totiž: nejprve mělo právo to příslušetí Lazaru z Petrovic, zmíněnému již bratranu paní Elšky, jako prý nejstaršímu z rodu; po jeho smrti měl přijíti na řadu jako druhý nejstarší z příbuzenstva Prokop z Trnové, a po něm konečně Jan Vrábský, a tak vždy, kdo bude z rodu nejstarší po meči, a kdyby žádného nebylo, potom i po přeslici. Toliko směl býti podán kněz pořádně podle moci klíčů posvěcený a od administrátora nebo úřadu arcibiskupského přijatý a potvrzený, sic jinak případne právo presentační administrátorovi.²⁷⁷⁾

²⁷⁴⁾ »Dějepis Prahy« II. (2.) str. 422 a 470. — Tomek se domnívá, že byly věnem choti jeho Alžběty.

²⁷⁵⁾ Byl mezi nimi na př. i probošt Chotěšovský. Čtemeť v knize staroměstské (MS arch. praž. č. 2099 f. 31.) z r. 1413., kterak táž paní Eliška předložila pánům konšelům zástavy jeho, totiž (vedle jiných): hedvábný pás k albě, (»pretexta«), na němž bylo 15 malých fibulí a spony celé zlaté u váze 13 lotův; dále 13 prstenův, dílem s drahokamy, dílem s řezbami v perleti, vše ve váze 11½ lotův; též i »monile« (náprsní odznak), 10 lotův z tří, s mnohými perlami; konečně náprsní kříž (»pectorale«) s řetězcem a 12 prsteny, vše zlaté, vážící 28 lotů.

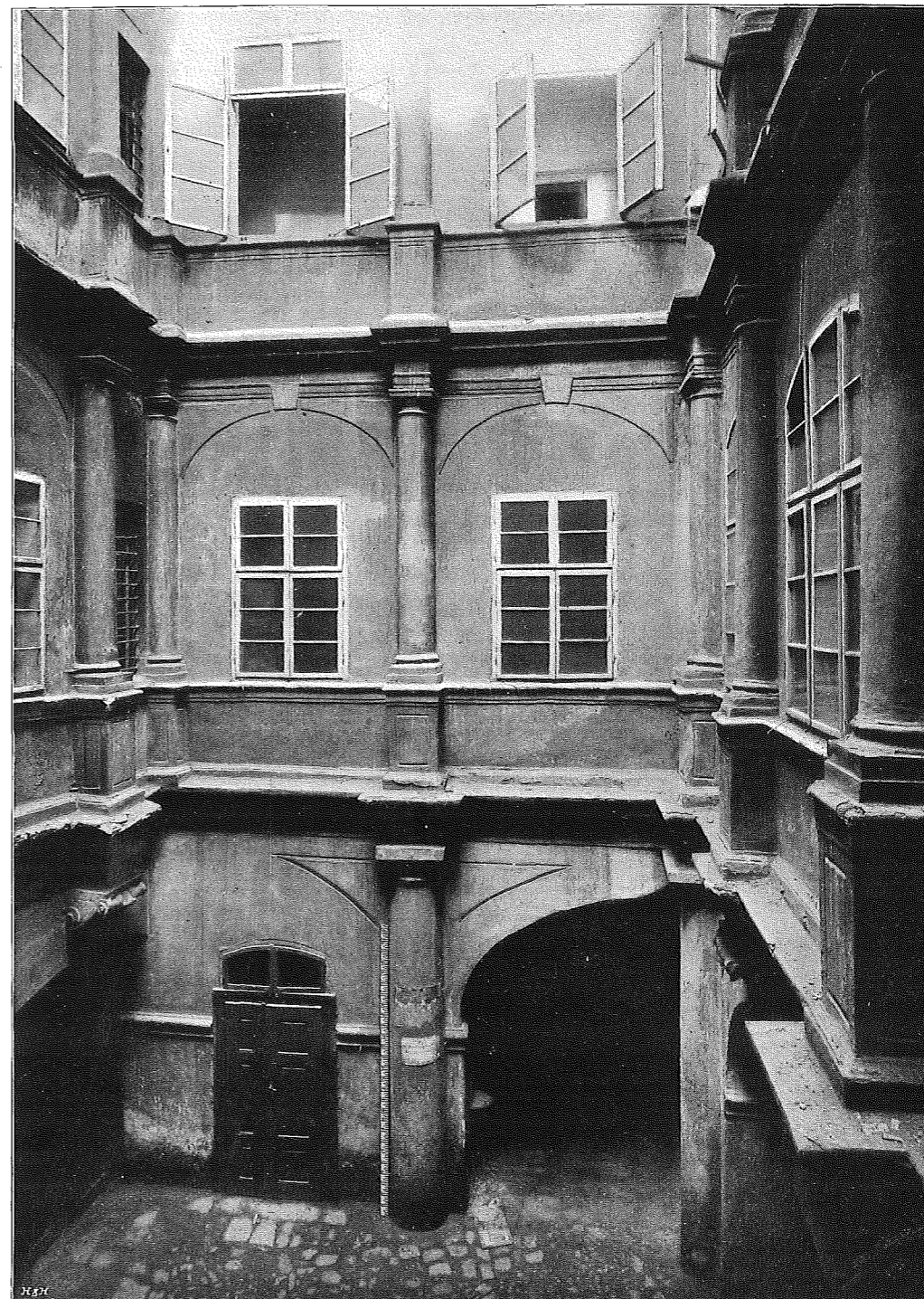
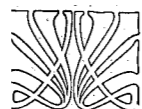
²⁷⁶⁾ Viz MS arch. praž. č. 992 fol. 181. — Kšaft její otištěn u *Teige* »Základy« I. str. 214 nn. č. 23.

²⁷⁷⁾ (L. c.) » . . . qui presbiter per prefatum Lazarum presentatus fuerit, fiat debite et legitime secundum claves ecclesie ordinatus, et demum per administratorem, qui nunc est vel pro tempore fuerit, vel officium archiepiscopatus Pragensis susceptus et confirmatus, et alias non . . . . — Nos . . . dictam compositionem et voluntatem ratificamus, . . . hoc tamen proviso, prout eciam superius tractatum est, ut prefatus patronus, qui nunc est vel pro tempore fuerit, studeat de tali presbitero ad prefatum altare providere, qui fuerit rite, legitime et canonice secundum statuta ordinatus, sancte romane ecclesie substitutus et per officium administratoris archiepiscopatus Prag. susceptus et ad idem altare confirmatus. Si prefatus patronus secus fecerit, jus presentandi predicti altaris ad nos administratores ipso facto pertinebit tamdiu, donec iterum illud altare vacaverit . . . .« — Srov. *Teige*, »Základy« II. str. 79.

Ze zprávy té uzavírám, že příbuzenstvo paní Elšky zůstalo katolickému obřadu věrno, a že oltářník jejich vykonával službu svoji řádem katolickým, i když správu kostela svatolinhartského vedli faráři utraquističtí. Správná-li závěrka moje, máme tu zajímavý doklad, kterak obojí obřad vedle sebe trval a se snášel.

Poslední zmínka o oltářnictví sv. Kateřiny datuje se z r. 1489. Toho roku totiž (27. října) vložili bratři Václav a Heřman z Petrovic do desk zemských (VI. H. 6.) zápis, že »sou dali vklad 10 kop gr. praž. českých platu ročního a věčného na statku svém v Petrovicích k oltáři sv. Kateřiny v kostele osady sv. Linharta v Starém městě pražském, a kaplanu téhož oltáře i budoucím kaplanuom k věčnosti, a to místo toho platu, kterýž sou měli na dědinách v Libomyšli na tvrzi, na dvoru poplužním, na vsi, na dvořích kmetcích«. ²⁷⁸⁾

(Ostatek přístě.)

NÁDVOŘÍ DOMU J. BASSEVI-HO, BÝVALÉ Č. P. 73-V. *

²⁸⁴⁾ Srov. *Emler* »Pozůstatky desk zemských« II. 438. — Jedná-li se tu o zlepšení jakés toho obročí (snad splaceným důchodem z odkazu paní Elšky), nebo jen o pouthou záměnu nadání prvotního, nelze ovšem říci.

NÁDVORÍ DOMU J. BASSEVI-HO, BÝVALÉ Č. P. 73-V.

PRŮČELÍ KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA HRADČANECH.
(PŘED OPRAVOU R. 1910.)

PRŮČELÍ KOSTELA SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA HRADČANECH.
(PO OPRAVĚ R. 1910–1911.)

POHLED NA PRESBYTÁŘ KOSTELA SV. KLIMENTA V BUBNECH.

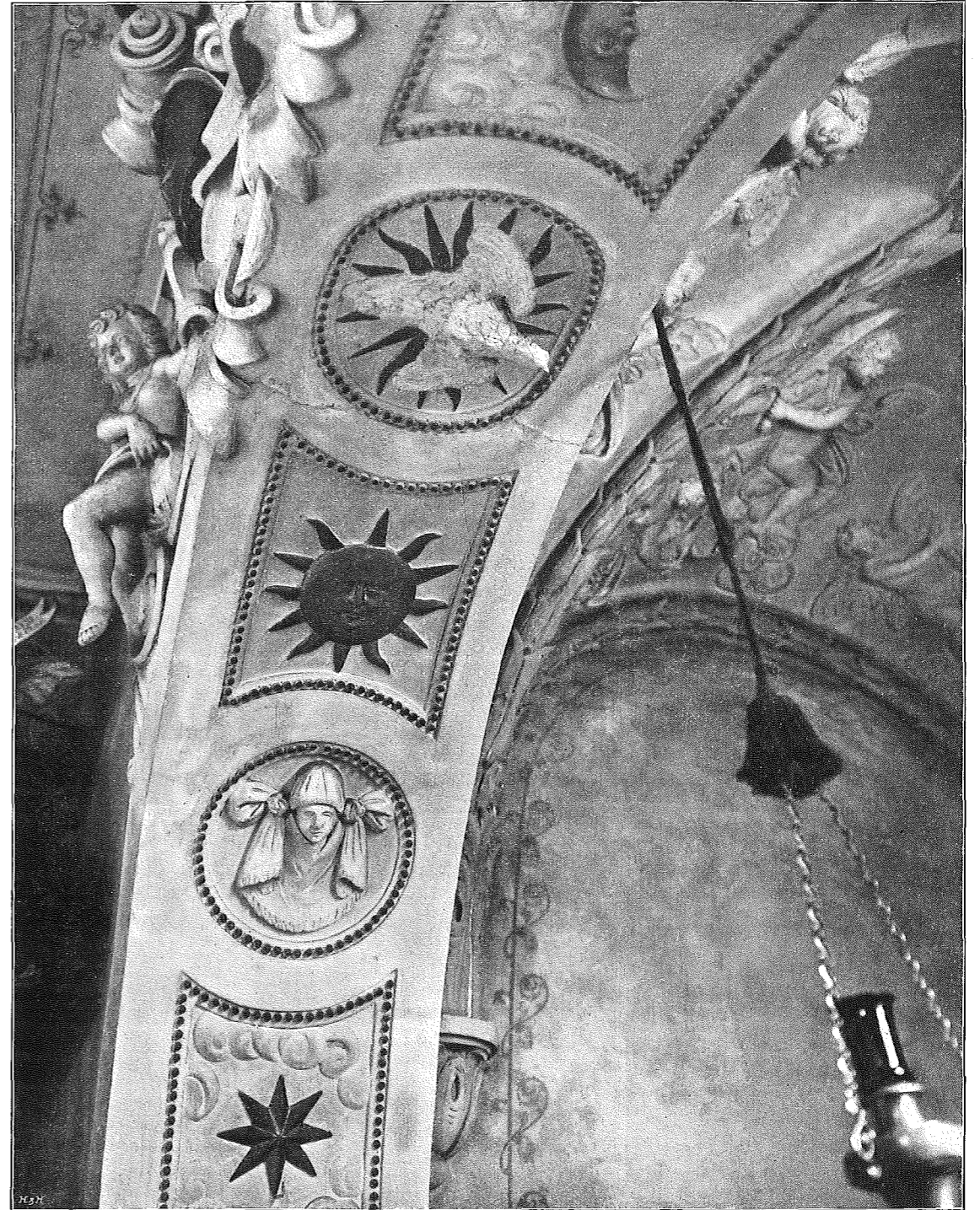

ŠTUKOVÁ VÝZDOBA KLENBY PRESBYTÁŘE KOSTELA SV. KLIMENTA V BURNĚCH.

ŠTUKOVÁ VÝZDOBA KLENBY PRESBYTÁŘE KOSTELA SV. KLIMENTA V BUBNECH.

ŠTUKOVÁ VÝZDOBA VÍTĚZNÉHO OBLUKU KOSTELA SV. KLIMENTA V BUBNECH.